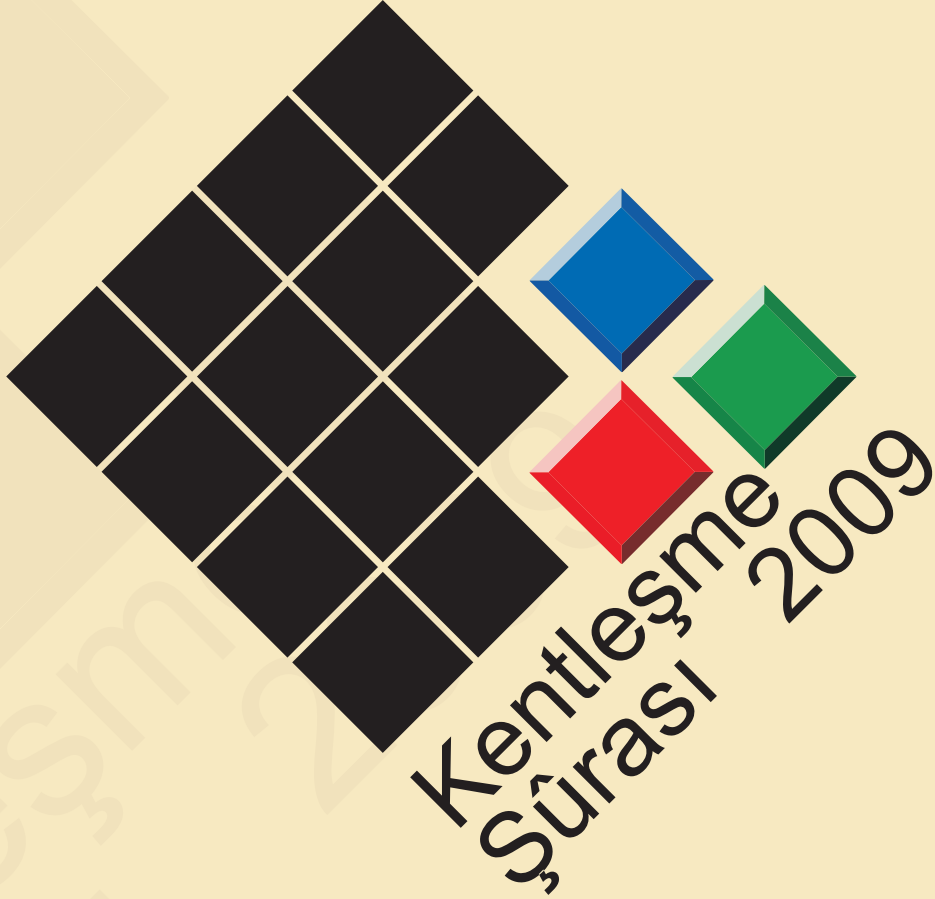

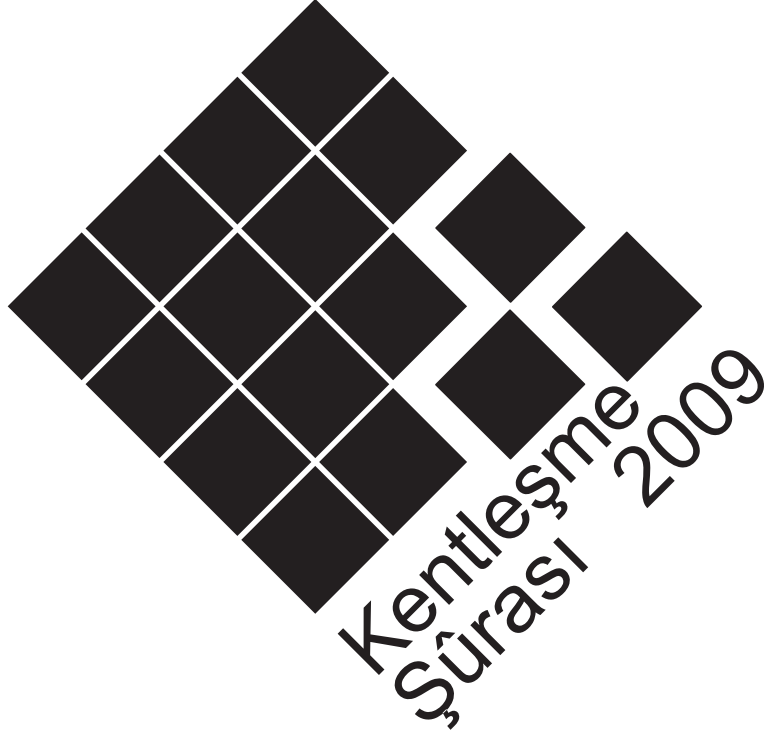
T.C.
BAYINDIRLIK VE İSKÂN BAKANLIĞI

MEKÂNSAL PLANLAMA SİSTEMİ VE KURUMSAL YAPILANMA KOMİSYONU RAPORU

ANKARA - NİSAN 2009

T.C.
Bayındırlık ve İskân Bakanlığı

KENTLEŞME ŞÛRASI 2009

MEKÂNSAL PLANLAMA SİSTEMİ
VE KURUMSAL YAPILANMA

ANKARA - Nisan 2009

SEKRETERYA BİLGİLERİ

Adres : Bayındırlık ve İskân Bakanlığı
Strateji Geliştirme Başkanlığı
Kentleşme Şûrası Genel Sekreterliği
Vekâletler Cad. No : 1 Bakanlıklar / ANKARA

Telefon : (312) 410 14 40 • 410 11 41 - 410 11 42

Faks : (312) 410 11 40

E-posta : sura@bayindirlik.gov.tr

Şûra Genel Sekreterliği adına iletişim ve koordinasyon:

Emrah SÖYLEMEZ

Telefon : (312) 410 26 45

Her türlü kullanım hakkı Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'na aittir.
Kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

MEKÂNSAL PLANLAMA SİSTEMİ VE KURUMSAL YAPILANMA KOMİSYONU

Mekânsal Planlama Sistemi ve Kurumsal Yapılanma Komisyonu tarafından hazırlanmış olan rapor ve ekleri komisyonda görüşülmüş ve kabul edilmiştir.

Komisyon üye listesi

BAŞKAN	DOÇ.DR.	SEMAHAT ÖZDEMİR	İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ
BAŞKAN YRD.	YÖNETİM KURULU ÜYESİ	BELMA BABACAN	TMMOB ŞEHİR PLANCILARI ODASI
BAŞKAN YRD.	ŞEHİR PLANCISI	NECATİ UYAR	EGE PLANLAMA
RAPORTÖR	ŞEHİR PLANCISI	DENİZ İŞILDAR	PLANART PLANLAMA LTD.ŞTİ.
RAPORTÖR	AR.GÖR.	GÖKHAN HÜSEYİN ERKAN	İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ
RAPORTÖR	ŞEHİR PLANCISI	İLKER AKBAY	BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI TEKNİK ARAŞTIRMA VE UYGULAMA GENEL MÜD.
ÜYE	KAYMAKAM / ŞUBE MÜDÜRÜ	A. UFUK HASÇAKAL	İÇİŞLERİ BAKANLIĞI MAHALLİ İDARELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ÜYE	UZMAN	ALİ YONCA	BAŞBAKANLIK DPT SOSYAL SEKTÖRLER VE KOORDİNASYON GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ÜYE	MÜDÜR YRD.	ASUMAN YEŞİLIRMAK	İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
ÜYE	DR.	BUĞRA GÖKÇE	ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
ÜYE	DOÇ.DR.	ÇAĞATAY KESKİNOK	ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
ÜYE	PROF.DR.	EYÜP İSBİR	TODAİE
ÜYE	PROF.DR.	FERAL EKE	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
ÜYE	Y. ŞEHİR PLANCISI	GAMZE ÖZER	BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI TEKNİK ARAŞTIRMA VE UYGULAMA GENEL MÜD.
ÜYE	KÜLTÜR VE TURİZM UZMANI	GÜRDAL BOZKURT	KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI YATIRIM VE İŞLETMELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ÜYE	ŞEHİR PLANCISI	GÜZİN AKSOY	BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI İLLER BANKASI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ÜYE	DOÇ.DR.	H. TARIK ŞENGÜL	TMMOB ŞEHİR PLANCILARI ODASI
ÜYE	DAİRE BAŞKANI	HİDAYET UYSAL	BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI TEKNİK ARAŞTIRMA VE UYGULAMA GENEL MÜD.
ÜYE	PROF.DR.	İLHAN TEKELİ	ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
ÜYE	DOÇ.DR.	KÜBRA CİHANGİR ÇAMUR	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
ÜYE	Y. MİMAR	MEHMET YAVUZ TAŞÇI	SERBEST
ÜYE	PLANLAMA UZMANI	MESUT AKBAŞ	BAŞBAKANLIK DPT BÖLGESEL GELİŞME VE YAPISAL UYUM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ÜYE	ŞEHİR PLANCISI	ÖMER HAMDİ KIRAL	SERBEST
ÜYE	ŞEHİR PLANCISI	REMZİ SÖNMEZ	DAMPO
ÜYE	ŞEHİR PLANCISI	SAFFET ATİK	BELDA
ÜYE	PROF.DR.	SEZAI GÖKSU	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
ÜYE	DOÇ.DR.	ŞÜKRAN ŞAHİN	TMMOB PEYZAJ MİMARLARI ODASI
ÜYE	DAİRE BAŞKANI	Y. ERDAL KAYAPINAR	ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI ÇED VE PLANLAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ÜYE	ŞEHİR PLANCISI	YASER GÜNDÜZ	TMMOB
ÜYE	AVUKAT	ZELİHA MERCİMEK	TÜRK BELEDİYELER BİRLİĞİ

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR

I. GİRİŞ	6
II. ÜLKEMİZDEKİ MEKÂNSAL PLANLAMA SİSTEMİ VE KURUMSAL YAPILANMANIN MEVCUT DURUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ	8
Mevcut Durumu Ortaya Çıkaran Gelişmeler	8
Çok Başlı Planlama Yapılanması ile İlgili Başlıca Yasal Düzenlemeler	14
Planlama Sisteminin Diğer Temel Sorun Alanları	22
Bazı Çıkarımlar	24
III. ÜLKEMİZDEKİ MEKÂNSAL PLANLAMA SİSTEMİNİN SORUN ALANLARI VE YENİ YAPILANMAYA YÖNELİK OLARAK GELİŞTİRİLEN STRATEJİLER VE EYLEMLER	27
Ülkemizdeki Mevcut Mekânsal Planlama Sistemi ve Kurumsal Yapılanmaya İlişkin Sorun Alanları	27
Sorun Alanları Listesi	34
Öneri Mekânsal Planlama Sistemi ve Kurumsal Yapısına İlişkin Stratejiler	35
a. Ülke Düzeyinde Mekânsal Strateji Geliştirme Aşaması	36
b. Bölge – Alt Bölge Mekânsal Strateji Planı Geliştirme Aşaması	38
c. Kentsel Bölge Mekânsal Strateji Planı Geliştirme Aşaması	43
d. İl Mekânsal Strateji Planı Geliştirme Aşaması	48
e. Uygulama Planlarının Ve Projelerinin Geliştirilmesi Aşaması	49
f. Yeni Yapılanmaya Yönelik Olarak Geliştirilen Stratejiler	53
Stratejiler Listesi	63
Öneri Mekânsal Planlama Sistemi ve Kurumsal Yapısına İlişkin Stratejilerin Hayata Geçirilmesine İlişkin Eylem ve Göstergeler	65
Eylem ve Gösterge Listesi	74
IV. MEKÂNSAL PLANLAMA SİSTEMİ VE KURUMSAL YAPILANMA KOMİSYONU ÇALIŞMASININ GENEL DEĞERLENDİRMESİ	77
RAPOR ÖZETİ	80
SORUN STRATEJİ EYLEM TABLOSU	84
FARKLI GÖRÜŞLER	96
EKLER:	
EK 1. Mevcut Planlama Sistemimize İlişkin Yasal Çerçeve	102

KISALTMALAR

Kısaltma	Tam adı
BİB	Bayındırlık ve İskân Bakanlığı
DLH	Demiryollar, Limanlar ve Hava Meydanları İnşaatı Genel Müdürlüğü
DOKAP	Doğu Anadolu Bölge Kalkınma Planı
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
DSİ	Devlet Su İşleri
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi
İMP	İstanbul Metropolitan Planlama
KAP	Karadeniz Bölge Kalkınma Planı
MTA	Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
NUTS	The Nomenclature of Territorial Units for Statistics (İstatistiki Bölge Birimleri)
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCDD	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
TCK	Türkiye Cumhuriyeti Karayolları
TMMOB	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TUPOB	Türkiye Ulusal Planlama Okulları Birliği
TÜBA	Türkiye Bilimler Akademisi
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UMSP	Ulusal Mekânsal Stratejik Planlama
YHGP	Yeşilirmak Havzası Gelişme Projesi
YÖK	Yüksek Öğretim Kurumu
YPK	Yüksek Planlama Kurulu

Diğer	
Hk.	Hakkında
K.H.K.	Kanun Hükmünde Kararname
R.G.	Resmi Gazete

I. GİRİŞ

Mekânsal Planlama Sistemi ve Kurumsal Yapılanma Komisyonu, ülkemizin planlamaya ilişkin mevcut kurumsal yapısının ve bu yapıda işleyen mevcut planlama pratiği ve sürecinin gözlenen sorunlarından hareketle, yeni bir planlama anlayışı ve yeni bir kurumsal yapı önerisi geliştirmeyi amaçlamıştır. Bu ana çerçevenin oluşturulmasında başlangıç noktasını; sürdürülebilir, yaşanabilir ve hakçalık ilkelerini sağlayacak yaşam çevreleri yaratmaya dönük olarak yaşanmakta olan sürece bir müdahale çabası oluşturmuştur. Bu çaba ise yeni bir yönetim ve planlama anlayışını da beraberinde getirmektedir.

Yeni yönetim anlayışı, temsili demokrasinin yanı sıra katılımcı demokrasinin hayata geçirilmesini, şeffaflığı, hesap verilebilirliği, yaşamına ve yaşadığı çevreye duyarlı ve sorumluluk üstlenen yurttaşlığı, ulusal politikalarla yönlendirilen yerelin, aynı zamanda kendi özgün potansiyellerini ortaya koymasında kolaylaştırıcılığı ve atılımcı gücünün desteklenmesini içermektedir.

Yeni planlama yaklaşımı ise katılımcı, çok aktörlü ve bilimsel temelli müzakerelere açık, dinamik, sürekli, yerinde, disiplinler arası uzmanlıklarla ve çok aktörlü olarak gerçekleştirilen bir süreci içermektedir. Bu yaklaşımda mekan organizasyonuna dönük düzenlemeler, sosyal, ekonomik, doğal ve kültürel boyutlarla birlikte, üzerinde uzlaşmış ortak bir geleceğe ulaşmanın bir bütünleyicisi olarak içselleştirilmektedir. Çok boyutlu bu yapıyla da planlama, yalnızca fiziksel düzenleme aracı değil, aynı zamanda sosyal, ekonomik, kültürel gelişmenin ve doğal, kültürel değerlerin korunmasının araçlarını ortaya koyan, ortaklıkları sağlayan ve ortak geleceğin tanımlanmasında ve yaşama geçirilmesinde birleştirici, dinamik ve sürekliliği olan bir süreçtir. Ulusal ve bölgesel ölçekte katılımcı bir süreçle oluşturulan planlama politikaları, yerel planlama süreçlerinde yönlendirici olurken, yerel kendi özgün değerleri ve dinamikleriyle ve aynı kapsam ve içerikteki planlama süreçleriyle kendi gelecek vizyonunu oluşturabilecek ve yerel gelişimini sağlayabilecektir. Bu kapsamdaki bir planlama yaklaşımı, odağına yalnızca kentleri almayacak; kırsal yerleşimleri, kır-kent bütünlüğü içinde ve kırsal kalkınmayıda hedefleyerek ve bunun araçlarını ve ortaklıklarını sağlayacak bir boyutu da içerecektir. Kırsal yerleşmelerin salt fiziki gelişimlerini yönlendirme, denetleme kaygısı ile sınırlanmış bir yaklaşım; yerini, kırsal yerleşim alanlarının kendi özgün yapılarıyla gelişimini sağlayacak, tarım sektörünün ve doğal - kültürel değerlerinin korunmasını ve gelişmesini olanaklı kılacak, yine katılımcı ve dinamik süreçlerle ve sürekliliği olan bir planlama yaklaşımına bırakacaktır.

Özetlenen ve bu çalışmanın ana çerçevesini oluşturan yeni yönetim ve planlama anlayışını hayata geçirecek yeni kurumsal yapı ve planlama süreci önerilerinin geliştirilmesinde ve somutlaştırılmasında;

- Ülkemizde planlamaya ilişkin mevcut sorunların niteliği,
- Planlama kuramı yazınında yer bulan yeni planlama yaklaşımları,
- Dünyada farklı ülkelerce deneyimlenmiş olan planlama pratikleri,
- Yaklaşık olarak altmış yıldır ülkemizde yaşanmakta olan planlama deneyimi, birikimi ve sonuçları, göz önüne alınmıştır.

Benimsenen yönetim ve planlama anlayışı ışığında, ülke ölçeğinden başlayarak, bölge, kentsel bölge, il, ilçe ve kırsal alanlar kademelenmesinde ve bütünlüğünde bir yaklaşım gerçekleştirilmiştir.

Yukarıda özetlenen yaklaşım çerçevesinde komisyon çalışmaları, aşama aşama önce mevcut planlama sistemimizin niteliğinin, temel özelliklerinin belirlenmesi ve işleyişindeki ana sorunların tanımlanması ve önceliklerinin belirlenmesiyle başlamıştır. Bir sonraki aşamayı, her bir sorunun çözümüne dönük stratejilerin geliştirilmesi oluşturmuştur. Geliştirilen stratejilerin hayata geçirilmesine dönük eylemlerin neler olması gerektiği, bu eylemlerin hangi kurumlar aracılığıyla ve işbirliğiyle gerçekleştirileceğinin belirlenmesine dönük çalışmalar ise üçüncü aşamayı oluşturmuştur. Öngörülmuş olan eylemlerin zamanlamasına dönük öncelik belirleme tartışmaları ve bu eylemlerin başarı düzeyini sorgulamaya olanak verecek “göstergeler”in belirlenmesi ise, dördüncü aşamayı oluşturmuştur.

Kentleşme Şûrası çalışma programına paralel olarak, komisyonumuzca geliştirilen yeni planlama yaklaşımı ve kurumsal yapı önerisi, sorun - strateji - eylem bütünlüğünde diğer komisyonlara sunulmuş ve diğer komisyonların değerlendirmeleri, eleştirileri alınmıştır. Yine Şûra programının bir aşaması olarak, komisyonumuzdan farklı görüşleri olan diğer komisyon temsilcileri ile karşılıklı müzakereler gerçekleştirilmiştir.

Komisyon çalışmalarının son aşamasını, diğer komisyon temsilcilerinin görüşlerinin ve önerilerinin komisyonumuzda değerlendirilmesi ve geliştirdiğimiz yeni planlama sistemi ve kurumsal yapı önerisine son şeklini vermek oluşturmuştur.

Komisyonumuz, ilk toplantısından itibaren, tüm çalışmalarını büyük bir katılım oranıyla ve uyumla ve tek bir çalışma grubu bütünlüğünde, her aşamada yeni geliştirilen fikirlerle bir önceki aşamada geliştirilmiş olan fikirleri yeniden gözden geçirerek, dinamik bir süreç içinde yürütmüştür.

Komisyonumuzca gerçekleştirilen çalışmalar, Kentleşme Şûrası Genel Sekreterliğince belirlenen rapor formatına uygun olarak, üç ana bölümde sunulmaktadır. İkinci Bölümde, planlama sistemimizin mevcut durumu ortaya konacak ve değerlendirilecek ve ilgili mevzuatın ana hatları özetlenecektir. Üçüncü bölümde, mevcut planlama sistemimize ilişkin tanımlanan sorunlar ve bu sorunların nitelikleri aktarılacak, sorunların çözümüne dönük olarak geliştirilen yeni bir planlama süreci yaklaşımı ve kurumsal yapı önerisi ve stratejiler ile eylem ve göstergeler de ayrı ayrı sunulacaktır. Dördüncü bölümde Komisyonumuzun çalışmalarının genel değerlendirilmesi yapılacak ve komisyon raporunun özeti sunulacaktır.

II. ÜLKEMİZDEKİ MEKÂNSAL PLANLAMA SİSTEMİ VE KURUMSAL YAPILANMANIN MEVCUT DURUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye’de mekânsal planlama pratiğinin değişmesi gerektiği, hemen tüm paydaşların ortak görüşüdür ve bu ortak paydaya uzun yılların birikimi ile ulaşılmıştır. Türk mekânsal planlama sisteminin bu değişimin temel gereksinmesini belirleyen darboğazları aşağıdaki gibi özetlenebilir.

- Ulusal kalkınma planlaması ile ilişkilendirilmiş bir mekânsal planlama sisteminin ve stratejilerinin yokluğu,
- Üzerinde uzlaşılmış bir planlama vizyonu ve stratejisinin bulunmaması,
- Mevcut planlama sisteminde dikey ve yatay işlevsel bütünlüğün ve tutarlılığın olmaması,
- Mevcut planlama sisteminde parçacı uygulamaların varlığı ve yetki karmaşası,
- Çok başlılık, aynı mekânsal düzeyde birden fazla planlama otoritesinin var olması,
- Aynı mekânsal birimde birden fazla plan yapılması (“kurumsal bazda performansı en üste çıkarmak“ amacına bağlı olarak, aynı mekanda birbirleri ile çelişen plan kararlarının üretilmesi),
- Kurumlar arası eşgüdüm ve işbirliği eksikliği,
- Alt kademelerde geleneksel planlama tipinin hala sürmesi, hızlı gelişen toplumsal yapının gereksinimlerinin bu geleneksel ve durağan yaklaşım ile karşılanamaması.

Mevcut Durumu Ortaya Çıkaran Gelişmeler

Planlama ve yapılaşmayı ilgilendiren mevzuat son derece geniş bir alanı kapsayan, çok çeşitli konuları içine alan bir ilgi ve çalışma alanını ifade etmektedir. Her ne kadar Cumhuriyet Döneminde, 1933 yılında Yapı ve Yollar Kanunu ile başlayan, 1956 ve 1957 yıllarında İmar Kanunu ile devam eden süreçte baskın bir merkezîyetçi yapı hakim olmuşsa da, 1985 yılında planlama, plan uygulama ve yapılaşmaya dair yetki görev ve sorumlulukların yerel yönetimler eliyle kullanımını öngören 3194 sayılı İmar Kanunu yürürlüğe girmiştir.

3194 sayılı İmar Kanunu 1980’ler Türkiye’sinin siyasi alandaki yerleşme açılımlarının önemli araçlarından birisi olarak kabul edilebilir. Bu dönemde, 1983 yılında 2805 sayılı “İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak İşlemler ve İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun” ile başlayan süreç, daha sonra yürürlüğe giren diğer üç Kanun ile ilgili olarak farklı bir gelişimin de nedeni olmuştur. Aynı zaman diliminde hazırlanan bu kanunlar, 2981 sayılı İmar Affı Kanunu, 3086 sayılı Kıyı Kanunu ve 3194 sayılı İmar Kanunu olarak sıralanabilir.

Bu Kanunlar öncesinde hazırlanmış ve yürürlüğe girmiş olan Kanunların bazıları ise, merkezi ve yerel düzeyde sektörel ve parçacı planlamanın önemli işaretlerini veren hükümler içermiştir. Örneğin, sivil iktidar öncesinde yürürlüğe giren ve bu nedenle 1982 Anayasasına aykırılık iddiasında dahi bulunulması mümkün olmayan Turizmi Teşvik Kanunu. Bu yasa ile turizm merkezlerinde yapılacak planlar öylesine farklı bir yapı ve onay süreci konusu edilmiştir ki, sonuçları açısından da planlama alanında ciddi sorunların kaynağı olmuştur.

Örnek niteliği ile parçacı uygulamaların yaygınlaşmasına sağladığı katkı ise ayrı bir sorun alanının ortaya çıkma nedenleri arasında sayılabilir.

Bölgesel yönetim ve planlama konularını içeren ve bir Kanun Hükmünde Kararname konusu olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatına ilişkin düzenleme, bölgesel ölçekte planlama uygulama ve örgütlenme konusunda önemli gelişmeler arasında yer almıştır. Tüm ölçeklerde planlama yetkisini farklı bir örgütlenme yapısı ile belirleyen yanı sıra ayrıca önem kazanmıştır. Benzer biçimde bu tür bir örgütlenme yapısı tanımlamamakla, merkezi yanı sıra ağır basmakla birlikte, özel çevre koruma bölgeleri için de benzer bir planlama parçalanması her ölçekte tanınan yetkiler kapsamında belirlenmiştir. Bu iki alan her ölçekte planlama yetkisini merkezi ve bölgesel yönetimlerde toplaması açısından önemli adımlar arasında sayılabilir.

9 Kasım 1985 tarihinde yürürlüğe giren 3194 sayılı İmar Kanunu, pek çok yeni düzenleme konusu ile gündeme gelmiştir. Bunlardan ilki, Kanunun plan yapım ve onay yetkisini yerel yönetimlere vermesidir. Ancak, yasa bu yetkiyi sınırlarını da belirleyerek vermiştir. Bu sınırlar ise, Kanunun 44. maddesi uyarınca çıkartılan ve Kanun ile birlikte yürürlüğe giren Yönetmeliklerde yer almaktadır. Daha önce "6785 sayılı İmar Kanununun Ek 7 ve 8. Maddelerine İlişkin Yönetmelik"le belirlenmiş olan bazı plan yapım ve uygulama esasları da İmar Kanunu Yönetmeliklerine aktarılmıştır. Bu gelişmeler planlama ve yapılaşmaya dair ilgili mevzuatı, başka ilgi ve çalışma alanlarına da taşımıştır. Bunlardan ilki de yerel yönetimlerin özellikle Belediyelerin eleman-ekipman-mali güçleri ile ilgili tartışmalar olmuştur. Nedenleri açık olan bu yetersizlik İmar Kanunu uygulamasında önemli sorunları da beraberinde getirmiştir. Özellikle yetkilerin doğru ve yerinde kullanımı konusunda genel bir başarısızlıktan söz etmek yanlış olmayacaktır. Bir diğer sonuç da belediyelerin ve merkeze aktarılan yerel yetkilerin sonucunda merkezi kurumların siyasi yerel baskıya direncinin düşüklüğü olarak özetlenebilir.

1985 yılında yürürlüğe giren 3194 sayılı İmar Kanununun üç önemli konudaki hükümleri, planlama ve yapılaşma alanında yönetsel ve mekânsal parçalanmayı destekleyen yapısı ile yerini almıştır¹.

Bu konulardan birincisi, Kanunun yerel yönetimlere verdiği yetki ve sorumlulukların sınırları ile ilgili belirsizliklerdir. Kanun bir yandan yerel yönetimlerin yetkilerini verirken bir yandan da plan yapımı ve plan uygulamaları konusunda tip uygulama belgelerini tercih etmektedir.

İkincisi ve bugün sıralanan darboğazlar arasında yer alan, çok başlı yetki kullanımı ve parçacı planlamaları destekleyen yapısı ile dikkat çeken ve Kanunun kendi hükümlerini ve yaptırımlarını hükümsüz kılan düzenlemeleridir. İstisnalar başlıklı 4. maddesi ile İmar Kanunu, planlama ve yapılaşma alanında çerçeve kanun niteliğini kaybetmektedir.

Üçüncüsü fiziksel alanda yaratılan parçacı ve mevzii planlamayı destekleyen hükümlerdir. Kısaca, Kanunun plan değişikliği ve mevzii imar planına ilişkin hükümleridir.

İmar Kanununun 4. maddesinde özel kanunlara öncelik tanınan hükmünde, hangi kanunun daha özel olduğu, aynı alanda birden fazla özel kanun uyarınca belirlenmiş özel alan olduğunda önceliğin hangi alana ait olacağı, yetkilerin kimler tarafından kullanılacağına dair belirsizlikler ve çatışmalar her zaman ortaya çıkabilmektedir.

¹ Bu gelişmeler sonucunda, İmar mevzuatı ile ilgili gelinen son duruma dair liste için bkz. EK 2. Mevzuat tablo.

Örneğin; Kıyı Kanunu, İmar Kanununun 4. maddesinde sayılan özel bir kanun niteliğinde olmamakla birlikte gerek İmar Kanunundan sonra yürürlüğe girmiş olması diğer yandan kıyıların daha özel alanlar olduğunun genel kabul görmesi nedenleri ile diğer özel kanunlar gibi işlem görmektedir. Köy Kanunu, Orman Kanunu için de benzer durum geçerlidir.

Aynı alan birden fazla özel kanun kapsamında da kalabilmektedir. Örneğin aynı alan hem özel çevre koruma bölgesi hem de sit alanı olabildiği gibi, sit alanlarını da kapsayan turizm merkezlerine ve özel çevre koruma bölgelerine de sıklıkla rastlanmaktadır.

Özel kanunlara göre belirlenen alanların çakışması halinde düşülen yasal karmaşa, konunun ayrı bir sorun boyutu olarak gözlenmektedir.

Günümüzde plan tür ve ölçekleri ile yetki ve görev dağılımları ile ilgili olarak yaşanan karmaşa dikkate alındığında, plan kademelenmesi önemli ve sorunlu bir alan olarak ortaya çıkmaktadır. Plan kademelenmesi ilkesi, başka bir deyişle “planların kademeli birlikteliği ilkesi” plancılar için bilinen bir ilke olmakla birlikte, yasa hükmü olarak ilk kez 3194 sayılı İmar Kanununda yer almıştır. 6785 sayılı İmar Kanunu planların kademeli birlikteliği ile ilgili ilkesel bir yasa hükmüne yer vermemekle birlikte, uygulama imar planlarının yapımı sırasında nazım imar planlarına uygunluk koşulunu belirlemekte idi. Bu kapsamda yapılmış olan en belirgin düzenleme ise sadece İller Bankası tarafından hazırlanan ve 6785 sayılı İmar Kanununa göre yapılacak plan çalışmalarına açıklık getiren Teknik Şartlaşmada yer almakta idi.

İmar Kanunu ile belirlenen plan türleri ve ölçeklerinin çeşitlenmesinin yanı sıra bu planları yapan idarelerin sayılarının artışı, plan kademelenmesi konusunun önemini daha da vurgulayan bir gelişme olmuştur. Merkezi ve yerel yönetim birimleri, kendileri tarafından yapılan veya yaptırılan ve onaylanan veya bir başka idare tarafından yapılmış veya yaptırılmış ve onaylanmış planların tamamını bilmekle, kendi planlama çalışmalarında değerlendirmekle yükümlü bir konuma gelmiştir.

Her ölçek ve türde fiziksel plan, kararlarını türünün ve ölçeğinin gerektirdiği ayrıntıyı içermek üzere belirler. Bu çerçevede genel ilke, kabul ve arazi kullanım kararlarını da içeren planlar, aynı zamanda, alt ölçekte plan yapılacak alanları ve bu planların yapımına dair kuralları da belirlerler. Yani planların birbirini yönlendirme özelliği, kısaca planların kademeli birlikteliği ilkesi olarak açıklanabilmektedir. Bu çerçevede özellikle üst ölçek planların farklı alan ve hedeflere dayalı hazırlanmasına karşın, aynı araçları, yöntem ve dili kullanması, son derece önemli bir sorun alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Planlamada kademelenme ya da planların kademeli birlikteliği ilkesinin üst ölçekte verilmiş olan kararların alt ölçeğe birebir aktarımına dönüşen bir denetim ise ayrı ve bu sorunları katlayan bir sorun alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Planlar üzerindeki Yargı denetiminde de bu konunun ciddi bir sorun alanı olarak ortaya çıktığı ayrıca hatırlanmalıdır.

Bölge planı İmar Kanununun 8. maddesinde tanımlanmaktadır. Buna göre, “sosyo-ekonomik gelişme eğilimlerini, yerleşmelerin gelişme potansiyelini, sektörel hedefleri, faaliyetlerin ve alt yapıların dağılımını belirlemek üzere hazırlanacak bölge planlarını, gerekli gördüğü hallerde Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) yapar veya yaptırır” hükmüne yer verilmektedir. Ülkemizde Bölge Planlama deneyimleri kesintili çalışmaların konusu olmuştur. İmar ve İskân Bakanlığı döneminde, bölge planı çalışmalarına temel olacak içerikte araştırma çalışmaları yapılmıştır. Daha sonra 1983 yılında İmar ve İskân Bakanlığının, Bayındırlık Bakanlığı ile birleşmesi sonucunda oluşan yeni yapılanmada bölge planlama bir birim olarak korunmamış ve İmar

İskân Bakanlığı döneminde de zaten bırakılmış olan bölge planlama çalışmalarına son verilmiştir. Bu noktada, sorunlu bir yapı olarak algılanan İmar ve İskân Bakanlığının yeniden yapılanması yerine, yok edilmesine yakın bir birleşme tercihinin sorgulanması gerektiği de açıktır. Zaman zaman ortaya atılan ve planlama, plan uygulama, denetim ve yapılanma konularının tek bir Bakanlık bünyesinde toplanmasına yönelik girişimler, bilinçli tercihlerle sonuçlanmamıştır.

Türkiye’de daha önceki demografik araştırmalarda beş bölge tanımlanmıştır. Bu bölgesel ayırım, ülkenin değişik yöreleri arasındaki demografik, toplumsal, kültürel ve ekonomik farklılıkların incelenmesinde kullanılan bir belirlemeye dönüşmüştür. Söz konusu bölgeler; Batı, Güney, Orta, Kuzey ve Doğu bölgeleri olarak tanımlanmış olan, birbirine komşu değişik sayılardaki illerden oluşmuştur.

Geleneksel olarak kullanılan beş coğrafi bölgeye ek olarak, 22 Eylül 2002 günü yeni bir bölge sınıflandırılması gündeme gelmiştir. Türkiye’nin Avrupa Birliğine uyum süreci doğrultusunda, Devlet Planlama Teşkilatı ve Devlet İstatistik Enstitüsü üç ayrı düzeyde NUTS (The Nomenclature of Territorial Units for Statistics) bölgesi oluşturmuşlardır. NUTS, Avrupa Birliği ülkelerinin kullandığı istatistik bölge sınıflandırmasıdır. İstatistik bölgelerin tanımlanmasında kullanılan temel faktörler: nüfus, bölgesel kalkınma planları, illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması, temel istatistik göstergeler ve coğrafya olmuştur.

Buna göre NUTS (düzey) bölgeleme düzeyleri; NUTS (düzey) 1: 12 bölge; NUTS (düzey) 2: 26 bölge; NUTS(düzey)3: 81 il olarak belirlenmiştir.

Son dönemde yürürlüğe giren 5449 sayılı “Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun” ile kalkınma ajanslarının kurulacağı bölgeler 26 bölge ile tanımlanmış ve Kanun, her ne kadar bölge planı yapımı ile bir görevlendirme belirlememişse de, temel amaçları arasında “bölgesel kalkınma” yer almıştır. Kanun GAP bölgesi ile ilgili olarak, GAP İdaresinin görev ve yetkilerini devam ettiren ve bazı değişiklikler yapan hükümler de getirmiştir.

Yine son dönemde bölge planlama çalışmaları kapsamında DPT tarafından 26 bölge ile de bağlantılı olan “havza planları” yapımı yoluna gidilmektedir. İmar Kanununun 8. maddesi kapsamında ve Devlet Planlama Teşkilatının Kuruluş Kanununda belirlenmiş olan görevleri kapsamında bugüne kadar yapılmış bölge planı çalışmaları Karabük-Bartın-Zonguldak, DOKAP (Doğu Anadolu Bölge Kalkınma Planı), GAP (Güneydoğu Anadolu Bölge Kalkınma Planı), KAP (Karadeniz Bölge Kalkınma Planı) ve YHGP (Yeşilirmak Havzası Gelişme Projesi) olarak sıralanabilir. Bunlardan YHGP, bir NUTS 2 düzeyidir. Bu havzaların ya da bölgelerin planlama alanında geçerli doğru sınıflamaları içerip içermediği hususu ise ayrıca üzerinde tartışılan konular arasında yer almaktadır.

Diğer taraftan, Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 2. düzey bölgeler içerisinde yer alan bazı illerin 1/100.000 ölçekli planları, birlikte ihaleye çıkartılmaktadır. Her ne kadar bu planlar bölge planı niteliğinde olmasa, ayrıca onayına ilişkin sorunlar bulunsa da, fiili bir durum olarak ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan bu planların ölçeğinin gerektirdiği dil sorunu ve alt ölçek planları yönlendirme sorunu ayrıca belirtilmelidir.

İl düzeyinde Planlama pratiğimize İl Özel İdaresi Kanunu ile katılan **İl Strateji planı**, fiziksel bir plan olmamakla birlikte, önemli bir planlama alanı olarak belirtilmelidir. Her il, kalkınma planı ve bölge planına uygun olarak stratejik plan hazırlamakla yükümlüdür. Bu

planlar gerektiğinde kalkınma ve bölge planlarına göre revize edilecektir. Her yıl hazırlanan performans planlarının dayanağını ise, stratejik plan ve yıllık kalkınma programları oluşturmaktadır. Doğaldır ki ilin gelişimini, kalkınmasını ve yönetimini hedef alan bu planın gerek belirlediği süreçler gerekse kararları açısından fiziksel kararlarla desteklenmemesi ya da fiziksel planları yönlendirmemesi beklenemez.

Çevre düzeni planı, gerek 6785 sayılı İmar Kanunu, gerekse 3194 sayılı İmar Kanununun yürürlükte olduğu dönemde yapılan, her iki dönemde de üst ölçek plan olarak, en fazla sayıda ve genişlikte yapılan plan türü olmuştur. Bu plan, başlangıcından bugüne kadar gerek merkezi gerek yerel yönetimler için içeriğinde ve ölçeğinde, kapsadığı alanlarda gerçekleşen farklılıklara rağmen en önemli üst ölçek plan türü olma özelliği ile yerini bulmuştur.

Yürürlükteki mevzuat kapsamında çevre düzeni planlarının yapım yetkileri ile ilgili önemli bir karmaşa yaşanmaktadır. Bunun en önemli nedeni, 3194 sayılı İmar Kanununda tanımlı yer alan Çevre Düzeni Planının yapım kuralları ile yapım ve onay yetkisine dair hükümlendirmelerin İmar Kanununda yer almamasıdır. 6785 sayılı İmar Kanunu yürürlükte iken (1957–1985), her hangi bir yasal düzenleme olmamasına rağmen İmar ve İskân Bakanlığı 1960lı yıllarda yapmaya başladığı Çevre Düzeni Planlarını 6785 sayılı Kanunun tüm planların onama yetkisini Bakanlığa vermesine dayanarak onaylamıştır. Bu dönemde çevre düzeni planlarının yasal dayanağı sorgulama konusu edilmemiştir.

Mücadir saha planından dönüşmesinin yanı sıra, 1960' lı yıllarda başlayan ve 1970' li yıllarda baskısını giderek artıran 2. konut talepleri ile turizme yönelik yatırım talepleri, özellikle kıyı alanlarında çevre düzeni planı yapımı konusunda önemli nedenler arasında yer almıştır. Ayrıca, 6785 sayılı İmar Kanununun tüzüğünde yer alan ve ifraz koşullarını 20.000 m² ile sınırlayan hükmünün değiştirilmesi çevre düzeni planlarının bir diğer yapım amacı olmuştur. Özellikle kıyı alanlarında ifraz koşullarını farklılaştırarak turizm ve ikinci konut yatırımlarını gerçekleştirme araçlarından birisi, çevre düzeni planı olmuştur. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, 9 Kasım 1985 de İmar Kanunu yürürlüğe girdikten sonra, Kanunun 9. maddesinde yer alan "birden fazla belediyeyi ilgilendiren planların yapım ve re'sen onayının Bakanlık yetkisinde olmasına dayanarak bu planları yapmaya ve onaylamaya devam etmiştir. Ancak plan yapım ve onama yetkisinin değişik kurumlar eliyle yapımını mümkün kılan özel düzenlemeler arttıkça, çevre düzeni planları, sektörel plan yapan ve onaylayan kurumların hedefleri ile de çatışır hale gelmiştir. Bu nedenle ve 3194 sayılı İmar Kanunu ile kendi planlarını yapma ve onama konusunda yetkili olan belediyelerin planları ile çevre düzeni planları yine çatışma konusu olmuşlardır. Diğer taraftan mevzii imar planları ile çevre düzeni planları arasında uyum sağlanamamıştır. Bir diğer çatışma konusu, tanımında yer alan "çevre" sözcüğüne dayanılarak, çevre düzeni planlarına ilişkin pratiğin ekolojik değerleri gözetip gözetmediği noktasında yaşanmıştır.

Çevre düzeni planı yapım ve onayı konusunda bir karmaşa yaşanırken, 4.3.2005 tarih ve 25745 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile mevzuata "**il çevre düzeni planı**" kavramı eklenmiştir. İl Özel İdaresi Kanunu uyarınca 1/100.000 ölçekte yapımı zorunlu olan İl çevre düzeni planı; *valinin koordinasyonunda, büyükşehirlerde büyükşehir belediyeleri, diğer illerde il belediyesi ve il özel idaresi ile birlikte yapılır*. İl çevre düzeni planı, kapsadığı alan içerisinde birden fazla yönetim birimi bulunması nedeniyle farklı bir onay sürecine konudur. Yürürlüğe girmesi için ilgili belediye meclisi ile il genel meclisi tarafından onaylanması gerekmektedir.

1.7.2006 tarihli 5538 sayılı kanununun 26. maddesi ile eklenen hükme göre, Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyelerinde il çevre düzeni planı ilgili Büyükşehir Belediyeleri tarafından yapılır veya yaptırılır ve doğrudan Belediye Meclisi tarafından onaylanır. Yani bu hüküm ile İl Özel İdaresi Kanunu'nun il Yönetimlerine verdiği yetkiler de kısıtlanmıştır.

İl gelişme planı ise, mevzuatla belirlenen bir plan türü değildir. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile belirlenen ve İl Yönetimlerinin yapmakla yükümlü kılındıkları bu planlara ilişkin çok ciddi sayısal ve içeriğe dönük bilgi bulunmamaktadır. Var olan örnekler, bu planların da fiziksel belgeleri açısından önem kazandığı izlenimini yaratmaktadır.

Belediyeler ve valilikler için uygulama aşamasında önem kazanan plan kademesi **imar planıdır**. İmar Kanununda imar planı tanımı ayrıca yer almamakta sadece bu planın nazım ve uygulama imar planından oluştuğuna ve her iki planın da uygulama yeterliliği bulunduğu açıklamasına yer verilmektedir. İmar planına ilişkin özel bir tanım, Plan Yapılmasına Ait Esaslara Dair Yönetmelikte değişiklikler yapan ve 17 Mart 2001 tarih ve 24345 Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Yönetmelikle getirilmiştir.

Bu tanıma göre İmar Planı, *“Belde halkının sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılamayı, sağlıklı ve güvenli bir çevre oluşturmayı, yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen ve bu amaçla beldenin ekonomik, demografik, sosyal, kültürel, tarihsel, fiziksel özelliklerine ilişkin araştırmalara ve verilere dayalı olarak hazırlanan, kentsel yerleşme ve gelişme eğilimlerini alternatif çözümler oluşturmak suretiyle belirleyen, arazi kullanımı, koruma, kısıtlama kararları, örgütlenme ve uygulama ilkelerini içeren pafta, rapor ve notlardan oluşan belgedir”*.

Bu tanım, daha önce yönetmelikte yer alan ve nazım ve uygulama imar planlarına ilişkin olan tanımlardan farklı içeriktedir. Daha önce yer alan imar planı türlerine ilişkin tanımlar planı sadece fiziksel ve yerleşim özelliklerine dair bir belge olarak ele alırken, bu tanım ile imar planının *“sağlıklı ve güvenli bir çevre”* oluşturması, *“yaşam kalitesini”* artırması hedeflenmekte, *“örgütlenme ve uygulama ilkelerini”* içerme yükümlülüğüne dair belirlemeler yapılmaktadır. Bu tanım aslında mevzuatta o güne kadar yazılı olarak yer almayan ancak imar planlarından kuramsal olarak beklenen yükümlendirmeleri, yasal zorunluluk olarak belirlemiştir. Bu anlamda da gerekli ve önemli bir aşama olarak ele alınmalıdır. Diğer taraftan planlamanın olmazsa olmaz koşulu olarak ifade edilebilecek kamu yararı kavramına ilişkin bir açıklamadır. Ancak bu açıklamaların yasal dayanağının tartışılabilir içeriğinin yanı sıra, bunları gerçekleştirecek araçlar da belirlenmemektedir.

Nazım imar planı genelde 1/5000 ölçekte hazırlanan ve imar planlarının ilk kademesini oluşturan belgedir. Özellikle 3194 sayılı İmar Kanunu ile getirilen ve plan kademelenmesi konusunda yetersiz olan ve belirsizlikler içeren hükümler nedeniyle 1/25.000 ölçekte hazırlanmış pek çok plana nazım imar planı adı verilmiştir. En son olarak da Büyükşehir Belediyeleri ile ilgili yasal düzenlemelerde büyükşehir belediyelerinin nazım imar planlarının 1/25000 ölçekte yapılabileceği açıklanmıştır.

Diğer taraftan Nazım imar planı adı ilave edilen ve plan kademelenmesini karmaşa içine alan bir plan türü, çevre düzeni planı olmuştur. İmar Kanununun 9. maddesinde Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'na verilmiş olan plan yapım yetkisinde açıkça çevre düzeni planı yazmaması, bu maddenin sıraladığı diğer konuları içerecek biçimde hazırlanan planların adını *“... çevre düzeni nazım imar planı”* olarak belirleme gerekçeleri arasında yer almıştır. Benzer biçimde, Büyükşehir belediyelerinin 3030 sayılı Kanunla aldığı plan yapım ve onay yetkisi *“nazım imar planı”* ile kısıtlandığından, 1.25.000 ölçekte hazırlanan pek çok Büyükşehir

planı "... Metropolitan alan nazım imar planı" olarak adlandırılmıştır. Aslında bu karmaşa ya da adlandırmanın nedenleri ve sonuçlarının yarattığı kaos içerisinde çevre düzeni planı ve nazım imar planlarının kapsamı, yapım yöntem ve araçları ile plan notu, plan raporu ve benzeri ilave belgelerinin benzerliği, özellikle fiziksel belgeleri için geçerli dilin birbirine çok yakınlaşmasıdır.

Uygulama imar planı, planlamada son kademe olarak ortaya çıkan plan türüdür. Gerek bu niteliği gerekse uygulamaya yönelik kural ve koşulları ile yapılaşmayı yönlendiren bir içeriktedir. Belediyeler, uygulama imar planı hükümleri ile planda hüküm bulunmayan konularla ilgili olarak, "3030 sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliği" uyarınca işlem yapmakla yükümlüdürler. Büyükşehir Belediyeleri ise, uygulama imar planlarının yanı sıra, kendi hazırladıkları ve Belediye Meclis kararı ile onaylanan uygulama Yönetmeliklerine göre işlem yapabilmektedir.

Plan tanımları, çok başlı örgüt yapısı ve planlama, plan kademelenmesini sağlamayı mümkün kılmayan ve yetersiz örgüt yapısı ve plan türleri kadar önemli bir sorun alanı da plan uygulamasına ilişkin düzenlemelerdir. Özellikle plan uygulama araçlarının yetersizliği konusunda geçerli bu durum, planları bir anlamda sanal belgelere dönüştürmektedir. Plan uygulama araçları konusunda İmar Kanunu düzenlemeleri Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca hazırlanan Yönetmeliklerde de yer alamamıştır. Bu kapsamda planlamanın ayrılmaz aşaması olarak kabul edilen plan uygulaması, arazi ve arsa düzenlemesi, kamulaştırma, ruhsat dışında araçlarla desteklenememektedir. Bu kapsamda düzenlemelere, Erzincan Depremi sonrasında gündeme gelen İmar Kanunu revizyonu çalışmalarının bir sonucu olarak Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca diğerlerine oranla katılımcı bir süreçle hazırlanan "İmar ve Şehircilik Kanunu Taslağında" yer verilmiş olmakla birlikte, bu kanun tasarısı da yasalaşmamıştır.

Çok Başlı Planlama Yapılanması İle İlgili Başlıca Yasal Düzenlemeler

3194 sayılı İmar Kanununun 4. maddesinde sayılan ya da bu maddede sayılmamakla birlikte İmar Kanunundan sonra yürürlüğe giren yasal düzenlemelerle tanımlanan planları ve bu planlara ilişkin yetki kullanan örgütleri bu kapsamda saymak mümkündür. Özel amaçlı planlama çalışmalarının türü ve ölçeği ile amacı ve kapsadığı alan ne olursa olsun iki istisna hariç sektörel içerikleri olmasıdır. Bu istisnaları ise bölgesel olarak tanımlamak mümkündür. Birincisi GAP İdaresinin görev ve yetki alanında kalan alanlar. İkincisi ise, Özel Çevre Koruma bölgeleridir.

Bu iki istisna 383 ve 388 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler ile belirlenen yetkiler her tür ve ölçekte planlamayı kapsamaması nedeniyle diğer alanlardan ve özel kanunlara göre özel amaçlarla yapılan planlardan farklılıklarını ortaya koymaktadır. Her ne kadar, Turizmi Teşvik Kanununda son olarak yapılan düzenlemelerle Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür ve Turizm Koruma ve gelişme alanlarında her tür ve ölçekte plan yapımı konusunda yetkili kılınmış ise de, daha önce belirlenmiş olan turizm merkezlerinde yapılan planlamalarda yetki merkezi ve yerel farklı kurumlar elinde toplanmakta idi. Son dönemde yapılan değişikliklerin Kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgelerinin, mevcut durum ve planlama yetkileri açısından, özel çevre koruma bölgelerine benzediğini söylemek de güç olmayacaktır.

Kıyı alanları, planlama yetkileri ve türleri açısından önemli değişikliklere konu olmuştur. Kıyı Kanunu, kapsamı açısından İmar Kanununun 4. maddesinde belirlenen istisnalar kapsamında bir özel kanun değildir. Ancak Kanun kendi hükümlerini İmar Kanunundan

önde tutmaktadır. 3621/3830 sayılı Kıyı Kanunu, kıyı, sahil şeridi ve dolgu ve kurutma yolu ile kazanılmış alanlara ilişkin olarak planlamaya dair özel hükümler içermektedir. Diğer taraftan kıyı alanında kalmakla birlikte bir başka özel kanun kapsamında da kalan alanlarda yapılacak planlamalar konusunda özel düzenlemeler bulunmaktadır. Kıyı Kanunu kapsamında kalan alanlarda yapılacak planlar, gerek içerecekleri kullanımlar gerekse konumları açısından farklılıklar içermektedir.

Yürürlükteki Kıyı Kanununa göre, planlama konusunda genel prensip olarak yerel yönetimler yetkilidir. Ancak bu konuda bazı istisnalar bulunmaktadır. Kıyılarda ve sahil şeritlerinde dolgu ya da kurutma yolu ile arazi kazanılması halinde plan yapım ve onama yetkisi Bayındırlık ve İskân Bakanlığına ait olmaktadır. Ancak Turizm Teşvik Kanununda yapılan son düzenlemelere göre bu alanların turizm merkezleri ya da kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgelerinde yer almaları halinde planlama yetkileri Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından kullanılmaktadır. Bu kapsamda yetki, bir merkezi kurumdan görev alanı genişletilerek bir başka merkezi kuruma aktarılmıştır.

Turizmi Teşvik Kanunu, 3194 sayılı İmar Kanunu öncesinde 12.3.1982 de yürürlüğe girmiştir. Kanunun turizm sektörünün gelişmesi amacıyla yaptığı yatırımları kolaylaştırıcı düzenlemelerini destekleyen maddeleri planlamaya ilişkindir. Kanuna göre, Kanun kapsamında belirlenen turizm alan ve turizm merkezlerinde yapılacak nazım imar planlarını, İmar ve İskân Bakanlığı onaylayacaktır. Uygulama imar planlarının turizm ile ilgili kesimleri Turizm Bakanlığı'nca onaylanacak turizm dışı kullanımlarla ilgili kesimleri ise İmar mevzuatı kapsamında yapım ve onay konusu edilecektir. Aslında bu düzenleme, İmar Kanunu ile ilgili yapılmakta olan hazırlıkların da bir göstergesidir.

2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanununun 7. maddesinde 24.7.2003 tarihli ve 4957 sayılı Kanunla yapılan ve 1.8.2003 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren değişiklik uyarınca bu durum değişmiştir. Bu yeni düzenleme çerçevesinde Kültür ve Turizm Bakanlığı, Turizm merkezleri ile Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde planlama alanında başka bir yerel ya da merkezi kurumla ortak çalışma yapmamaktadır. Hatta bu alanlardaki yerel yönetimlerin plana dair kararlarını da aramamaktadır. İşlemleri re'sen yürütmektedir.

Bu düzenlemenin bir diğer önemli yanı, plan yapımı sırasında gerekli bilgi ve belgelerin edinilmesine ve kullanımına ilişkindir. Bakanlık gerekli bilgi ve belgelerin üç ay içerisinde alınamaması halinde re'sen işlem tesisine de yetkili kılınmaktadır. Bu düzenleme, ilerde başka yasal düzenlemelerde de kullanılmıştır. Bu planlama yöntemi ile Kültür ve Turizm Bakanlığı, belirlenen özel nitelikli alanlarda, her tür ve ölçekte plan yapımı için yetkili ve görevli olmasının yanı sıra, hiçbir kurum ya da kuruluşun sahip olmadığı bir planlama yöntem ayrıcalığına da sahip olmuştur.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile belirlenen kültür varlıkları, tabiat varlıkları, sit alanları, korunma alanlarında uygulanacak kurallar belirlenmektedir. Diğer taraftan Turizmi Teşvik Kanununda yer alan Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim alanları da 2863 sayılı Kanunda tanımlanan bu alanları kapsar bir içeriktedir. Bu gelişmelerin Kültür ve Turizm Bakanlıklarının birleşmesi ile ilgili yanı da ayrıca belirtilmelidir.

2863 sayılı Kanunda 14.7.2004 – 5226 sayılı Kanunla yapılan değişiklik Koruma Amaçlı İmar Planları konusunda da farklı yaklaşımlar ve fiziksel plan içeriğinde önemli bir başka düzenlemeleri de içermektedir. Yönetim alanı ve yönetim planı ile ilgili kavramları planlama yasal diline katması önemli bir gelişme olarak algılanmalıdır.

1956 tarihli 6831 sayılı Orman Kanunu zaman içerisinde çok fazla değişikliğin konusu olmuştur. Orman tahdidindeki alanların korunması amaçlı bu Kanun belirli kullanımlara ilişkin olarak orman alanlarının kullanımını ve yapılaşmasını mümkün kılmaktadır. Barındırdığı, tahsis ve kira hükümleri ve başka kanunlarda belirlenen kullanım haklarına dair düzenlemeler, orman alanlarının zaman içerisinde daha fazla kullanım için feda edilmesinin yolunu açmıştır. Özellikle Kanunun 2/b maddesi uyarınca orman sınırı dışına çıkartılan yerlerin belirlenmesi ve bunların farklı amaçlarla ve yapılaşmaya dönük satışı ve kullanımı her dönemde haklı bir eleştiri konusu olarak ortaya çıkmıştır.

Orman arazilerinin turizm amaçlı tahsisi ile ilgili yasal düzenlemeler de yine benzer tartışmaların konusu olarak gündemde kalmış, özellikle kıyı alanlarında yapılan tahsisler ile çok geniş orman alanları turizm yapılaşmalarına konu olmuştur. Orman Kanununun 52. maddesinde yer alan ve özel orman alanlarının yapılaşma hükümlerini düzenleyen madde çerçevesinde yapılan planlarla da, özellikle büyük kentlerde yer alan orman alanlarının yapılaşmaya açılması sıklıkla rastlanan bir uygulama olmaktadır.

Milli parklar, Tabiat parkları, Tabiat anıtı ve Tabiatı koruma alanlarına ilişkin yasal düzenlemeler İmar Kanununun istisnai uygulamaları arasında önemli bir yer tutmaktadır. Kanunun planlamaya ilişkin maddelerinin iki önemli özelliği bulunmaktadır. Birincisi, Kanun uyarınca belirlenen milli park alanlarında yapılan gelişme planları, İmar Mevzuatında yer alan herhangi bir tür ya da ölçek planla örtüşmemektedir. Dolayısıyla, Gelişme planına konu olan alanda İmar Kanununun öngördüğü tür ve ölçekte planların yapılmasını engelleyen bir gerekçe de bulunmamaktadır. Ancak Kanunun tanımladığı ve pratikte gelişen biçimiyle Milli Park Gelişme Planları, 1/25.000 ölçekte ve çevre düzeni planı dili kullanılarak yapılan, milli park özelliğinin gerektirdiği ilave lejant ve hükümlerle geliştirilen planlardır. Her ne kadar bu planlar, çevre düzeni planı ya da bir diğer planın tüm kullanım ve araçlarını kullanma durumunda değilse de, bu alanlarda yapılacak imar planlarında uyulması gerekli karar ve kuralları da içermektedirler.

Milli Park Gelişme Planları kapsamında kalan alanlarda yapılacak 1/1000 ölçekli uygulama imar planlarına ilişkin hüküm ise ikinci özel durum olarak belirlenmektedir. Bu planlar, farklı yorumlar yapılabilirse de, milli park kapsamında kalan yerleşim alanlarının uygulama imar planları değildir. Milli parkın gelişme planında milli park tanımından kaynaklanan kullanımlarla ilgili planlardır. Milli park içerisinde de olsa belediyelerin yapacağı uygulama imar planları yine 3194 sayılı İmar Kanunu hükümlerine tabiidir. Ancak varsa gelişme planında belirlenen kural ve kısıtlamalara uyulması da gerekmektedir.

Gelibolu Yarımadası bir milli park alanı olarak Milli Parklar Kanunundan farklı planlama ve yapılaşma statüsüne sahip alanlar arasındadır. Getirdiği hükümler ve özel bir Kanunla belirlenen alanlar arasında olması nedeniyle de İmar Kanununun 4. maddesinde belirlenen istisna kapsamındadır. Bu Kanunun kapsadığı alanlara dair işlemler, hem alanın milli park olması hem de özel tanımlanmış bir milli park olması ile ilgilidir. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Kanunu 20.2.2000 tarih ve 23970 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunun tanımladığı gelişme planı, Milli Parklar Kanununda tanımlanan gelişme planından belli farklılıklar içermektedir.

Planlama, sadece İmar Kanunu ve Yönetmelikleri ile biçimlenen bir çalışma alanı değildir. Konum, ilgi ve konusuna göre ilgili yasal düzenlemelerden de etkilenecek biçimlenir. İçme ve kullanma suları ile ilgili rezerv alanlar bu kapsamdadır ve planlamada önemli sorun alanları arasında yer almaktadır. Pek çok su kaynağının su toplama havza alanı içerisinde

kentsel ve kırsal yerleşmeleri bulunmaktadır. Çok sayıda yerleşmenin planı bu alanları da içine almakta ya da almak üzeredir. Diğer taraftan özellikle planlama ve uygulama yetkisini elinde bulunduran İdare ile kaynağı kullanan idareler aynı olmadığında, daha farklı içerikte ve büyük sorunlar yaşanabilmektedir. İçme ve kullanma suyu kaynaklarının su toplama alanları ile ilgili mevzuat, Çevre Kanunu kapsamında çıkarılmış bulunan “Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği”dir.

1983 yılında yürürlüğe giren Boğaziçi Kanunu, İmar Kanununun 4üncü maddesinde istisna olarak sayılan özel Kanunlar arasında yer almaktadır. Bu kapsamda Boğaziçi Kanunu ile getirilen hükümlerin, İmar Kanununa göre uygulama önceliği bulunmaktadır. Ayrıca Boğaziçi Kanunu, Kanundan önce yürürlüğe giren Boğaziçi Alanı nazım ve uygulama imar planlarına atıfta bulunması nedeniyle özel önemi olan, örneği olmayan bir yasal metin özelliği taşımaktadır. Ancak Kanundan önce yürürlüğe giren planların hükümlerinin katı kuralları, Boğaziçi Kanunu hükümleri gereği plan ve kanunla belirlenen sahil şeridi ve öngörünüm bölgelerinin henüz yapılaşmamış alanlarında yeşil alan statüsü uygulanması, Boğaziçi alanının tamamında planlama konusunda Boğaziçi İmar Yüksek Kurulu olarak tanımlanan merkezi bir yapının yetkili olması, bu kapsamda plan değişikliklerinin uzun sürelerde gerçekleşmesi, büyük kısmının ise reddedilmesi, o dönemde İstanbul için öngörülen yapılaşmalar konusunda önemli bir engel oluşturmuştur. Bu gerekçeler ve dönemin yerleşme eğilimlerine dayalı tercihler, Boğaziçi Kanununda yapılmak istenen bazı değişikliklerin İmar Kanunu kapsamında gerçekleştirilme nedeni olmuştur.

Köylerde imar planı düzeyinde iki farklı mevzuat çerçevesinde planlama yapılmaktadır. Birincisi, 3194 sayılı İmar Kanunu uyarınca belediye ya da valiliklerce, ikincisi ise Köy Kanunu uyarınca Valiliklerce yürütülen köy yerleşme alanı planlama çalışmalarıdır. Belediyelerin mücavir alan sınırları içerisinde kalan köyler sadece imar mevzuatına dair yetki ve görev alanını belirler. Bir belediyenin mücavir alanında kalan köy, idari anlamda, köy tüzel kişiliği olarak varlığını devam ettirir. Bu idari duruma karşın mücavir alanda kalan köyler, belediyelerin planlama alanındaki yetki ve görevleri açısından belediyelerin tasarrufundadırlar. Belediyelerin köyleri mücavir alanlarına alma talepleri arasında, köyün var olan üst ölçek plan kapsamında planlanma gereği olabileceği gibi, özellikle kıyı alanlarında ya da kaplıca ve benzeri kaynakları haiz köyler için potansiyeli birlikte ve belediye lehine de kullanma gerekçeleri yer alabilmektedir. Bu tür gerekçelerle mücavir alana alınan köylerin tamamı ya da bir kısmı için plan yapımı gündeme geldiğinde, belediye, İmar Kanunu ile belirlenen yetkileri çerçevesinde planı yapar ve onaylar. Bu kapsamda yapılan planların İmar Kanunu ve Yönetmeliklerine uygun olmaları gerekmektedir.

Diğer taraftan, konumu ve niteliği ya da üst ölçek planlar gereği imar planı yapımı gereken belediye ve mücavir alanlar dışındaki köylerin imar planları da yine 3194 sayılı İmar Kanunu ile verilen yetkiler çerçevesinde Valilikler tarafından kullanılır.

Köy Kanununa, 20.5.1987 tarih ve 3367 sayılı Kanun ile eklenen hükümler kapsamında yapılan planlar, Valilikler tarafından 3194 sayılı İmar Kanunu uyarınca yapılan planlardan farklıdır. Bu kanun hükümlerine göre yapılan planların yapım ve onay süreci de farklıdır. Bunların nedenleri ise yine kanun hükümleri arasında yer alan ve amacı açıklayan hükümlerle ilgilidir. Bu planların yapım ve uygulama amacı, arsa üretimi ve satışlarıdır. Ayrıca Köy Kanunu kapsamında yapılan bu planların Belediyelerin mücavir alanlarında yer alan köylerde uygulanması da mümkündür.

Gecekonduların toplu olarak yer aldığı alanlarla ilgili planlar, İmar Kanunu ile belirlenen planlar içerisinde yer alabilmekle birlikte, değişik dönemlerde farklı kanunlar kapsamında özel planlama konusu olmuştur. 1966 yılında yürürlüğe giren 775 sayılı Gecekondu Yasası, gecekondu alanlarında tasfiye, ıslah ve gecekondu yapımının önlenmesine ilişkin özel hükümler getirmiştir. Bu Kanun ile getirilen hükümler daha sonraki yıllarda yürürlüğe giren imar affı yasalarının da temel prensipleri arasında yer almıştır.

Gecekondu kanunu uyarınca yapılan planlama çalışmaları ağırlıklı olarak gecekondu önleme bölgelerine ilişkindir. Gecekondu yasasının gerçek sahibi ve yürütücüsü belediyelerdir. Bakanlık, (yasa yürürlüğe girdiğinde İmar ve İskân Bakanlığı 1983 sonrasında Bayındırlık ve İskân bakanlığı) özel hallerde, belediye ve mücavir alan sınırları içinde ve dışında kalan alanlarda gecekondu önleme bölgesi oluşturmak, bu amaçla kamulaştırma yapmak ve yasada belirlenen hak sahiplerine ya da hak sahiplerinin oluşturduğu kooperatiflere arsa tahsis etmek konularında bir yetki devri yapabilmekte idi. Gecekondu Kanunu en son olarak 1.3.1976 tarihinden önce yapılan gecekondu ile ilgili ıslah ve tasfiye hükümleri getirmiştir. Daha sonra 1983, 1984 ve 1986 yıllarında yürürlüğe giren imar affı yasaları ile Gecekondu Kanununun tasfiye ve ıslaha ilişkin hükümleri uygulama dışı kalmış, 31.12.1985 tarihinden önce yapılan gecekonduların tamamı af kapsamına alınmıştır. Belediyeler, özellikle 1988 sonrasında hak sahipliğine ilişkin koşullarda yaratılan esneklikten de yararlanarak yeni kentsel gelişme alanlarını, Gecekondu Kanunu hükümlerinden yararlanarak oluşturmuşlardır.

1983 yılında yürürlüğe giren 2805 sayılı “İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak İşlemler ve İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun”, genel kurgusu ile Gecekondu Kanununa benzer bir nitelikte taşımakta idi. Kanunun temel hedefi, gecekondu alanları ile mevzuata aykırı ve kaçak yapılaşma alanlarının iyileştirilmesi ve bunun da plana dayalı olarak gerçekleştirilmesi idi. Ancak Kanunda belirlenen sürecin çok uzun olması, hak sahibi olarak belirlenen gecekondu sahiplerine tapu verilme işlemlerinin fazla gecikmesinin yaratacağı siyasi sorunlar, dönemin hakim düşünce tarzı olan ‘hızlı iş bitirme gereği’ ve seçim öncesi verilen sözlerin tutulması gibi gerekçelerle 2805 sayılı Kanun, 1984 yılında yerini 2981 sayılı ve aynı isimli yeni bir Kanuna bırakmıştır. 2981 sayılı Kanun planlama alanında iki önemli hüküm getirmiştir. Birincisi, tapu tahsisine konu olan ve “ıslah imar planı” adı verilen planlama biçimi olmuştur. Bu planların temel özelliği, mümkün olduğunca mevcut durumun korunmasıdır. Zorunlu teknik ve sosyal donatı alanlarının yer alması ile yetinilen planlardır. Ne var ki bu planların çoğu, kentsel alanlarda, yerine yenisi yapılmadığından, yüksek yoğunluklu düşük teknik ve sosyal donatılı yeni gelişmelerin yaşanmasının nedeni olmuştur. Mevcudu koruma ve yoğunlaştırma içerikli planlar, ıslah imar planı işlevi görmüştür.

Kentsel dönüşüm imar mevzuatına yeni ilave edilen kavramlar arasında yer almakla birlikte, üzerinde tartışılan konular arasında da önemli bir paya sahip olmuştur. Kentsel dönüşüm konusunda ilk yasal düzenlemelerin, Gecekondu Kanununda ve daha sonra yerine başka ve aynı içerikte olmayan 2981 sayılı Kanunla getirilen, 2805 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak İşlemler Hakkında Kanunda belirlenen tasfiye ve ıslah düzenlemeleri olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Gerek Gecekondu Kanunu gerekse 2981 sayılı Kanunun bazı düzenlemeleri, bazı örneklerin uygulama araçları olarak kullanılmışlardır. İçerisinde dönüşüme dair düzenlemeleri hemen hiç barındırmayan 2981 sayılı İmar Affı Kanunu, gecekondu sahiplerinin tapu edinmelerine ilişkin düzenlemeleri kapsamında, Gecekondu Kanununun tasfiye ve ıslaha ilişkin hükümleri ile birlikte, Dikmen Vadisi gibi bazı kentsel dönüşüm uygulamalarının araçları arasında yer alabilmiştir.

2000'li yıllar kentsel dönüşüm konusunda girişimler açısından önem kazanmıştır. Bu konuda bazı yasal düzenlemeler yapılmış, bazı tasarılar hazırlanmıştır. Yürürlüğe giren ilk önemli yasal düzenleme, 05.07.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5366 sayılı “*Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun*” olmuştur. 12.3.2004 tarih ve 25400 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5104 sayılı Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu” bu konudaki örneklerin bir diğeridir. Bu Kanun, Kuzey Ankara Girişi ve çevresini kapsayan alanlarda kentsel dönüşüm projesi çerçevesinde fiziksel durumun ve çevre görüntüsünün geliştirilmesi, güzelleştirilmesi ve daha sağlıklı bir yerleşim düzeni sağlanması ile kentsel yaşam düzeyinin yükseltilmesini amaçlamaktadır. Kanunun bir önemli özelliği, ilçe belediyelerinin planlama yetkilerinin, bu alan özelinde Büyükşehir Belediyesine devrine ilişkindir.

Yukarıda belirtilen her iki Kanun da kısıtlı uygulama alanları olan yasal düzenlemelerdir. Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun, sadece 2863 sayılı Kanun uyarınca sit alanı olarak ilan edilmiş yerlerde geçerlidir. Dolayısıyla pek çok belediyenin hedeflerini karşılamamaktadır. Belediyeler, sit alanı kapsamında bulunmayan alanlarda ya da özel Kanuna gerek duymadan ancak bu iki Kanunda belirlenen araçlar kullanılarak uygulama yapılmasını hedeflemektedir.

Bu kapsamda da Belediyeler bir başka yasal araç kullanmayı da tercih etmektedirler. Bu araç da 5393 sayılı Belediye Kanununun 73. maddesi hükümleri ile belirlenmektedir. Ancak bu yasal düzenleme ile getirilen en küçük alan büyüklüğüne ilişkin hüküm de Belediyeler açısından kısıtlayıcı olmuş ilan edilen alanlar zaman zaman gereğinden geniş alanları içermiştir.

Sanayi alanları, İmar Kanununun 4. maddesinde sayılan istisnalar kapsamında kalan kullanımlar olarak dikkat çekmektedir. Özel bir Kanuna tabi olmadığı dönemlerde de organize ve küçük sanayi bölgeleri özellikle özgün yer seçimi kriterleri ile önem kazanmıştır. Bu konuda düzenlenmiş yer seçimi protokol ve yönetmelikleri ile planlamanın önemli bir işlevi olan kullanımların yer seçimi, merkezi ve yerel temsilcilerin katılımı ile gerçekleşen, çoğu kez siyasi yatırım olarak adlandırılan, tartışmalı bir süreçle gerçekleştirilmiştir. Daha sonra bu kapsamda sayılabilecek yasa metinleri ortaya çıkmıştır.

Organize sanayi bölgelerinin kuruluş, yapım ve işletilmesi esaslarını düzenlemek amacıyla hazırlanan ve 15.4.2000 tarih ve 24025 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu, planlama ve yapılaşma alanında yerel yönetim yetkilerinin merkezi yönetim tarafından kullanılmasına ilişkin hükümler içeren yasal düzenlemeler arasında yer almaktadır. Organize sanayi bölgesi, Kanun uyarınca çıkartılmış bulunan Yer Seçimi Yönetmeliğine göre belirlenen yerlerde Bakanlığın onayı ile kurulmaktadır. OSBlere ait yer seçimi Bakanlığın koordinatörlüğünde ilgili kurum ve kuruluşların temsilcilerinin katılımıyla oluşan yer seçimi komisyonunun yerinde yaptığı inceleme sonucunda, varsa 1/25000 ölçekli çevre düzeni planı kararları dikkate alınarak oybirliği ile yapılmaktadır.

Yürürlükteki mevzuat gereğince korunması gereken ve sanayi tesislerinin kurulmasına izin verilmeyen alanlar OSB yeri olarak inceleme konusu edilmemektedir. Bu kapsamda sit alanları, İçme ve kullanma suyu kaynaklarının su toplama havzaları sayılabilir. Yürürlükteki OSB mevzii imar planına göre arazi kullanımı, yapı ve tesislerinin projelendirilmesi, inşası ve kullanımıyla ilgili ruhsat ve izinler ile işyeri açma ve çalışma ruhsatları OSB tarafından verilmekte ve denetlenmektedir.

Yukarıda aktarılan düzenleme ile birlikte konuyu değerlendirmek gerekirse iki önemli alanda yetkilerin merkezi ve yerel yönetim arasında değiştiği izlenebilmektedir. Birincisi planlama ile ilgili bir yetki devridir. Belediyelerin plan yapma ve onayına dair yetkileri, merkezi yönetim ve valilik arasında paylaştırılmaktadır. Bir diğer konu ise yapılaşmaya ilişkindir. Bu alanda da belediye ve valilik elindeki yetkiler, OSB yönetimi tarafından kullanılmaktadır. Planlama konusunda, Kanunda bir kavram kargaşası da bulunmaktadır. OSB alanı Belediyelerin imar planı içerisinde yer alabilir ya da bu planlara bitişik konumda olabilir. Bu durumda yapılacak imar planları mevzii imar planı olmayacaktır. Bu da Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın planlama yetkisini sorgulanır hale getirebilmektedir.

Yatırımları teşvik etmek, yurt dışında çalışan Türk işçilerinin tasarruflarını Türkiye'de yatırıma yönlendirmek ve yabancı sermaye girişinin artırılmasını sağlamak üzere endüstri bölgelerinin kurulması, yönetim ve işletilmesine ilişkin esasları düzenlemek amacıyla hazırlanan ve 19/1/2002 Tarih ve 24645 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Endüstri Bölgeleri Kanunu, Planlama konusunda özel hükümler içeren yasal düzenlemeler arasında yer almaktadır. Kanun, iki tür endüstri bölgesi tanımlamaktadır. Birincisi, yatırımları teşvik etmek, yurt dışında çalışan Türk işçilerinin tasarruflarını Türkiye'de yatırıma yönlendirmek ve yabancı sermaye girişinin artırılmasını sağlamak üzere bu Kanun uyarınca kurulacak üretim bölgelerini ifade eden endüstri bölgesi olarak belirlenmektedir. İkincisi, Üzerinde Kurulu sanayi tesisi bulunan, gerçek ya da tüzel kişilere ait ve bu Kanun hükümlerine göre ilân edilebilecek endüstri bölgelerini ifade eden özel endüstri bölgeleridir.

Türkiye'de ihracat için yatırım ve üretimi artırmak, yabancı sermaye ve teknoloji girişini hızlandırmak, ekonominin girdi ihtiyacını ucuz ve düzenli şekilde temin etmek, dış finansman ve ticaret olanaklarından daha fazla yararlanmak üzere, serbest bölgelerin kurulması, yer ve sınırları ile faaliyet konularının belirlenmesi, yönetimi, işletilmesi, bölgelerdeki yapı ve tesislerin teşkili ile ilgili hususları kapsamak üzere hazırlanan ve 15.6.1985 tarih ve 18785 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Serbest Bölgeler Kanunu planlama alanında özel hüküm ve düzenlemeleri olan Kanunlar arasında yer almaktadır.

Üniversiteler, araştırma kurum ve kuruluşları ile üretim sektörlerinin işbirliği sağlanarak, ülke sanayinin uluslararası rekabet edebilir ve ihracata yönelik bir yapıya kavuşturulması için teknolojik bilgi üretmek, üründe ve üretim yöntemlerinde yenilik geliştirmek, ürün kalitesini veya standardını yükseltmek, verimliliği artırmak, üretim maliyetlerini düşürmek, teknolojik bilgiyi ticarileştirmek, teknoloji yoğun üretim ve girişimciliği desteklemek, küçük ve orta ölçekli işletmelerin yeni ve ileri teknolojilere uyumunu sağlamak, teknoloji yoğun alanlarda yatırım olanakları yaratmak, araştırmacı ve vasıflı kişilere iş imkânı yaratmak, teknoloji transferine yardımcı olmak ve yüksek/ileri teknoloji sağlayacak yabancı sermayenin ülkeye girişini hızlandıracak teknolojik alt yapıyı sağlamak amacıyla hazırlanan Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu, 6.7.2001 Tarih ve 24454 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Afet nedeniyle hasara uğramış yerleşmelerin imar planları ve geçici İskân alanları ile ilgili planlar, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından yapılmakta ve onaylanmaktadır. Bu yetki, 7269 sayılı "Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara dair kanun" ve İmar Kanununun 9. maddesinde belirlenen bir yetkidir. Bu planların yapım ve onay yetkisi, genellikle sürekli bir yetki olarak kullanılmamakta, planlar üzerindeki hak ve yetkiler, işlemlerin tamamlanması sonrasında ilgili yerel yönetimlere devredilmektedir. Bu konuda özellikle 1993 Erzincan, 1999 Marmara ve Düzce depremlerinin ardından bazı çalışmalar gündeme gelmiştir. Erzincan depremi sonrasında Dünya Bankası

kredisi ile başlatılan İmar Kanunu ve Yönetmeliklerinin afetler kapsamında yenilenmesi projesi çerçevesinde yapılan ve sonrasında İmar ve Şehirleşme Kanunu Taslağının ortaya çıkışını sağlayan gelişmeler bunlar arasındadır. Bu taslak yasallaşmasa da, İmarla ilgili çalışmaların en geniş katılımı ile hazırlanan bir örneğini oluşturmuştur. Diğer taraftan taslağın bazı düzenlemeleri, İmar Kanunu Yönetmeliklerinde hükme dönüştürülmüş ya da Yönetmeliklerde afetler sonrasında yapılan düzenlemelerin bir bölümü, sonrasında Taslağın bazı maddelerinin temelini oluşturmuştur.

1984 yılında yürürlüğe giren Toplu Konut Kanunu kapsamında belirlenen alanlarda plan onayı konusunda yetkiler doğrudan merkezi yönetime devredilmemekle birlikte, bu alanların yer secimi ve planların yapım yöntemi, Kanuna imar mevzuatı içerisinde ayrıcalıklı bir yer kazandırmaktadır. Toplu Konut İdaresi Başkanlığı tarafından yer seçimi yapılan toplu konut alanları genellikle kentlerin gelişimi ve plan kararları ile bir bütünlük sağlayamamaktadır. Diğer taraftan 2007 yılında Toplu Konut Kanununa ilave edilen hükümler, Gecekondu Kanunu kapsamında idarelerin kullanımına geçmiş alanları Toplu Konut İdaresinin kullanımına devretmiştir. (22.3.2007 tarihli ve 5610 sayılı Kanun)

Kanun kapsamında, Merkezi yönetim tarafından yapılan çalışmaların yanı sıra, Belediyeler tarafından ve 400 konuttan fazla olmak üzere projelendirilen alanlarda da Kanun hükümleri uygulanmaktadır.

Bu kanun kapsamında yapılan uygulamaların bir diğer ayrıcalık konusu ise, ruhsat verme aşamasında avan proje ile yetinilmesi olarak özetlenebilmektedir. Benzer bir yasal düzenlemenin İmar Kanunu ile sanayi tesisleri ve kamu yapılarına ilişkin olarak da yapıldığını, sadece sanayi tesislerine ilişkin düzenlemenin Anayasa Mahkemesince iptal edildiğini hatırlamakta yarar bulunmaktadır.

24.11.1994 tarihli ve 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun kapsamında kalan tesislerin kurulu bulunduğu alanlarla ilgili imar planı yapım ve onayı konusunda 3194 sayılı İmar Kanununa 3.7.2005 tarih ve 5398 sayılı Kanun ile eklenen Maddede planlama konusunda yer alan özel hüküm, bu alanlarla ilgili ayrıcalıklı bir işlemi tanımlamaktadır.

09.07.1984 tarihinde yürürlüğe giren ve 23.7.2004 tarihli ve 25531 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile yürürlükten kaldırılan 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun, büyükşehir belediyeleri ile ilgili ilk kapsamlı düzenlemedir. Bu kanunla amaçlanan, demografik, fizik ve ekonomik bütünlük sağlayan belediyelerin organize ve örgütlü bir biçimde yönetimini sağlamaktır.

5216 sayılı Kanuna göre Büyükşehir belediyeleri, ilçe ve ilk kademe belediyelerinden oluşmaktadır. Büyükşehir belediyesinin planlamaya ilişkin görev, yetki ve sorumlulukları Çevre Düzeni Planına uygun olmak kaydıyla, büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar planını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak; büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plana uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar planlarını, bu planlarda yapılacak değişiklikleri, parselasyon planlarını ve ıslah imar planlarını aynen veya değiştirerek onaylamak ve uygulanmasını denetlemek; nazım imar planının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde uygulama imar planlarını ve parselasyon planlarını yapmayan ilçe ve ilk kademe belediyelerinin uygulama imar planlarını ve parselasyon planlarını yapmak veya yaptırmak” olarak belirlenmektedir.

Planlama Sisteminin Diğer Temel Sorun Alanları

Öte yandan, Türk planlama sistemi dünyadaki yeni söylemleri takip etmekte güçlük çekmektedir. Bu durum, planlama açısından en önemli tehditlerden birisini oluşturmaktadır. Planlama sistemini olumsuz yönde etkileyen diğer benzer tehditler aşağıdaki gibi genelleştirilebilir.

- Planlamanın istenilen düzeyde “gelenekselleşememesi”,
- Kötü uygulamalar ve çıkar söylentileri nedeni ile kamuoyunda planlamaya olan güven ve saygının giderek azalması, mekânsal planlamanın yerel siyasilere elinde etkin bir araç ve güç kullanma ve çıkar sağlama aracı olarak değerlendirilmesi,
- Hızla değişen konjonktür, değişmelerin takip edilmesinde gecikmeler ve güçlükler,
- Gerekli yasal ve kurumsal düzenlemelerin zamanında ve istenilen biçimde yapılamaması,
- Planlama tüzmesini değiştiren düzenlemelerin çoğu kez planlama sisteminin dışında yapılması,
- Tüm bunlara bağlı olarak plancuların giderek ümitsizliğe düşmesi ve “umma düzeyleri”nin gerilemesi,

Tüm bu olumsuzluklara karşın Türk mekânsal planlama sistemi aşağıdaki güçlü yanlara da sahiptir.

- Yaklaşık yarım yüzyıl boyunca elde edilen deneyimler, Türk planlama sisteminin ve pratiğinin en önemli üstünlüğüdür.
- Önemli bir “plan envanteri” bulunmaktadır. Mekânsal sorunlara ilişkin pek çok saptama yapılmış, sorunların çıkış noktaları belirlenmiştir.
- Meslek adamlarının sahip olduğu “farkındalık” önemli bir üstünlüktür.
- Planlamayı ve uygulamayı gerçekleştirecek “kurumsal/yönetmel” yapıların varlığı ve düzenlemelerin belirli bir olgunluğa erimiş olması bir kazançtır.
- Planlamayı gerçekleştirebilecek kadroların yetişmiş bulunması ve hatırı sayılır bir “ustalık bilgisi”nin elde edilmiş olması önemli bir kazanç olarak algılanmalıdır.
- Mekânsal planlama sistemi önemli bir yasal envantere sahiptir. Bunlar istenirse “iyi uygulamalar” için önemli olanaklar sağlamaktadır.
- Planlama eğitimi veren nitelikli kurumların varlığı önemli bir üstünlüktür, akademik çalışma ve görüşlerden yararlanma olanakları fazladır.

Öte yandan; planlama sistemi, gelecekteki atılımları için aşağıda genelleştirilen fırsatları da kullanmak durumundadır.

- Uluslararası yeni söylemler, mevcut pratiğin değişmesi yönünde ve ayrıca bu değişimin yönü ve amaçları konusunda ipuçları vermektedir.

- Planlamaya duyulan gereksinim artmıştır. Planlamanın, dünyada ve özellikle AB ülkelerinde toplumsal kalkınmayı sağlamak ve bölgeler arası dengesizlikleri gidermek için önemli bir araç olarak görülmektedir.
- “Katılımcılık”, “yönetişim” ve “aidiyet duygusunun artırılması” söylemlerinin, planlamaya daha fazla gerçekçilik kazandırması beklenmektedir.
- Uluslararası yeni yaklaşım ve yöntemler; planlamada yeni süreç tasarımlarının ortaya çıkması ve daha fazla gerçekçilik arayışları önem kazanmaktadır.

Türk mekânsal planlama sistemi yukarıda özetlenen içsellikleri gözeterek, sahip olduğu üstünlükleri değerlendirerek ve harekete geçirerek, darboğazları aşarak yeni bir yapıya kavuşmalıdır. Bu sistem arayışında, dışsallıklar da göz önünde tutulmalıdır. Özellikle fırsat olarak nitelendirilebilecek konjonktürel değişiklikler değerlendirilmelidir. Bu bağlamda; yeni planlama söylemleri ve yaklaşımları ortaya çıkmaktadır. Bunlar kısaca aşağıdaki gibi özetlenebilir.

- Yeni planlama söylemi süreç tasarımını, devamlılığı, geri beslemeyi ve gerektiğinde amaç ve hedeflerde değişimi ön plana çıkarmaktadır. Plan, bir takım faaliyetler sonucunda elde edilmesi gereken “nihai bir belge” olarak değil, uygulamayı yönlendiren bir yol haritası olarak, ele alınmaktadır. Bu nedenle, gerçek dünyadaki başarı ve başarısızlığa göre plan stratejileri değişmektedir.
- Çevresel duyarlılığa özen gösterilmesi ve sürdürülebilirliğin sağlanması önemle vurgulanmaktadır.
- Yeni sistem katılımcıdır ve yönetişimi ön plana çıkarmaktadır. Ortak akıl arayışları ve ortak sorumluluk alınması nedeni ile daha gerçekçidir.

Yeni Türk planlama sistemi de bu kavramların dışında kalmayacaktır. Bu bağlamda;

- Stratejik amaç ve hedefleri baştan ortaya koyan, bu amaçlara ulaşmak için takip edilmesi ve yaşanması gereken süreçleri tanımlayan,
- Uygulamalar için kurumsal adresleri veren,
- Bu adresleri; kurumsal ve yasal yaptırımlar, planlamanın yönlendirilmesi, planın finansmanı, mali kaynakların bulunması ve kullanılması bağlamında açıklayan, dolayısı ile plan kademelenmesini içselleştiren,
- Bu anlayış ile plan önceliklerini akılcı bir biçimde ortaya koyan,
- Gelişmeleri etaplayan, sıraya koyan,
- Planı etkileyen ve plandan etkilenenleri saptayan ve onların katkılarını alan, bir anlamda plan sorumluluğuna ortak eden, başarının ne olduğunu ve başarı göstergelerini sürecin başında tanımlayan,
- İzleme-Değerlendirme sistemine sahip,
- Uygulamayı gözeten, kararlarda geri-beslemeyi öngören tek yönlü değil, döngüler yapan iş akım şemaları ile sonuç alan, bir sistemin kurgulanması gerekmektedir.

Bu kurguda iki önemli özelliğin altı çizilmelidir. Bunların ilki; yeni planlama sürecinin, planı nihai hedef olarak görmemesi olmalıdır. Planlamanın tek yönlü bir akım şeması gibi değil, zaman içinde döngüler yapan dinamik ve geri-beslemeli ve uygulama ile bütünleşen bir süreç olarak tasarlanması önem taşımaktadır.

İkinci özellik, farklı mekânsal birimlerde yapılacak planlamalarda alt ve üst planlama kademeleri arasında karar ve bilgi akımının sağlanmasının zorunluluğudur.

Batı dünyası planlama sisteminde, ülke mekanına ilişkin stratejik karar alımından kırsal yerleşme planlarına ilişkin pek çok ölçek ve kademede planlama yapıldığı bilinmektedir. Bu sisteme sahip, bazı ülkelerde planlama kademeleri ve kademeler arası ilişkiler net olarak açıklanmış ve kurumsal düzenlemelerde yer almıştır. Ancak bazılarında formel bir düzenleme olmamasına karşın, kademeli planlama gereksinimlere ve geleneklere bağlı olarak yapılmaktadır. Kentsel ve kırsal alanlarda alınması gereken önlemler, bir dizi stratejik karar dizileri ile ilgili planlama ve onay birimlerine iletilmektedir.

Bir genelleme yapılırsa, ülke ve bölge ölçeğindeki planlamalardan genelde merkezi hükümet sorumludur. Ülke mekânsal politika, plan ya da stratejik kararlar dizisinin onay mercileri de üniter veya federal merkezi hükümetin seçilmiş karar organlarıdır.

Bölgesel planların ya da bölgesel gelişme strateji dokümanlarının hazırlanma ve onaylama sorumluluğu, üniter sisteme sahip ülkelerde il idareleri veya varsa bölge idaresi, federal sisteme sahip ülkelerde ise federasyonu oluşturan devlet ya da eyaletler olmaktadır. Onay mercileri ise seçilmiş karar organlarıdır.

Metropolitan alan veya büyüklüğü ne olursa olsun kentlerde ise durum Türk planlama sistemine daha yakın ve benzerdir. Bu nedenle daha kolay anlaşılabilir bir planlama sürecine sahiptir. Kentsel kesimlerin plan hazırlanma ve onay yetkisi, planın hazırlandığı alanın yetkili yerel yönetimi ve O'nun seçilmiş karar organıdır.

Batı dünyasında kentsel ve kırsal alan iç içe geçmiş durumdadır. Bazen Fransa'da olduğu gibi, kırsal nitelikli yerleşmeler de belediye örgütüne sahiptir. Kimi yerlerde kırsal kesiminin kendine özgü statüleri bulunmaktadır. Formel bir plana sahip olsun veya olmasın kır kesiminde yapılanmanın kabul görmüş geleneksel kuralları bulunmaktadır. Buna karşılık, Türkiye'de en belirsiz mekânsal planlama türüne ve pratiğine kırsal kesimin sahip olduğu düşünülmektedir. Her şeyden önce, bu kesim için hazırlanan planların hangi birim tarafından onaylanacağı dahi açık değildir.

Batı mekânsal planlamasında eş kademe planlama birimleri arasında bilgi akımının sağlandığı, en azından ülkesel politikaların uygulanması nedeni ile bunun gerekli olduğu ifade edilmektedir.

Bazı Çıkarımlar

Yukarıdaki genel açıklamalardan bir çıkarım olarak şunlar söylenebilmektedir.

- Planların hazırlanma ve onaylarından sorumlu birimlerin yetki alanları ile idari birimlerin coğrafi bölünmeleri birbirlerine eşleşmektedir.
- Üst ölçekli plan, alt ölçekli plandan ya da o ölçekte yaşayanların görüş, beklenti ve isteklerinden haberdar olarak hazırlanmaktadır. (aşağıdan yukarıya dikey akış – bilgi/ talep)

- Her bir üst kademe planlama, alt planlama ölçeğine politik yönlenme, stratejik karar ya da planlama ilkesini sunmaktadır. (yukarıdan aşağıya dikey akış - karar/güdü)
- Bölge ölçeğinde planlamalarda, diğer bölgelerde nelerin öngörüldüğü bilinmektedir. Ülke ölçeği planlama ve veri tabanı buna olanak sağlamaktadır. (yatay bilgi ve karar akışı)

Türkiye mekânsal planlama sisteminin gelecekte küresel olarak kabul görmüş ve kısmen günümüzde de uygulanan pratikten esinleneceği açıktır. Bu nedenle, Türkiye dışındaki gelişmeler, özellikle kuramsal arayış, tartışma ve yorumlar takip edilmeli, ancak ülkenin özgün toplumsal koşullarına ve planlama deneyimine dayanarak yeni bir sentez yapılmalıdır.

Mekânsal plan kademelerindeki eksik halkaların tamamlanması da ayrı bir alan olarak belirlenmelidir. Daha etkin ve uygulanabilir bir mekânsal planlama için yukarıda genel hatları ile açıklanan darboğaz ve tehditler ile üstünlük ve fırsatlar kuşkusuz değerlendirilmelidir.

Farklı plan kademelerinde yeni kurumsal yapıların kurgulanması bir zorunluluktur. Ülke ve bölge ölçeğinde mekânsal planlamadan sorumlu kurumsal yapının gözden geçirilmesi gerekmektedir. Günümüzde anılan planların elde edilmesi Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) yetki ve sorumluluğu altındadır. Anılan kurum tarafından günümüze kadar yapılanların nitelik ve niceliği, kısaca başarısı bu kurum tarafından da sorgulanmaktadır. Bölge planlarının onay mercii açık değildir. Bilindiği kadarı ile GAP Bölge Kalkınma Planı TBMM de görüşülmüştür. DPT tarafından hazırlanan bölgesel kalkınma planlarının, Türkiye'de bölgesel mülki idare olmadığı için her hangi bir bölgesel onayı bulunmamaktadır.

Bir diğer husus, son yıllarda ortaya çıkan yeni planlama aktörleri ve yeni kurumsal adreslerin değerlendirilmesi gereğidir. Yeni düzenlemeler İl ölçeği planlamaya kurumsal adresler kazandırmıştır. İl Özel İdaresi yasası ile İl ölçeğinde plan yapımı yetkisi Özel İdarelere, onay yetkisi de İl Genel Meclisine verilmiştir. Bununla birlikte, İl mekânsal planlarının onay süreci karmaşıktır. İl Genel Meclisinin yanı sıra varsa, ilde bulunan Büyükşehir Belediye Meclisi veya İl Belediyesinin Meclisi de onay merciidir. Bu durum onay sürecinde önemli sorunlar yaratmaktadır.

İl Çevre Düzeni Planı olarak adlandırılan mekânsal plan, üst ölçekli bölgesel planlardan, böyle bir plan olmadığından girdi ya da üst karar alamamaktadır. Bu durumda, bu ölçekte plan yapanlar, kimi zaman bölge ölçeğinde kestirimler yaparak gerekli girdileri kendileri yaratmaktadır. Böyle bir yaklaşımın rasyonelliğinden ve doğru karar üretiminden kuşku duyulmalıdır. Bazen birden fazla ilin çevre düzeni planlarının birlikte elde edildiği de olmuştur. Ancak bu yaklaşımda, planlama alanı, tek il ölçeğinde yapılan planlar gibi, aynı teknik şartname kullanılarak ele alınmış, bölgesel veya alt bölgesel planlama endişesi taşınmamış ve ölçek ekonomileri dikkate alınmamıştır.

Bu açıklamaların ışığı altında, özellikle bölge düzeyi planlamasının; alt ölçekli planları yönlendirme düzeyi ve yetkisi, planın mali boyutu ve akçalı işleri ve kurumsal yapısı ve adresi yeniden ele alınmalıdır. Bu planların alt ölçekli planlara stratejik yönlenmeyi sağlaması sağlanmalıdır.

Öte yandan, İl ölçeği planların gerek teknik içeriği, alt ölçekli planları etkileme düzeyi ve şansı ve gerekse onay sürecindeki karmaşıklık ivedi olarak gözden geçirilmelidir. Bu planların elde edilme ortamları, plancı kadroların bulunabilirliği, bu bağlamda insan kaynaklarını

geliştirme ve kurumsal kapasite artırımı olanakları üzerinde çalışılması gereken diğer hususlar olmalıdır.

Günümüzde metropoliten alan veya anakent planlaması, içerik ve ölçek açısından herhangi bir kentsel kesim planlamasından farklı değildir. Nazım ve uygulama imar planlarından oluşan mekânsal planlama setleri gereksinimleri karşılamaktan uzaktır. Hızla gelişen kesimler için hala 15 – 20 yıllık dönemler hedef alınarak, durağan, donuk ve zor değişen plan kararı üreten yaklaşım, bazı kentsel kesimlerde aşırı rant sağlamakta ve gerçek dışı mekânsal önermeleri içermektedir. Planların diğer sektörlerle, hatta ulaşım ve altyapı sistemleri ile bütünleşmesi yok gibidir. Böyle bir yapıda, plan değişikliklerini yapma ve kontrol etme kent egemenlerinin hakimiyetindedir ve yapılan değişiklikler kamu yararına kullanılmayan değer artışlarına neden olmaktadır. Kuşkusuz anakentlerin planlama sistemi için sıralanan eleştiriler, tüm kentsel kesim planları için de geçerlidir.

Ülkemizdeki mevcut planlama sisteminin niteliklerinin, sorunlarının ve sahip olduğu potansiyellerinin aktarıldığı bu bölümdeki saptamalara dayanarak, komisyonumuzca yeni bir planlama yaklaşımı ve yeni bir kurumsal yapı önerisi geliştirilmiştir. Bir sonraki bölümde bu yapı ele alınacaktır.

III. ÜLKEMİZDEKİ MEKÂNSAL PLANLAMA SİSTEMİNİN SORUN ALANLARI VE YENİ YAPILANMAYA YÖNELİK OLARAK GELİŞTİRİLEN STRATEJİLER VE EYLEMLER

Ülkemizdeki mevcut planlama sistemi, yaklaşık altmış yıllık deneyime karşın günümüzde büyük sorunlarla karşı karşıyadır. Bu sorunlar nedeniyle de yaşam çevrelerimiz giderek sağlıksızlaşmakta, kimliksizleşmekte, doğal ve kültürel değerlerimiz zarar görmekte, milyonlarca insanın yaşamakta olduğu yerleşim alanları, doğal afet ve yerleşme riski taşımaktadır. Kuşkusuz bu sorunların tek nedeni mevcut planlama sistemimiz değildir ve tüm sorunların çözümü de salt planlama sisteminin değişmesi ile mümkün değildir, ancak kendi içinde tutarlılığı olan, yaşamın gerçekliği ile uyumlu, yaşayanların içinde yer aldığı ve yaşadığı çevreye sahip çıktığı, yaşanan yerin özelliklerine duyarlı, yaşamın diğer alanlarındaki politikalarla eşgüdüm içinde gerçekleştirilecek planlama süreçlerinin, anılan sorunların çözümünde büyük rol oynayacağı da açıktır. Bu nedenle de mevcut planlama sistemine alternatif olacak yeni bir planlama yaklaşımının geliştirilmesi ve bu yaklaşımı hayata geçirecek kurumsal yapı önerisinin geliştirilmesi, bu çalışmanın ana amacıdır. Giriş Bölümünde değinildiği gibi, yeni bir planlama sistemi önerisinin geliştirilmesinde;

- Ülkemizde planlamaya ilişkin mevcut sorunların niteliği,
- Planlama kuramı yazınında yer bulan yeni planlama yaklaşımları,
- Dünyada farklı ülkelerce deneyimlenmiş olan planlama pratikleri,
- Yaklaşık olarak altmış yıldır ülkemizde yaşanmakta olan planlama deneyimi, birikimi ve sonuçları,

göz önüne alınmıştır.

Aşağıda öncelikle mevcut planlama sistemimizdeki ana sorun alanları ele alınacak, daha sonraki alt bölümlerde de bu sorunların çözümüne dönük stratejiler ve eylemler aktarılacaktır. Geliştirilen tüm stratejiler, kendi içinde bütünlüğü ve tutarlılığı olan yeni bir planlama sisteminin oluşturulmasına yöneliktir.

Ülkemizdeki Mevcut Mekânsal Planlama Sistemi ve Kurumsal Yapılanmaya İlişkin Sorun Alanları

Ülkemizdeki mevcut planlama sistemi, kurumsal yapısı ve bu yapı üzerinden işleyen planlama pratiği, çok farklı düzeyde ve farklı nitelikte sorun alanlarına sahiptir. Bu sorun alanları Komisyonumuzca, ulusal düzeyden başlayarak yerele dek inen bir açılımla 23 ana başlıkta toplanmıştır. Her bir sorun alanı, kuşkusuz bir diğeriyle doğrudan ilişkilidir ve bu nedenle de tüm sorunların çözümüne dönük olarak geliştirilen stratejilerin bütünü, yeni bir planlama anlayışı ve yeni bir kurumsal yapıya karşılık gelmektedir. Aşağıda, tanımlanmış olan sorun alanları sırasıyla aktarılacak, bu sorunların çözümüne dönük olarak geliştirilmiş olan stratejiler ve eylemler ise bir sonraki alt bölümlerde yine sırasıyla ele alınacaktır.

1.1 Ulusal kalkınma planlaması ile ilişkilendirilmiş bir mekânsal planlama sisteminin ve stratejilerinin olmaması

Küresel ölçekte çok hızlı ve büyük dönüşümlerin yaşandığı son on yıllarda, Türkiye'nin de içinde yer aldığı uluslararası ilişkilerin biçimi, niteliği ve yoğunluğu değişmektedir. Bu ilişkiler

ve içsel dinamikleriyle Türkiye de değişmektedir. Bölgesi içinde giderek öne çıkan, belli sektörlerde dünya ile entegrasyonu artan, dinamik bir toplum yapısına sahip, aynı zamanda çok önemli ekonomik, sosyal, kültürel ve çevre sorunlarıyla da karşı karşıya olan bu ülkenin, geleceğine ilişkin bir ülke mekânsal stratejisi yoktur. Ulaşım, enerji gereksiniminin sağlanmasına, sanayi yığılmalarından, bölgeler arası eşitsizliklerin giderilmesine, küresel iklim değişikliği ve ülkenin çölleşme riskinden, doğal afetler ve yerleşme riskleriyle baş edebilmeye dek, **birbirini bütünleyen ve ülkenin gelecek vizyonu ile örtüşen bir ülke mekânsal stratejimiz yoktur.**

Ülke düzeyinde mekânsal stratejinin nasıl, hangi süreçlerle ve nasıl bir kurumsal yapı ile belirleneceğine ilişkin ve giderek bölge ölçeğinde, büyük kentlerimizde, kasabalarımızda, kırsal alanlarda **planlama süreçlerinin nasıl ve hangi kurumlar aracılığıyla gerçekleştirileceğine ilişkin olarak da bir planlama vizyonumuz ve planlama stratejimiz yoktur.**

Oysa ülkenin hangi yeni havaalanlarıyla, hangi yeni limanlarla, nereden geçecek hangi boru hatlarıyla, nerede yapılacak hangi tür enerji santralleriyle, hangi bölgede öncelikle gerçekleştirilecek erozyon, deprem ve benzeri doğal afet ve yerleşme riskleriyle mücadeleyle, gelecek on yıllara hazırlanacağı belirlenmesi gereklidir. Nükleer santral, büyük çaplı liman vb. yatırımlarla ilgili merkezi ve yerel siyasi baskıyı denetleyecek ve olası hatalı yer seçimlerini ortadan kaldıracak bir mekanizmanın bulunmaması büyük bir sorundur.

1.2 Ülkemizde üzerinde uzlaşılmış bir planlama vizyonunun bulunmaması

Ülkemizin mevcut planlama sistemi ve pratiğine ilişkin çok ve karmaşık sorunların varlığı, sürekli olarak farklı kurum, kuruluş ve kişiler tarafından dile getirilmektedir. Bir başka anlatımla mevcut planlama pratiğinin artık sürdürülemez bir noktada olduğu ve bu pratiğin yerleşim alanlarımızda, doğal ve kültürel çevremizde, büyük olumsuzlukların yaşanmasına neden olduğu hemen tüm kesimler tarafından kabul edilmiş olmasına karşın, aynı pratik giderek karmaşıklaşan bir yapıyla sürdürülmeye çalışılmaktadır. Oysa bu ülke aynı zamanda yaklaşık altmış yıllık bir planlama deneyimine, birikimine ve kapasitesine de sahiptir. Bu kapasite ile yeni, yaşanmakta olan olumsuzlukları ortadan kaldıracak, üzerinde uzlaşılmış bir planlama vizyonu oluşturulmak zorundadır.

1.3 Mevcut planlama sistemimizde planlama yetkisine sahip kurumlar arasında ve izlenen planlama sürecinde düşey ve yatay işlevsel bütünlüğün ve tutarlılığın olmaması

Ülkemizdeki mevcut planlama sisteminde çok sayıda kurum, farklı düzeylerde, çok farklı süreçlerle ve iki boyutlu bir planlama diliyle fiziki planlar üretmektedir. Bu planları üreten kurumlar arasında yatayda eşgüdüm ve bilgi akışı olmadığı gibi, farklı kademelerde üretilen fiziki planlar arasında düşeyde uyum ve denetim de yeterli düzeyde sağlanamamaktadır. Planlama pratiğimizi yönlendiren mevcut yasal düzenlemelerde yatay ve düşeyde sağlanması gereken eşgüdümün yazılı kural ve ilkelerinin yeterli düzeyde bulunmaması, stratejilerinin belirli olmaması, kademeler arası bütünlük kurulmasına engel olmaktadır. Oysa ülke düzeyinde belirlenen makro mekânsal stratejilerle, bölgesel ve yerel düzeyde geliştirilen mekânsal stratejilerin uyum içinde olması, her düzeyde geliştirilen mekânsal stratejilerin tüm yatırımcı kurumların katılımıyla ve eşgüdüm içinde geliştirilmesi ve uygulamada da işbirliğinin sağlanması gerekmektedir.

1.4 Mevcut planlama sistemimizde parçacı uygulamaların ve planlamada yetki karmaşasının olması

Yukarıdaki sorun tanımlamasında da değinildiği gibi bugün ülkemizde çok sayıda kurum, planlama yetkisine sahiptir. Yürürlükteki İmar Yasasının istisnai maddeleri, farklı kurumlar tarafından yapılan sektörel planlar, mevzii planlamayı destekleyen düzenlemeler ve bunlara uygun parçalı plan yapım ve onay yetkileri başlı başına bir sorun alanı olarak belirgindir. Bu durum planlamada denetim mekanizmalarının kurulmasını da engellemektedir. Aynı alanda farklı kurumların planlama yetkisine sahip olması veya bir alanın bir bölümünün bir kurum, diğer bölümünün başka kurum tarafından planlanıyor olması, bazen yetkinin kimde olduğunun net olarak bilinmiyor olması hem plan kararlarının eşgüdüm içinde üretilmesini engellemekte hem de üretilen kararların uygulanmasında güçlükler neden olmaktadır.

1.5 İdari yetki alanı ile planlama alanı arasında uyumsuzlukların varlığı

İmar Yasasının ve diğer ilgili yasal düzenlemelerin belirlediği yetki alanları ile kendi içinde anlamlı bir planlama alanı bütünlüğünü sağlaması gereken plan sınırları arasındaki uyumsuzluklar, hem planlama süreçlerinde hem de uygulamada sorunlar yaratmaktadır. Bir diğeriyle çok yoğun ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkiler içinde olan ve aslında bir yerleşmeler bütünlüğü oluşturan alanlar, farklı idari sınırlar içinde olduğundan, günümüzde farklı planlama süreçleriyle, birbirinden bağımsız, farklı plancılarla ve farklı zamanlarda planlanmaktadır. Örneğin İstanbul, Kocaeli'nden; İzmir, Manisa'dan bağımsız planlanabilmektedir. Bu ilişkisizlik ise kimi kez birbiriyle çatışan plan kararlarının üretilmesine neden olabilmektedir veya üretilen kararların hayata geçmesini zorlaştırmaktadır.

1.6 Mevcut planlama sürecinin disiplinler arası olma özelliğinin yeterince kurumsallaşmamış olması

Planlamanın ilgili uzmanlıkların katılımıyla ve disiplinler arası bir ortamda gerçekleştirilmesi gerektiği, bilimsel bir zorunluluk olmasına ve tüm platformlarda bu konuda görüş birliği olmasına karşın, uzun yıllardır, ülkemizdeki planlama pratiği ne yazık ki bu nitelikte gerçekleştirilememektedir. Yalnızca büyük kentlerimizin planlama süreçlerinde veya özel planlama alanlarında kısmen sağlanan bu gereklilik, orta büyüklükteki kentlerimizde ve küçük kentlerimizde yalnızca şehir plancısı tarafından gerçekleştirilmektedir. Mekânsal planlamanın salt iki boyutlu fiziki düzenleme süreci olmaması gerektiğinin altının çizildiği yeni planlama yaklaşımında, disiplinlerarası ortak çalışma kaçınılmazdır.

1.7 Tüm planlama düzeylerinde katılımcı karar alma mekanizmalarının yetersizliği, kurumsallaşmamış olması ve katılımıda eşitsizlik

Uzun yıllardır ülkemizde akademik ve siyasi söylemlerde, planlama süreçlerinde ve kent yönetimlerinde, katılımcılığın gerekliliği ve yararları yer almasına karşın, bu konuda somut adımlar yeterli düzeyde atılamamıştır. Çoğunlukla yerel halkın, yerleşimlerinin planlarının yapılmakta olduğundan veya değiştirilmekte olduğundan haberi olmamakta, vatandaş inşaat başladığında ne yapıldığını görmektedir. Farklı toplum kesimlerinin görüşü alınmaksızın planlama kararlarının alınması, hem bu kararların yerel gerçekliğe uygun olmaması sonucunu getirmektedir, hem de üretilen plan kararlarının hayata geçirilmesi süreci zorlaşmaktadır. Katılımın sağlanamamasının çok önemli bir diğer sonucu ise halk denetiminin sağlanamaması ve yurttaşların aidiyet duygularının zarar görmesidir. Bu

olumsuz yapı, yerleşimlere dair kararların alınmasında bireysel ve zaman zaman siyasi tercihleri öne çıkarmaktadır. Bu sonuç, son derece eşitsiz ve kentliyi dışta tutan bir karar sürecini desteklemektedir.

1.8 İmar planlaması yaklaşımının ve uygulamasının yalnızca fiziki düzenleme boyutuyla sınırlı kalması, rant yaratma ve rantın dağıtımını dışında ekolojik, toplumsal, mekânsal ve çevresel açıdan yaşanabilir ve sürdürülebilir mekan üretmede yetersiz kalması

İmar planlama süreci, bazı yazılı belgelerde yer alan farklı içeriğine karşın fiziksel boyutu ön planda tutan bir yaklaşımdır. Bu yapısı üst ölçek planlara da yansımıştır. Bu yaklaşım planlı alanları yaşanabilir kılmamakta, sürdürülebilir mekan üretilememektedir. Ülkemizde, mekânsal planlama süreçlerinin, imar planı üretme süreciyle giderek özdeşleşmiş olması, bu imar planlarının niteliğinin ise yerleşimlerin özgün koşullarına ve doğal ve kültürel değerlere, doğal afet ve yerleşme risklerine duyarlı olmaması, giderek doğal peyzajın bozulmasına, kültürel değerlerin yok olmasına, yerleşmelerin kimliksizleşmesine, yerel halkın yaşadıkları çevreye yabancılaşmasına neden olmaktadır. İmar planları giderek yalnızca arazi ve arsa düzenlemesi ve yapılanma koşullarının belirlenmesi düzeyine indirgenmiştir. Oysa, mekânsal planlama; sosyal, ekonomik, kültürel gelişmenin ve doğal ve kültürel değerlerin korunması süreçlerinin, kısaca toplumsal gelişmenin bir bileşeni olarak gerçekleştirilmelidir.

1.9 Mevcut planlama sistemimizde kırsal alan planlama kavramının, plan kademesinin ve normlarının bulunmayışı ve kırsal alanların kimliğini yitirmeye başlaması

Kırsal yerleşim birimlerindeki yaşam koşulları, kırsal kesim nüfusu, göç olgusu ve kent-kır devamlılığı göz önüne alındığında kırsal kesim planlaması ihmal edilmiştir. Kırsal alanlarda birikmiş sorunların büyüklüğü, kentsel kesimle yakın ilişkiler ve kentsel kesimin kırsal alanlara doğru yayılımı ve kırsal yerleşmeleri işgal etmesi, gıda güvenliğinin sağlanması, kırsal kesim sakinlerinin donatılması ve kapasitelerinin artırılması ve benzeri gibi etmenlerle kırsal kesim için yeni bir yaklaşım gerekmektedir.

Günümüzün planlama pratiğinde, kırsal alanlar yalnızca imar koşullarının belirlenmesi bağlamında yer almakta ve bu yer alış, “köy yerleşik alan sınırları” içinde veya “İskân dışı alanlar” kapsamında olmaktadır. Oysa kırsal alanların doğal peyzajının bozulması, kırsal yerleşim alanlarının nüfus kaybetmesi, tarımsal üretimden uzaklaşılması, kırsal yoksulluk, yerel mimari özelliklerin kaybı vb. sorunlar, tam da mekânsal planlama sistemi içinde çözüm bulunması gereken sorun alanlarıdır.

1.10 Mevcut planlama pratiğinin tasarımla bağının kopmuş olması

Günümüzün planlama pratiği, mekânsal planlamayı, imar planlaması ile eşdeğer kılmış, imar planları ise yalnızca iki boyutlu fiziki düzenleme, arazi ve arsa düzenlemesi ve yapılanma koşullarının belirlenmesi kararlarına sıkışıp kalmıştır. İmar planı yapılan yerleşmenin özgün mimari özelliklerine, dokusuna, peyzaj değerlerine, yöre yaşayanlarının tercihlerine yeterince özen gösterilmeksizin, tüm imar planlarında yıllardır, dikdörtgen yapı adaları, hala ön ve yan bahçe mesafesi ve minimum bina cephesi koşulunu sağlayacak büyüklükte parseller, ayırık, bitişik vb. yapı nizamı kararları üretilmektedir. Yalnızca iki boyutlu bu kararlara göre de tüm kentlerimizde monoton, estetik kaliteden yoksun, yaşayanlarının mutlu olmadığı yaşam çevreleri oluşmaktadır.

1.11 Mevcut planlama sisteminde etkin bir denetim mekanizmasının bulunmaması

Denetim, planlama ve plan uygulamasında son derece önemli bir boyut olmakla birlikte, bu kapsamda mekanizmalar kurulmamıştır. Planlamanın her aşamasında denetim mekanizmasının kurulmaması planların sürdürülebilirliğini de engelleyen bir yapı ortaya koymaktadır. Diğer taraftan plan uygulamalarının denetiminin iç ve üst denetim mekanizmaları ve katılım süreçleri ile desteklenmemesi uygulayıcıların keyfi ve siyasi içerik kazanma nedeni olabilmekte, niteliksel bir performans denetimini de engellemektedir. Denetimsizlik ise, bir yandan sağlıklı yaşam çevrelerinin oluşmasına neden olmakta, diğer yandan kentsel arsa rantı üzerinden yolsuzluklar yapılabilmesini mümkün kılmakta, haksızlıkların oluşmasına neden olmakta ve toplumun planlama kurumuna olan güveni sarsılmaktadır. Bu yüzden de öncelikle etkin denetim mekanizmalarının geliştirilmesi gerekmektedir.

1.12 Yetersiz denetim nedeniyle, denetim mekanizmasının büyük ölçüde yargı süreçleriyle sağlanıyor olması ve bu süreçlerin çok yavaş işlemesi

Denetimin planlama sırasında ve uygulama aşamasında yetersizliği, yargı denetimini ön plana çıkarmaktadır. Ancak yargı denetimi yavaş işleyen bir süreçtir. Sonuçlandığında, uygulamanın da sonuçlanmış olması, denetimi ortadan kaldırmaktadır. Yargı denetimini en aza indirgeyecek farklı denetim mekanizmalarının yanı sıra, yargı denetimini hızlandıracak ve niteliğini artıracak mekanizmalara gereksinim büyüktür.

1.13 Yargı sürecine erişimde dezavantajlı grupların bulunması

Yargı denetimi, gerek planlamaya katılım ve duyuru mekanizmalarının yetersizliği, gerekse pahalı bir süreç olması nedeniyle erişiminde yetersizlikler bulunmaktadır. Özellikle alt gelir grubundaki toplum kesimleri için ve yargı süreçleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan kesimler için, yargıya erişim güçtür ve bu kesimlerin yargıya erişimlerinin sağlanması desteklenmelidir.

1.14 Planlama etiği konusunda yerleşik bir değer sisteminin bulunmaması

Etik kurallar konusunda bir boşluk bulunmaktadır. Meslek Odaları, meslek adamları ile ilgili etik kural belirleme konusunda yeterli araçlar geliştirmemektedir. Mevcut durumda meslek etiğinin yanı sıra teknik kuralların içeriğinin doldurulmasında da sorunlar bulunmaktadır. Oysa planlama sistemi içinde yer alan tüm sorumluların mesleki etik ve teknik kurallar konusunda bilgili ve bilinçli olması gerekmektedir.

1.15 Farklı plan kademelerinde, ölçeğin gerektirdiği karar düzeyine uygun plan dilinin olmayışı

Plan tür ve ölçekleri arasında önemli farklar bulunmakla birlikte, İmar Mevzuatında plan tanımları ile ilgili genel açıklamaların yer alması, ölçekler arası kademelenmenin kural ve ilkelerinin bulunmaması, pratikte plan dilini aynı/benzer kılan bir sonuç yaratmıştır. Bu sonuç, planlar arası ayırımı yok eden, dil farklılığı bulunmayan aynı/benzer planlar üretilmesine yol açmıştır. Bu durum, kademelenme ile ilkelere aykırı yanı ile önem ve öncelikli bir soruna dönüşmüştür. Mevcut planlama pratiğimizde, makro ölçekte ana kararların üretilmesi gerektiği 1/100 000 ölçekli bölgesel ölçekte planlarda, parsel ayrıntısında plan kararı geliştirilmekte ve benzer plan dili, 1/25 000 ve 1/5000 ölçekli planlarda da kullanılmaktadır.

Yerleşme ölçeğine inildiğinde ise, çok daha ayrıntıda tasarlanması gerekli olan yaşam çevreleri, 1/1000 ölçekli uygulama imar planı diliyle planlanmaktadır. Bu dil ise, caddelerin, sokakların, otoparkların, meydanların, parkların, spor alanlarının, konut alanlarının vb. yaşam çevrelerinin, ağaçlarıyla, engelli rampalarıyla, yüzey kaplamasıyla vb. dış mekân tasarım öğeleriyle tasarlanmasına olanak vermemektedir.

1.16 Doğal afetler ve yerleşme risklerinin azaltılmasına dönük müdahalelerin mevcut planlama pratiğinde yeterli düzeyde olmayışı

Yaşamakta olduğumuz ve çok ciddi kayıplar verdiğimiz deprem ve diğer doğal afetlere karşın, mevcut planlama sistemimizde, ülke düzeyinden başlayarak, uygulama planı ölçeğine dek, doğal afet ve yerleşme risklerinin azaltılmasına dönük olarak sistematik veriler sağlanamamakta, gerekli analizler yapılamamakta ve risklerin azaltılmasına yönelik stratejiler geliştirilememektedir. Oysa planlamanın ana amacı öncelikle yaşamın sürdürülebilirliğinin sağlanmasıdır. Bu nedenle tüm kademelerdeki planlama süreçlerinde birincil öncelik doğal afet ve yerleşme risklerinin azaltılması olmalıdır.

1.17 Yerleşmenin gelecek vizyonundan bağımsız ve onunla ilişkisiz olarak gereksinimden çok fazla alanın kentsel gelişme alanı olarak planlanmasının çevreye olumsuz etkilerinin olması ve kentleşme maliyetinin yüksek olması

İmar yasası ile parçacı planlamanın önünün “sınırsız” biçimde açılması, planlamada ve uygulamada denetim mekanizmalarının kurulmaması, meslek etiği kurallarının geliştirilmemesi gibi nedenlerle, özellikle ilave ve mevzii planlarla çok geniş alanlar planlanmıştır. Sektörel planlama ve merkezi konut yatırımları ile af yasaları da bu durumu desteklemiştir. Bu kapsamda mevzii planlanan alanlar gerek üst ölçek planlarla gerekse imar planları ile de bütünleştirilerek bu alanlar çok daha genişlemiştir. Alt ölçek planlamada ve plan uygulamasında etaplamadan uzaklaşılması da bu sorunu büyütüştür. Günümüzde birçok kentimizde imar planlarıyla kentsel gelişme alanı olarak planlanmış alanlar, kentin gelecek yirmi yıllık nüfus kestirimlerinin iki katı büyüklükte nüfusun yaşayabileceği kadar büyük alanlara ulaşmıştır. Kentsel gelişme alanı olarak planlanmış alanlarda hızla imar uygulamaları yapılmış, kentlerin yerleşik alanlarının dışında sıçramalı ve tekil yerleşim biçimi desteklenmiştir. Bu denli büyük kentsel gelişme alanları, ne yazık ki çoğunlukla nitelikli tarım alanları, zeytinlik, bağ vb. alanlar üzerinde planlanmıştır. Böylesi bir uygulama ise çevreye çok büyük zararlar vermekte, kentleşme maliyetleri çok yüksek olmakta ve kaynakların israfına neden olmaktadır.

1.18 Kentsel saçaklanmanın, çevre sorunları yaratması, kentleşme maliyetlerini arttırması ve kent merkezlerinin boşalmasına ve kentsel yaşamın olumsuz etkilenmesine neden olması

Yukarıdaki sorunla doğrudan ilişkili olan bu sorun alanında da kentlerin sıçramalı olarak ve saçaklanarak büyümesinin, kent dışında yer seçen ticaret, konut, eğitim vb. tesislerin, çevreye zarar vermesi, ulaşım maliyetlerini ve kentsel servis sağlama maliyetlerini arttırması söz konusudur. Kentsel saçaklanmanın bir diğer çok önemli olumsuz sonucu ise, kentlerin merkezlerinin boşalması, kentlilerin birbirinden soyutlanması ve kentsel yaşamın rengini ve zenginliğini kaybetmesidir. Bu nedenle de bu tür bir büyüme biçiminin engellenmesi gerekmektedir.

1.19 Plan kararlarının hayata geçirilmesine yönelik uygulama araçlarının (finansal, hukuksal, teknik) yetersizliği

Mevcut planlama sisteminde, plan uygulama araçları, planların sadece fiziksel boyutu ile ele alınmasından da beslenerek yetersiz kalmıştır. Planların finansal, teknik ve hukuksal boyuttan yoksunluğu uygulama araçlarının gelişimini de olumsuz etkilemektedir. Çok hassas analizlerle dayanarak ve çok duyarlı olarak geliştirilmiş bile olsa, yeterli uygulama araçları yok ise, plan kararlarının uygulanması güçleşmektedir. Günümüz planlama pratiğinde, en önemli uygulama aracı, arazi ve arsa düzenlemesine ilişkin İmar Yasasının 18. Madde uygulamasıdır ve yetersizdir. Mevcut kamu arazileri hızla satılmaktadır, yerel yönetimlerin kamulaştırma fonları yetersizdir, bu nedenle yaşam çevrelerinin iyileştirilmesi ve kalitesinin yükseltilmesi için yeni uygulama araçlarına gereksinim büyüktür.

1.20 Mevcut planlama pratiğindeki planlama süreçlerinde izleme ve geri besleme mekanizmalarının yetersizliği

Günümüz planlama pratiğinde, bölge ölçeğinden kent ölçeğine dek üretilen fiziki planlar, belli bir tarih aralığında plan yüklenicisi plancı tarafından hazırlanmakta, plan onaylandıktan sonra plancının yerleşme ile bağı çoğunlukla kopmaktadır. Böylesi bir plan elde etme süreciyle üretilen planlarda geliştirilen kararların uygulanmasının ve/veya uygulanmasının sonuçları, analiz edilmemekte ve geriye dönerek olumlu/olumsuz sonuçların değerlendirilmesi yapılmamaktadır. Oysa planlama süreçlerinin en önemli aşamalarından birisi geri besleme süreçleridir.

1.21 Merkezi ve yerel planlama kurumlarında kapasite yetersizliğinin olması

İmar Kanunu ile planlama ve uygulama alanında yetkiler, yerel yönetimlere verilirken, bu yetkilerin doğru, yerinde ve bilimsel dayanakla kullanımını sağlayacak finans, kadro ve teknik alt yapı ve makine-teçhizat donanımları eksik kalmıştır. Bu konuda özellikle teknik kadrolar açısından, yerel yönetimlerdeki yetersizlik tartışmasızdır. Finansman ve işletme konularında da aynı durum geçerlidir. Merkezi yönetim ise, sektörel planlama öncelikli performansı nedeniyle ve diğer sorunlar da dikkate alındığında bütüncül planlama konusunda yetersizlik sergilemektedir. Bu çalışmada benimsenen planlama yaklaşımını yaşama geçirebilmek için, merkezi ve yerel planlama kurumlarında teknik kadroların güçlendirilmesi ve gerekli diğer uzmanlıkların mutlaka oluşturulması gereklidir.

1.22 Ulusal planlama ve şehircilik deneyimimizin, birikimimizin ve tarihimizin yeterli düzeyde belgelenmemiş olması

Ülkemizde yaşanmış olan şehirleşme süreci ve deneyimlenmiş olan planlama tarihimiz, ne yazık ki düzenli olarak belgelenmemiş ve arşivlenmemiştir. Şehirlerimizin geçmiş dönemlerine ilişkin görsel belgeleri, eski haritalar, planlar, raporlar vb. belgelerin düzenli olarak arşivlenmesi, korunması, paylaşımına sunulması, gelecek kuşaklara bu birikimin aktarılmasını olanaklı kılacaktır.

1.23 Ulusal düzeyde mekana referanslı bilgi toplama, arşivleme ve kullanıcılara sunum konusunda yetersizlikler olması

Öngörülen planlama sisteminde ülke düzeyinden başlayarak, bölge, kentsel bölge-il, ilçe

kademelenmesindeki planlama süreçlerinde, mekana referanslı çok sayıda veriye gereksinim vardır. Ülkemizde sistematik bilgi toplayan TÜİK, TÜBİTAK, TÜBA, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları olmasına karşın, bu kurumlar arasında yeterli eşgüdüm yoktur. Doğal afet ve yerleşme risklerine ilişkin, doğal ve kültürel değerlerimize ilişkin, yapı stokumuza ilişkin, ülke mekânsal bilgi sisteminin kurulmasına ilişkin bilginin ve altyapının oluşturulması gerekir.

Sorun Alanları Listesi

NO	SORUN
1.1	Ulusal kalkınma planlaması ile ilişkilendirilmiş bir mekânsal planlama sisteminin ve stratejilerinin yokluğu
1.2	Ülkemizde üzerinde uzlaşmış bir planlama vizyonu ve stratejisinin bulunmaması
1.3	Mevcut planlama sistemimizde planlama yetkisine sahip kurumlar arasında ve izlenen planlama sürecinde düşey ve yatay işlevsel bütünlüğün ve tutarlılığın olmaması
1.4	Mevcut planlama sisteminde parçacı uygulamaların ve planlamada yetki karmaşasının varlığı
1.5	İdari yetki alanı ile planlama alanı arasında uyumsuzlukların varlığı
1.6	Mevcut planlama sürecinin disiplinler arası olma özelliğinin yeterince kurumsallaşmamış olması
1.7	Tüm planlama düzeylerinde katılımcı karar alma mekanizmalarının yetersizliği, kurumsallaşmamış olması ve katılımda eşitsizlik
1.8	İmar planlaması yaklaşımının ve uygulamasının yalnızca fiziki düzenleme boyutuyla sınırlı kalması, rant yaratma ve rantın dağıtımını dışında ekolojik, toplumsal, mekânsal ve çevresel açıdan yaşanabilir ve sürdürülebilir mekan üretmede yetersiz kalması
1.9	Mevcut planlama sistemimizde kırsal alan planlama kavramının, plan kademesinin ve normlarının bulunmayışı ve kırsal alanların kimliğini yitirmeye başlaması
1.10	Mevcut planlama pratiğinin tasarımla bağının kopmuş olması
1.11	Mevcut planlama sisteminde etkin bir denetim mekanizmasının bulunmayışı
1.12	Yetersiz denetim nedeniyle, denetim mekanizmasının büyük ölçüde yargı süreçleriyle sağlanıyor olması ve bu süreçlerin çok yavaş işlemesi
1.13	Yargı sürecine erişimde dezavantajlı grupların bulunması
1.14	Planlama etiği konusunda yerleşik bir değer sisteminin bulunmayışı
1.15	Farklı plan kademelerinde, ölçeğin gerektirdiği karar düzeyine uygun plan dilinin olmayışı
1.16	Doğal afetler ve yerleşme risklerinin azaltılmasına dönük müdahalelerin mevcut planlama pratiğinde yeterli düzeyde olmayışı
1.17	Yerleşmenin gelecek vizyonundan bağımsız ve onunla ilişkisiz olarak gereksinimden çok fazla alanın kentsel gelişme alanı olarak planlanmasının çevreye olumsuz etkilerinin olması ve kentleşme maliyetinin yüksek olması
1.18	Kentsel saçaklanmanın, çevre sorunları yaratması, kentleşme maliyetlerini artırması ve kent merkezlerinin boşalmasına ve kentsel yaşamın olumsuz etkilenmesine neden olması
1.19	Plan kararlarının hayata geçirilmesine yönelik uygulama araçlarının (finansal, hukuksal, teknik) yetersizliği
1.20	Mevcut planlama pratiğindeki planlama süreçlerinde izleme ve geri besleme mekanizmalarının yetersizliği
1.21	Merkezi ve yerel planlama kurumlarında kapasite yetersizliğinin olması
1.22	Ulusal planlama ve şehircilik deneyimimizin, birikimimizin ve tarihimizin yeterli düzeyde belgelenmemiş olması
1.23	Ulusal düzeyde mekana referanslı bilgi toplama, arşivleme ve kullanıcılara sunum konusunda yetersizlikler olması

Öneri Mekânsal Planlama Sistemi ve Kurumsal Yapısına İlişkin Stratejiler

Yukarıda aktarılan sorunların çözümüne dönük olarak geliştirilmiş olan stratejiler, komisyonumuzca benimsenmiş olan planlama yaklaşımı ve bu yaklaşımı hayata geçirebilecek kurumsal yapının oluşturulmasına yöneliktir. Kendi içinde bir bütünlüğü olan bu yeni yaklaşımın ve yeni yapılanmanın gerçekleştirilmesine dönük olarak geliştirilmiş olan strateji ve eylem gruplarının ayrı ayrı aktarılmasından önce, bu yaklaşımın ve yapının ana hatlarının bütünlük içinde aktarılması yararlı olacaktır. Bu nedenle aşağıda önce yeni planlama yaklaşımının temel ilkeleri ve özellikleri ve yeni yapılanmanın ana bileşenleri özet olarak aktarılacak, daha sonra bir önceki bölümde aktarılmış olan her bir sorun alanına karşılık gelen stratejiler, ayrı ayrı ve sırasıyla ele alınacaktır.

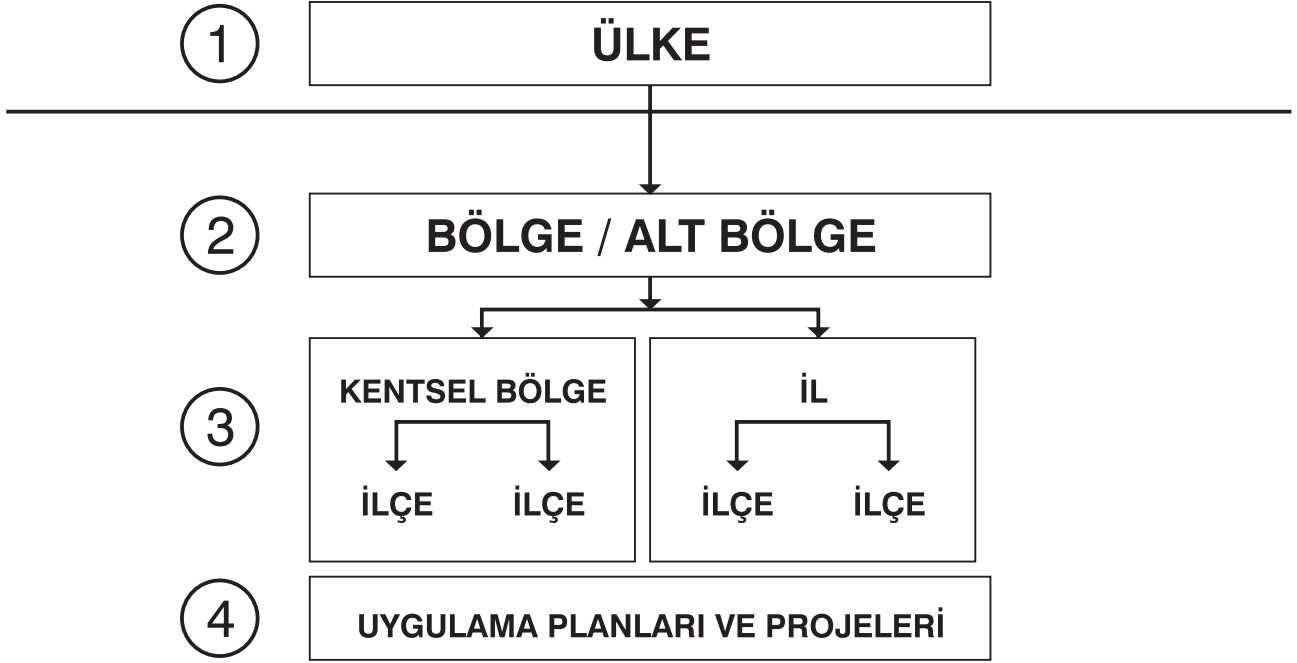
Komisyonumuzca benimsenen planlama anlayışının ve geliştirilen kurumsal yapı önerisinin, başlangıç noktasını; yaşanmakta olan sürece, sürdürülebilir, yaşanabilir ve hakçılık ilkelerini sağlayacak yaşam çevreleri yaratmaya dönük bir müdahale çabası oluşturmuştur. Bu çaba ise yeni bir yönetim anlayışı ve yeni bir planlama anlayışını da beraberinde getirmektedir.

Yeni yönetim anlayışı, temsili demokrasinin yanı sıra katılımcı demokrasinin hayata geçirilmesini, şeffaflığı, hesap verilebilirliği, yaşamına ve yaşadığı çevreye duyarlı ve sorumluluk üstlenen yurttaşlığı, ulusal politikalarla yönlendirilen yerelin, aynı zamanda kendi özgün potansiyellerini ortaya koymasında kolaylaştırıcılığı ve atılımcı gücünün desteklenmesini içermektedir.

Yeni planlama yaklaşımı ise katılımcı, çok aktörlü ve bilimsel temelli müzakerelere açık, dinamik, sürekli, yerinde, disiplinler arası uzmanlıklarla ve çok aktörlü olarak gerçekleştirilen bir süreci içermektedir. Bu yaklaşımda mekan organizasyonuna dönük düzenlemeler, sosyal, ekonomik, doğal ve kültürel boyutlarla birlikte, üzerinde uzlaşmış ortak bir geleceğe ulaşmanın bir bütünleyicisi olarak içselleştirilmektedir. Çok boyutlu bu yapısıyla da planlama, yalnızca fiziksel düzenleme aracı değil, sosyal, ekonomik, kültürel gelişmenin ve doğal, kültürel değerlerin korunmasının araçlarını ortaya koyan, ortaklıkları sağlayan ve ortak geleceğin tanımlanmasında ve yaşama geçirilmesinde birleştirici, dinamik ve sürekliliği olan bir süreçtir. Ulusal ve bölgesel ölçekte katılımcı bir süreçle oluşturulan planlama politikaları, yerelin planlama sürecinde yönlendirici olurken, yerel kendi özgün değerleri ve dinamikleriyle ve aynı kapsam ve içerikteki planlama süreçleriyle kendi gelecek vizyonunu oluşturabilecek ve yerel gelişimini sağlayabilecektir. Bu kapsamdaki bir planlama yaklaşımı, odağına yalnızca kentleri almayacak; kırsal yerleşimleri, kır-kent bütünlüğü içinde ve kırsal kalkınmayı hedefleyerek ve bunun araçlarını ve ortaklıklarını sağlayacak bir boyutu da içerecektir. Kırsal yerleşmelerin salt fiziki gelişimlerini yönlendirme, denetleme kaygısı ile sınırlanmış bir yaklaşım; yerini, kırsal yerleşim alanlarının kendi özgün yapılarıyla gelişimini sağlayacak, tarım sektörünün ve doğal - kültürel değerlerinin korunmasını ve gelişmesini olanaklı kılacak, yine katılımcı ve dinamik süreçlerle ve sürekliliği olan bir planlama yaklaşımına bırakacaktır.

Benimsenen yönetim ve planlama anlayışı ışığında, ülke ölçeğinden başlayarak, bölge, kentsel bölge, il, ilçe ve kırsal alanlar kademelenmesinde ve bütünlüğünde bir yaklaşım gerçekleştirilmiştir.

KADEMELENME

a. Ülke Düzeyinde Mekânsal Strateji Geliştirme Aşaması

Küresel ölçekte çok hızlı ve büyük dönüşümlerin yaşandığı son on yıllarda, Türkiye'nin de içinde yer aldığı uluslararası ilişkilerin biçimi, niteliği ve yoğunluğu değişmektedir. Bu ilişkiler ve içsel dinamikleriyle Türkiye de değişmektedir. Bölgesi içinde giderek öne çıkan, belli sektörlerde dünya ile entegrasyonu artan, dinamik bir toplum yapısına sahip, aynı zamanda çok önemli ekonomik, sosyal, kültürel ve çevre sorunlarıyla da karşı karşıya olan bu ülkenin, geleceğine ilişkin bir ülke mekânsal stratejisi yoktur. Ulaşımdan, enerji gereksiniminin sağlanmasına, sanayi yığılmalarından, bölgeler arası eşitsizliklerin giderilmesine, küresel iklim değişikliği ve ülkenin çölleşme riskinden, doğal afetler ve deprem riskiyle baş edebilmeye dek, **birbirini bütünleyen ve ülkenin gelecek vizyonu ile örtüşen bir ülke mekânsal stratejimiz yoktur.**

Ülke düzeyinde mekânsal stratejinin nasıl, hangi süreçlerle ve nasıl bir kurumsal yapı ile belirleneceğine ilişkin ve giderek bölge ölçeğinde, büyük kentlerimizde, kasabalarımızda, kırsal alanlarda **planlama süreçlerinin nasıl ve hangi kurumlar aracılığıyla gerçekleştirileceğine ilişkin olarak da bir planlama vizyonumuz ve planlama stratejimiz yoktur.**

Oysa ülkenin hangi yeni havaalanlarıyla, hangi yeni limanlarla, nereden geçecek hangi boru hatlarıyla, nerede yapılacak hangi tür enerji santralleriyle, hangi bölgede öncelikle gerçekleştirilecek erozyon, deprem ve benzeri doğal afet riskiyle mücadeleyle, gelecek on yıllara hazırlanacağına belirlenmesi gereklidir. Kuşkusuz bu ülke mekânsal stratejisi, ülkenin gelecek vizyonu ile doğrudan ilişkilidir. Üzerinde uzlaşılan gelecek vizyonuna ulaşabilmek için ülke düzeyinde benimsenecek mekânsal stratejiler; ulusal ve uluslararası ilgili sektörlerin ve aktörlerin bilgisi, uzmanlığı ve katılımıyla ve siyasi aktörler ve sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinin katılımıyla, disiplinler arası uzman bir kadroya sahip, sürekliliği olan ve merkezi yönetime bağlı UMSP Kurumunca ve ilgili tüm bakanlıkların ve sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ile oluşturulacak olan **“Ulusal Mekânsal Strateji Planlama Üst**

Kurulu” tarafından gerçekleştirilecektir. Üst kurul düzenli aralıklarla toplanacak ve bakanlıklar üstü bir yetkiye sahip olacaktır.

Bu planlama birimi ve “üst kurul”, planlama-şehircilik ve konut sorunları ile ilgili olarak çalışacak ve çekirdeğini Bayındırlık ve İskân Bakanlığından alacak olan ve yeni kurulacak olan **Şehircilik ve Planlama Bakanlığı** bünyesinde oluşturulacaktır. Ulusal Mekânsal Planlama Üst Kurulunun sekretaryası ve idari ve teknik altyapısı, Şehircilik ve Planlama Bakanlığı ve ona bağlı olan “Ulusal Mekânsal Stratejik Planlama Kurumu” tarafından gerçekleştirilecektir.

Ülke Mekânsal Stratejik Planlama Kurumu ve Üst Kurulu; öncelikli ulaşım, enerji, toplu konut, sanayi, turizm, eğitim, kültür, sağlık, doğal afet ve yerleşme riskleri, tarım, hayvancılık, doğal ve kültürel değerlere yönelik stratejileri oluşturmaya ve bunların mekânsal izlerini ve bu stratejiler arasındaki uyumu, kaynakların eşgüdüm içinde ve etkin bir biçimde kullanılmasını sağlamaya dönük olarak çalışacaktır. Ülkemiz için çok büyük bir tehdit olan deprem riskine ve bu riski azaltmaya dönük olarak ülke düzeyinde alınması gereken önlemlere ilişkin stratejilerin geliştirilmesi görevi, bu birimin ve üst kurulun öncelikli görevleri arasında olacaktır. Ülke genelinde izlenecek, devlet destekli ve TOKİ gibi kurumlar eliyle gerçekleştirilecek toplu konut stratejilerinin neler olması gerektiği bu planlama birimince ve üst kurul tarafından belirlenecektir. Ancak bu aşamada kamu desteğiyle oluşturulacak toplu konut alanlarının, kentlerin kimliğine uyumlu ve onu zenginleştiren, kentsel saçaklanmayı önleyici nitelikte ve öncelikle dar gelirli grupların konut gereksinimini karşılamaya dönük olarak gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmekte yarar vardır.

Bu birim ve “üst kurul” tarafından geliştirilen ülke mekânsal strateji planları, Türkiye Büyük Millet Meclisinde beşer yıllık ve yıllık olarak tartışılacak ve onaylanacaktır.

Geliştirilmiş olan tüm sektörlere ilişkin stratejilerin, bölge – alt bölge ölçeğindeki planlama çalışmalarını yönlendirmesi ve bu uyumun sağlanması da bu birimin gözetiminde gerçekleştirilecektir.

Geliştirilmiş olan ülke mekânsal stratejilerine paralel olarak bir alt kademede, hangi alt bütünlük içinde bölge – alt bölge planlarının yapılması gerektiği bu birim tarafından öngörülebilecektir. Çünkü ülke mekânsal strateji planıyla öngörülen yeni yatırımlarla yeni büyüme odakları, ulaşım düğüm noktaları, enerji koridorları oluşturulabilir ve duyarlı doğal bölgeler belirlenebilir. Bu stratejilere bağlı olarak da yeni bölge – alt bölge tanımları yapılabilir ve bu tanımlar ve sınırlar zaman içinde değişebilir.

Ülke mekânsal stratejilerinin geliştirilmesi sürecini ve daha alt kademelerde gerçekleştirilecek planlama süreçlerini yönlendirecek aşamaları tanımlayan, kurumsal yapılanma ve yetkileri belirleyen, benimsenecek normları saptayan, katılım ve işbirliğini kurumsallaştıracak araçları belirleyen ve bu süreci gerçekleştirecek uzmanlıkları belirleyen ve kademeler arası uyumun ve belirlenen normlara uyumun denetiminin sağlanmasına dönük işleyişi ve araçlarını tanımlayan **yeni bir Şehircilik ve Planlama Yasasının** hazırlanması görevi de bu birimin öncelikli görevleri arasında olacaktır.

Yeni Planlama Yasası, doğal olarak farklı kademelerde gerçekleştirilecek olan planlama süreçlerine ilişkin farklı nitelikte yönlendirmeler içerecektir ve bu farklılıklar diğer kademelerdeki planlama süreçlerinin niteliklerinin aktarılacağı aşağıdaki bölümlerde ele

alınacaktır. Ancak bu aşamada, öngörülen yeni planlama yasasının içermesi gereken temel özellikleri şöyle özetlenebilir;

- Planlama yetkisinin ve planlama kurumlarının parçalı yapısına son veren ve her kademede katılım süreçleriyle ilgili tüm aktörler arasında eşgüdümü ve katılımı sağlayan ve her bir kademede tek bir planlama kurumunu yetkili kılan,
- Planlama sürecine halkın, sivil toplum örgütlerinin, üniversitelerin, meslek odalarının, kamu ve özel yatırımcı kuruluşların katılımını kurumsallaştıran ve güvence altına alan ve bunun araç ve kurallarını belirleyen,
- Planlama sürecinin disiplinler arası uzmanlıklarla gerçekleştirilmesini güvence altına alan,
- Planlamanın yerinde ve sürekli ve dinamik bir süreç olarak gerçekleştirilmesini mümkün kılan,
- Planlamayı yalnızca fiziki boyutta bir müdahale aracı ve iki boyutlu bir plan belgesi olarak görmeyi ötesinde, ekonomik, sosyal, kültürel gelişmenin, doğal ve kültürel değerlerin korunmasının ve her kademede üzerinde uzlaşılan bir ortak gelecek kurma süreci olarak gören,
- Her planlama kademesinin niteliğine göre farklı planlama süreçlerini, içeriğini ve bu içeriğe uygun, farklı bir planlama dili geliştiren,
- Planlama ve tasarım arasında kopmuş olan bağı kuran,
- Kademeler arası uyumun sağlanmasına ilişkin kuralları ve araçları tanımlayan,
- Plan kararlarını hayata geçirmeye yönelik yeni uygulama araçları geliştiren,
- Yöre yaşayanlarının yaşadıkları çevreye dair sorumluluklarının ve aidiyet duygularının gelişmesini mümkün kılan,

bir yasa olmalıdır.

Kuşkusuz söz konusu yeni planlama yasasının hazırlanması süreci de katılımı gerçekleştirilmelidir. Meslek Odaları, üniversiteler, ilgili bakanlık temsilcileri, yatırımcı kuruluşlar ve sivil toplum örgütlerinin katılımı ile bu çok önemli yasa hazırlanmalıdır.

b. Bölge – Alt Bölge Mekânsal Strateji Planı Geliştirme Aşaması

Ulusal Mekânsal Planlama Üst Kurulunca, kısa ve orta döneme dönük olarak geliştirilen mekânsal stratejilere paralel olarak ve yine bu birim tarafından bölge ve alt bölge bütünlükleri ve sınırları belirlenecektir. Ülke düzeyinde geliştirilmiş olan ülke mekânsal stratejileri doğrultusunda bazı yeni büyüme odaklarının yaratılması, yeni enerji koridorlarının, yeni lojistik merkezlerin ve yeni sanayi kümelenmelerinin geliştirilmesi söz konusu olacaktır. Bu gelişimden etkilenecek yerleşimler ve onlarla ekonomik, sosyal ve fiziksel olarak karşılıklı etkileşim içinde bulunacak kentsel ve kırsal alanlar, bir bölge veya alt bölge olarak tanımlanabilecektir. Sahip olduğu çok özel doğal ve kültürel değerlerin korunması ve geliştirilmesine dönük olarak benimsenmiş üst ölçekli stratejilere paralel olarak, bu doğal

alanlar ve bu alanda veya yakınında yer alan ve etkileşim içinde olan kentsel ve kırsal yerleşim alanları bir alt bölge olarak tanımlanabilecektir.

Ulusal Mekânsal Strateji Planlama Üst Kurulu tarafından sınırları belirlenmiş olan bölge ve alt bölgelerde gerçekleştirilecek olan planlama süreci, tanımlanmış bölge – alt bölge sınırları içindeki en büyük kent merkezinde oluşturulacak planlama birimince yürütülecektir. Bu planlama birimi, tanımlanmış bölge – alt bölge sınırları içindeki en büyük kent olmamakla birlikte, ülke düzeyindeki stratejilerle bir yatırım odağı olacak şekilde planlanmış bir yerleşimde de yer alabilir.

Bölge – alt bölge planlama birimi, ülke mekânsal strateji geliştirme kurumuna ve onun içinde yer aldığı, Şehircilik ve Planlama Bakanlığına bağlı olarak kurulacaktır. Bir kamu kuruluşu niteliğinde olacak olan bu planlama birimi, ilgili tüm uzmanlıkları bünyesinde barındıran bir nitelikte olacaktır. Bölge planlaması, ulaşım planlaması uzmanları, şehir plancıları, mimar ve inşaat mühendisleri, çevre mühendisleri, ziraat mühendisleri, kırsal kalkınma uzmanları, peyzaj plancıları, veteriner, sosyolog, jeoloji mühendisi, ekonomist, istatistik ve ekonometri uzmanı, sanat tarihi uzmanı ve arkeolog, coğrafi bilgi sistemi, uydu görüntüsü işleme ve bilgi işlem uzmanları ve halkla ilişkiler uzmanlarının yer alacağı bu planlama ekibi, sürekli olarak görev yapacaktır.

Ülkemizde 1960lı yıllarda metropoliten nitelikli kentlerimizde kurulmuş olan Nazım Plan Büroları deneyimi, yerinde kurulacak olan bu bölge – alt bölge planlama birimlerinin kurulmasında ve işleyişinde yol gösterici olma özelliğine sahiptir. İmar ve İskân Bakanlığına bağlı olarak ilgili hemen tüm uzmanlıkları bünyesinde barındırmış olan ve birer kamu kuruluşu niteliğinde olan bu planlama büroları, kentin en azından mekânsal gelişiminin yönlendirilmesinde etkin olabilmışlerdir. Ankara örneğinde olduğu gibi metro ve Batıkent gibi büyük kentsel projelerin hayata geçirilmesinde, kente dair sürekli, güncel ve ayrıntıda bilgi üretilmesi, işlenmesi ve paylaşımının sağlanmasında, bu bürolar; planlama tarihimizde farklı ve önemli bir yere sahip olmuşlardır. Yerinde kurulmuş olan ve sürekli olarak çalışan bu Nazım Plan Bürolarının, daha sonraki yıllarda ülkemizde deneyimlenmiş ve deneyimlenmekte olan ve ağırlıklı olarak “müellif esaslı” olarak gerçekleştirilen ve durağan, iki boyutlu fiziki plan üretmeye odaklanmış planlama pratiklerinden daha etkin olduğu açıktır.

Bölge ve alt – bölge ölçeğinde veya eyaletler ölçeğinde sürekli planlama birimlerinin etkin olduğu ve alt ölçekli planları yönlendiren planlama süreçleri, pek çok gelişmiş ülkede de deneyimlenmektedir.

Bölge ölçeğindeki planlama çalışmalarını yürütecek olan bu planlama birimi, bölge – alt bölge sınırları içinde yer alan tüm yerleşim birimlerine ve doğal – kırsal alanlara ilişkin olarak, öncelikle tüm kamu kurumları, özel sektör kuruluşları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ve yerel araştırmacılar tarafından bugüne dek üretilmiş olan bilgiyi sistematik bir biçimde toplayacak ve mekânsallaştıracaktır. Bölgenin geçmişi, bugünü ve geleceğine dönük olarak gerekli olacak diğer bilgileri toplamak veya bu bilgiyi toplayacak kurumları yönlendirmek, toplanan bilgiyi paylaşılabilir hale getirmek ve bunun altyapısını oluşturmak da, bu planlama biriminin görevi olacaktır. Üretilmiş olan bilginin, bölgenin sorun ve potansiyellerini ortaya çıkaracak biçimde, sistematik olarak toplanması ve işlenmesinden sonra, valilikler ve yatırımcı birimleri ve Karayolları bölge müdürlükleri, TCDD bölge müdürlükleri, DSİ bölge müdürlükleri, İller Bankası bölge müdürlükleri, bölge kalkınma ajansları yürütme kurulu üyeleri, il genel meclisi üyeleri, kaymakamlıklar ve ilçe müdürlükleri, belediye başkanları

ve meclis üyeleri, üniversitelerin ilgili bölüm temsilcileri, bölgedeki sanayi ve ticaret odaları, meslek odaları temsilcileri, siyasi partilerin il ve ilçe başkanlarının katıldığı ayrı ayrı katılım toplantıları düzenlenerek, bölgenin – alt bölgenin sorunlarını tanımlamaya, niteliklerini ve önceliklerini belirlemeye dönük çalışmalar yapılacaktır. Bu toplantılarda bölgenin sahip olduğu doğal, kültürel, ekonomik, sosyal potansiyel değerleri de irdelenecek ve ülke ölçeğinde belirlenen stratejilere uyumlu olarak bölgenin gelecek vizyonunu belirlemeye dönük fikirler geliştirilecektir.

Gerek bölge - alt bölgeye ilişkin bilginin toplanması, sorun ve potansiyellerin ortaya çıkarılması ve önceliklerin belirlenmesi aşamasında, gerekse de bölgeye ilişkin bir ortak gelecek belirlenmesi aşamasında, bölge planlama birimi çalışanları yerelde kentlerde, köylerde yerinde ve doğrudan halkın katılımına açık hem bilgilendirme hem de sorunların çözümüne dair ve ortak gelecek oluşturmaya dair fikirlerini almaya dönük toplantılar düzenleyeceklerdir.

Toplanmış ve üretilmiş bilgilerin ışığında, önceliği belirlenmiş sorun alanlarına ilişkin olarak ve önemi ortaya çıkmış potansiyel değerlere ilişkin olarak daha ayrıntılı analizler, bölge planlama birimince yerinde çalışılarak ve yerel aktörlerle daha yoğun iletişim içine girerek yapılacaktır.

Ülke ölçeğinde geliştirilmiş olan stratejilere uyumlu olarak ve katılımcı bir süreçle oluşturulmuş ortak bir gelecek düşüncesiyle uyumlu olarak, bölge - alt bölgenin öncelikli sorunlarını çözmeye dönük ve sahip olduğu potansiyel değerleri korumaya ve geliştirmeye dönük stratejiler ve bu stratejilerin mekânsal boyutları, planlama birimince oluşturulacaktır.

Bölge planlama birimince geliştirilmiş olan stratejiler ve bunların mekânsal boyutları, bu stratejilerin hangi kurumlar ve hangi işbirlikleri içinde, nerede, nasıl ve hangi uygulama araçlarıyla hayata geçirileceğine dair öneriler, yine ilk aşamadaki katılım süreçleriyle tartışmaya açılacaktır. Bu aşamada, ülke mekânsal strateji geliştirme biriminin temsilcileri de bu katılım toplantılarında gözlemci olarak bulunacaklardır ve ülke ölçeğinde geliştirilmiş olan stratejilerle bölge ölçeğindeki stratejiler arasındaki uyumun sağlanmasında kolaylaştırıcı olacaklardır. Bölge ölçeğinde üretilen bilgiler, yerelde oluşturulan bilgi ve fikirler ile bir üst ölçekte üretilmiş olan stratejiler arasında uyumsuzlukların ortaya çıkması durumunda, her iki ölçekteki strateji yeniden gözden geçirilecek ve müzakere edilecek, ülke ölçeğindeki diğer stratejilerle uyum ise öncelikli olacaktır.

Ülke düzeyinde belirlenen stratejilerle uyumlu olarak ve bölge ölçeğinde katılımcı bir süreçle belirlenen ortak geleceğe ulaşmaya yönelik öncelikli sektörler ve bu sektörlerle dönük stratejiler ve eylem planları belirlenecektir. Bölgenin – alt bölgenin gelişimini sağlayacak, ilgili aktörlerin katılımıyla belirlenecek bu öncelikli stratejiler, diğer sektörlerle yönelik geliştirilecek stratejileri de yönlendirecektir. Bu sektörler bir bölgede tarım ve hayvancılık olurken bir başka bölgede jeotermal turizm veya bilgi teknolojileri, bir başka bölgede ağır sanayi gelişimi veya lojistik merkez olmaya yönelik olabilir. Kuşkusuz öncelikli sektörlerle ve diğer sektörlerle yönelik olarak geliştirilecek tüm stratejiler, bölge bütününde sürdürülebilir, yaşanabilir ve tüm yaşayanlar için hakçalık ilkelerini sağlayan yaşam çevreleri yaratmaya dönük olmak durumundadır.

Bölge – alt bölge planlama birimince üretilen bölgesel ölçekteki mekânsal strateji planı, söz konusu bölgede benimsenen ortak gelecek ve öncelikli sektör stratejilerine paralel olarak,

ana ulaşım sistemine dönük stratejileri ve bunların önceliklerini belirleyecektir. Öncelikle niteliği geliştirilecek / iyileştirilecek mevcut karayollarına, demir yolu güzergahlarına, kapasitesi artırılacak ve uçuş emniyet güvenliği ve servis düzeyi geliştirilecek havaalanlarına, kapasiteleri artırılacak veya niteliği değiştirilecek limanlara, yat limanlarına ilişkin stratejileri belirleyecek ve mekânsallaştıracaktır. Ulaşım sektörüne ilişkin yine öncelikleri belirlenerek hangi yeni karayollarının, demiryolunun, limanın, havaalanının ve yat limanlarının nerede, hangi kurumlar tarafından ve hangi finans kaynaklarıyla gerçekleştirileceğine ilişkin stratejileri belirleyecektir.

Bölgesel ölçekteki mekânsal strateji planı, bölge sınırları içindeki yeraltı ve yüzeysel su kaynaklarının, akarsuların, göletlerin, jeotermal kaynakların, barajların mevcut potansiyellerinin korunmasına ve geliştirilmesine, karşı karşıya kaldığı kirlenme, kuraklık, erozyon vb. sorunların çözümüne dönük stratejilerle, kurulacak yeni barajlara, oluşturulacak sulama göletlerine ve tarım alanlarında oluşturulacak yeni sulama sistemlerine ilişkin stratejileri içerecektir ve bu stratejiler de mekânsallaştırılacaktır. Geliştirilen stratejilerin hangi öncelikle, hangi kurumlar tarafından ve nasıl bir eşgüdüm içinde gerçekleştirileceği bu planda belirlenecektir. Bu bağlamda, ülkemizdeki akarsu havzalarında sağlıklı ve sürdürülebilir su döngüsünün sağlanmasına dönük stratejilerin geliştirilmesinin kaçınılmazlığını belirtmek gerekir. Devlet Su İşleri Bölge Müdürlükleri öncülüğünde ve havza sınırları içinde yer alan yerel yönetimlerin ve diğer aktörlerin katılımıyla geliştirilecek bu stratejiler, bölge – alt bölge planlarının oluşturulmasında önemli girdilerden biri olacaktır. Havza bütünlüğüne yönelik olarak geliştirilecek stratejilerde, bugün ülkemizdeki bazı havzalarda kurulmuş olan “havza belediye birlikleri”, tüm havzalarda oluşturularak, stratejilerin geliştirilmesinde ve müzakere ortamlarının oluşturulmasında uygun bir zemin oluşturacaklardır. Tanımlanmış bölge – alt bölgelerin sınırları içinde yer alan havzalara ilişkin olarak stratejilerin geliştirilmesi sürecine, bölge planlama biriminin uzmanları da katılacak ve yatayda karşılıklı bilgi akışı sağlanacaktır. Havza bütünlüğüne dönük olarak geliştirilecek politikalarla, bölge planlarının diğer sektörel stratejilerinin uyumu sağlanarak bölge planı kararları oluşturulacaktır.

Bölge içinde yer alan orman alanları, milli parklar, tabiat parkları ve benzeri nitelikteki doğal özellikleri korunacak ve geliştirilecek doğal alanlar ve bu alanların korunması ve geliştirilmesine ilişkin stratejiler, bölge mekânsal strateji planının içermesi gereken bir başka boyuttur. Kuşkusuz bu doğal değerlerin korunmasına dönük öncelikli eylemlerin ne olacağına ve bunların hangi kurumlar ve araçlarla hayata geçirileceğine ilişkin öngörüler, yine bu planın içermesi gereken konulardır.

Bölge içinde yer alan tarım alanlarının ve tarımsal üretimin karşı karşıya kaldığı sorunların çözümüne dönük, tarım sektöründe verimliliği ve tarımsal üretimden elde edilen bölgesel gelirin artırılmasına ve dengeli dağılımına dönük stratejiler, ürün yelpazesinin çeşitlendirilmesi, üretim teknolojilerine, ürünün pazarlanmasına, hayvancılığa, özetle kırsal kalkınmanın sağlanmasına dönük stratejilerin geliştirilmesi, bu aşamada gerçekleştirilecektir. Kırsal alanlarda yaşayanların yaşam kalitesinin artırılmasına, tarım dışı sektörlerde de bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi ve istihdam sağlanmasına dönük stratejiler ise planın önemli bir boyutunu oluşturacaktır.

Bölge – alt bölge sınırları içinde hangi tür sanayi kümelenmelerinin, hangi aktörler tarafından ve hangi alanlarda gerçekleştirileceğine ilişkin stratejiler, hangi tür turizm yatırımlarının hangi alanlarda gerçekleştirilmesinin öngörüldüğü, hangi doğal ve kültürel değerlerle turizm sektörünün nasıl bütünleşebileceğine ilişkin ana stratejiler ve bunların hayata geçirilmesinde

hangi aktörlerin etkin olacağına ve ne tür sorumluluklar üsteleneceklerine ilişkin öngörüler, bölge planında içerilmesi gereken bir diğer strateji alanıdır. Bölge sınırları içinde yer alan yerleşimlerin hangilerinde öncelikle kamu destekli toplu konut projelerinin, nasıl ve hangi öncelikle gerçekleştirileceğine ilişkin stratejiler, bölge içindeki toplu konut yatırımları ile nüfus, istihdam, barınma arasındaki dengenin kurulmasını sağlayacaktır.

Tanımlanmış bölge – alt bölge sınırları içinde deprem riski ve doğal afet ve yerleşme riski yüksek alanların belirlenmesi, bu alanlar içinde öncelikli olarak daha ayrıntılı bilimsel analizlerin yapılması gerekli alanların tanımlanması, riskleri azaltmaya dönük stratejilerin geliştirilmesi ve bunların hangi kurumlar aracılığıyla, nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin öngörüler bu aşamada gerçekleştirilecektir.

Bölge bütünlüğü içinde, ulusal stratejilere dayanarak ve bölgenin potansiyelleri ve sektörel öncelikleri ile uyumlu bir biçimde, benimsenmesi gereken yerleşim stratejilerinin neler olması gerektiği, hangi mevcut yerleşim alanlarının büyümesinin destekleneceği, hangi yerleşim alanlarında ise mekânsal yayılmanın sınırlandırılması gerektiği ve bunun araçlarının neler olabileceğine ilişkin öngörüler bölge planında yer alacak ve mekânsallaştırılacaktır.

Yukarıda özetlenmeye çalışılan sektörel stratejilerin yazılı ve görsel ifade biçimi ise, günümüz planlama pratiğinde gerçekleştirilmekte olan “çevre düzeni planı” dili ve rapor içeriğinden farklı olmak durumundadır. Bölge – alt bölge ölçeğinde geliştirilen stratejiler mekânsallaştırılırken, hassas, üzerinden ölçü alınan ve parsel ölçeğinde karar geliştiren bir planlama dili yerine, daha soyut, grafik anlatım dili güçlü olan, stratejileri ve yaklaşık olarak mekânsal konumlarını belirten bir planlama dilinin benimsenmesi gerekmektedir. (Çünkü, parsel ölçeğinde karar üretebilmek için, aynı ölçekte analizlerin yapılması gerekmektedir. Oysa çevre düzeni planlarındaki analizler çoğunlukla 1/100 000 ve 1/25 000 ölçekli analizlerdir). Bu ölçekte önemli olan, sektörler arası uyumun ve ülke mekânsal stratejileri ile uyumun sağlanması ve alt ölçekteki planlama çalışmalarının yönlendirilmesidir. Bölge – alt bölge mekânsal strateji planının elde edilmesi sürecinde, anahtar plan paftasının yanı sıra, farklı sektörlerle ilişkin stratejilerin ifadelendirildiği ayrı ayrı sektörel mekânsal strateji plan paftaları da üretilebilecektir. Kuşkusuz bu ölçekte ve bu nitelikteki bir planlama çalışmasında, plan analiz raporları ve strateji planı raporu ağırlıklı bir biçimde öne çıkmaktadır.

Katılım süreçleriyle kısa ve orta erimli oluşturulacak bölge mekânsal strateji planı, bölge sınırları içinde yer alan belediye başkanlarının, valilerin, kaymakamların, sivil toplum kuruluşlarının, meslek odalarının, üniversitelerin ilgili birim temsilcilerinin, siyasi parti il ve ilçe temsilcilerinin yer aldığı oturularda tartışılacak, görüşler tutanaklarla kayıt altına alınacak ve oylanacaktır. Bu tartışma toplantılarında, ülke mekânsal strateji planlama birimi yetkilileri gözlemci olarak yer alacaktır.

Bölge – alt bölge sınırları içinde yer alan belediyelerin oluşturacağı belediye birliği ve belediye başkanlarından oluşan “**bölge belediyeler birliği meclisi**” tarafından uygun görülen stratejik bölge mekânsal planı, daha sonra Ulusal Mekânsal Planlama Üst Kurulu tarafından onaylanacaktır. Beşer ve onar yıllık zaman dilimleri göz önüne alınarak hazırlanacak bölge planları, dinamik bir yapıya sahip olacak, gündeme gelen yeni bir oluşum, yeni bir sorun, ortaya çıkan yeni bir potansiyel değere bağlı olarak, oluşturulmuş stratejiler gözden geçirilecek ve aynı süreçler izlenerek yenileri geliştirilecektir.

c. Kentsel Bölge Mekânsal Strateji Planı Geliştirme Aşaması

Bölge planlama birimi tarafından, yapılmış olan analizlere ve geliştirilmiş bölge ölçeğindeki stratejilerle de uyumlu olarak; bölge sınırları içinde kalan kentsel yerleşimlerin çevrelerindeki kırsal alanlarla ve etkileşim içinde oldukları diğer kentsel yerleşimleri de içine alan “kentsel bölge”lerin sınırları belirlenecektir. Birbirleriyle işlevsel, ekonomik, mekânsal bütünlük gösteren ve bir merkez şehir çevresindeki diğer kentsel ve kırsal yerleşimleri içerecek olan kentsel bölgelerin sınırları, giderek merkez şehrin “kentsel bölge belediye sınırı”nı oluşturacaktır. Bu noktada; ülkemizdeki yaklaşık olarak altmış yıllık planlama birikimine karşın, günümüzde yalnızca 20-30-50 kilometrelik yarıçaplarla ve içeriksiz olarak belirlenmiş olan “büyükşehir belediye sınırları” yaklaşımının sığlığını bir kez daha vurgulamakta yarar vardır. Bilimsel verilerle belirlenecek olan kentsel bölge sınırları içindeki alanlara yönelik olarak gerçekleştirilecek planlama çalışmaları, her bir kentsel bölgede, merkez şehir konumundaki kentin belediyesinin bünyesinde “**kentsel bölge planlama bürosu**” tarafından yürütülecektir.

Bölge planlama bürolarınca sınırları belirlenecek olan kentsel bölgeler, İstanbul ve İzmir gibi merkez kentlerin kentsel bölgelerinde, kimi kez birden fazla ilin sınırları içinde kalan alanları kapsayabilecektir. Bu durum bugün ülkemizdeki idari bölümlenme ve yönetim biçimiyle birebir örtüşmemekle birlikte, gerek bu kentsel bölgeler bütünlüğünde geliştirilecek olan stratejiler arasındaki eşgüdümün sağlanmasıyla, gerekse de bu bütünlükler içinde kaynakların etkin bir biçimde kullanılmasının sağlanmasıyla elde edilecek yararlar çok büyüktür. Bu çalışmada benimsenmiş olan yönetim ve planlama anlayışı çerçevesinde ve günümüz iletişim teknolojilerinin kolaylaştırıcılığında, bir kentsel bölgenin birden fazla il sınırları içindeki alanları kapsamından ötürü gündeme gelebilecek, olası sorunların çözümü mümkündür. Günümüz planlama pratiğinde İstanbul İzmit’ten, İzmir Manisa ve Çeşme’den bağımsız olarak ve ilişkisiz bir biçimde planlanmaktadır. Böyle bir yaklaşım ise, yaşamın gerçekliğiyle örtüşmemektedir. Kaldı ki, daha küçük merkez kentler çevresinde tanımlanacak kentsel bölgeler, çoğunlukla tek bir ilin sınırları içindeki alanların bir bölümünü kapsayacaktır.

Bu aşamada, ülkemizin en büyük kentsel bölgesini oluşturan İstanbul kentsel bölgesinin ayrıcalıklı bir öneme ve önceliğe sahip olduğunu belirtmek gerekir. Birden fazla il sınırları içinde yer almakta olan İstanbul Kentsel Bölgesi, ülke ekonomisi, sosyal ve kültürel yapısı içindeki konumu ile çok iyi analiz edilmesi, potansiyellerinin ve sorunlarının çok iyi ortaya konulması, karşı karşıya kaldığı deprem gibi çok büyük bir riske ilişkin öncelikli araştırmaların yapılması gerekir. Bugüne dek üretilmiş olan bilginin sistematik bir biçimde arşivlenmesi işlenmesi, paylaşılması ve bundan sonra üretilmesi gerekli bilginin önceliklerinin ve hangi kurumlar aracılığıyla üretileceğinin belirlenmesi gerekir.

İstanbul Kentsel Bölge planlama sürecinde, ülke mekânsal stratejilerinin yönlendiriciliğinde, yaşanmış ve yaşanmakta olan planlama deneyimlerinden çıkarılacak sonuçlarla, işlevsel katılım süreçlerinin hayata geçirilmesine dönük kalıcı stratejilerin ve bunun kurumsal alt yapısının oluşturulması gerekir. Bugün temelleri atılmış olan ve ne yazık ki çözülme sürecine girmiş bulunan İMP Bürosunun kalıcı ve kurumsal bir yapıyla İstanbul Merkez Kent Belediyesinin bünyesinde kurulması gereklidir.

Kentsel bölgeler ölçeğinde gerçekleştirilecek planlama süreçlerinde, ana ilkeleri ve temel özellikleri daha önce aktarılmış olan ve katılımcı, sürekli ve dinamik planlama yaklaşımı

geçerliliğini koruyacaktır. Kentsel bölge sınırları içindeki merkez kent niteliğindeki kentin belediyesinin bünyesinde kurulacak olan “kentsel bölge planlama bürolarında”, ulaşım planlaması, şehir planlaması, çevre mühendisliği, mimarlık, inşaat mühendisliği, ziraat mühendisliği, jeoloji mühendisliği, arkeoloji ve sanat tarihi, harita mühendisliği, coğrafi bilgi sistemleri ve uydu görüntüsü işleme vb. uzmanlıkların katılımıyla oluşturulacak planlama ekibinin öncelikli görevi, kentsel bölgeye ilişkin bilimsel veri tabanını oluşturmak, kentsel bölgenin öncelikli sorunlarını ve sahip olduğu potansiyel değerleri ortaya çıkarmaktır. Bu aşamada kentsel yerleşim alanlarının yanı sıra, kırsal alanlara ve kırsal yerleşimlere ilişkin bilginin sistematik bir biçimde toplanması da çok önemlidir. Valilikler ve kaymakamlıklarda kırsal alanlara ilişkin var olan mevcut bilginin yanı sıra, kentsel bölge sınırları içindeki üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve yöre yaşayanları tarafından kentsel yerleşimlere ve kırsal alanlara ilişkin oluşturulmuş bilgiye ulaşılması, arşivlenmesi, sistematik olarak işlenmesi ve paylaşılabılır duruma getirilmesi gerekmektedir. Sorun ve potansiyelleri belirlemeye dönük olarak bilgi toplama sürecinde, planlama ekibince kırsal yerleşimlere gidilerek, muhtarlarla, öğretmenlerle, hekimlerle ve köylülerle görüşerek, yerel bilgiye ulaşılması, kırsal alanlara dönük stratejilerin oluşturulmasında yol gösterici olacaktır.

Planlama sürecinden, planlama biriminden, üretilmiş olan bilgiden, kentsel bölge sınırları içindeki valileri, belediye başkanlarını, kaymakamları, il genel meclisi üyelerini, üniversite, sivil toplum örgütleri temsilcilerini, siyasi parti il, ilçe başkanlıklarını, kalkınma ajansı üyelerini haberdar ederek, bir ortak gelecek oluşturmaya yönelik fikirler üretilecektir. Taraflarca benimsenmiş bir ortak geleceğe ulaşmak amacıyla ulaşım, enerji, sanayi, tarım, turizm, altyapı, konut, doğal afet riski, çevre, doğal ve kültürel değerlere yönelik stratejiler, yine katılımcı bir süreçle oluşturulacaktır. Bu aşamada hedeflenen, bölge mekânsal strateji planıyla uyumlu olarak, kentsel bölgeye ilişkin sektörel ana kararların oluşturulması ve bunlar arasında eşgüdümün sağlanmasıdır.

Kentsel bölge mekânsal strateji planı; ana ulaşım kararlarını, otoyol, karayolu, demiryolu, havaalanı, liman vb. yatırımlarda öncelikleri ve aralarındaki eşgüdümü, kentsel bölgede gerçekleştirilmesi gerekli öncelikli baraj, arıtma tesisi, çöp deponi alanı, su kuyuları, sulama göletleri vb. diğer altyapı yatırımlarındaki öncelikleri, enerji sektörüne yönelik hidroelektrik santrali, özellikle güneş, rüzgar vb. yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üretimine dönük stratejileri, turizm sektörüne dönük öncelikleri ve özellikle doğa ve kültür turizmini güçlendirmeye yönelik stratejileri, sanayi sektörüne dönük stratejileri ve özellikle katma değeri yüksek ve istihdam potansiyeli yüksek alanlarda ve çevre sorunları yaratmayacak biçimde sanayi gelişiminin sağlanmasına dönük stratejileri, kentsel yerleşme stratejilerini ve özellikle kentsel saçaklanmayı önlemeye dönük stratejileri içerir. Kentsel bölge sınırları içinde hangi kentlerin demografik ve mekânsal büyümesinin destekleneceği ve kentsel büyüme yönünün ve formunun yaklaşık olarak nasıl olacağı belirlenecektir.

Kentsel bölge sınırları içinde yer alan yerleşimlerin ve kırsal alanların potansiyel değerlerine ve yöre gereksinimlerine uygun olarak hangi yerleşimlerde, ne nitelikte üniversitelerin, meslek okullarının kurulacağına ilişkin, ilköğretim düzeyinde hangi yerleşimlerde yatılı eğitim kurumlarının oluşturulacağına, taşınmalı eğitim sistemine devam edilip edilmeyeceğine ilişkin stratejiler, ilgili kurumların bilgisi ve işbirliğiyle geliştirilecektir.

Kentsel bölge sınırları içinde korunması gerekli doğal ve kültürel değerlerin, korunması ve geliştirilmesine ilişkin öncelikli stratejilerin geliştirilmesi özellikle toplumda ve ilgili kurumlarda koruma bilincinin ve sorumluluğunun oluşturulmasına yönelik stratejilerin oluşturulması, tüm kentsel bölgelerde planlamanın ana hedeflerinden birisi olacaktır.

Bir diğerk öncelikli alanı ise doğal afet ve yerleşme riskini azaltmaya dönük stratejiler oluşturmaktadır. Deprem, sel, heyelan, çığ, kaya düşmesi vb. risk bölgeleri, kentsel bölge mekânsal strateji planında belirlenecek ve ne tür önlemlerin alınması gerektiği, hangi kurumlar arasında nasıl bir eşgüdümle bu önlemlerin hayata geçirileceğine ilişkin eylem planları ve projeler, bu aşamada geliştirilecektir.

Kentsel bölge sınırları içindeki kırsal yerleşimler ve tarımsal alanlara dönük stratejiler, özellikle tarım ve hayvancılığın gelişiminin sağlanmasına dönük, organik tarıma geçişe dönük, tarımsal ve hayvansal ürünlerin işlenmesi ve pazarlanmasına dönük stratejiler bu aşamada oluşturulacaktır. Kırsal alanlarda yaşayanların yöresel üretimlerinin desteklenmesi, özellikle kırsal yerleşimlerde yaşayan gençlerin hem tarım hem de tarım dışı sektörlerde bilgi ve becerilerinin geliştirilmesine ve yaşam çevrelerinin niteliklerinin yükseltilmesine dönük stratejiler yine kentsel bölge strateji planında geliştirilecektir.

Kentsel bölge ölçeğinde stratejilerin geliştirilmesi sürecinde, yukarıda aktarıldığı gibi asıl olan, katılımcı bir sürecin hayata geçirilmesidir. Planlama yazınımızda 1970li yıllardan beri katılım kavramı yer almakla birlikte, bu güne dek kent yönetimi ve planlama pratiğimizde oldukça sınırlı bir deneyim yaşanmıştır. Bu nedenle öncelikle bu sınırlı deneyime sahip çıkmak, sonuçlar çıkarmak gerekmektedir. Bugün yaklaşık olarak 60 kentte hayat bulmuş olan Yerel Gündem 21 platformlarının, kent konseylerinin ve senatolarının, özellikle başarılı olanlarının deneyimlerinden sonuçlar çıkararak, kentsel ve kırsal alanların sorunlarının çözümüne dönük olarak kurulmuş olan sivil toplum örgütlerinin planlama sürecine katılımı özellikle sağlanmalıdır. Planlama sürecinde temsil edilemeyen ve/veya etkin olamayan toplumsal grupların katılımının sağlanması ise, planlama birimince yerinde yapılacak toplantılarla sağlanacaktır.

Kentsel bölge bütünlüğünde geliştirilecek stratejilerin mekânsallaştırılması aşamasında, yine parsel ölçeğinde ayrıntılandırma kaygısında olunmayacaktır. Bu aşamada temel hedef, kentsel bölge bütünlüğünde stratejiler arasında eşgüdümün sağlanması ve uygulamaya dönük alt kademe planlarının yönlendirilmesidir. Tüm sektörlerle ilişkin stratejiler, bir ana strateji planında ifadelendirilecek, farklı sektörler için ayrı ayrı sektörel mekânsal strateji paftaları üretilecektir. Kentsel bölge mekânsal strateji planının temel dokümanlarından birisi, plan raporu olacak ve hangi stratejilerin, hangi öncelikle, hangi kurumlar aracılığıyla ve hangi araçlarla gerçekleştirileceğine ilişkin bilgiler bu raporda ifadelendirilecektir.

Özetlenen süreçlerle elde edilen kentsel bölge mekânsal strateji planları, beşer veya onar yıllık zaman erimlerine yönelik olarak hazırlanacaktır. Stratejilerin tartışıldığı katılım toplantılarına, bölge planlama bürosunun uzmanları gözlemci olarak katılacaklardır. Bu toplantılarda dile getirilen görüşler kayıt altına alınacak ve oylamalar yapılacaktır. Kentsel Bölge sınırları içinde yer alan belediye başkanlarının katılımıyla ve il genel meclisi üyelerinin katılımıyla oluşturulan “**kentsel bölge meclisi**”nde son olarak tartışılan ve uygun görülen strateji planı, bir üst ölçekteki bölge planlama bürosu tarafından onaylanacaktır.

Kentsel bölge mekânsal strateji planı, dinamik bir plan olacak, gündeme yeni gelişmelerin gelmesi veya yeni sorunların oluşması durumunda, benzer süreçler izlenerek yeni stratejiler geliştirilecektir.

Kentsel bölge mekânsal strateji planının bir alt kademesini, bu kentsel bölge sınırları içindeki ilçelerin mekânsal strateji planları oluşturacaktır. Kentsel bölge sınırları içinde

yer alan ilçelerin merkez belediyeleri, ilçe merkezi olan kentsel yerleşimin ve ilçe sınırları içindeki kırsal alanları kapsayan, **ilçe mekânsal strateji planlarını** hazırlayacaklardır. İlçe merkezinin belediyesinde oluşturulan planlama birimi, kentsel bölge planlama birimiyle eşgüdüm içinde ve kentsel bölge ölçeğinde geliştirilmiş stratejilerle uyumlu olarak, planlama sürecini gerçekleştireceklerdir. İlçe planlama birimi; şehir plancısı, jeoloji mühendisi, ziraat mühendisi, harita mühendisi, çevre mühendisi ve mimardan oluşan çekirdek bir kadrodan oluşacaktır. İlçenin büyüklüğüne göre bu uzmanların sayısı artırılabilir. İlçe bütünündeki planlama çalışmalarında farklı uzmanlıklara gereksinim duyulduğunda, kentsel bölge planlama biriminden destek alınabilecektir.

İlçe planlama birimi, ilçe bütününe dönük olarak ve kentsel bölge ölçeğinde üretilmiş olan bilgilerin yanı sıra, daha ayrıntıda ilçe kentsel alanına ve kırsal yerleşimlere ilişkin bilgileri ilgili kurumlardan toplayacak, yerelde arazide, kentin sokaklarında, köylerin kahvelerinde, yöre yaşayanlarıyla görüşmeler yaparak, ilçenin özgün değerlerini ve ilçeye özel sorunları ortaya çıkaracaktır.

Gerek bu bilgilerin toplanması aşamasında, gerekse de bu bilgiye dayalı stratejilerin belirlenmesi aşamasında, belediye meclis üyeleri, kaymakamlık, ilçe müdürlükleri, ilçedeki siyasi parti temsilcileri, mahalle ve köy muhtarları, sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri ve gönüllülerin katılımıyla toplantılar düzenlenecek ve öncelikler belirlenecektir. Köyleriyle birlikte ilçenin geleceğine dönük fikirler, katılım toplantılarında geliştirilecek, planlama birimi bu toplantıların düzenlenmesinden, toplantıların kayda alınmasından sorumlu olacaktır. İlçede yaşayanların, parçası oldukları kentsel bölge ile bağlantılı olarak nasıl bir ortak gelecek kurgulayabilecekleri belirlenecektir.

İlçe merkezi olan kentin, kentsel bölge ölçeğinden gelen stratejilere paralel olarak, kırsalıyla birlikte gelecekteki nüfus yapısının, işgücü ve istihdam olanaklarının neler olabileceğine ilişkin ve buna bağlı olarak, yeni kentsel gelişme alanlarına gereksinim olup olmadığına ilişkin stratejiler ve kentin gelecekteki makroformunun nasıl olması gerektiğine ilişkin stratejiler bu aşamada belirlenecektir. Kentsel brüt yoğunluk değerlerinin ne olması gerektiği, kırsal yerleşmelere ilişkin ne tür büyüme ve yerleşme stratejilerinin benimsendiği bu planlarda ifadelendirilecektir. Kentsel bölge planıyla ve ilçe bütünündeki yerleşme sistemiyle uyumlu ana ulaşım sisteminin, enerji alt yapısının, temiz su ve atık su arıtma tesislerinin, çöp deponi alanlarının, sanayi gelişim alanlarının ve niteliğinin, toplu konut alanlarının ve niteliğinin, ilçe bütünündeki ilköğretim ve orta öğretim kurumlarının yeniden düzenlenmesine, ilçe bütünündeki sağlık ve kültürel tesislerin yeniden düzenlenmesine ilişkin planlama birimince geliştirilmiş olan stratejiler, bilimsel ve yerel veriler ışığında katılım toplantılarında tartışmaya açılacaktır.

Kentsel bölge ölçeğinden gelen bilgi ve stratejilere paralel olarak ve yerelde daha ayrıntılı veri, analiz ve gözlemlerle dayanarak ilçe bütününde doğal afet ve yerleşme risklerine ilişkin öncelikli stratejiler ve bunların hayata geçirilmesine ilişkin ne tür işbirliğinin, hangi kurumlar arasında, nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin ve gerekli finans kaynaklarının neler olabileceğine ilişkin kararlar bu aşamada üretilenlerdir.

İlçe sınırları içindeki kırsal yerleşimlerin ve tarımsal alanların öncelikli sorunlarının çözümüne dair ve sahip oldukları özgün değerleri geliştirmeye dönük stratejilerin geliştirilmesi aşamasında, planlama ekibi köylerde yerel halkla çalışacak, köy kahvelerinde, okullarında toplantılar düzenleyecektir.

Benimsenen stratejilerin hayata geçirilmesine dönük projelerin oluşturulması aşamasında, belediye, kaymakamlık, üniversiteler, sivil toplum örgütleri, valilik ve yerel gönüllüler arasındaki işbirliklerinin sağlanmasına dönük eşgüdüm çalışmaları yine planlama ekibince kolaylaştırılacak, ulusal ve uluslararası fon kaynaklarından yararlanabilmek için projelerin hazırlanmasında ve uygulanmasında yardımcı olacaklardır. Kuşkusuz böyle bir katılım sürecini hayata geçirebilecek nitelikteki plancılar ve planlama ekibinin oluşturulmasında, onların hem lisans eğitimlerinde, hem de meslek içi eğitimlerinde yeni düzenlemeler yapmak gerekecektir. Bu tür bir yeni düzenleme ise meslek odaları, üniversiteler ve yerel yönetimler arasındaki işbirliği ile gerçekleştirilecektir.

Kırsal kalkınmaya dönük stratejiler ve bunların gerçekleştirilmesi aşamasındaki projelerin kurgulanmasının yanı sıra, kırsal yerleşimlerdeki özgün mimari değerlerin korunması ve kırsal alanlardaki gelecekteki yapılaşmanın niteliğinin ne olması gerektiğine ilişkin kararlar, yerinde yapılan analizlere dayanarak oluşturulacaktır. Gerek köylerin gelişme alanlarının belirlenmesi, gerekse de bu sınırlar içinde ve dışında yapılaşmanın nitelikleri, köylerin niteliklerine göre ve gerekirse farklı farklı yapılaşma koşullarıyla belirlenecektir.

İlçe bütünündeki kentsel ve kırsal yerleşimlerde uzun yıllardır deneyimlenmekte olan kültürel etkinlikler belirlenecek, şenlik, festival ve benzeri geleneklerin sürdürülmesinde, kaymakamlık, valilik, belediye ve gönüllü kuruluşların kolaylaştırıcı olması sağlanacaktır.

İlçedeki kentsel ve kırsal alanların sahip oldukları doğal ve kültürel değerlerin ve yerel halkın sahip olduğu yerel bilgi ve becerilerin geliştirilmesi veya yeniden oluşturulmasıyla yerel kalkınma için yeni seçeneklerin geliştirilmesinin yolları aranacaktır. Ülkemizde, Beyazır, Safranbolu vb. yerleşimlerde yaşanan yerel kalkınma süreçleri bu bağlamda örnek olarak verilebilir.

Katılımcı bir süreçle ve tüm sektörlerle ilişkin geliştirilen stratejilerin mekânsallaştırıldığı ve bu stratejilerin hayata geçirilmesine dönük sorumlu kurumların belirlendiği, önceliklerin saptandığı ve uygulama planlarının hazırlanmasında yol gösterici olan, ilçe stratejik mekânsal planı, kaymakam, ilçe müdürleri, köy muhtarları, belediye meclisi üyeleri, il genel meclisi üyeleri, sivil toplum örgütü temsilcileri ve gönüllülerin katılımıyla gerçekleştirilecek tartışma toplantılarında değerlendirilecek, oylamalar yapılacak, nihayetinde ilçe merkezi belediye meclisinde uygun görülecek ve kentsel bölge meclisinde onaylanacaktır.

İlçe mekânsal strateji planı, yukarıda özetlenen tüm stratejilerin mekânsallaştırıldığı bir ana plan ve farklı sektörler için geliştirilen stratejileri ayrı ayrı ele alabilen sektörel plan paftalarından oluşacaktır. İlçe mekânsal strateji planının dili, giderek uygulamayı yönlendiren bir planlama dilidir. Ancak bu dil, günümüz planlama pratiğinde 1/1000 ölçekli uygulama imar planlarının küçültülmesiyle elde edilmekte olan 1/5000 ölçekli nazım imar planı dili değildir. Tüm sektörlerle ilişkin ana arazi kullanım kararlarının, yaklaşık olarak alansal büyüklüklerin, brüt yoğunluk değerlerinin, ana ulaşım sisteminin kurgulandığı, öncelikle ayrıntılı uygulama planı ve projelerin yapılacağı alanların belirlendiği, mevcut yerleşim alanlarına ilişkin farklı müdahale biçimlerinin ve politikalarının belirlendiği bir planlama dili benimsenecektir. İlçe strateji planıyla birebir ilişki içinde olan plan raporunda ise, her bir stratejinin hangi önceliklerle ve hangi aktörlerin işbirliği ile, nasıl ve hangi finans kaynaklarıyla gerçekleştirileceği, yerel mimari özelliklerle uyumlu olarak, kentsel ve kırsal alanlardaki yapılaşmanın başlıca niteliklerinin nasıl olması gerektiğine ilişkin öngörüler yer alacaktır.

İlçenin gündeminde yer alacak yeni gelişmeler ve yeni sorunların ortaya çıkması durumunda, benzer süreçlerle, yeni stratejiler belirlenecektir.

İlçelerde gerçekleştirilecek katılım toplantılarına, özellikle stratejilerin tartışıldığı aşamadaki katılım toplantılarına, kentsel bölge planlama biriminden gözlemciler katılacaktır.

İlçe mekânsal strateji planının hazırlanması aşamasında, ilçe sınırları içindeki köyler, tüzel kişiliklerini koruyacaklardır, çünkü tüzel kişiliklerin korunması, yerel aidiyet duygusunun korunması ve gelişmesinde önemli yer tutmaktadır. İlçe merkez belediyesinin, ilçe bütününde plan yapma yetkisine sahip olması, ilçe sınırları içindeki köylerin tüzel kişiliğinin ortadan kaldırılmasını gerektirmeyecektir.

İlçe mekânsal strateji planına dayanarak ve ona uyumlu olarak, hem kırsal hem kentsel alanlara yönelik olarak hazırlanacak uygulama planlarının elde edilmesi sürecine yönelik ve bu planların diline yönelik önerilerimiz; il düzeyindeki planlama çalışmalarına ilişkin önerilerden sonra ve birlikte ele alınacaktır.

d. İl Mekânsal Strateji Planı Geliştirme Aşaması

Yukarıda, kentsel bölge ölçeğinde geliştirilen planlama süreci önerisinde de değinildiği gibi, merkez kenti çok büyük olan İstanbul, Ankara, İzmir gibi kentlerimizde belirlenecek olan kentsel bölge sınırları, kimi kez bir ya da iki ilin sınırlarının tamamını kapsayabilir. Ancak merkez kenti orta büyüklükte veya küçük olan ve buna bağımlı olarak kentsel bölge sınırları da küçük olacak olan yerleşim alanlarında bir ilin küçük bir bölümü, kentsel bölge sınırları içinde kalabilecektir. Bu durumda, il sınırları içinde birden fazla sayıda ilçe ve bu ilçelerde de ilçe merkezi belediyesinin yanı sıra birçok bağımsız belediye yer alabilecektir.

Gerek bölge mekânsal strateji planı ölçeğinden gelen makro stratejilerin eş güdüm ve bütünlük içinde alt ölçeklere indirilebilmesi, gerekse de il yönetimi ve il özel idarelerinin finans, insan ve makine/teçhizat kaynaklarının eşgüdüm içinde ve dengeli olarak kullanılabilmesini sağlamak amacıyla, il ölçeğinde mekânsal strateji planlarının üretilmesi gerekecektir. Bu planların üretilmesi, il özel idarelerinin bünyesinde oluşturulacak ve yine disiplinler arası uzmanlıklarla oluşturulmuş, “**il mekânsal strateji planlama büroları**” tarafından gerçekleştirilecektir.

Bölge ölçeğinden gelen bilgi ve stratejilerle uyumlu olarak, il ölçeğinde gerekli bilgiler ilgili tüm kurumlardan, üniversitelerden, yerel araştırmacılardan ve planlama ekibinin çalışmalarıyla üretilecek, ilin sorun ve potansiyel değerleri ve öncelikleri belirlenecektir. Gerek bilgi üretme, gerekse de stratejilerin oluşturulması aşamasında, il sınırları içindeki tüm belediye başkanlarının, kaymakamlarının, il müdürlüklerinin il genel meclisi üyelerinin, sivil toplum örgütleri ve siyasi partilerin il örgütü temsilcilerinin, üniversitelerin ilgili bölümlerinin, kalkınma ajansı temsilcilerinin yer aldığı katılım toplantıları düzenlenecektir.

İl düzeyinde mekânsal strateji planı elde etme süreci, kentsel bölge planını elde etme süreciyle benzer nitelikte gerçekleştirilecektir. İl mekânsal strateji planları, önce il genel meclisi, sonra bölge planlama bürosunca onaylanacaktır. İl sınırları içindeki ilçelerin mekânsal strateji planları da, il planlama büroları tarafından üretilecektir ve yine kentsel bölge sınırları içindeki ilçe planlarının elde edilmesi süreciyle benzer nitelikte olacaktır. Aynı ilçe sınırları içindeki diğer belediyelerin planları da, il planlama birimince hazırlanacak ve önce o belediyenin meclisinde, daha sonra da il genel meclisinde onaylanacaktır.

Ülkemizde, il düzeyindeki örgütlenme çok önemlidir ve merkezi yönetimin kaynakları, valilikler ve il özel idareleri aracılığıyla yerele aktarılmaktadır. Bu nedenle de, ülke, bölge, il, ilçe kademelenmesi hem planlamada sürekliliği sağlayacak, hem de kaynakların daha etkin ve dengeli biçimde dağılımını olanaklı kılacaktır.

e. Uygulama Planlarının ve Projelerinin Geliştirilmesi Aşaması

İlçe mekânsal strateji planlarının yönlendirmesiyle hazırlanacak uygulama planlarının elde edilmesi aşaması, mekana doğrudan müdahalenin gerçekleştiği aşama olup, kuşkusuz çok önemlidir. Bu aşamada, bir üst ölçekten gelen strateji ve plan kararlarının yanı sıra, doğanın, mevcut fiziki çevrenin, sosyal ve kültürel değerlerin, yerleşimin kimliğinin, yöre yaşayanlarının gereksinimlerinin ve söz konusu mekânsal düzenlemeyi gerçekleştirecek kurum ve/veya kişilerin ekonomik güçlerinin ve mekân üretme süreçlerinin göz önüne alınması gerekmektedir.

Daha önce de değinildiği gibi, kentlerimizin giderek kimliksizleşmesi, tektipleşmesi, sağlıklı ve doğal afet ve yerleşme riskleri açısından güvenli olmaktan uzak oluşu, hem kentsel hem de kırsal yaşam çevrelerimizin en büyük sorunlarından. Kentsel saçaklanma, kapalı – kapılı sitelerin oluşumu, kamusal açık alanların yetersizliği ve giderek kentsel yaşamın zenginliğinin yok olması, aidiyet duygusunun zayıflaması kentsel yaşam çevrelerimizin ilk akla gelen sorunlarından.

Yukarıda kısaca özetlenen tüm bu sorunlar, kentsel ve kırsal mekan yaratma süreçlerinin çok özenle, yerinde, ayrıntılı analizlerle, katılımı, denetimle, uygulama sonuçlarının değerlendirilmesiyle, toplumsal bilincin geliştirilmesiyle, sorumlulukların paylaşılmasıyla ve sürekliliği olan planlama ve tasarım çalışmalarıyla çözülebilir.

Uygulama planlarının oluşturulması aşamasında, öncelikle güncel sayısal halihazır haritalar ve uydu görüntüleri kullanılarak ve arazi çalışmalarına dayanarak kent bilgi sistemleri oluşturulacaktır. Mevcut tüm yapıların fiziksel niteliklerinin, kullanım biçimlerinin, kullanıcılarının, sorunlarının, güncel bir biçimde bilgi sistemine aktarılması, uygulama projelerinde güvenilir bir veri tabanını sağlayacaktır. Kent bilgi sistemine ve halihazır haritalara aktarılması gereken bir diğer veri tabanı, güncel mülkiyet verileridir. Mülkiyet verileri, salt parsel sınırlarının gösterilmesi biçiminde değil, belediye, maliye hazinesi, vakıf, orman vb. kamu mülkiyetindeki parselleri gösterecek, isim belirtilmeksizin parsellerdeki mülk sahibi/hissedarlık sayısı ve aynı kişiye veya kuruma ait parselleri de gösterecek biçimde oluşturulacaktır. Çünkü plan kararlarının oluşturulması ve uygulanması aşamasında mülkiyet verileri çok önemlidir.

Sayısal haritalara ve kent bilgi sistemine aktarılacak çok önemli bir diğer veri tabanı, altyapıya ilişkindir. Mevcut temiz su ve atık su kanalları, yağmur suyu toplama sistemi, enerji ve iletişim hatları, yangın muslukları, aydınlatma elemanları, apartman ve sitelerin çöp depolama elemanları, yangın muslukları, mevcut su kuyuları, çöp deponi alanları, temiz su ve atık su arıtma tesislerine ve bu tesislerin kapasitelerine, sorunlarına ilişkin ayrıntılı bilgi, ilgili kurumlardan ve arazi çalışmalarına dayanarak kent bilgi sistemine aktarılacaktır.

Mevcut yerleşim alanlarındaki yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, güneş enerjisi, rüzgar enerjisi kullanımının gözlendiği yapıların ve alanların tespit edilmesi, bu tesislerin kapasiteleri, nitelikleri ve sorunları belirlenecektir.

İlçe mekânsal strateji planı verileri ışığında, yerelde daha ayrıntıda jeolojik yapı analizleri, mikro bölgeleme çalışmaları ve bunların verileri, fay hatları, heyelan, kaya düşmesi ve çığ alanları, su taşkın alanları ayrıntılı olarak belirlenecektir.

Kent ulaşım sisteminin; taşıt ve yaya yollarının nitelikleri, kapasiteleri, sorunları, yüzey kaplama malzemeleri ve nitelikleri, eğim, deyer, kurb vb. geometrik özellikleri, toplu taşıma sisteminin özellikleri, otobüs, dolmuş ve taksi durakları, açık ve kapalı otoparkların, kapasiteleri ve sorunlarına ilişkin veriler, kent bilgi sistemine aktarılacaktır.

Bir diğer önemli veri, kentsel açık alanlara ilişkindir, mevcut meydanlar, parklar, çocuk bahçeleri, spor alanları, boş alanlar ve bunların nitelikleri, kullanım sıklıkları, kullanımda gözlenen sorunlar kullanıcılarla görüşmeler, anketler yapılarak saptanacaktır.

Mevcut yerleşim alanında kültürel değere sahip kentsel ve kırsal yerleşim dokuları ve yapıları, çeşmeleri, köprüleri ve bunlara ilişkin analizleri, bu yapıların temel özellikleri ve tipolojileri ve yerleşimin tarihinde özel değere sahip yapı ve mekânlara ilişkin verileri kent bilgi sistemine aktarılacaktır.

Uygulama aşamasında mutlaka göz önüne alınması gereken bir diğer veri tabanı, yerleşim alanında ve çevresindeki bitki örtüsüdür. Kent içinde ağaçlandırılmış alanlar, sokaklar, meydanlar ve parklardaki mevcut ağaçlar, anıt ağaçlar, endemik bitki örtüsünün yer aldığı alanlar, kentsel gelişme alanı olarak, üst ölçekli planda belirlenmiş alanlardaki bitki örtüsünün analizi yapılacaktır.

Doğal veriler bağlamında bir diğer önemli veri tabanı, mevcut ve olası gelişme alanlarında arazinin topoğrafik özellikleridir. Arazinin eğimi, yönlenmesi, bakı noktaları, doğal drenaj kanalları, sulu ve kuru dereler, şevler çok iyi analiz edilecektir.

Doğal ve fiziki verilerin analizinin yanı sıra, kentlerde ve kırsal alanlarda yaşayanların yaşam çevrelerine dair değerlendirmeleri alınacak, kentsel ve kırsal yaşama dair öncelikli sorunlarının belirlenmesine yönelik görüşmeler ve anketler yapılacaktır.

Yöre yaşayanlarının yaşam çevrelerine yönelik sorumluluklarının farkındalığı, sorunların çözümüne dair kapasiteleri ve gönüllülük düzeyleri, örgütlenme kapasiteleri, yine görüşmelerle belirlenecektir.

İlçe planlama biriminin kolaylaştırıcılığında, belediye başkanının, meclis üyelerinin, kaymakam ve ilçe müdürlüklerinin, il genel meclisi üyelerinin, sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin ilçe temsilcilerinin, gönüllü platformların, kent konseyi üyelerinin ve yörede yaşayan gönüllülerin katılımıyla toplantılar düzenlenecektir. Bu toplantılarda yukarıda özetlenmeye çalışılan tüm bilgiler, yöre yaşayanlarının bilgisine sunulacak, bu bilgilerdeki eksik veya varsa yanlışları belirtmeleri istenecektir. Bu verilere dayanarak ve ilçe mekânsal strateji planından gelen yönlendirmelere paralel olarak, bu toplantılarda yerleşimin tüm sektörlerle ilişkin öncelikli sorunları belirlenecek, yerleşimin sahip olduğu değerler yine öncelikli olarak belirlenecek ve buradan hareketle yerleşimin gelecek vizyonu bir kez daha gözden geçirilecek ve netleşecektir.

İlçe mekânsal strateji planlarında gelecek için öngörülen nüfus verilerine dayanarak, gelecek yeni nüfusun ne kadarlık bir bölümünün mevcut yerleşik alan sınırları içinde

yaşayabileceği, konut gelişimi için ayrılmış ancak hala boş olan alanların kapasitelerinin ne olduğu belirlenecek ve bu boşlukların öncelikle yapılaşması için teşvik edilmesine yönelik stratejiler geliştirilecektir. Kent içinde yapı güvenliği açısından riskli veya farklı bir kullanımda iken artık o kullanımın o çevrede gerçekleşmesinin mümkün olmadığı yapılar ve bunların niteliği belirlenecek, bir başka işlevde sağlıklı olarak kullanılması mümkünse o dönüşümün gerçekleşmesi, değilse bu yapıların yıkılarak kent için gerekli ve daha uygun işlevlerin gerçekleştirilmesine dönük stratejiler geliştirilecektir. Benzer biçimde mevcut yerleşim alanlarında zemin sorunları ve doğal afet riski açısından sakıncalı yerleşim alanlarının, daha güvenli bölgelere taşınması konusunda stratejiler gerçekleştirilecektir. Tüm bu stratejiler yöre yaşayanları, arsa ve yapı sahipleri, belediye başkanı ve meclis üyeleri ve diğer ilgili aktörlerin katılımıyla oluşturulacaktır. Bu stratejilerin her biri ayrı birer proje olarak ayrıntılandırılacak, sürecin gerçekleşmesi aşamasında hangi kurumun hangi rolle sorumlu olduğu, projenin yapılabilirliği, zamanlaması belirlenecektir.

Mevcut yerleşim alanının ulaşım ve altyapı sorunlarının hangi stratejilerle çözüleceği, hangi taşıt yolunun kesitinin genişletileceği, hangi taşıt yolunun yayalaştırılacağı, zemin kaplama malzemesinin ne olacağı, nerelerde yüzey, yeraltı ve katlı otopark yapılacağı, mevcut eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel tesislerin hangilerinin iyileştirileceği, bunların hangi öncelikte ve hangi kaynaklarla, hangi kurumlar aracılığıyla gerçekleştirileceği belirlenecektir.

Mevcut yerleşim alanındaki kamuya açık alanların, meydanlar, parklar, çocuk bahçelerinin ve spor alanlarının sorunlarının çözümüne dönük stratejiler geliştirilecek ve uygulama planında mekânsallaştırılacaktır.

Yerleşimdeki kültürel değerlere sahip yapı stokunun ve kentsel dokunun korunması ve yaşatılmasına dair stratejiler geliştirilecek, bu dokuda yeni yapılacak yapıların niteliğinin ne olacağı belirlenecek ve bu koruma geliştirme sürecinde etkin olacak aktörler belirlenecektir. Bu noktada, kentsel sit alanlarının kentin diğer bölümlerinden bağımsız olarak planlanmaması gerektiğini, kentin diğer bölgelerine yönelik olarak geliştirilecek stratejilerle bu bölgeler arasındaki uyumun mutlaka sağlanması gerektiğini, kuşkusuz bu tür dokulara yönelik stratejilerin ve plan kararlarının geliştirilmesi sürecinde koruma planlaması, mimarlık tarihi, sanat tarihi, arkeoloji ve inşaat mühendisliği uzmanlıklarının mutlaka bu süreçte yer alması gerektiğini belirtmekte yarar vardır.

Yerleşik alan içindeki kentsel mekânlara engellilerin ulaşımını olanaklı kılacak stratejiler geliştirilecek, öncelikli projeler geliştirilecek ve bu projelerin hayata geçirilmesinde sorumluluk üstlenecek aktörler ve finans kaynakları belirlenecektir.

Kentsel gelişme alanlarının planlanması aşamasında, farklı arazi kullanımına ayrılması öngörülen alanlar, öngörülen büyüklük ve yoğunlukta arazi kullanım türünü gerçekleştirecek kişi ve kuruluşların bu kentsel mekânları üretme sürecine uygun olarak ve etaplanarak planlanacaktır. Örneğin, konut gelişme alanı olarak belli bir yoğunlukta kentsel gelişme alanı olarak belirlenmiş alanlar, yerleşimde toplu konut yapım şirketlerince gerçekleştirilecekse, bu yapım şirketleri ile görüşülerek, ekonomik açıdan yapılabilir büyüklükteki yapı adaları planlanacak ve bu alanlar için gerekli ortak kullanım alanlarının arazi mülkiyetinin bedelsiz olarak kamuya terkini olanaklı kılacak, (mevcut İmar Yasasının 18. maddesine karşılık gelen) imar uygulaması düzenleme sınırları, planlama aşamasında ve etaplanarak belirlenecektir. Bu yapı adalarına dönük yapılaşma koşulları planda belirlenecek, yerel kimliğe uygun tasarım rehberi oluşturulacak ve girişimci tarafından yaptırılacak uygulama projeleri, belediyesince

yönlendirilecektir. Bu aşamada, bu tür yapılaşmanın, kentle bütünleşmesini olanaklı kılacak şekilde tasarlanması, otopark gereksiniminin yapı adası içinde çözülmesi gerektiği ve bu boyutların mutlaka tasarım rehberlerinde yer alması gerektiğini belirtmek gerekmektedir.

Yerleşimdeki konut üretme süreci, küçük ölçekli müteahhitlerle gerçekleştiriliyor ise, öngörülen yoğunluğa uygun olarak sokak, yapı adası, parsel düzeni oluşturmaya dönük planlar üretilecektir. Ancak burada oluşturulacak parseller, içinde yer alacak yapıların yüksekliklerine ve birim konut sayısına uyumlu otopark gereksiniminin parsel veya yapı adası sınırları içinde çözmeye olanak verecek, yapılar arasında sağlıklı güneşlenmeyi sağlayacak büyüklükte olacaktır.

Alt gelir grubunun barınma sorununun çözümüne dönük stratejilerin oluşturulması, bunun için kamu mülkiyetinde arsa stokunun bulundurulması gereklidir. Bu gelir grubuna dönük konut alanlarını gerçekleştirecek kurumlar arasındaki ve gereksinim sahipleri arasındaki iletişim ve eşgüdüm, planlama birimince sağlanacak ve bu alanların mekânsal düzenlemesi benzer anlayışla gerçekleştirilecektir.

Aynı yaklaşım, sanayi, ticaret, turizm vb. alanlar için de geçerli olacaktır. Kentsel gelişme alanları etaplanacak ve ayrıntılı olarak bu etaplamaya uygun olarak planlanacaktır. Ayrıntılı olarak planlanmış alanın belli bir oranda dolmasından sonra öngörülmüş yeni gelişme alanları ayrıntılı olarak planlanacaktır. Tüm bu süreçler, benimsenen ilkeler ve geliştirilen stratejiler, katılım toplantılarıyla paylaşılacak, görüşler alınacak, tutanaklarla kayıt altına alınacak, planlama ekibince yeniden gözden geçirilecektir.

Tüm gelişme alanlarının planlanmasında, topoğrafyanın olanak ve sınırlarına, mevcut bitki örtüsüne, kent silüetine, zemin yapısının özelliklerine uyum sağlanacak ve yapılaşma koşullarının, üçüncü boyutta da çevresine ve doğaya uyumlu olması sağlanacaktır. Farklı arazi kullanım türleri için tasarım rehberlerinin oluşturulmasında, yerel mimari ve kültürel kimliğe uyum, tüm yapılarda enerji tasarrufunu sağlamak, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını sağlamak, yapı adası ve parsel bazında ağaçlandırmayı sağlamak, tüm yapılarda engelli erişimini mümkün kılmak temel hedefler olacaktır.

Hem mevcut yerleşim alanında, hem de gelişme alanında altyapı ve ulaşım planlaması ile arazi kullanım planlaması arasında uyum ve eşgüdümü sağlamaya dönük plan kararları ve stratejiler geliştirilecektir.

Mevcut yerleşik alanda ve gelişme alanlarında, sokaklar, meydanlar, parklar vb. diğer kamusal alanlara yönelik olarak ayrıntılı kentsel tasarım projeleri, ilçe planlama birimince hazırlanacaktır. Kuşkusuz üst düzeyde estetik kaliteye sahip, doğaya ve çevresine uyumlu kentsel tasarımları yapabilecek beceri düzeyine sahip plancıların ve kentsel tasarım uzmanlarının yetiştirilmesi gerekli olduğunu bu aşamada belirtmek gerekir.

Yukarıda özetlenen nitelikteki planlama ve tasarım süreçlerinin, günümüz planlama pratiğinde yer alan uygulama **imar planları anlayışı ve dili ile gerçekleştirilmesi mümkün değildir**. Bu nedenle, uygulama ölçeğinde 1/2000 – 1/1000 ölçekli planlar ve bunlarla birlikte, 1/500, 1/200 ölçekli kentsel tasarım projeleri de mutlaka yapılmalıdır.

Uygulama plan ve projeleri, belediye meclisinde kabul edildikten sonra, kentsel bölge / il planlama birimine gönderilecek ve meclislerinde onaylanacaktır.

f. Yeni Yapılanmaya Yönelik Olarak Geliştirilen Stratejiler

Yukarıda, komisyonumuzca benimsenen yeni planlama yaklaşımını ve bu yaklaşımı hayata geçirecek yeni bir planlama sistemi ve kurumsal yapılanma önerisi özetlenmiştir.

Öngörülen bu yeni yapılanmaya ulaşabilmek için geliştirilmiş olan stratejiler ise aşağıda sırasıyla aktarılmaktadır.

1.1.1 Ulusal mekânsal stratejik planlama yaklaşımının oluşturulması

Ülkemizin geleceğine dönük mekânsal stratejilerin belirlenmesi gerekliliği ve bu stratejilerin hangi süreçlerle, hangi aktörlerin katılımıyla ve hangi kurumlar tarafından gerçekleştirileceğine ilişkin bilgi, görüş ve önerilerin ortaya konacağı çalışmaların yapılması gerekmektedir. Komisyonumuz, Kentleşme Şûrası kapsamında yaptığı çalışmaların sonucunda geliştirdiği, ulusal mekânsal strateji planlama yaklaşımını yukarıda özetlemiştir. Farklı önerilerin daha geniş bir katılımı ile geliştirilmesi ve sağlanacak uzlaşma sonucunda ulusal düzeyde mekânsal stratejilerin geliştirilmesi konusunda yetkili olacak kurum ve izlenecek süreç kesinleştirilmelidir.

1.1.2 Şehircilik ve Planlama Bakanlığı ve “Ulusal Mekânsal Stratejik Planlama Üst Kurulu” ile ilgili kurumsal düzenleme yapılması

Ülke bütününde yeni planlama anlayışını hayata geçirecek, gerekli kurumsal yapılanmayı oluşturacak, öngörülen planlama sürecinin yasal çerçevesini oluşturacak, Şehircilik ve Planlama Bakanlığının kurulması gerekmektedir. Zaman zaman ülke gündemimize gelmiş olan “şehircilik bakanlığı” önerisinin artık hayata geçirilmesi gereklidir. Çekirdeğini mevcut Bayındırlık ve İskân Bakanlığının oluşturacağı bu yeni Bakanlık, ülke genelinde planlama sistemini yeni bir anlayışla, yeniden ve hızla oluşturacaktır. Ülke bütününde şehircilik, konut ve planlama sorunlarının çözülmesi konusunda genel politikaları, ilkeleri ve normları belirleyecek olan Bakanlık, bünyesinde “Ulusal Mekânsal Stratejik Planlama (UMSP) Kurumu”nu ve ülkenin geleceğe yönelik mekânsal stratejilerini oluşturacak olan “**Ulusal Mekânsal Stratejik Planlama Üst Kurulu**”nu da içerecektir. Bakanlıklar üstü bir konumda olacak olan bu üst kurul, tüm bakanlıkların üst düzeyde temsilcilerinin, sivil toplum örgütü yöneticilerinin ve DPT ve YPK temsilcilerinin ve bu konuda uzman belli sayıda akademisyenin katılımıyla oluşacaktır. Düzenli aralıklarla toplanacak Kurulun idari ve teknik altyapısı ve sekreteryası, UMSP Kurumu tarafından gerçekleştirilecektir.

1.1.3 Planlama mevzuatında “ulusal mekânsal stratejik planlama” yaklaşımını da içeren ve ülke bütünündeki planlama sistemini ve yaklaşımını yeniden düzenleyen “Şehircilik ve Planlama Yasası”nın hazırlanması

Katılımcı, çok aktörlü ve bilimsel temelli müzakerelere açık, dinamik, sürekli, yerinde, disiplinler arası uzmanlıklarla ve çok aktörlü olarak gerçekleştirilen bir süreci içeren yeni planlama yaklaşımını benimseyen Şehircilik ve Planlama Yasası hazırlanmalıdır. Yeni planlama yaklaşımında mekan organizasyonuna dönük düzenlemeler, sosyal, ekonomik, doğal ve kültürel boyutlarla birlikte, üzerinde uzlaşılmış ortak bir geleceğe ulaşmanın bir bütünleyicisi olarak içselleştirilmektedir. Çok boyutlu bu yapıyla da planlama, yalnızca fiziksel düzenleme aracı değil, sosyal, ekonomik, kültürel gelişmenin ve doğal, kültürel değerlerin korunmasının araçlarını ortaya koyan, ortaklıkları sağlayan ve ortak geleceğin tanımlanmasında ve yaşama geçirilmesinde birleştirici, dinamik ve sürekliliği olan bir süreçtir.

Ulusal ve bölgesel ölçekte katılımcı bir süreçle oluşturulan planlama politikaları, yerelin planlama sürecinde yönlendirici olurken, yerel kendi özgün değerleri ve dinamikleriyle ve aynı kapsam ve içerikteki planlama süreçleriyle kendi gelecek vizyonunu oluşturabilecek ve yerel gelişimini sağlayabilecektir. Bu kapsamdaki bir planlama yaklaşımı, odağına yalnızca kentleri almayacak; kırsal yerleşimleri, kır-kent bütünlüğü içinde ve kırsal kalkınmayı hedefleyerek ve bunun araçlarını ve ortaklıklarını sağlayacak bir boyutu da içerecektir.

Yukarıda özetlenen planlama anlayışını hayata geçirme sürecinin ilk aşaması, yeni bir “Şehircilik ve Planlama Yasası”nın hazırlanmasıdır. Daha önce de ülke gündemimizde yer bulmuş olan yeni bir planlama yasası artık mutlaka hazırlanmalıdır. Kuşkusuz bu yeni yasanın hazırlanması süreci de üst düzeyde katılımı gerçekleştirilmelidir.

1.1.4 Ulusal mekânsal strateji planının hazırlanması

Kurulacak olan Şehircilik ve Planlama Bakanlığı bünyesinde oluşturulacak UMSP Kurumu ve UMSP Üst Kurulu, ülkenin gelecek vizyonu ile uyumlu, ulaşım, sanayi, enerji, doğal afet ve yerleşme riskleri, turizm, kültürel ve doğal değerler, konut, bölgelerarası eşitsizlik alanlarında, yakın ve orta dönemli olarak ülke mekânsal stratejilerini oluşturacaktır. Kaynakların etkin kullanımının, sektörler arası yatırım önceliklerinin ve eşgüdümünün sağlanması için ve ülke kalkınma planları ile uyumlu, ülke mekânsal stratejileri oluşturulmalıdır. Bakanlıklar üstü bir kurul olan UMSP Üst Kurulu tarafından, katılımcı bir süreçle; bakanlıklar, sivil toplum kuruluşları, meslek odaları, üniversitelerin temsilcilerinin katılımıyla ülke mekânsal stratejileri geliştirilecektir.

1.2.1 Katılımcı, dinamik, disiplinler arası, yerinde ve sürekli planlama yaklaşımının ve ülke, bölge, il-kentsel bölge, ilçe kademelenmesinin Şehircilik ve Planlama Yasasında içerilmesi ve içeriğin kamuoyunda paylaşılması

Temel özellikleri yukarıda anlatılan, katılımcı, dinamik, disiplinler arası, yerinde ve sürekli, dinamik bir planlama yaklaşımı, Şehircilik ve Planlama Yasasında yer alacaktır. Bu yaklaşım aynı zamanda, ülke düzeyinden başlayarak, bölge, kentsel bölge-il, ilçe kademeli yapısını da içermektedir ve bu kademeli yapının kurumsal oluşumu, her kademede izlenecek planlama sürecinin temel özellikleri, katılım süreçlerinin **kurumsallaştırılmasına** ilişkin boyutlar Şehircilik ve Planlama Yasasında içerilecektir. Yasanın temel felsefesinin, ana çerçevesinin, tanımladığı yeni süreçlerin ve normların, planlama sistemi içinde yer alan kişilere ve kamuoyuna tanıtılması gerekmektedir. Öngörülen süreçlerin hayata geçirilmesi sürecinde yer alan kurumların ve kişilerin, gerekli bilgi ve beceriyle donatılması, geliştirilen yeni planlama yaklaşımının toplum tarafından benimsenmesini ve uygulamada da daha kısa sürede olumlu sonuçların alınmasını sağlayacaktır.

1.3.1 Ülke, bölge, kentsel bölge-il, ilçe, uygulama plan ve projeleri kademeli yapısının ve eşgüdümünün oluşturulması

Benimsenen yeni planlama yaklaşımının temel özelliklerinden birisi de kademeli bir yapının oluşturulmasıdır. Bu kademeli yapı; ülke, bölge, kentsel bölge-il ve ilçe kademeleri olmak üzere dört kademeli bir yapıdır. Ülke düzeyinde mekânsal stratejiler geliştiren UMSP Üst Kurulu, bu stratejilerle uyumlu olarak bölge sınırlarını belirleyecektir. Belirlenen bölge sınırları içindeki en büyük kentte kurulacak bölge planlama büroları, katılımcı bir süreçle ve yatayda eşgüdümü sağlayarak bölge mekânsal strateji planlarını üreteceklerdir ve bu planlar bir üst

kurum olan UMSP Üst Kurulunca onaylanacaktır. Bölge mekânsal strateji planlama büroları tarafından sınırları belirlenen kentsel bölge ölçeği ve il ölçeği üçüncü planlama kademesini oluşturmaktadır. Kentsel bölge planlama bürosu ve il mekânsal strateji planlama büroları tarafından katılımcı bir süreçle ve yatayda eşgüdüm içinde üretilen planlar ise bölge belediyeler birliği meclisince onaylanmaktadır. Öngörülen yapının dördüncü kademesini, ilçe düzeyi oluşturmaktadır. Kentsel bölge sınırları içindeki ilçelerde oluşturulacak planlama grubu, ilçe mekânsal strateji planlarını hazırlayacak ve bu planlar kentsel bölge meclisi tarafından onaylanacaktır. İl sınırları içinde olup kentsel bölge sınırları dışında kalan ilçelerde ise, ilçe mekânsal strateji planları, il planlama büroları tarafından hazırlanacak ve önce ilçe belediye meclisinden sonra da il genel meclisi tarafından onaylanacaktır.

Ana hatları yukarıda özetlenen kademeli yapı, düzeyde uyumu sağlarken, her kademedede yatayda katılımcı bir anlayışla gerçekleştirilen planlama süreci de yatayda eşgüdümü sağlayacaktır. Uyum ve eşgüdüm ise, kaynakların etkin kullanımını sağlayacak ve plan kararlarının hayata geçmesini ve denetimi kolaylaştıracaktır.

1.4.1 Ülke, bölge, kentsel bölge-il, ilçe, belediye uygulama plan ve projeleri kademeli yapısında, söz konusu her kademedede planlama yetkisine sahip tek bir kurumun oluşturulması

Ülkemizdeki mevcut planlama sisteminde çok sayıda kurumun planlama yetkisine sahip olmasının ve bunun yarattığı olumsuzlukların giderilmesi için, tanımlanmış her kademedede tek bir yetkili kurumun olması gerekmektedir. Her kademedede yetkili olan planlama kurumu, gerekli veri tabanını oluşturabilecek, bilginin güncel tutulmasını ve paylaşımını olanaklı kılacak ve planlama sürecinde ilgili tüm aktörlerin planlama sürecine katılımını ve planlamanın sürekliliğini sağlayabilecektir. Bölge, kentsel bölge-il ve ilçe kademeli yapısında, yerinde kurulacak planlama büroları ile gerçekleştirilecek planlama süreçleri, hem yerele özgü çözümlerin geliştirilmesinde hem de denetimin sağlanmasında daha etkin olacaklardır. Bu nedenle günümüzde parçalanmış ve karmaşıklaşmış planlama sisteminin sadeleştirilmesi ve planlama yetkisine sahip çok sayıda kurumun plan yapma ve onama yetkilerinin sonlandırılması gerekmektedir. Bu kurumlar, ilgili kademedeki plan yapım süreçlerinde katılımcı aktörler olarak yerlerini koruyacaklardır.

1.5.1 Planlama alanı sınırlarının, bölge, kentsel bölge-il, ilçe, belediye olarak belirlenmesi ve uyumun sağlanması

Birbirleriyle olan ekonomik, sosyal, kültürel ilişkileri ve fiziksel yerleşim özellikleri nedeniyle aynı planlama alanı içinde kalması gereken yerleşim alanları, aynı kentsel bölge sınırları içine alındıklarında ve Büyükşehir belediye sınırları yerine, “kentsel bölge belediye sınırı”nın tanımlanmasıyla, planlama alanı sınırı ve idari yetki alanı sınırı çatışmasını ortadan kaldıracaktır. İl ve ilçe düzeyinde ise, planlama sınırı ile idari yetki alanı sınırı aynı olacaktır. Böylesi bir düzenleme, özellikle plan kararlarının hayata geçirilmesinde büyük kolaylıklar sağlayabilecektir.

1.6.1 Şehircilik ve Planlama Yasası ile tüm kademelerdeki planlama bürolarında gerekli tüm uzmanlıklarla planlama birimlerinin oluşturulması

Öngörülen yeni mekânsal planlama sisteminde, ülke düzeyinden başlayarak, özellikle bölge, kentsel bölge ve il düzeyindeki planlama süreçlerinde, yetkili ve sorumlu olan tüm

planlama bürolarında ilgili tüm uzmanlıklarla, planlama ekipleri oluşturulacaktır. Bu ekip, kendi uzmanlıklarıyla planlama alanlarına ilişkin bilgi toplayacak, üretecek, güncel tutacak, toplumla paylaşacak, ortak akılla plan kararlarını üretecek ve bu kararların hayata geçmesine ilişkin projelerin oluşturulmasında ve gerçekleştirilmesinde kolaylaştırıcı olacaklardır. İlçe ve daha alt ölçeklerdeki planlama süreçlerinde, gerekli olduğu durumlarda, bu planlama ekipleri küçük belediyelere yardımcı olacaklardır.

1.7.1 Şehircilik ve Planlama Yasası'nda tüm kademelerdeki planlama süreçlerinde katılımı kurumsallaştıracak maddelerin yer alması

Ülke düzeyinden başlayarak, bölge, kentsel bölge-il ve ilçe planlama süreçlerinin hangi aşamalarla gerçekleştirileceğine ve hangi aşamalarda hangi aktörlerle, nasıl bir düzen içinde katılım toplantılarının yapılması gerektiğine ilişkin yasal düzenlemeler, Şehircilik ve Planlama Yasasında yer alacaktır. Katılım toplantılarını gerçekleştirecek olan uzmanların eğitimi, katılım süreçlerinin bir üst kademede planlama biriminin uzmanlarının gözetiminde gerçekleştirilmesi, yerel halkın katılım konusunda bilinçlendirilmesi, bu süreçleri güçlendirecek diğer stratejilerdir.

1.8.1 Şehircilik ve Planlama Yasası'nda, tüm kademelerdeki planlama süreçlerinde, sosyal, ekonomik gelişimi, doğal ve kültürel değerlerin korunması ve geliştirilmesini, öneylemlili planlama sürecinin bütünleyicisi olarak gerçekleştirilmesine dönük düzenlemeler yapılması

Her kademedeki planlama süreçlerinin; içeriğinin ve kapsamının ne olması gerektiğine ilişkin yasal düzenlemelerin, Şehircilik ve Planlama Yasasında yer alması gerekmektedir. Kuşkusuz, belirlenecek bu kapsam ve içerik ve izlenmesi gereken planlama süreci, komisyonumuzca geliştirilmiş olan yeni planlama anlayışıyla örtüşmelidir. Bu planlama anlayışında, mekânsal planlama süreçleri, doğal ve kültürel değerlerin korunmasını, doğal afet ve yerleşme risklerinin azaltılmasını, sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmenin sağlanmasını içselleştiren, sürekliliği olan ve belirlenen hedeflere ulaşma sürecinde paydaşlarla işbirliklerinin yaratılmasında kolaylaştırıcı olan bir konumdadır. Bu nedenle önce bu anlayışın benimsenmesi ve pratiğinin geliştirilmesi gereklidir.

1.9.1 Şehircilik ve Planlama Yasası'nda kırsal alanların tanımlanması, bu alanlara özgü planlama modellerinin, uygulama araçlarının ve planlama normlarının geliştirilmesi

Kırsal alan planlaması, akademik çevrelerimizde de ne yazık ki yeterince ele alınmamış bir konudur. Bu nedenle öncelikle kırsal alanların planlama süreçlerine, yapılması gereken analizlere, geliştirilmesi gerekli planlama stratejilerinin türlerine, bu stratejilerin geliştirilmesi sürecinde gerçekleştirilmesi gerekli katılım süreçlerinin niteliğine, benimsenen stratejilerin hayata geçirilmesine ilişkin ne tür uygulama araçlarının ve işbirliklerinin geliştirilmesi gerektiğine dair bilimsel araştırmalar yapılması gerekmektedir. Ulaşılan bilimsel sonuçlar, hazırlanacak Şehircilik ve Planlama Yasasında, kırsal alan planlama süreçlerini yönlendirecek biçimde yer almalıdır.

Kırsal yerleşmeler buldukları bölgenin fiziki şartlarını, kültürel yapısını, ait oldukları dönemin yaşam biçimini mekanlarına yansıtan, halk mimarisinin yaygın görüldüğü çevrelerdir. Günümüzde gittikçe birbirine benzeyen kentlerin tek düze yapılaşmalarına karşılık, fiziksel çevre ve kendilerine özgü yaşam biçimleri ile şekillenen kırsal yerleşmeler

ülkemizin kültürel zenginliği içinde bölgeden bölgeye, hatta aynı bölgede köyden köye farklılık göstermektedir. Bu bölgeler günümüzde korunmuş doğal çevreleri ve özgün yapıları ile dikkat çekmekte, insanlar kentten uzaklaşmak, dinlenmek, gezmek, görmek için bu bölgeleri tercih etmektedir. Ancak, doğal kaynakların bilinçsiz kullanımı, bölgeye ve kültüre aykırı yapılaşmalar, tarımdaki kirlilik gibi nedenlerle kırsal yerleşmelerde olumsuz sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, kırdaki ikinci konut edinme isteğinin gittikçe yaygınlaşması ile artan konut talebinin yanında, barajlar, santraller ve doğal afetlerle zarar gören, yok olan yerleşmelerin yeniden yapılanması bu bölgelerde zaman zaman planlama ve tasarım sorunlarını gündeme getirmektedir. Dolayısıyla, kentlerde yaşanan katı, kimliksiz, tekdüze, sıkıcı ve uyumsuz yapılaşmaların kırlarda da yaşanmaması için kırsal alanlara ilişkin üretilen politikaların, planlama modellerinin, uygulama araçlarının ve planlama normlarının dikkatle hazırlanması gerekmektedir.

1.9.2 Kırsal yaşam biçimine, mimarisine, yapı malzemesine uygun yapılaşmanın teşvik edilmesi

Kırsal yerleşimlerimiz, kimi kez kentsel kullanımların kırsal alanlara sıçraması, kimi kez turizm ve ikinci konut yapılaşmaları, kimi kez de yöre yaşayanlarının yerel mimariye uygun olmayan yapı inşa etmeleri nedeniyle, özgün kimliklerini kaybetmektedirler. Bu nedenle kırsal yerleşimlerimizdeki yapılaşmanın çok özenle ve yerel mimari özelliklere uygun olarak yönlendirilmesi gerekmektedir. Kuşkusuz bunun yapılabilmesi için önce kırsal yerleşmelerin özgün mimari yapısının ve dokusunun ve peyzaj özelliklerinin çok iyi analiz edilmesi ve yeni yapılaşmanın buna göre yönlendirilmesi gerekmektedir. Kırsal yerleşmelerin özgün mimari özelliklerine uygun yapılaşmanın sağlanabilmesi için ise, proje desteği, malzeme desteği, vergi indirimleri vb. yeni uygulama araçlarının geliştirilmesi gereklidir.

Günümüzde birçok bölgede hala yerelliğini korumaya çalışan kırsal yerleşmeler, biçim zenginliği, yerel malzeme ve yöresel koşullara uygun rasyonel çözümlü örnekler içermelidir.

Tasarımda yerleşim kararlarının, plan ve kesitte mekan organizasyonunun ve bina kabuğunun belirlenmesini sağlayan; güneş hareketleri, bulutlu ve bulutsuz havaların, rüzgar, yağış ve nem ortalamaları gibi iklimsel verilerin ve değişen çevre şartlarının (yeşil doku, yapay çevre verileri), mekanın doğal aydınlatılmasının ve havalandırılmasının göz önünde tutulduğu, doğaya zarar vermeyecek, yerel olarak rahatlıkla elde edilebilecek, dayanıklı, bakım maliyeti düşük malzemelerin kullanılmasına ağırlık verilmesi gibi bir takım ekolojik kaygılar taşıyan, bölge insanının işlevsel hareketleriyle, insanların üretim ve hayat tarzlarıyla uyumlu, geleneksel referanslar taşıyan, kültürel farklılıkları destekleyen, yoksulluğu ve dışlanmışlığı azaltan, konforlu, kaliteli, esin veren, uyarıcı ve yücelten estetik duyarlılığı içeren, fen ve sağlık koşullarına uygun proje üretimi, bu örneklerin korunması, gelecek nesillere aktarılması kısacası kültürün devamlılığı açısından da önemlidir.

1.10.1 Yeni planlama anlayışı kapsamında, yapı-doku-kamusal alanlar ve kent ölçeğinde üçüncü boyutun planlama sistemi içinde bütünleştirilmesi

Günümüz planlama pratiğinde mekânsal planlamanın, imar planıyla eşdeğer kılınması, imar planlarının ise iki boyutlu ve yalnızca arazi ve arsa düzenlemesi ve yapılanma koşulları belirlenmesi düzeyine indirgenmiş olması, monoton, estetik kaliteden yoksun, kimliksiz yaşam çevrelerini üretilmesine neden olmaktadır. Oysa yaşam çevrelerinin fiziki gelişiminin

yönlendirilmesinde, yerel mimari kimlik, yerleşim dokusunun özellikleri, yerel doğal peyzaj değerleri, yöre yaşayanlarının gereksinimleri çok dikkatle analiz edilmek durumundadır. Bu analizlere dayanarak ve yerel değerlere ve doğal peyzaja uygun, kentsel yaşam çevre kalitesi yüksek, üçüncü boyut duyarlılığına sahip kentsel mekanlar oluşturulmalıdır. Yerleşimin sokakları, meydanları, konut alanları, çarşıları, ağaçları, yaya yolları, konut gelişme alanları ayrıntılı olarak ve özenle katılımcı bir süreçle tasarlanmalıdır. Böylece her yerleşim kendine özgü kimliğini koruyacak ve geliştirecek, yaşayanlar yaşadıkları çevreleri sevecek ve sahip çıkacaklardır. Bu nitelikte bir planlama anlayışının yaygınlaşması için ise, plancılarının tasarım becerilerinin geliştirilmesi ve Şehircilik ve Planlama Yasasında, planların kapsamı ve niteliğini bu boyutu içerecek şekilde belirlenmesi gerekmektedir.

1.11.1 Plan kademeleri arasında uyumun ve denetimin sağlanması ve öz denetimin geliştirilmesi

Planlama sisteminde denetimsizlik, sağlıksız yaşam çevrelerinin oluşmasına, yolsuzluk ve haksızlıkların yapılmasına, toplumun planlama kurumuna olan güveninin zedelenmesine neden olmaktadır. Bu nedenle çok kanallı denetim mekanizmalarının geliştirilmesi gereklidir. Komisyonumuzca geliştirilen yeni planlama sisteminin her kademesindeki planlama süreçlerinin, bir üst kademedeki planlama kurumu tarafından denetlenmesi ilke olarak benimsenmiştir. Bu nedenle öngörülen kademeli yapının ve kademeli denetimin sağlanmasına ilişkin yasal düzenlemeler, Şehircilik ve Planlama yasasında yer almalıdır. Bir diğer denetim kanalı, her kademede yetkili olan planlama kurumunun, kendi öz denetimini üst düzeyde ve sürekli olarak yapmasının sağlanmasıdır ve bunun yasal ve idari alt yapısının oluşturulması gerekmektedir.

1.11.2 Planlama sürecine katılımın sağlanması ve denetimin yerel halk, meslek odaları ve STK' larca yapılmasının sağlanması

En güçlü denetim kanalının halk denetimi olması gereklidir, bu nedenle halkın planlama süreçleri hakkında bilgilendirilmesi, karar alma süreçlerine halkın katılımının sağlanması, alınmış kararlardan haberdar edilmesi çok önemlidir. Günümüz teknolojileri bu iletişim ortamının sağlanmasına olanak vermektedir ve bu olanakların tümü bu paylaşım süreçlerinde kullanılmalıdır. Mevcut planlama sistemindeki "gazete ilanı - askıda ilan – haberi olanın itiraz edebilmesi" zinciri artık kırılmak zorundadır.

1.11.3 Kentli haklarını geliştiren, koruyan ve ihlallerini önleyen, kentli haklarını içselleştiren planlama sürecinin gerçekleştirilmesine dönük mevzuatın geliştirilmesi

Kentlilerin yaşam çevre kalitesini olumsuz etkileyen plan kararlarının ve uygulamalarının, katılım süreçlerini engelleyen düzenlemelerin, bireysel hak ihlallerinin önüne geçecek yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Kentli haklarının neler olduğu konusunda bilgi ve bilinç geliştirilmesi, hakların korunmasına dönük destek mekanizmalarının geliştirilmesi gerekmektedir.

1.11.4 Şehircilik ve Planlama Bakanlığı Denetleme Kurulu tarafından imar uygulamalarının teknik denetimlerinin yapılması ve Sayıştay tarafından performansa dayalı periyodik denetimlerin yapılması ve denetim sonuçlarının yargıya taşınabilmesi

Mevcut planlama sistemindeki denetim mekanizması, düzenli teknik denetimi yeterli düzeyde

sağlayamamaktadır. Kurulacak Şehircilik ve Planlama Bakanlığı bünyesindeki denetim kurumu, planlama sistemi içindeki tüm kurumlarda, planlama sürecinin bütününe ve alınmış plan kararlarının niteliğine ve uygulanmasına dair tüm teknik ve hukuki denetimi düzenli olarak yapacaktır. Sayıştay tarafından yapılacak performans denetimlerinin sonuçları da kurumların uygulamalarının denetlenmesinde önemli bir dayanak oluşturabilecektir. Anılan denetim sonuçlarının, yargıya taşınabilmesi ve olumsuz uygulamalar konusunda yaptırım uygulanması denetimin etkinliğini arttıracaktır.

1.12.1 İlgili mahkemelerdeki yargı süresinin kısaltılmasına dönük düzenlemeler yapılması

Mevcut planlama sistemindeki denetim yetersizliği nedeniyle, plan kararlarından olumsuz etkilendiklerini düşünen kişi ve kurumlar, yargıya başvurmaktadır. Ancak, İdare Mahkemelerinin ve hâkimlerin sayısının yetersiz olması, dava sayısının çok olması, yargı sürecini çok uzatmaktadır. Bu nedenle, Adalet Bakanlığı yetkilileri ve Baro yetkilileri ile “ihtisas mahkemeleri” kurulması konusunda ortak çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bu mahkemeler kuruluncaya dek, İdare Mahkemelerinin sayısının ve hakimlerinin sayısı artırılmalı, planlama ve hukuk alanlarında karşılıklı lisansüstü eğitim programları geliştirilmelidir.

1.13.1 Plan kararlarından olumsuz etkilendiğini düşünen her vatandaşın yargı sürecine erişiminin olanaklı kılınması

Yargı sürecinin pahalı olması ve bu süreçten yararlanabilmek için hakkında bilgi sahibi olunması gerekliliği nedeniyle, özellikle alt gelir grubundaki toplumsal kesimler için ve yargı süreci hakkında bilgi sahibi olmayan toplumsal kesimler için, yargıya erişim desteği verilmelidir. Bu desteği verebilecek kurumlar, Adalet Bakanlığı, sivil toplum kuruluşları ve meslek odalarıdır. Bu kurumların destek sağlayabilmeleri konusunda bilgilendirilmesi ve güçlendirilmesi gerekmektedir.

1.14.1 Planlama süreçlerinde benimsenmesi gereken etik kuralların belirlenmesi

Günümüz planlama sisteminde, planlama ve uygulama sürecine dair teknik kurallar ve mesleki etik kurallar hakkında belirsizlikler vardır. Bu nedenle öncelikle, meslek odaları ve üniversitelerin katkısıyla, yeni planlama anlayışına ve onun öngördüğü planlama sürecine uyumlu bir biçimde bu kuralların belirlenmesi gerekmektedir.

1.14.2 Etik kuralların meslek insanlarıncaya benimsenmesinin sağlanması

Geliştirilmiş olan teknik ve etik kuralların, planlama sistemi içinde yer alan ve alacak olan meslek insanlarıncaya benimsenmesi için eğitim programları geliştirilmelidir. Bu eğitim programları, üniversitelerin lisans düzeylerinde ve meslek içi eğitim düzeyinde olmalıdır.

1.14.3 Meslek etiğine aykırı davranışlara ilişkin caydırıcı araçlar geliştirilmesi

Meslek etiğine aykırı davranışlarda bulunanların, gerek üyesi oldukları meslek odalarının onur kurullarıncaya, gerekse de etkin kurumsal denetimler aracılığıyla denetlenmeleri ve yaptırım uygulaması gerekmektedir.

1.15.1 Farklı kademelerde geliştirilecek stratejik mekânsal planlara ve uygulama projelerine yönelik olarak, ölçeğin gerektirdiği ayrıntı düzeyine uygun nitelikte anlamlı plan dilinin geliştirilmesi

Ülke ölçeğinden başlayarak, bölge, kentsel bölge-il, ilçe ve uygulama plan ve projelerinin hangi kapsam ve içerikte hazırlanması gerektiği, hangi düzeyde kararların geliştirilmesi gerektiğine yönelik olarak yasal düzenlemelerin, Şehircilik ve Planlama Yasasında net bir biçimde yapılması gerekmektedir. Farklı karar düzeylerinde hangi ayrıntıda ve nasıl bir gösterim dilinin kullanılacağına ilişkin olarak, yönlendirici gösterim normları, ilgili yönetmelikle belirlenmelidir. Bu bağlamda, mevcut planlama pratiğimizde neredeyse tek tip hale gelmiş, 1/5 000, 1/25 000 ve 1/100 000 ölçekli plan dillerinin mutlaka değiştirilerek, kademe kademe ölçeğin gerektirdiği kapsam ve soyutluk düzeyinde yeniden belirlenmesi gerekmektedir. Diğer yandan, çok daha ayrıntıda tasarlanması gereken konut alanları, alışveriş mekanları, caddeler, sokaklar, meydanlar, parklar, spor alanları vb. dış mekanlar ise 1/1000 ölçekli uygulama imar planı diliyle planlanmaktadır. 1/1000 ölçekli uygulama imar planı dili ise, engelli rampalarını, otobüs duraklarını korunması gerekli ağaçları, sokak aydınlatmasını, yangın musluklarını vb. detayların tasarlanmasına olanak vermeyen bir ölçektir. Bu nedenle de uygulama plan ve projeleri ölçeğinde 1/500 ve 1/200 vb. daha büyük ölçeklere inilmesi gerekmektedir.

1.16.1 Her kademedeki mekânsal planlama sisteminin, risk sakınım planlama anlayışını içselleştirmesi

Ülke ölçeğinden başlayarak, bölge, kentsel bölge-il, ilçe ve uygulama planları ölçeğine dek, her kademedeki doğal afet ve yerleşme riskleri açısından hangi veri analizlerinin, nasıl ve hangi kurumlar aracılığıyla yapılacağına, planlama süreçlerinde bu analiz verilerinin nasıl yer alacağına ve riskleri azaltmaya dönük olarak hangi karar dizilerinin geliştirilmesi gerektiğinin, Şehircilik ve Planlama Yasasında açıklıkla yer alması gerekmektedir. Kuşkusuz, gerekli veri tabanının sağlanması konusunda kurumsal altyapının oluşturulması, kaçınılmaz bir gerekliliktir.

1.17.1 Stratejik mekânsal planlama sürecinde yerleşmelerin gelişme alanlarının etaplandırılarak belirlenmesi

Yerleşmenin gelecek vizyonundan bağımsız olarak, yerleşmenin geleceğe dönük nüfus kestirim düzeyinin çok üzerinde nüfusun yerleşimine olanak verecek büyüklükte kentsel gelişme alanlarının planlanmasının maliyeti çok yüksektir. Bu nedenle, öngörülen yeni planlama yaklaşımı kapsamında gerçekleştirilecek planlama süreçlerinde, gelişme alanlarının etaplanması, her bir etapta belli bir oranda yapılaşma gerçekleşmeden, yeni alanların uygulama planlarının ve imar uygulamalarının yapılmaması temel ilkedir. Etaplamanın yanı sıra, özellikle alt gelir gruplarının arsa-konut gereksiniminin, kamu desteğiyle yerleşik alan içinde sağlanmasına, yerleşik alan içinde yapılaşmanın vergi vb. araçlarla teşvik edilmesine dönük alt stratejiler olmalıdır.

1.17.2 Yürürlükteki planların gelişme alanlarının irdelenmesi

Geliştirilen yeni kurumsal yapı önerisinde yer bulan, il mekânsal strateji planlama büroları, il sınırları içindeki yerleşmelerin yürürlükteki imar planlarını, yerleşmelerin gelecek vizyonları ve nüfus kestirimleri ile bağlantılı olarak irdeleneceklerdir. Özellikle, gelişme alanlarının

tarım alanı, zeytinlik vb. alanlar üzerinde planlandığı alanlar iptal edilmesi, mevcut yerleşik alan içine gelişmenin yönlendirilmesi ve gelişmeye uygun alanların da etaplanması sağlanacaktır.

1.18.1 Kent yakınındaki topraklarda mülkiyetin parçalanmasının engellenmesi

Kentlerin gelişiminin planlanmasında, yukarıda da değinildiği gibi etaplanmanın benimsenmesi öncelikli stratejidir. Buna paralel olarak, yerleşik alanların dışındaki gelişme alanlarında, imar uygulamalarının da etaplanarak yapılması ve bu aşamadan önce, kadastral parsellerin bölünmesinin engellenmesine dönük koşulların geliştirilmesi gereklidir. Büyük alan gereksinimi olan kentsel kullanımların yer seçimine olanak verecek, yerleşik alan bitişiğinde arazi/arsa stoğunun bulundurulması da bir diğer önlem olabilecektir.

1.18.2 Kentsel saçaklanmayı engelleyici uygulama araçlarının geliştirilmesi

Yerleşik alan içinde yapılaşmayı teşvik edici vergi indirimleri, alt gelir grubunun konut gereksiniminin karşılanmasına dönük arsa/konut desteğinin sağlanması, yerleşik alan dışındaki yapılaşma taleplerinin azaltılmasına dönük yüksek vergilendirme, altyapı yatırımlarının tümüyle girişimci tarafından karşılanması vb. uygulama araçlarının geliştirilmesi gereklidir. Kentlilerin ve girişimcilerin ve siyasetçilerin, kentsel saçaklanmanın olumsuz sonuçları konusunda bilgilendirilmesi, yaşadıkları kentin yaşam kalitesinin yükseltilmesi yönünde ortak istencin geliştirilmesi ise çok önemli bir diğer stratejidir.

1.19.1 Mekânsal Planlama Sisteminde plan uygulama araçlarını; arazi düzenlemeleri, vergilendirme, riskleri azaltma, finansman araçları oluşturma, ekonomik değer kayıplarının telafisi vb. bağlamında geliştirmek ve çeşitlendirmek

Günümüz planlama pratiğinde uygulama araçlarının yetersizliği nedeniyle, pek çok plan kararı hayata geçememektedir. Bu nedenle yeni uygulama araçlarının geliştirilmesi gerekliliği kaçınılmazdır. Bu uygulama araçları; arazi ve arsa düzenlemeleri bağlamında, değer esaslı terk oranlarının belirlenmesi, imar hakkı transferi vb.; vergilendirme bağlamında, değer artışı esaslı vergilendirme, teşvik edici vergi muafiyetleri vb.; riskleri azaltma bağlamında, bina güçlendirme kredi destekleri, deprem sigortalı yapılarda vergi indirimi gibi çok farklı kanallarda yeni uygulama araçları oluşturulabilir. Bu nedenle konunun uzmanları ile birlikte, yalnızca bu alana dönük geniş kapsamlı bir çalıştay düzenlenmelidir. Geliştirilmiş plan kararları ve/veya uygulamaları nedeniyle eşitsiz bir şekilde ekonomik değer kaybına uğrayan hak sahiplerinin ekonomik kayıplarının telafisine dönük uygulama araçlarının geliştirilmesi gerekliliği ise özel önem verilmesi gereken bir alandır.

1.19.2 Mekânsal düzenlemelerin, sosyal, kültürel ve ekonomik politikalarla desteklenmesi

Bu çalışmada benimsenen planlama anlayışında, mekân organizasyonuna dönük düzenlemeler, ekonomik, sosyal, kültürel gelişmenin ve doğal ve kültürel değerlerin korunmasının bir bütünleyicisi olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle katılım süreçleri içinde gerçekleştirilecek planlama süreçlerinde, gerek plan kararlarının üretilmesi aşamasında gerekse de bu kararların uygulanması aşamasında, yatayda iletişim ve paylaşım kanallarının sağlanması, yatırımcı kurumlar arasında öncelik, finans, makine, teçhizat ve proje ortaklığının sağlanmasını mümkün kılacaktır. Gönüllülük mekanizmalarının geliştirilmesi, yerel halkın

projeye sahip çıkması, bir üst kademe planlama kurumuyla düzeyde sağlanacak iletişimle, bilgi, kaynak, personel vb. desteklerin sağlanması, plan kararlarının hayata geçmesini kolaylaştıracaktır.

1.20.1 Mekânsal planlama sisteminin süreç tasarımı, izlemeyi ve geri beslemeyi olanaklı ve zorunlu kılacak biçimde yapmak

Benimsenen planlama yaklaşımında, öncelikli olan planlama sürecinin planlanmasıdır ve özünde katılımçılık vardır. Katılımcı süreçlerle oluşturulan plan kararlarının uygulanmasının sonuçlarının yine katılımcılar ve halk tarafından nasıl değerlendirildiği, nasıl algılandığı izlenecektir. Anketlerle, mülakatlarla yerelde yaşayanların değerlendirmelerine dayanarak, plan kararlarının gözden geçirilmesi gerçekleştirilecektir. Benzer geri besleme süreci, uygulanamayan plan kararları için de geçerli olacaktır. Hazırlanacak Şehircilik ve Planlama Yasasında, izleme ve geri besleme süreçlerinin kurumsallaşmasına ilişkin yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

1.21.1 Merkezi ve yerel planlama kurumlarının performansını arttırmaya yönelik teknik, idari ve mali yeni düzenlemeler yapmak

Planlamanın yeni kurumsal yapısında, ülke düzeyinden başlayarak, bölge, kentsel bölge- il, ilçe kademelenmesinde kurulacak olan planlama bürolarında gerekli disiplinler arası uzmanlıkların oluşturulması için kadro tahsislerinin yapılması gerekmektedir. Öngörülen planlama süreçlerinin hayata geçirilebilmesi için mevcut ve oluşturulacak kadroların, hizmet içi eğitim programlarının gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

1.22.1 Türkiye Şehircilik ve Planlama Müzesi kurulması

Ülkemizde yaşanmış olan şehirleşme sürecinin ve planlama deneyim ve birikimimizin, gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için, Türkiye Şehircilik ve Planlama Müzesinin kurulması gereklidir. Böylesi bir müze hem şehircilik ve planlama belleğimizi oluşturacak, hem araştırmacılar için çok önemli bir arşiv oluşabilecek, hem de geçmiş deneyimlerin olumlu, olumsuz sonuçlarının değerlendirilmesi mümkün olabilecektir. UMSP Kurumu tarafından kurulacak müze, üniversiteler, bakanlıklar, valilikler, kaymakamlıklar, belediyeler, meslek odaları ve sivil toplum kuruluşlarınca desteklenecektir.

1.23.1 Farklı sektörlerle ilişkin, bilgi toplayan kurumlar arasında eşgüdümün sağlanması

Ülkemizde farklı sektörlerle ilişkin sistematik olarak bilgi toplayan TÜİK, TÜBİTAK, TÜBA, üniversiteler, meslek odaları ve sivil toplum kuruluşları arasında eşgüdümü sağlayacak, Ülke düzeyinden yerleşme düzeyine dek mekâna referanslı bilginin toplanması, arşivlenmesi ve paylaşımına sunulması konusunda çalışmalar yapacak "Ulusal Veri Merkezi"nin kurulması gerekmektedir. Başbakanlığa bağlı olarak kurulacak bu merkez, doğal ve kültürel değerlerimize ilişkin, doğal afet ve yerleşme risklerine ilişkin ve ülke mekânsal bilgi sisteminin kurulmasına ilişkin çalışmalar yapacak ve bilgi toplayan tüm kurumlar arasında eşgüdümü sağlayacaktır.

Stratejiler Listesi

NO	STRATEJİLER
1.1.1	“Ulusal Mekânsal Stratejik Planlama” yaklaşımının oluşturulması
1.1.2	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı ve “Ulusal Mekânsal Stratejik Planlama Üst Kurulu” ile ilgili kurumsal düzenlemenin yapılması
1.1.3	Planlama mevzuatında “Ulusal Mekânsal Stratejik Planlama” yaklaşımını da içeren ve ülke bütünündeki planlama sistemini ve yaklaşımını yeniden düzenleyen “Şehircilik ve Planlama Yasası”nın hazırlanması
1.1.4	Ulusal Mekânsal Strateji Planının hazırlanması
1.2.1	Katılımcı, dinamik, disiplinler arası, yerinde ve sürekli planlama yaklaşımının ve ülke, bölge, il, kentsel bölge, ilçe kademelenmesinin Şehircilik ve Planlama Yasasında içerilmesi ve bu içeriğin kamuoyunda paylaşılması
1.3.1	Ülke, bölge, kentsel bölge, il, ilçe uygulama plan ve projeleri kademeli yapısının ve eşgüdümün oluşturulması
1.4.1	Ülke, bölge, kentsel bölge, il, ilçe, belediye uygulama plan ve projeleri kademeli yapısında, söz konusu her kademede planlama yetkisine sahip tek bir kurumun oluşturulması
1.5.1	Planlama alanı sınırlarının bölge, kentsel bölge, il, ilçe, belediye olarak belirlenmesi ve uyumun sağlanması
1.6.1	Şehircilik ve Planlama Yasası ile tüm kademelerdeki planlama bürolarında gerekli tüm uzmanlıklarla planlama birimlerinin oluşturulması
1.7.1	Şehircilik ve Planlama Yasası’nda tüm kademelerdeki planlama süreçlerinde katılımı kurumsallaştıracak maddelerin yer alması
1.8.1	Şehircilik ve Planlama Yasası’nda, tüm kademelerdeki planlama süreçlerinde, sosyal ve ekonomik gelişimin gerçekleştirilmesinde, doğal süreçler ve kültürel değerlerin korunması ve geliştirilmesinin planlama sürecinin önelemleri olmasına dönük düzenlemelerin yapılması
1.9.1	Şehircilik ve Planlama Yasası’nda kırsal alanların tanımlanması, bu alanlara özgü planlama modellerinin, uygulama araçlarının ve planlama normlarının geliştirilmesi
1.9.2	Kırsal karaktere (ya da kırsal peyzaja), yaşam biçimine, mimarisine, yapı malzemesine uygun yapılaşmanın teşvik edilmesi
1.10.1	Yeni planlama anlayışı kapsamında, yapı-doku-kamusal alanlar ve kent ölçeğinde üçüncü boyutun planlama sistemi içinde bütünleştirilmesi
1.11.1	Plan kademeleri arasında uyumun ve denetimin sağlanması ve öz denetimin geliştirilmesi
1.11.2	Planlama sürecine katılımın sağlanması ve denetimin yerel halk, meslek odaları ve STK’larca yapılmasının sağlanması
1.11.3	Kentli haklarını geliştiren, koruyan ve ihlallerini önleyen, kentli haklarını içselleştiren planlama sürecinin gerçekleştirilmesine dönük mevzuatın geliştirilmesi
1.11.4	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı Denetleme Kurulu tarafından imar uygulamalarının teknik denetimlerinin yapılması ve Sayıştay tarafından performansa dayalı periyodik denetimlerin yapılması ve denetim sonuçlarının yargıya taşınabilmesi
1.12.1	İlgili mahkemelerdeki yargı süresinin kısaltılmasına dönük düzenlemeler yapılması
1.13.1	Plan kararlarından olumsuz etkilendiğini düşünen her vatandaşın yargı sürecine erişiminin olanaklı kılınması
1.14.1	Planlama süreçlerinde benimsenmesi gereken etik kuralların belirlenmesi

1.14.2	Etik kuralların meslek insanlarıncı benimsenmesinin sağlanması
1.14.3	Meslek etiğine aykırı davranışlara ilişkin caydırıcı araçlar geliştirilmesi
1.15.1	Farklı kademelerde geliştirilecek stratejik mekânsal planlara ve uygulama projelerine yönelik olarak, ölçeğin gerektirdiği ayrıntı düzeyine uygun nitelikte anlamlı plan dilinin geliştirilmesi
1.16.1	Her kademedeki mekânsal planlama sisteminin, risk sakınım planlama anlayışını içselleştirmesi
1.17.1	Stratejik mekânsal planlama sürecinde yerleşmelerin gelişme alanlarının etaplandırılarak belirlenmesi
1.17.2	Yürürlükteki planların gelişme alanlarının irdelenmesi
1.18.1	Kent yakınındaki topraklarda mülkiyetin parçalanmasının engellenmesi
1.18.2	Kentsel saçaklanmayı engelleyici uygulama araçlarının geliştirilmesi
1.19.1	Mekânsal Planlama Sisteminde plan uygulama araçlarının; arazi düzenlemeleri, vergilendirme, riskleri azaltma, finansman araçları oluşturma, ekonomik değer kayıplarının telafisi vb. bağlamında geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi
1.19.2	Mekânsal düzenlemelerin, sosyal, kültürel ve ekonomik politikalarla desteklenmesi
1.20.1	Mekânsal planlama sisteminin süreç tasarımını izlemeyi ve geri beslemeyi olanaklı ve zorunlu kılacak biçimde yapılması
1.21.1	Merkezi ve yerel planlama kurumlarının performansını arttırmaya yönelik teknik, idari ve mali yeni düzenlemeler yapılması
22.1	Türkiye şehircilik ve Planlama Müzesi kurulması
23.1	Farklı sektörlere ilişkin, bilgi toplayan kurumlar arasında eşgüdümlün sağlanması

Öneri Mekânsal Planlama Sistemi ve Kurumsal Yapısına İlişkin Stratejilerin Hayata Geçirilmesine İlişkin Eylem ve Göstergeler

Bu bölümde yukarıda sıralanan stratejilerin hayata geçirilmesine ilişkin gerekli eylemler ve bu eylemlerin izlenmesini sağlayacak göstergeler ve kısa açıklamaları yer almaktadır.

1.1.1.1 Ulusal Mekânsal Stratejik Planlama (UMSP) yaklaşımının oluşturulmasına dönük çağrı, katılım toplantılarının ve çalışmalarının yapılması

Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ile DPT'nin organize edeceği çağrılarla, katılım toplantıları ve çalışmaları yapılacaktır. Bu toplantılar ve katılımcı sayıları, toplantıları düzenleyen kurumun katılımcı listesi kayıtlarına bakılarak değerlendirilecektir.

Gösterge: UMSP yaklaşımının oluşturulmasına dönük katılım toplantısı ve katılımcı kurum ve kişi sayısı.

1.1.2.1 Şehircilik ve Planlama Bakanlığı'nın ve bu Bakanlığa bağlı olarak Ulusal Mekânsal Strateji Planlama Üst Kurulunun oluşturulması

TBMM'de UMSP Üst Kurulunun üyelerinin hangi kurumlardan hangi düzeyde katılımcılarla gerçekleştirileceğine ilişkin görüşmeler yapıldıktan ve kararlaştırıldıktan sonra UMSP Üst Kurulu oluşturulacaktır. UMSP Üst Kurulu'nun oluşumu, Kurul ve üyelerinin niteliklerinin Resmi Gazete'de yayımlanma tarihine bakılarak değerlendirilecektir.

Gösterge: UMSP Üst Kurulunun kuruluş tarihi.

1.1.2.2 Şehircilik ve Planlama Bakanlığı ve Ulusal Mekânsal Strateji Planlama Üst Kurulu'nun oluşturulmasına dönük kuruluş yasının hazırlanması

UMSP Üst Kurulu üyeleri Şehircilik ve Planlama Bakanlığı'nın kuruluş yasa taslağını katılımcı bir süreçle hazırlayacak, yasa taslağı içinde UMSP Üst Kurulu organizasyon şemasına ilişkin düzenlemeler yer alacaktır.

Gösterge: Kuruluş Yasasının Resmi Gazetede yayınlanma tarihi

1.1.2.3 Şehircilik ve Planlama Bakanlığı ve Ulusal Mekânsal Strateji Planlama Üst Kurulu'nun kadrosunun, altyapısının oluşturulması

Kurulacak yeni bakanlık, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nın çekirdek kadrosunun, diğer bakanlıklardan, üniversitelerden ve özel sektörden, disiplinler arası oluşumlarla desteklenerek genişletilmesi sonucu elde edilecektir. UMSP Üst Kurulu kuruluş yasasına göre oluşturulacaktır.

Gösterge: Şehircilik ve Planlama Bakanlığı ile Ulusal Mekânsal Strateji Planlama Üst Kurulunda çalışan uzman sayısı

1.1.3.1 Şehircilik ve Planlama Yasa Taslağı'nın oluşturulmasına dönük çağrı, katılım toplantıları ve çalışmaların yapılması

Şehircilik ve Planlama Bakanlığı ile UMSP Üst Kurulu hazırlanacak olan Şehircilik ve Planlama Yasa Taslağı'na dönük katılım toplantıları düzenleyeceklerdir. Taslak kamuoyunda paylaşıldıktan ve üzerinde uzlaşma sağlandıktan sonra TBMM'ye gönderilecektir.

Gösterge: Yasa Taslağı'nın hazırlanmasına dönük olarak düzenlenmiş toplantı ve katılan kişi sayısı

1.1.3.2 Şehircilik ve Planlama Yasa Taslağı'nın TBMM'de görüşülmesi

Kamuoyunda paylaşılmış ve üzerinde uzlaşma sağlanmış Yasa Taslağı'nın TBMM'de öncelikle görüşülmesi sağlanacaktır.

Gösterge: Şehircilik ve Planlama Yasasının Resmi Gazetede yayınlanma tarihi

1.1.4.1 Ulusal Mekânsal Stratejik Planın elde edilmesine dönük katılım toplantıları ve çalışmaların yapılması

UMSP Üst Kurulunun belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde gerçekleştirilecek geniş tabanlı katılım toplantıları ve çalıştaylar neticesinde, Ulusal Mekânsal Strateji Planı elde edilecektir.

Gösterge: Ulusal Mekânsal Strateji Planlama sürecine katılım toplantısı ve katılan kurum/kişi sayısı

1.1.4.2 Ulusal Mekânsal Strateji Planının onaylanması

Ulusal Mekânsal Strateji Planı, Şehircilik ve Planlama Yasası'nda belirtilen usullere göre, TBMM'de onaylanacak ve ilan edilecektir.

Gösterge: Ulusal mekânsal strateji planının TBMM'de onaylanma tarihi ve planın Resmi Gazete'de yayınlanma tarihi

1.2.1.1 Yeni planlama anlayışının yaygınlaşması konusunda kamuoyu oluşturulması

Şehircilik ve Planlama Yasası'nın altyapısını oluşturan yeni planlama anlayışının ve kurumsal yapının toplumun tüm kesimlerince benimsenmesini sağlayacak tanıtım ve bilgilendirme toplantıları düzenlenecektir. Bu etkinliği Şehircilik ve Planlama Bakanlığı, diğer bakanlıklar, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve meslek odaları eşgüdüm içinde gerçekleştireceklerdir.

Gösterge: Yeni planlama anlayışının ve yeni kurumsal yapının niteliğinin tanıtıldığı toplantı sayısı ve katılımcı sayısı

1.2.1.2 Şehircilik ve Planlama Yasası'nın ilgili tüm kurumlarda çalışan görevlilere tanıtılması konusunda eğitim ve bilgilendirme seminerleri düzenlemek

Bakanlık ve UMSP Üst Kurulu tarafından hazırlanan bir programa bağlı olarak valilikler, belediyeler, üniversiteler ve meslek odalarınca, hem merkezde hem de yerelde tanıtım seminerleri düzenlenecektir.

Gösterge: Şehircilik ve Planlama Yasası tanıtım semineri ve katılan kişi sayısı

1.3.1.1 Bölge-alt bölge sınırlarının belirlenmesi

UMSP Üst Kurulunca kısa ve orta döneme dönük olarak geliştirilen mekânsal stratejilere paralel bir biçimde bölge ve altbölge sınırları belirlenecektir. Belirlenen sınırlar Resmi Gazete'de yayınlanacaktır.

Gösterge: Tanımlanmış bölge - altbölge sayısı

1.3.1.2 Bölge mekânsal strateji planlama bürolarının oluşturulması

Bölge – alt bölge planlama bürosu, Ulusal Mekânsal Strateji Planlama Kurumuna ve onun içinde yer aldığı, Şehircilik ve Planlama Bakanlığına bağlı olarak kurulacaktır.

Gösterge: Oluşturulan bölge planlama bürosu sayısı ve bürolarda çalışan uzman sayısı

1.3.1.3 Bölge mekânsal strateji planlarının oluşturulması

UMSP Üst Kurulu ile eşgüdüm halinde ve bölgedeki valilikler, belediyeler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, yatırımcı kurum ve kuruluşlar, meslek odaları temsilcilerinin katılımıyla bölge mekânsal strateji planları, bölge mekânsal strateji planlama büroları tarafından yerinde hazırlanacaktır. Hazırlanmış planlar UMSP Üst Kurulu tarafından da onaylanacaktır.

Gösterge: Onaylanmış bölge mekânsal strateji planı sayısı

1.3.1.4 Kentsel Bölge sınırlarının belirlenmesi

Bölge mekânsal strateji planlama bürosu tarafından, yapılmış olan analizlere ve geliştirilmiş bölge ölçeğindeki stratejilerle de uyumlu olarak; bölge sınırları içinde kalan kentsel yerleşimlerin çevrelerindeki kırsal alanlarla ve etkileşim içinde oldukları diğer kentsel yerleşimleri de içine alan “kentsel bölge”lerin sınırları belirlenecektir.

Gösterge: Tanımlanmış kentsel bölge sayısı

1.3.1.5 Kentsel bölge mekânsal strateji planlama bürolarının oluşturulması

Kentsel bölge mekânsal strateji planlama büroları, kentsel bölge sınırları içindeki en büyük kentin belediyesinin bünyesinde, disiplinler arası uzmanlıkların katılımıyla kurulacaktır.

Gösterge: Kentsel bölge mekânsal strateji planlama bürosu ve çalışan uzman sayısı

1.3.1.6 Kentsel bölge - ilçe mekânsal strateji planlarının oluşturulması

Bölge Mekânsal Strateji Planlama Büroları ile eşgüdüm halinde ve kentsel bölgedeki valilikler, kaymakamlıklar, belediyeler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, yatırımcı kurum ve kuruluşlar, meslek odaları temsilcilerinin katılımıyla kentsel bölge – ilçe mekânsal strateji planları, kentsel bölge mekânsal strateji planlama büroları ve ilçe mekânsal strateji planlama büroları tarafından yerinde hazırlanacaktır. Hazırlanmış planlar bölge mekânsal strateji planlama bürosu tarafından da onaylanacaktır.

Gösterge: Onaylanmış kentsel bölge-ilçe mekânsal strateji planı sayısı

1.3.1.7 İl mekânsal strateji planlama bürolarının oluşturulması

İl mekânsal strateji planlama büroları, il sınırları içindeki en büyük belediye bünyesinde, disiplinler arası uzmanlıkların katılımıyla kurulacaktır.

Gösterge: Oluşturulan il mekânsal strateji planlama bürosu ve çalışan uzman sayısı

1.3.1.8 İl - ilçe mekânsal strateji planlarının hazırlanması

Bölge veya Kentsel Bölge Mekânsal Strateji Planlama Büroları ile eşgüdüm halinde ve ilçelerdeki, kaymakamlıklar, belediyeler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, yatırımcı kurum ve kuruluşlar, meslek odaları temsilcilerinin katılımıyla il – ilçe mekânsal strateji planları, il mekânsal strateji planlama büroları tarafından yerinde hazırlanacaktır. Hazırlanmış planlar bölge veya kentsel bölge mekânsal strateji planlama bürosu tarafından da onaylanacaktır.

Gösterge: Onaylanmış il-ilçe mekânsal strateji planı sayısı

1.3.1.9 Belediyelerin mekânsal strateji planlarının, uygulama plan ve projelerinin hazırlanması

İlçe mekânsal strateji planlarının yönlendirmesiyle hazırlanacak uygulama planlarının elde edilmesi aşaması, mekana doğrudan müdahalenin gerçekleştiği aşama olup, yerel aktörlerin geniş tabanlı katılımıyla elde edilecektir.

Gösterge: Onaylanmış belediye mekânsal strateji planı sayısı

1.4.1.1 Günümüzde planlama yetkisine sahip olan kurumların Şehircilik ve Planlama Yasası'na göre yetkilerini devredecek gerekli yasal düzenlemelerin yapılması

Şehircilik ve Planlama Yasası'na uygun olarak her kademedeki planlama ile ilgili yetki düzenleyen mevzuatın bu yasaya uyarlanması sağlanacak ve günümüzde planlama yetkisine sahip olan kurumların görev ve teşkilat yasalarında gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Gösterge: Şehircilik ve Planlama Yasasına göre uyumlanmış yasa sayısı

1.4.1.2 Özel statülü alanlardaki planlama yetkilerini düzenleyen mevzuatın yeniden düzenlenmesi

Şehircilik ve Planlama Yasası'na uygun olarak özel statülü alanlarda planlama ile ilgili yetki düzenleyen mevzuatın bu yasaya uyarlanması sağlanacak ve günümüzde planlama yetkisine sahip olan kurumların görev ve teşkilat yasalarında gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Gösterge: Şehircilik ve Planlama Yasasına göre uyumlanmış yasa sayısı

1.5.1.1 Mevcut büyükşehir ve belediye sınırları ile kentsel bölge sınırlarının uyumlu hale getirilmesi

Şehircilik ve Planlama Yasası'nda belirlenen esaslara uygun olarak bölge mekânsal strateji planlama büroları tarafından belirlenecek kentsel bölge sınırları, planlama alanı sınırları ile idari sınırları uyumlu hale getirecektir.

Gösterge: Kentsel bölge sınırlarına göre sınırları uyumlandırılmış belediye sayısı

1.6.1.1 Ülke, bölge, kentsel bölge ve il planlama bürolarında gerekli uzmanlıkların yer alması

Her ölçekte planlama kademesinin içeriği ve niteliği gereği olması gereken tüm uzmanlıklar planlama bürolarında istihdam edilecektir.

Gösterge: Her kademedeki planlama bürolarında farklı uzmanlıklarda çalışan kişi sayısı

1.7.1.1 Planlama sürecine katılımın gerekliliği konusunda Başbakanlık ve bakanlıkların ve TBMM'nin bilgilendirilmesi

Meslek odaları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği ile hazırlanacak bir katılım rehberi eşliğinde, TBMM Genel Kurulunda, parlamenterler bilgilendirilecektir.

Gösterge: Her planlama kademesindeki planlama süreçlerinde düzenlenen katılım toplantısı sayısı ve katılan sayısı

1.7.1.2 Her kademedeki gerçekleştirilen planlama sürecindeki katılım etkinliklerinin bir üst kademe planlama bürosu yetkililerince gözetilmesi

Şehircilik ve Planlama Yasası'nda belirtilecek olan planlama sürecindeki katılım eylemlerine uygun olarak her kademedeki katılım toplantıları bir üst kademedeki planlama bürosu yetkililerinin gözetiminde gerçekleştirilecektir. Düzenlenen katılım toplantıları sonucunda tutanaklar düzenlenecek ve oylamalar yapılacaktır.

Gösterge: Her planlama kademesindeki planlama süreçlerinde düzenlenen katılım toplantısı sayısı ve katılan sayısı

1.8.1.1 Yeni planlama anlayışının yaygınlaşması konusunda kamuoyu oluşturulması

Katılımcı, çok aktörlü ve bilimsel temelli müzakerelere açık, dinamik, sürekli, yerinde disiplinler arası uzmanlıklarla ve çok aktörlü olarak geliştirilen yeni planlama yaklaşımı tüm medya olanakları kullanılarak topluma aktarılacaktır.

Gösterge: Yeni planlama yaklaşımına ilişkin kamuoyunda yürütülen etkinlik sayısı

1.8.1.2 Yaşanabilir ve sürdürülebilir mekan göstergelerinin geliştirilmesi

Sürdürülebilirlik, yaşanabilirlik ve hakçılık ilkeleri doğrultusunda çok disiplinli bir çalışma ile elde edilecek mekânsal göstergelerin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi sağlanacaktır. Bu göstergelerin yasal düzenlemelerde de yer alması sağlanacaktır.

Gösterge: Geliştirilmiş gösterge sayısı

1.9.1.1 Başbakanlık ve ilgili bakanlıkların ve TBMM'nin kırsal alan planlamasının önemi konusunda bilgilendirilmesi

Meslek odaları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği ile hazırlanacak bir kırsal alan planlaması rehberi eşliğinde, TBMM Genel Kurulunda, parlamenterler bilgilendirilecektir.

Gösterge: Kırsal kalkınma - planlama konusunda düzenlenmiş toplantı, seminer, çalıştay sayısı

1.9.2.1 Rehber kitapların hazırlanması

Merkezi ve yerel yönetim birimleri ile meslek odaları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği ile kırsal alanlarda yapılaşma konusunda rehber kitaplar hazırlanacaktır.

Gösterge: Yerel dokuya ve mimariye uygun üretilen proje sayısı

1.9.2.2 Yerel yönetimlerde çalışan teknik personelin eğitimi

Bakanlık ve UMSP Üst Kurulu tarafından hazırlanan bir programa bağlı olarak valilikler, belediyeler, üniversiteler ve meslek odalarınca, hem merkezde hem de yerelde kırsal alan planlamasına ilişkin hizmet içi eğitim seminerleri düzenlenecektir.

Gösterge: Eğitilmiş teknik eleman sayısı

1.9.2.3 Vergi indirimleri gibi teşvik edici mekanizmaların geliştirilmesi

Yerel karaktere uygun inşa edilecek yapıların sahiplerine teşvik amacıyla vergi indirimi, proje desteği ve benzeri özendirici mekanizmalar geliştirilecektir.

Gösterge: Vergi indiriminden yararlanmış ve yerel mimariye uygun yapı sayısı

1.10.1.1 Yasa ve yönetmelik düzenlemeleri, plan yapım/ihale esasları ve belgeleri (kent planlama ve tasarım ilkeleri ve esasları kılavuzu), plan ve proje üretme ve iş düzenine ilişkin mevzuat düzenlemeleri

Kentsel yaşam çevrelerinin tasarlanmasında izlenecek süreçlerin ve benimsenecek tasarım ilke ve esaslarının tariflendiği yönetmelikler hazırlanacaktır.

Gösterge: Kent planlama ve tasarım ilke ve esaslarına ilişkin yayınlanmış yönetmelik sayısı

1.10.1.2 Planlama eğitimindeki müfredat düzenlemeleri - meslek içi eğitim

Yeni planlama anlayışı kapsamında mevcut lisans ve lisansüstü eğitim programları gözden geçirilecektir.

Gösterge: Yeniden düzenlenmiş lisans-lisansüstü eğitim programı sayısı ve hizmet içi eğitim programı sayısı

1.10.1.3 Kent planlama ve tasarım ilkeleri ve esasları kılavuzu hazırlanması / hazırlattırılması (bilimsel ve mesleki araştırma-geliştirme projeleri yoluyla)

Yeni planlama anlayışı kapsamında kentsel yaşam çevrelerinin tasarlanmasını yönlendirecek temel ilke ve esasları belirleyen, yol gösterici nitelikte tasarım rehberleri hazırlanacaktır.

Gösterge: Yayınlanmış kılavuz kitap - rehber sayısı

1.11.1.1 Şehircilik ve Planlama Yasası'nda her kademedeki planlama ve uygulama sürecinin bir üst kademedeki planlama kurumu tarafından denetlenmesi ve öz denetime ilişkin düzenlemeler yapılması

Mekânsal planlamada ölçekler arası uyumun sağlıklı olarak gerçekleştirilmesi amacıyla her planlama kademesinin denetim temelinde bir üst ve bir alt ölçekle ilişkilendirilmesi sağlanacaktır. Bununla ilgili yasal düzenlemeler Şehircilik ve Planlama Yasası'nda yer alacaktır.

Gösterge: Şehircilik ve Planlama Yasasının Resmi Gazetede yayınlanma tarihi

1.11.2.1 Şehircilik ve Planlama Yasası'nda, her kademedeki planlama sürecinde katılım toplantılarının ve düzeninin belirlenmesine ilişkin yönetmelik düzenlemeleri yapılması

Her kademedeki gerçekleştirilecek katılım süreçlerinin usul ve esaslarını tanımlayan yasal düzenlemeler Şehircilik ve Planlama Bakanlığı ile UMSP Üst Kurulu tarafından yapılacaktır.

Gösterge: Şehircilik ve Planlama Yasasının Resmi Gazetede yayınlanma tarihi

1.11.2.2 Planlama sürecine ilişkin tüm bilgilere internet ortamında erişimin olanaklı olması

Her kademedeki, plan hazırlamakla yetkili olan planlama kurumunun, tüm bilgi ve belgeleri şeffaflığını sağlayacak biçimde internet ortamında erişilebilir kılması sağlanacaktır.

Gösterge: Planlama süreçlerine ilişkin olarak bilgilerin internet ortamında halka sunulduğu site sayısı

1.11.3.1 Şehircilik ve Planlama Yasasında kentlilerin haklarını koruyan ve geliştiren düzenlemelerin yapılması

Üniversiteler, meslek odaları ve sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla hazırlanacak kentli hakları beyannamesi ve kentli haklarını tanımlayacak yasal düzenlemeler Şehircilik ve Planlama Yasası'nda yer alacaktır.

Gösterge: Şehircilik ve Planlama Yasasında kentli haklarının korunmasına ilişkin olarak düzenlenmiş madde sayısı ve Yasanın Resmi Gazetede yayınlanma tarihi

1.11.4.1 Şehircilik ve Planlama Bakanlığı Denetim Kurullarının ve Sayıştay'ın denetim programlarının ve içeriğinin yeniden düzenlenmesi

Planlama ve uygulama yetkisine sahip kurumlar teknik ve mali açıdan düzenli olarak denetleneceklerdir. Bunun sağlanması amacıyla ilgili mevzuatta denetimin yöntem ve içeriğine ilişkin tanımlamalar yapılacaktır.

Gösterge: Şehircilik ve Planlama Bakanlığı Denetim Kurulu ve Sayıştay tarafından gerçekleştirilen denetim sayısı

1.12.1.1 Hukuk Fakültelerinde lisans ve lisansüstü düzeyde imar hukuku eğitiminin güçlendirilmesi

Yargı sürecinde yer alan hukuk insanlarının planlama süreci konusunda uzmanlaşmalarını sağlayacak eğitim planlaması düzenlemeleri yapılacaktır.

Gösterge: Hukuk fakültelerinde imar hukuku ile ilgili lisans dersleri ve lisansüstü program sayısı

1.12.1.2 Hukuk fakülteleri ile şehir ve bölge planlama bölümleri arasında lisansüstü eğitimin karşılıklı desteklenmesi

Sosyal Bilimler Enstitülerinde, planlama sürecinin hukuksal boyutu konusunda uzman yetiştirmek üzere ortak yüksek lisans ve doktora programları açılacaktır.

Gösterge: Hukuk fakülteleri ile Şehir ve Bölge Planlama Bölümlerinin İmar Hukuku ile ilgili lisansüstü eğitim programı sayısı

1.12.1.3 Yeterli sayıda ihtisas mahkemelerinin kurulması ve bu mahkemelerin işleyişi ve kurallarına ilişkin olarak baro ve hukuk fakülteleri ile ortak çalışma yapılması

Adalet Bakanlığı ve Baro ile yapılacak ortak çalışmalar sonucu ihtisas mahkemeleri kurulacaktır.

Gösterge: Kurulan ihtisas mahkemesi sayısı

1.13.1.1 Yargı sürecine erişme güçlüğü yaşayan vatandaşlara hukuki ve maddi destek sağlanması

Adalet Bakanlığı, sivil toplum kuruluşları ve meslek odaları, yargıya erişim güçlüğü içinde olan yurttaşlara hukuksal ve maddi destek sağlayacaklar ve bu kurumlar bu konuda bilgilendirilecek ve güçlendirileceklerdir.

Gösterge: Yargıya erişimi desteklenen vatandaş sayısı

1.14.1.1 Etik kuralların belirlenmesine yönelik çalıştayların düzenlenmesi

Üniversiteler, meslek odaları ve Şehircilik ve Planlama Bakanlığı'nın eşgüdümünde, yeni planlama anlayışına uygun olarak etik kurallar belirlenecektir.

Gösterge: Meslek etiği konusunda düzenlenmiş olan çalıştay sayısı ve katılımcı sayısı

1.14.2.1 İlgili meslek alanlarının lisans eğitimlerinde "meslek etiği" derslerine yer verilmesi

Mimarlık, mühendislik, planlama ve benzeri alanlarda lisans eğitimi veren bölümlerin eğitim planlarında meslek etiğine dönük derslerin yer alması sağlanacaktır.

Gösterge: İlgili lisans programlarında meslek etiğini konu alan ders sayısı

1.14.2.2 Meslek etiği konusunda hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesi

Şehircilik ve Planlama Bakanlığı, meslek odaları ve üniversitelerin işbirliğiyle her kademedeki plan yapma ve uygulama yetkisine sahip olan kurumlarda çalışan meslek insanlarının meslek etiği konusunda eğitimleri sağlanacaktır.

Gösterge: Gerçekleştirilen hizmet içi eğitim programı sayısı

1.14.3.1 Meslek odaları onur kurulları kararlarının ve bakanlık denetim sonuçlarının yargıya taşınması

Yapılan denetimler sonucunda Şehircilik ve Planlama Yasası'na ve ilgili yönetmeliklerine aykırı uygulamaların belirlenmesi durumunda sorumlu kurum ve kişiler hakkında yargı denetimine gidilecektir.

Gösterge: Meslek etiğine aykırı eylemlerin sayısındaki düşüş oranı

1.15.1.1 Şehircilik ve Planlama Yasasına referansla, farklı kademelerdeki planlama düzeyleri için gösterim dili, plan notları, analiz raporu ve plan açıklama raporunun kapsamını tanımlayan plan yapım yönetmeliğinin oluşturulması

Meslek odaları, üniversiteler ve Şehircilik ve Planlama Bakanlığı'nın işbirliğiyle her ölçekte gerçekleştirilecek olan planlama faaliyetinin görsel ve yazılı ifade sistemi belirlenecek ve yönetmelikte yer alacaktır.

Gösterge: Plan yapım yönetmeliğinin Resmi Gazetede yayınlanma tarihi

1.16.1.1 Risk azaltan ve/veya yok eden müdahale tiplerinin mekânsal planlamanın her ölçeği için ayrı ayrı tanımlanıp, her ölçek için uygun karar ve ifade dilinin geliştirilmesi

Doğal afet ve yerleşme risklerine karşı geliştirilecek risk azaltma yöntemlerinin yer bilimlerinde geliştirilen orijinal dil, planlamanın her ölçeğinde uyumlu hale getirilerek, bütünlük sağlanacaktır.

Gösterge: İlgili yönetmeliklerin ve diğer hukuki düzenlemelerin Resmi Gazetede yayınlanma tarihi

1.17.1.1 Farklı etaplardaki gelişme alanlarının eşik maliyetlerinin hesaplanarak karar süreçlerine dahil edilmesinin ve gelişme etaplarının planlarda gösterilmesinin zorunlu hale getirilmesini sağlayacak yasal düzenleme yapılması

Her ölçekte yapılacak olan planlama çalışmasında yeni gelişme alanları etaplanarak belirlenecektir.

Gösterge: Gelişme alanlarının etaplanmasına ilişkin hükümlerin içinde yer aldığı Plan Yapım Yönetmeliğinin Resmi Gazetede yayınlanma tarihi

1.17.2.1 Kentsel bölge ve il sınırları içinde nüfus gelişme eğiliminin çok üzerinde gelişme alanı planlanmış olan yerleşimlerin saptanması ve planlarının bu bağlamda irdelenmesi

Kentsel bölge ve il mekânsal strateji planlama büroları, kentsel bölge ve il sınırları içindeki yerleşmelerin yürürlükteki planlarını, yerleşmelerin gelecek vizyonları ve nüfus kestirimleri ile bağlantılı olarak irdeleneceklerdir. Özellikle, gelişme alanlarının tarım alanı, zeytinlik vb. alanlar üzerinde ve diğer eşiklere uyulmaksızın planlandığı alanlar iptal edilecek, mevcut yerleşik alan içine gelişmenin yönlendirilmesi ve gelişmeye uygun alanların da etaplanması sağlanacaktır.

Gösterge: Gelişme alanı irdelenmiş yerleşim planı sayısı

1.18.1.1 Planlarda gelişme alanlarının etaplanması, parselasyon planlarının bu etaplamaya paralel olarak gerçekleştirilmesi

Arsa ve arazi düzenlemeleri plan etaplarına uygun olarak yapılacaktır.

Gösterge: Etaplanarak gerçekleştirilmiş parselasyon planı sayısı

1.18.2.1 Vergilendirme, yatırım maliyetlerinin tümüyle girişimciye bırakılması, teşvik tedbirleri, arsa stoğu, yerleşik alan içindeki boş arsa ve binaların kullanımının teşvik edilmesi vb. uygulama araçlarını geliştiren hükümlerin Şehircilik ve Planlama Yasasında yer alması

Şehircilik ve Planlama Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve belediyelerin işbirliği ile kentsel saçaklanmanın önlenmesine dönük uygulama araçları geliştirilecektir.

Gösterge: Kentsel saçaklanmayı engellemeye yönelik uygulama araçlarına ilişkin hükümlerin içinde yer aldığı Şehircilik ve Planlama Yasasının Resmi Gazetede yayınlanma tarihi

1.19.1.1 Uygulama araçlarının belirlendiği ve bunların nasıl uygulanacağına ilişkin düzenlemelerin içinde yer aldığı plan yapım ve uygulama yönetmeliğinin hazırlanması

Şehircilik ve Planlama Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, meslek odaları ve üniversitelerin işbirliği ile plan kararlarının hayata geçirilmesine dönük uygulama araçları geliştirilecek ve plan yapım ve uygulama yönetmeliğinde bu araçlar tanımlanacaktır.

Gösterge: Uygulama araçlarına ilişkin düzenlemelerin içinde yer aldığı yönetmeliğin Resmi Gazetede yayınlanma tarihi

1.19.2.1 Plan kararlarının oluşturulması ve uygulanması aşamasında ilgili tüm paydaşların katılımını ve katkılarını sağlamak

İşbirliği, yardımlaşma, gönüllülük, ortak öncelik belirleme gibi unsurlarla temellendirilen katılım, stratejik mekânsal planlamaya yaklaşımının önemli bir boyutu olarak kurumsallaştırılacak ve plan kararlarının daha kolay gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.

Gösterge: Farklı paydaşların işbirliği ile hayata geçmiş olan plan kararı-proje sayısı

1.20.1.1 Mekânsal planlama ile ilgili düzenlemeler yaparken nihai hedef olarak plan belgesini değil, planı elde etme, izleme ve geri besleme süreçlerinin odağa yerleştirilmesi ve bu amaçla planlama sürecini paylaşacakları tarif edecek ve yetkilendirecek bir izlek oluşturulması

Anket, mülakat, gözlem gibi tekniklerle yerelde yaşayanların değerlendirmelerine dayanarak, plan kararlarının ve uygulamaların sonuçları değerlendirilecektir.

Gösterge: Mekânsal Planlama Sisteminde, sürece katılacak, izleyecek ve geri dönmeyi sağlayacak aktör sayısı

1.21.1.1 Plancıların tam istihdamına dair yasanın öncelikle yürürlüğe girmesi

Maliye Bakanlığı ile Şehircilik ve Planlama Bakanlığının işbirliği ile her kademedeki planlama bürolarında yeterli sayıda plancının ve ilgili diğer uzmanların istihdam edilmesi sağlanacaktır.

Gösterge: Ülke bütününe yayılmış ve görev almış şehir plancısı sayısı

1.21.1.2 Planlama ve uygulama birimlerinde çalışan uzmanların hizmet içi eğitiminin sağlanması

Şehircilik ve Planlama Bakanlığı, meslek odaları ve üniversitelerin işbirliği ile yeni planlama anlayışı kapsamında her kademedeki planlama ve uygulama biriminde çalışan görevlilerin düzenli ve sürekli eğitimi sağlanacaktır.

Gösterge: Hizmet içi eğitime yönelik program ve bundan yararlanan uzman sayısı

1.22.1.2 Müzenin kurulması konusunda ilgili kurumlar arası eşgüdümün sağlanması

Şehircilik ve Planlama Bakanlığı'nın eşgüdümünde ve üniversiteler, belediyeler, valilikler, bakanlıklar, sivil toplum kuruluşları, TUPOB vb. kişi ve kuruluşların işbirliği ile Türkiye Şehircilik ve Planlama Müzesi kurulacaktır. Müze kapsamında galeriler, konferans salonları, arşiv, kütüphane, sergi salonları, atölyeler vb etkinlik mekânları yer alacaktır.

Gösterge: Türkiye Şehircilik ve Planlama Müzesinin kuruluş tarihi ve arşivlenen belge sayısı

1.23.1.2 TÜİK, TÜBİTAK, TÜBA vb. kurumlar arasında eşgüdümü sağlayan ve mekâna referanslı bilginin hangi kurumlar tarafından hangi düzeyde toplanacağı konusunda yönlendirici olacak, Başbakanlığa bağlı bir “ulusal veri merkezi” oluşturulması

Başbakanlığa bağlı olarak, ülke düzeyinden yerleşme düzeyine dek mekâna referanslı bilginin toplanması, arşivlenmesi ve paylaşımına sunulması konusunda çalışmalar yapacak, “Ulusal Veri Merkezi” kurulacaktır. Ulusal Veri Merkezi, TÜBİTAK, TÜBA, TÜİK, MTA, bakanlıklar, UMSP Üst Kurulu, üniversiteler ve meslek odaları arasında bilgi toplanması konusunda işbirliği ve eşgüdüm sağlayacaktır.

Gösterge: Ulusal Veri Merkezi'nin kuruluş tarihi

Eylem ve Gösterge Listesi

NO	EYLEM	GÖSTERGE
1.1.1.1	Ulusal Mekânsal Stratejik Planlama (UMSP) yaklaşımının oluşturulmasına dönük çağrı, katılım toplantılarının ve çalışmalarının yapılması	UMSP yaklaşımının oluşturulmasına dönük katılım toplantısı ve katılımcı kurum ve kişi sayısı
1.1.2.1	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı'nın ve bu Bakanlığa bağlı olarak Ulusal Mekânsal Strateji Planlama Üst Kurulunun oluşturulması	UMSP Üst Kurulunun kuruluş tarihi
1.1.2.2	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı ve Ulusal Mekânsal Strateji Planlama Üst Kurulu'nun oluşturulmasına dönük kuruluş yasınının hazırlanması	Kuruluş Yasasının Resmi Gazetede yayınlanma tarihi
1.1.2.3	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı ve Ulusal Mekânsal Strateji Planlama Üst Kurulu'nun kadrosunun, altyapısının oluşturulması	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı ile Ulusal Mekânsal Strateji Planlama Üst Kurulunda çalışan uzman sayısı
1.1.3.1	Şehircilik ve Planlama Yasa Taslağı'nın oluşturulmasına dönük çağrı, katılım toplantıları ve çalışmaların yapılması	Yasa Taslağı'nın hazırlanmasına dönük olarak düzenlenmiş toplantı ve katılan kişi sayısı
1.1.3.2	Şehircilik ve Planlama Yasa Taslağı'nın TBMM'de görüşülmesi	Şehircilik ve Planlama Yasasının Resmi Gazetede yayınlanma tarihi
1.1.4.1	Ulusal Mekânsal Stratejik Planın elde edilmesine dönük katılım toplantıları ve çalışmaların yapılması	Ulusal Mekânsal Strateji Planlama sürecine katılım toplantısı ve katılan kurum / kişi sayısı
1.1.4.2	Ulusal Mekânsal Strateji Planının onaylanması	Ulusal Mekânsal Strateji Planının onaylanma tarihi
1.2.1.1	Yeni planlama anlayışının yaygınlaşması konusunda kamuoyu oluşturulması	Yeni planlama anlayışının ve yeni kurumsal yapının niteliğinin tanıtıldığı toplantı sayısı
1.2.1.2	Şehircilik ve Planlama Yasası'nın ilgili tüm kurumlarda çalışan görevlilere tanıtılması konusunda eğitim ve bilgilendirme seminerleri düzenlenmesi	Şehircilik ve Planlama Yasası tanıtım semineri ve katılan kişi sayısı
1.3.1.1	Bölge - alt bölge sınırlarının belirlenmesi	Tanımlanmış bölge, alt bölge sayısı
1.3.1.2	Bölge mekânsal strateji planlama bürolarının oluşturulması	Oluşturulan bölge planlama bürosu sayısı ve bürolarda çalışan uzman sayısı
1.3.1.3	Bölge mekânsal strateji planlarının oluşturulması	Onaylanmış bölge mekânsal strateji planı sayısı
1.3.1.4	Kentsel bölge sınırlarının belirlenmesi	Tanımlanmış kentsel bölge sayısı
1.3.1.5	Kentsel bölge mekânsal strateji planlama bürolarının oluşturulması	Kentsel bölge mekânsal stratejik planlama bürosu ve çalışan uzman sayısı
1.3.1.6	Kentsel bölge - ilçe mekânsal strateji planlarının oluşturulması	Onaylanmış kentsel bölge mekânsal strateji planı sayısı
1.3.1.7	İl mekânsal strateji planlama bürolarının oluşturulması	Kurulmuş il mekânsal strateji planlama bürosu ve çalışan uzman sayısı
1.3.1.8	İl - ilçe mekânsal strateji planlarının hazırlanması	Onaylanmış il - ilçe mekânsal strateji planı sayısı
1.3.1.9	Belediyelerin mekânsal strateji planlarının, uygulama plan ve projelerinin hazırlanması	Belediyelere ait onaylanmış mekânsal strateji planı sayısı
1.4.1.1	Günümüzde planlama yetkisine sahip olan kurumların Şehircilik ve Planlama Yasası'na göre yetkilerini devredecek gerekli yasal düzenlemelerin yapılması	Şehircilik ve Planlama Yasasına göre uyumlanmış yasa sayısı
1.4.1.2	Özel statülü alanlardaki planlama yetkilerini düzenleyen mevzuatın yeniden düzenlenmesi	Şehircilik ve Planlama Yasasına göre uyumlanmış yasa sayısı
1.5.1.1	Mevcut büyükşehir ve belediye sınırları ile kentsel bölge sınırlarının uyumlu hale getirilmesi	Kentsel bölge sınırlarına göre sınırları uyumlandırılmış belediye sayısı
1.6.1.1	Ülke, bölge, kentsel bölge ve il planlama bürolarında gerekli uzmanlıkların yer alması	Her kademedeki planlama bürolarında farklı uzmanlıklarda çalışan kişi sayısı

1.7.1.1	Planlama sürecine katılımın gerekliliği konusunda Başbakanlık ve bakanlıkların ve TBMM'nin bilgilendirilmesi	Her planlama kademesindeki planlama süreçlerinde düzenlenen katılım toplantısı sayısı ve katılan sayısı
1.7.1.2.	Her kademedeki gerçekleştirilen planlama sürecindeki katılım etkinliklerinin bir üst kademe planlama bürosu yetkililerince gözetilmesi	Her planlama kademesindeki planlama süreçlerinde düzenlenen katılım toplantısı sayısı ve katılan sayısı
1.8.1.1	Yeni planlama anlayışının yaygınlaşması konusunda kamuoyu oluşturulması	Yeni planlama yaklaşımına ilişkin kamuoyunda yürütülen etkinlik sayısı
1.8.1.2	Yaşanabilir ve sürdürülebilir mekân göstergelerinin geliştirilmesi	Geliştirilmiş gösterge sayısı
1.9.1.1	Başbakanlık ve ilgili bakanlıkların ve TBMM'nin kırsal alan planlamasının önemi konusunda bilgilendirilmesi	Kırsal kalkınma - planlama konusunda düzenlenmiş toplantı, seminer, çalıştay sayısı
1.9.2.1	Rehber kitapların hazırlanması	Yerel dokuya ve mimariye uygun üretilen proje sayısı
1.9.2.2	Yerel yönetimlerde çalışan teknik personelin eğitimi	Eğitilmiş teknik eleman sayısı
1.9.2.3	Vergi indirimleri gibi teşvik edici mekanizmaların geliştirilmesi	Vergi indiriminden yararlanmış ve yerel mimariye uygun yapı sayısı
1.10.1.1	Yasa ve yönetmelik düzenlemeleri, plan yapım/ihale esasları ve belgeleri (kent planlama ve tasarım ilkeleri ve esasları kılavuzu), plan ve proje üretme ve iş düzenine ilişkin mevzuat düzenlemeleri	Kent planlama ve tasarım ilke ve esaslarına ilişkin yayınlanmış yönetmelik sayısı
1.10.1.2	Planlama eğitimindeki müfredat düzenlemeleri - meslek içi eğitim	Yeniden düzenlenmiş lisans-lisansüstü eğitim programı sayısı ve hizmet içi eğitim programı sayısı
1.10.1.3	Kent planlama ve tasarım ilkeleri ve esasları kılavuzu hazırlanması / hazırlattırılması (bilimsel ve mesleki araştırma-geliştirme projeleri yoluyla)	Yayınlanmış kılavuz kitap - rehber sayısı
1.11.1.1	Şehircilik ve Planlama Yasası'nda her kademedeki planlama ve uygulama sürecinin bir üst kademedeki planlama kurumu tarafından denetlenmesi ve öz denetime ilişkin düzenlemeler yapılması	Şehircilik ve Planlama Yasasının Resmi Gazetede yayınlanma tarihi
1.11.2.1	Şehircilik ve Planlama Yasası'nda, her kademedeki planlama sürecinde katılım toplantılarının ve düzeninin belirlenmesine ilişkin yönetmelik düzenlemeleri yapılması	Şehircilik ve Planlama Yasasının Resmi Gazetede yayınlanma tarihi
1.11.2.2	Planlama sürecine ilişkin tüm bilgilere internet ortamında erişimin olanaklı olması	Planlama süreçlerine ilişkin olarak bilgilerin internet ortamında halka sunulduğu site sayısı
1.11.3.1	Şehircilik ve Planlama Yasasında kentlilerin haklarını koruyan ve geliştiren düzenlemelerin yapılması	Şehircilik ve Planlama Yasasında kentli haklarının korunmasına ilişkin olarak düzenlenmiş madde sayısı ve Yasanın Resmi Gazetede yayınlanma tarihi
1.11.4.1	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı Denetim Kurullarının ve Sayıştay'ın denetim programlarının ve içeriğinin yeniden düzenlenmesi	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı Denetim Kurulu ve Sayıştay tarafından gerçekleştirilen denetim sayısı
1.12.1.1	Hukuk Fakültelerinde lisans ve lisansüstü düzeyde imar hukuku eğitiminin güçlendirilmesi	Hukuk fakültelerinde imar hukuku ile ilgili lisans dersleri ve lisansüstü program sayısı
1.12.1.2	Hukuk fakülteleri ile şehir ve bölge planlama bölümleri arasında lisansüstü eğitimin karşılıklı desteklenmesi	Hukuk fakülteleri ile Şehir ve Bölge Planlama Bölümlerinin İmar Hukuku ile ilgili lisansüstü eğitim programı sayısı
1.12.1.3	Yeterli sayıda ihtisas mahkemelerinin kurulması ve bu mahkemelerin işleyişi ve kurallarına ilişkin olarak baro ve hukuk fakülteleri ile ortak çalışma yapılması	Kurulan ihtisas mahkemesi sayısı
1.13.1.1	Yargı sürecine erişme güçlüğü yaşayan vatandaşlara hukuki ve maddi destek sağlanması	Yargıya erişimi desteklenen vatandaş sayısı

1.14.1.1	Etik kuralların belirlenmesine yönelik çalıştayların düzenlenmesi	Meslek etiği konusunda düzenlenmiş olan çalıştay sayısı ve katılımcı sayısı
1.14.2.1	İlgili meslek alanlarının lisans eğitimlerinde “meslek etiği” derslerine yer verilmesi	İlgili lisans programlarında meslek etiğini konu alan ders sayısı
1.14.2.2	Meslek etiği konusunda hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesi	Gerçekleştirilen hizmet içi eğitim programı sayısı
1.14.3.1	Meslek odaları onur kurulları kararlarının ve bakanlık denetim sonuçlarının yargıya taşınması	Meslek etiğine aykırı eylemlerin sayısındaki düşüş oranı
1.15.1.1	Şehircilik ve Planlama Yasasına referansla, farklı kademelerdeki planlama düzeyleri için gösterim dili, plan notları, analiz raporu ve plan açıklama raporunun kapsamını tanımlayan plan yapım yönetmeliğinin oluşturulması	Plan yapım yönetmeliğinin Resmi Gazetede yayınlanma tarihi
1.16.1.1	Risk azaltan ve/veya yok eden müdahale tiplerinin mekânsal planlamanın her ölçeği için ayrı ayrı tanımlanıp, her ölçek için uygun karar ve ifade dilinin geliştirilmesi	İlgili yönetmeliklerin ve diğer hukuki düzenlemelerin Resmi Gazetede yayınlanma tarihi
1.17.1.1	Farklı etaplardaki gelişme alanlarının eşik maliyetlerinin hesaplanarak karar süreçlerine dahil edilmesinin ve gelişme etaplarının planlarda gösterilmesinin zorunlu hale getirilmesini sağlayacak yasal düzenleme yapılması	Gelişme alanlarının etaplanmasına ilişkin hükümlerin içinde yer aldığı Plan Yapım Yönetmeliğinin Resmi Gazetede yayınlanma tarihi
1.17.2.1	Kentsel bölge ve il sınırları içinde nüfus gelişme eğiliminin çok üzerinde gelişme alanı planlanmış olan yerleşimlerin saptanması ve planlarının bu bağlamda irdelenmesi	Gelişme alanı irdelenmiş yerleşim planı sayısı
1.18.1.1	Planlarda gelişme alanlarının etaplanması, parselasyon planlarının bu etaplamayaW paralel olarak gerçekleştirilmesi	Etaplanarak gerçekleştirilmiş parselasyon planı sayısı
1.18.2.1	Vergilendirme, yatırım maliyetlerinin tümüyle girişimciye bırakılması, teşvik tedbirleri, arsa stoğu, yerleşik alan içindeki boş arsa ve binaların kullanımının teşvik edilmesi vb. uygulama araçlarını geliştiren hükümlerin Şehircilik ve Planlama Yasasında yer alması	Kentsel saçaklanmayı engellemeye yönelik uygulama araçlarına ilişkin hükümlerin içinde yer aldığı Şehircilik ve Planlama Yasasının Resmi Gazetede yayınlanma tarihi
1.19.1.1	Uygulama araçlarının belirlendiği ve bunların nasıl uygulanacağına ilişkin düzenlemelerin içinde yer aldığı plan yapım ve uygulama yönetmeliğinin hazırlanması	Uygulama araçlarına ilişkin düzenlemelerin içinde yer aldığı yönetmeliğin Resmi Gazetede yayınlanma tarihi
1.19.2.1	Plan kararlarının oluşturulması ve uygulanması aşamasında ilgili tüm paydaşların katılımını ve katkılarını sağlamak	Farklı paydaşların işbirliği ile hayata geçmiş olan plan kararı-proje sayısı
1.20.1.1	Mekânsal planlama ile ilgili düzenlemeler yaparken nihai hedef olarak plan belgesini değil, planı elde etme, izleme ve geri besleme süreçlerinin odağa yerleştirilmesi ve bu amaçla planlama sürecini paylaşacakları tarif edecek ve yetkilendirecek bir izlek oluşturulması	Mekânsal Planlama Sisteminde, sürece katılacak, izleyecek, ve geri dönmeyi sağlayacak aktör sayısı
1.21.1.1	Plancıların tam istihdamına dair yasanın öncelikle yürürlüğe girmesi	Ülke bütününe yayılmış ve görev almış şehir plancısı sayısı
1.21.1.2	Planlama ve uygulama birimlerinde çalışan uzmanların hizmet içi eğitiminin sağlanması	Hizmet içi eğitime yönelik program ve bundan yararlanan uzman sayısı
1.22.1.2	Müzenin kurulması konusunda ilgili kurumlar arası eşgüdümün sağlanması	Türkiye Şehircilik ve Planlama Müzesinin kuruluş tarihi ve arşivlenen belge sayısı
1.23.1.2	TÜİK, TÜBİTAK, TÜBA vb. kurumlar arasında eşgüdümü sağlayan ve mekana referanslı bilginin hangi kurumlar tarafından hangi düzeyde toplanacağı konusunda yönlendirici olacak, Başbakanlığa bağlı bir “ulusal veri merkezi” oluşturulması	Ulusal Veri Merkezi'nin kuruluş tarihi

IV. MEKÂNSAL PLANLAMA SİSTEMİ VE KURUMSAL YAPILANMA KOMİSYONU ÇALIŞMASININ GENEL DEĞERLENDİRMESİ

Komisyon çalışmaları süresince çok yoğun bir şekilde gerçekleştirilen tartışmalarda, farklı görüşler öne sürülmüş, farklı sorun tanımlamaları ve çözüm önerileri geliştirilmiş ve sonrasında büyük ölçüde uzlaşma sağlanarak, bu raporda sunulan yeni bir planlama yaklaşımı, yeni bir planlama sistemi ve yeni bir kurumsal yapı önerisi geliştirilmiştir. Deneyimlenmiş olan bu süreçte, sözü edilen görüş farklarına karşın tüm komisyon üyeleri, mevcut planlama sisteminin, bu sistem içinde yer alan kurumsal yapılanmanın ve bu yapılanma üzerinden işleyen planlama pratiğinin **kesinlikle değişmesi gerektiği** konusunda hemfikir olmuşlardır. Çünkü günümüzün planlama pratiği büyük sorunlara sahiptir ve bu sorunlar nedeniyle yaşam çevrelerimiz ve doğal ve kültürel değerlerimiz büyük zarar görmektedir. Bu planlama pratiğinin geri planında yer alan planlama anlayışının iki boyutla sınırlanmış, durağan, katılımcılıktan ve işbirliğinden uzak, sosyal, ekonomik, kültürel gelişmeden soyutlanmış, doğal ve estetik değerlere duysuz, karşı karşıya olduğumuz doğal afet ve yerleşme risklerine karşı tepkisiz yapısının değişmesi gerekliliği çalışmanın başlangıç noktasını oluşturmuştur.

Katılımcı, çok aktörlü ve bilimsel temelli müzakerelere açık, dinamik, sürekli, yerinde, disiplinler arası uzmanlıklarla ve çok aktörlü olarak gerçekleştirilen bir süreci içeren, mekan organizasyonuna dönük düzenlemeleri, sosyal, ekonomik, doğal ve kültürel boyutlarla birlikte, üzerinde uzlaşılmış ortak bir geleceğe ulaşmanın bir bütünleyicisi olarak içselleştiren **yeni planlama anlayışının benimsenmesi**, komisyonun öncelikli stratejisi olmuştur. Böylesi bir anlayışla planlama, yalnızca fiziksel düzenleme aracı değil, sosyal, ekonomik, kültürel gelişmenin ve doğal, kültürel değerlerin korunmasının araçlarını ortaya koyan, ortaklıkları sağlayan ve ortak geleceğin tanımlanmasında ve yaşama geçirilmesinde birleştirici, dinamik ve sürekliliği olan bir süreç olarak ele alınmıştır. Bu çerçevede, ulusal ve bölgesel ölçekte katılımcı bir süreçle oluşturulan planlama politikaları, yerelin planlama sürecinde yönlendirici olurken, yerel kendi özgün değerleri ve dinamikleriyle ve aynı kapsam ve içerikteki planlama süreçleriyle kendi gelecek vizyonunu oluşturabilecek ve yerel gelişimini sağlayabilecektir. Bu kapsamdaki bir planlama yaklaşımı, odağına yalnızca kentleri almayacak; kırsal yerleşimleri, kır-kent bütünlüğü içinde ve kırsal kalkınmayı hedefleyerek ve bunun araçlarını ve ortaklıklarını sağlayacak bir boyutu da içerecektir. Kırsal yerleşmelerin salt fiziki gelişimlerini yönlendirme, denetleme kaygısı ile sınırlanmış bir yaklaşım; yerini, kırsal yerleşim alanlarının kendi özgün yapılarıyla gelişimini sağlayacak, tarım sektörünün ve doğal - kültürel değerlerinin korunmasını ve gelişmesini olanaklı kılacak, yine katılımcı ve dinamik süreçlerle ve sürekliliği olan bir planlama yaklaşımına bırakacaktır.

Gerek mevcut planlama pratiğimizin, gerekse de bunun geri planındaki planlama anlayışının değişiminin kaçınılmaz olduğu konusunda fikir birliği içinde olan komisyonumuz için, devam eden öncelikli diğer iki konu, bu değişimin sağlanmasında ana sorumluluğu üstlenecek kurumsal yapının ve söz konusu değişimin yasal çerçevesinin oluşturulması olmuştur. Ülkemizde şehircilik, planlama, konut ile ilgili konularda çalışacak, planlamada yeni anlayışı hayata geçirecek en önemli kurum olacak **Şehircilik ve Planlama Bakanlığının** kurulması ilk ve öncelikli stratejiler arasında olmuştur. Katılımcı, dinamik, disiplinler arası, yerinde ve sürekli, çok aktörlü planlama yaklaşımının çerçevesini, ilkelerini, normlarını ve kurumlarını oluşturacak **Şehircilik ve Planlama Yasasının** katılımcı bir süreçle hazırlanıp yürürlüğe girmesi ise, yeni yapılanmanın önkoşulu olarak belirlenmiştir.

Yeni planlama anlayışıyla; kalkınma planı ile ilişkilendirilmiş, ülkenin geleceğine dönük mekânsal stratejilerin oluşturulması ve bu stratejileri oluşturacak kurumsal yapılanmanın gerçekleştirilmesi, komisyonun öncelikli stratejisidir. Bu bağlamda, **Ulusal Mekânsal Strateji Planlama Üst Kurulunun** oluşturulması ve bu kurulun bakanlıklar üstü bir konumda

yapılanması ve enerji, ulaşım, sanayi, turizm, konut, doğal afet ve yerleşme riskleri, bölgeler arası eşitsizlikler alanlarında ülke düzeyinde mekânsal stratejileri katılımcı bir süreçle geliştirmesi gerekmektedir.

Planlama sisteminde; ülke düzeyinden başlayarak, bölge, **kentsel bölge-il, ilçe** kademelenmesinin oluşturulması ve **her kademede planlama yetkisine sahip tek bir kurumun oluşturulması**, mevcut planlama sisteminin parçalı, karmaşık, eşgüdümsüz ve denetlenemez yapısının ortadan kaldırılmasına yönelik bir diğer öncelikli strateji olmuştur.

Bölge, kentsel bölge-il ve ilçe düzeyinde katılımcı süreçlerle ve yerel kalkınma ile bağlantılı olarak gerçekleştirilecek planlama süreçlerini hayata geçirecek planlama bürolarının yerelde kurulması, benimsenen planlama anlayışının kaçınılmaz bir gerekliliği olmuştur. Bu nedenle, disiplinler arası uzmanlıklarla oluşturulmuş, yerinde kurulmuş, yerele ait güncel bilgi üreten, katılımcı süreçleri gerçekleştiren, bir alt kademe planlama süreçlerini denetleyen **bölge, kentsel bölge-il, ilçe mekânsal strateji planlama bürolarının** kurulması öncelikli stratejilerimizdendir.

Her düzeyde **kırsal alan planlamasına** ilişkin duyarlılığın geliştirilmesi, bu alanlara özgü planlama modellerinin, normlarının ve uygulama araçlarının geliştirilmesi, bu güne dek büyük ölçüde ihmal edilmiş olan, ancak mutlaka gerçekleştirilmesi gerekli stratejilerden bir diğeridir. Kırsal peyzaja, yaşam biçimine, mimarisine, yapı malzemesine uygun yapılaşmanın sağlanması gerekmektedir, çünkü bu sağlanamazsa yok olmaya başlayan kırsal peyzaj ve kırsal yerleşim alanlarındaki kimlik kaybı, geri dönülemez boyutlara ulaşacaktır.

Ülke düzeyinden başlayarak, uygulama plan ve projelerine dek **doğal afet ve yerleşme risklerinin** azaltılmasına dönük sakinlik planlaması anlayışının içselleştirilmesi, her kademede gerekli veri tabanının güncel olarak oluşturulması, ilgili uzmanlık alanlarıyla işbirliği içinde plan kararlarının geliştirilmesi ve müdahalelerin yapılması, artık kaçınılmaz bir gerekliliktir.

Mevcut planlama sistemimizin her kademede iki boyutlu yapısı ve neredeyse tek tip planlama dili, yine her kademede özellikle de uygulama planları aşamasında, **planlamanın tasarımıyla bağının kopmasına** neden olmuştur. Özellikle kent ölçeğinde üçüncü boyutun planlama süreçlerinde içselleştirilmesi, tasarım ilkeleri ve esaslarına ilişkin kılavuzların hazırlanmasının gerekliliği, komisyonumuzun öncelikli bir diğer stratejisi olmuştur.

Kentlerimizin saçaklanarak büyümesi, yerleşik alanların dışındaki konut, eğitim, ticaret vb. kentsel kullanımların yer seçmesi hem kentsel maliyetleri arttırmakta, hem çevreye büyük zararlar vermekte, hem de kentlerin boşalmasına ve kentsel yaşamın olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Bu nedenle **kentsel saçaklanmanın önlenmesine** yönelik caydırıcı ve yerleşik alan içinde yapılaşmayı destekleyici stratejilerin geliştirilmesi gereklidir. Bu konuyla ilişkili bir başka sorun, yerleşmelerin gelecek vizyonlarından bağımsız olarak **gereksinimlerinden çok fazla alanı kentsel gelişmeye açan imar planlarının** varlığıdır. Planlamada etaplama, yerleşik alan çevresindeki alanlarda arazi mülkiyetinin parçalanmasının engellenmesi, kamunun arsa stoğu yapması vb. stratejiler, komisyonumuzun önemle üzerinde durduğu stratejiler olmuştur.

Mevcut planlama sistemimizin çok parçalı kurumsal yapısı, çok sayıda kurumun birbirinden ilişkisiz biçimde planlama yetkisine sahip olması, yeterli araçların ve kurumların geliştirilmemiş olması nedeniyle, mekânsal planlama sistemimizde **denetim yetersizliği**, komisyonumuzun üzerinde önemle durduğu bir başka sorun alanı olmuştur. Geliştirdiğimiz yeni kurumsal yapı önerisinde ve kademeli planlama yaklaşımında, her bir kademelinin bir üst planlama

kurumunca denetlenmesi, her kurumda öz denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi, Sayıştay ile Planlama ve Şehircilik Bakanlığının denetim birimlerinin daha etkin hale getirilmesi ve saptanan olumsuzluklara ilişkin yargıya gitme yolunun açık olması, meslek etiğinin güçlendirilmesi benimsenen stratejilerden olmuştur. Ancak en etkin denetimin **halk denetimi** yoluyla gerçekleştirileceği ve bunun kanallarının güçlendirilmesi gerekliliği, üzerinde uzlaşılan önemli stratejilerimizdendir.

Denetim yetersizliği nedeniyle, plan kararlarından olumsuz etkilendiğini düşünen kişi ve kurumların büyük ölçüde yargıya başvurması, ancak **yargının çok yavaş işlemesi ve yargıya erişimde dezavantajlı grupların bulunması** komisyonumuzda uzun süre tartışılan sorun alanlarından birisi olmuştur. İhtisas Mahkemelerinin kurulması konusunda Adalet Bakanlığı ve Baro ile ortak çalışmalar yapılması, bu mahkemelerin kurulmasına dek, İdare Mahkemelerinin sayısının artırılması, planlama ve hukuk alanlarında karşılıklı lisansüstü eğitim programlarının geliştirilmesi ve yargıya erişimde dezavantajlı olan kişilere destek olunmasına ilişkin stratejiler geliştirilmiştir.

Plan kararlarının uygulanmasına ilişkin **uygulama araçlarının yetersizliği**, bir diğer önemli sorun alanıdır. Bu konuda çok ayrıntılı ve ilgili uzmanlar ve yetkililerin katılımıyla uzun soluklu çalıştaylar yapılması gerektiğinin benimsenmesinin yanı sıra, komisyonumuzca; arazi düzenlemeleri, vergilendirme, riskleri azaltma, finansman sağlama, ekonomik değer kayıplarının telafisi vb. alanlarında yeni uygulama araçlarının geliştirilmesi gerekliliği konusunda öneriler geliştirilmiştir.

Her kademedeki planlama çalışmalarını gerçekleştirmek için ulusal düzeyde mekâna referanslı, düzenli veri sağlanması gerekmektedir. Günümüzde TÜİK, TÜBİTAK ve TÜBA vb. kurumlar tarafından bilgi toplanmaktadır, ancak bu kurumlar arasında yeterli eşgüdüm yoktur. Ülke genelinde hangi sektörlerle ilişkin, hangi ayrıntıda, hangi kurum tarafından ve hangi araçlarla mekâna referanslı bilgi toplanacağı belirlenmesi, toplanan bilginin arşivlenmesi ve paylaşımına sunulması konusunda bir üst kuruma gereksinim vardır. Başbakanlığa bağlı **Ulusal Veri merkezinin** kurulması, komisyonumuzca geliştirilen ve önemli bulunan bir diğer strateji olmuştur.

Yaklaşık olarak altmış yıllık planlama deneyimimize, birikimimize karşın ülkemizde bir şehircilik ve planlama arşivinin bulunmaması, bu birikimin ve sonuçlarının yeni kuşaklara aktarılamaması konusu da önemli bir sorun alanı olarak komisyonumuzca değerlendirilmiştir. **Türkiye Şehircilik ve Planlama Müzesinin** kurulması önerisi, komisyonumuzca üzerinde önemle durulan bir diğer öneridir.

Bu raporun “Giriş” Bölümünde de belirtildiği gibi, Komisyonumuz büyük bir katılımı, uyum ve heyecanla ve tüm komisyon üyeleri ile birlikte çalışmalarını yürütmüş, çok düzeyli tartışmalar yaşanmış ve sunulan bu rapor üretilmiştir. Her komisyon üyesine katkısının çok büyük olduğu ve yine komisyon üyelerinin katkısıyla oluşturulan bu çalışmanın, bu raporu okuyanlara da katkı sağlaması, bu çalışmada geliştirilen önerilerin hayata geçmesi ve Kentleşme Şûrası Kitaplarının, kurulacak Türkiye Şehircilik ve Planlama Müzesinde yerini alması komisyonumuzun en büyük dileğidir.

Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü, Kentleşme Şûrası ile alanında uzman üçyüz kişiyi bir araya getirebilmiş ve çok düzgün bir organizasyonla bu çalışma ortamını yaratabilmiştir. Mekânsal Planlama Sistemi ve Kurumsal Yapılanma Komisyonu olarak, Kurumu ve bu organizasyonda emeği geçen herkesi kutluyor ve teşekkür ediyoruz.

RAPOR ÖZETİ

Mekânsal Planlama Sistemi ve Kurumsal Yapılanma komisyonu, ülkemizin planlamaya ilişkin mevcut kurumsal yapısının ve bu yapıda işleyen mevcut planlama pratiği ve sürecinin gözlenen sorunlarından hareketle, yeni bir planlama anlayışı ve yeni bir kurumsal yapı önerisi geliştirmeyi amaçlamıştır. Bu ana çerçevenin oluşturulmasında başlangıç noktasını; yaşanmakta olan sürece, sürdürülebilir, yaşanabilir ve hakçalık ilkelerini sağlayacak yaşam çevreleri yaratmaya dönük bir müdahale çabası oluşturmuştur. Bu çaba ise yeni bir yönetim anlayışı ve yeni bir planlama anlayışını da beraberinde getirmektedir.

Yeni yönetim anlayışı, temsili demokrasinin yanı sıra katılımcı demokrasinin hayata geçirilmesini, şeffaflığı, hesap verilebilirliği, yaşamına ve yaşadığı çevreye duyarlı ve sorumluluk üstlenen yurttaşlığı, ulusal politikalarla yönlendirilen yerelin, aynı zamanda kendi özgün potansiyellerini ortaya koymasında kolaylaştırıcılığı ve atılımcı gücünün desteklenmesini içermektedir.

Yeni planlama yaklaşımı ise katılımcı, çok aktörlü ve bilimsel temelli müzakerelere açık, dinamik, sürekli, yerinde, disiplinler arası uzmanlıklarla ve çok aktörlü olarak gerçekleştirilen bir süreci içermektedir. Bu yaklaşımda mekan organizasyonuna dönük düzenlemeler, sosyal, ekonomik, doğal ve kültürel boyutlarla birlikte, üzerinde uzlaşmış ortak bir geleceğe ulaşmanın bir bütünleyicisi olarak içselleştirilmektedir. Çok boyutlu bu yapıyla da planlama, yalnızca fiziksel düzenleme aracı değil, sosyal, ekonomik, kültürel gelişmenin ve doğal, kültürel değerlerin korunmasının araçlarını ortaya koyan, ortaklıkları sağlayan ve ortak geleceğin tanımlanmasında ve yaşama geçirilmesinde birleştirici, dinamik ve sürekliliği olan bir süreçtir. Ulusal ve bölgesel ölçekte katılımcı bir süreçle oluşturulan planlama politikaları, yerelin planlama sürecinde yönlendirici olurken, yerel kendi özgün değerleri ve dinamikleriyle ve aynı kapsam ve içerikteki planlama süreçleriyle kendi gelecek vizyonunu oluşturabilecek ve yerel gelişimini sağlayabilecektir. Bu kapsamdaki bir planlama yaklaşımı, odağına yalnızca kentleri almayacak; kırsal yerleşimleri, kır-kent bütünlüğü içinde ve kırsal kalkınmayı hedefleyerek ve bunun araçlarını ve ortaklıklarını sağlayacak bir boyutu da içerecektir. Kırsal yerleşmelerin salt fiziki gelişmelerini yönlendirme, denetleme kaygısı ile sınırlanmış bir yaklaşım; yerini, kırsal yerleşim alanlarının kendi özgün yapılarıyla gelişimini sağlayacak, tarım sektörünün ve doğal - kültürel değerlerinin korunmasını ve gelişmesini olanaklı kılacak, yine katılımcı ve dinamik süreçlerle ve sürekliliği olan bir planlama yaklaşımına bırakacaktır.

Yukarıda özetlenen ve bu çalışmanın ana çerçevesini oluşturan yeni yönetim ve planlama anlayışını hayata geçirecek yeni kurumsal yapı ve planlama süreci önerilerinin geliştirilmesinde ve somutlaştırılmasında;

- Ülkemizde planlamaya ilişkin mevcut sorunların niteliği,
- Planlama kuramı yazınında yer bulan yeni planlama yaklaşımları,
- Dünyada farklı ülkelerce deneyimlenmiş olan planlama pratikleri,
- Yaklaşık olarak altmış yıldır ülkemizde yaşanmakta olan planlama deneyimi, birikimi ve sonuçları,

göz önüne alınmıştır.

Benimsenen yönetim ve planlama anlayışı ışığında, ülke ölçeğinden başlayarak, bölge, kentsel bölge-il, ilçe ve kırsal alanlar kademelenmesinde ve bütünlüğünde bir yaklaşım gerçekleştirilmiştir.

Gerek komisyonumuzca benimsenmiş yeni planlama anlayışının, gerekse de öngörülen yeni kurumsal yapının hayata geçirilebilmesi için öncelikle Şehircilik ve Planlama Bakanlığının kurulması gerekmektedir. Şehircilik, planlama ve konut sektörüne ilişkin sorunların çözümüne dönük politikalar üretecek, yasal çerçeveyi oluşturacak ve kurumsal yapıyı gerçekleştirecek olan Bakanlık, katılımcı süreçlerle ve yeni planlama ve yönetim anlayışını içselleştiren Şehircilik ve Planlama Yasasını hazırlayacaktır.

Ülkemizin, kalkınma planları ile ilişkilendirilmiş, geleceğe dönük bir mekânsal stratejisi yoktur. Oysa karşı karşıya olduğumuz enerji, doğal afet ve yerleşme riskleri, bölgelerarası eşitsizlikler sorun alanlarına ilişkin ve doğal ve kültürel değerlerimize, ulaşım, sanayi, tarım, turizm, konut sektörlerine ilişkin, ülke düzeyinde mekânsal stratejiler geliştirilmelidir. Bu amaçla, Şehircilik ve Planlama Bakanlığı bünyesinde oluşturulacak Ulusal Mekânsal Strateji Planlama (UMSP) Kurumunun sekretaryasını ve idari ve teknik altyapısını hazırlayacağı, “**Ulusal Mekânsal Strateji Planlama Üst Kurulu**” oluşturulacaktır. Bu kurul, bakanlıklardan, sivil toplum kuruluşlarından, DPT ve YPK’dan üst düzey temsilcilerin ve bu konuda uzman belli sayıda akademisyenin katılımıyla oluşturulacak ve bakanlıklar üstü bir yetkiye sahip olacaktır. Kısa ve orta erimli olarak geliştirilecek “ülke mekânsal strateji planı”, TBMM de onaylanacaktır.

UMSP Üst Kurulu tarafından, ülke mekânsal stratejilerine uygun olarak “bölge” sınırları belirlenecek ve tanımlanmış bölgelerdeki en büyük kentte **bölge mekânsal strateji planlama büroları**, Şehircilik ve Planlama Bakanlığına bağlı olarak kurulacaktır. Disiplinler arası uzmanlıklarla oluşturulmuş bu planlama büroları, bölgeye ilişkin güncel veri tabanını oluşturacak, paylaşıma sunacak ve ülke mekânsal stratejileriyle uyumlu, katılımcı süreçlerle bölgenin gelecek vizyonunu belirleyecek ve bu vizyonu gerçekleştirmeye dönük mekânsal strateji planını ve projelerini oluşturacak, projelerin hayata geçirilmesine yönelik işbirliklerinin oluşturulmasında kolaylaştırıcı olacaklardır. Hazırlanmış olan bölge mekânsal strateji planları, “bölge belediyeler birliği meclisi” ve UMSP Üst Kurulu tarafından onaylanacaktır.

Bölge mekânsal strateji planlama büroları tarafından sınırları belirlenen “kentsel bölge”lerin, merkez şehirlerinde “**kentsel bölge mekânsal strateji planlama büroları**” kurulacaktır. Kentsel bölgeye ilişkin veri tabanını oluşturacak, güncel tutacak ve paylaşıma sunacak planlama büroları, katılımcı süreçlerle ve bölge ölçeğinden gelen stratejilere uyumlu olarak, “kentsel bölge mekânsal strateji planı”nı hazırlayacaklardır. Bu planlar, kentsel bölge belediye meclisi ve bölge planlama bürosu tarafından onaylanacaktır. Büyük kentlerimizin çevresindeki diğer kentsel yerleşmelerle birlikte bazı kentsel bölgeler bir ya da daha fazla ilin sınırlarının tamamını veya bir bölümünü kapsayabilirler. Ancak daha küçük kentsel bölgelerde, il düzeyindeki planlar da “**il mekânsal strateji planlama büroları**” tarafından benzer süreçlerle oluşturulacaktır.

Kentsel bölgelerin sınırları içindeki ilçelerde “**ilçe mekânsal strateji planlama büroları**” oluşturulacak ve kentsel bölge plan kararlarına uyumlu olarak, ilçe mekânsal strateji planları oluşturulacaktır. İlçe belediye meclislerinde kabul edilen planlar, il genel meclisinde onaylanacaktır. Kentsel bölge sınırları dışındaki ilçelerde; ilçe planları, il mekânsal strateji planlama büroları tarafından hazırlanacak ve benzer süreçlerle onaylanacaktır.

Öngörülen kademeli yapının en alt kademesinde uygulama plan ve projeleri yer almaktadır. İlçe mekânsal strateji planlarına uygun olarak hazırlanacak uygulama plan ve projeleri,

ayrıntılı analizlere dayanarak, üçüncü boyuta ve yerel özelliklere uygun olarak, yine katılımcı süreçlerle hazırlanacak ve bir üst kademedeki meclis tarafından da onaylanacaktır. Günümüz planlama pratiğinde kopmuş olan tasarım ve planlama arasındaki bağ güçlendirilecek, tasarım ilkeleri ve esaslarına ilişkin kılavuzlar ve rehberler hazırlanacaktır.

Yukarıda özetlenen kademeli yapı; mevcut planlama sistemimizdeki parçalanmış planlama yetkilerine, eşgüdüm içinde olmayan ve planlama yetkisine sahip çok sayıda kurumun varlığına son verecek, her kademede tek bir yetkili kurumun olmasını sağlayacaktır. Kuşkusuz, bugün planlama yetkisine sahip tüm kurumlar, yeni planlama süreçlerinde birer aktör olacak ve plan kararları bu kurumların da katılımıyla, müzakereler ve uzlaşmalarla oluşturulacaktır.

Her kademede **doğal afet ve yerleşme risklerinin** azaltılmasına dönük stratejilerin geliştirilmesi, gerekli veri tabanının oluşturulması, paylaşılması ve gerekli uzmanlıklarla işbirliği içinde, her kademede sakınım planlaması anlayışının içselleştirilmesi, öngörülen planlama sisteminin temel ilkesidir.

Dört ana kademede oluşturulmuş planlama sisteminde bir üst kademedeki kurum, bir alt kademedeki katılım süreçlerinde gözlemci olacak ve hazırlanan planlar bir üst kademedeki planlama kurumunun da onayından geçecektir. Böylece bugün çok büyük yetersizlikler içeren katılım ve denetim mekanizmasının da güçlenmesi sağlanacaktır. Denetimi güçlendirecek diğer stratejiler ise, öz denetimi ve Sayıştay ile Bakanlık denetimini etkinleştirmek ve halk denetiminin etkinliğinin artırılmasına yönelik olarak geliştirilmiştir. Mesleki etik değerlerin geliştirilmesi ve planlama sistemi içinde yer alan kişilerce üst düzeyde benimsenmesinin sağlanması, denetimin sağlanmasında bir diğer önemli stratejidir.

Mevcut planlama sisteminde, plan kararlarından olumsuz etkilendiğini düşünen kişiler, yetersiz denetim nedeniyle yalnızca yargıya başvurabilmekte, yargı süreçleri de çok uzun zaman almaktadır. Bazı kişiler ise yargıya erişimde dezavantajlı konumda olup bu haktan yararlanamamaktadır. Adalet Bakanlığı ve Baro ile yapılacak ortak çalışmalar sonucu "**iḣṫisas mahkemeleri**"nin kurulması, onlar kuruluncaya dek idare mahkemelerinin sayısının artırılması, planlama ve hukuk alanında karşılıklı lisansüstü eğitim programlarının geliştirilmesi, yargı sürecini hızlandırabilecektir.

Özellikle son yıllarda kentlerimizin yerleşik alanlarının sınırları dışında ve kentten kopuk bir biçimde yer seçen konut, eğitim, sanayi, ticaret kullanımları, kentlerimizin saçaklanarak büyümesine, kentleşme maliyetlerinin artmasına, doğal çevrenin zarar görmesine, mevcut kentlerin içinin boşalmasına ve kentsel yaşam kalitesinin bozulmasına neden olmaktadır. Yeni yatırımların kent içinde yer seçmesini destekleyici, yerleşik alan dışına çıkışı caydırıcı önlemlerin alınması gereklidir. Bu sorun alanıyla ilişkili olarak günümüz planlama pratiğinde gözlenen bir başka sorun ise, yerleşmelerin gelecek vizyonundan bağımsız olarak gereksinimden çok fazla alanın, imar planlarıyla kentsel gelişme alanı olarak planlanmış olmasıdır. Öngörülen yeni planlama sisteminde, bu planlar irdelenecek, gelişme alanları etaplanacak, arazi ve arsa düzenlemeleri bu etaplara paralel olarak gerçekleştirilecektir.

Her kademede planlama çalışmaları, sistematik veri tabanına gereksinim duymaktadır, ülke genelinde; mekana referanslı doğal kültürel değerlerimize ilişkin, doğal afet ve yerleşme risklerine ilişkin sanayi, konut, ulaşım, enerji, turizm vb. sektörlerle ilişkin hangi ayrıntıda, hangi kurumlar tarafından ve hangi araçlarla bu verilerin, nasıl bir sistemle toplanacağına, arşivleneceğine, kullanıcılara sunulacağına dair kararları üreten bir kurumsal yapıya gereksinim vardır. Günümüzde ülke genelinde veri toplayan, TÜİK, TÜBİTAK, TÜBA, farklı sivil toplum kuruluşları vb. kurumlar arasında eşgüdümü sağlayacak "**ulusal veri merkezi**"nin

kurulması, bu çok önemli gereksinimin karşılanması ve mekânsal stratejilerin daha tutarlı geliştirilmesini sağlayacaktır.

Ülkemizin yaklaşık olarak altmış yıllık planlama deneyimine ve birikimine karşın, şehirlerimize ve planlama süreçlerine ilişkin bilgi, belge, plan arşivi sistematik olarak oluşturulmamıştır. Şehircilik ve Planlama Bakanlığı tarafından kurulacak olan “**Türkiye Şehircilik ve Planlama Müzesi**”, bu birikimin genç kuşaklara aktarılmasını olanaklı kılacaktır.

SORUN STATEJİ EYLEM TABLOSU

ANA SORUN ALANLARI		STRATEJİLER		EYLEMLER					GÜSTERGELER	
NO	SORUN	NO	STRATEJİLER	NO	EYLEM	SAHİBİ	ORTAKLARI	SÜRE	BÜTÇE	GÜSTERGE
1.1	Ulusal kalkınma planlaması ile ilişkilendirilmiş bir mekânsal planlama sisteminin ve stratejilerinin yokluğu	1.1.1	"Ulusal Mekânsal Stratejik Planlama" yaklaşımının oluşturulması	1.1.1.1	Ulusal Mekânsal Stratejik Planlama (UMSP) yaklaşımının oluşturulmasına dönük çağrı, katılım toplantılarının ve çalışmalarının yapılması	DPT ve BIB	İlgili akademik kurumlar, meslek odaları, STK	Kısa	DPT, BIB	UMSP yaklaşımının oluşturulmasına dönük katılım toplantısı ve katılımcı kurum ve kişi sayısı
		1.1.2	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı ve "Ulusal Mekânsal Stratejik Planlama Üst Kurulu" ile ilgili kurumsal düzenlemenin yapılması	1.1.2.1	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı'nın ve bu Bakanlığa bağlı olarak Ulusal Mekânsal Stratejik Planlama Üst Kurulunun oluşturulması	TBMM	BIB, DPT, üniversiteler, meslek odaları	Kısa	Kamu	UMSP Üst Kurulunun kuruluş tarihi
		1.1.2	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı ve "Ulusal Mekânsal Stratejik Planlama Üst Kurulu" ile ilgili kurumsal düzenlemenin yapılması	1.1.2.2	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı ve Ulusal Mekânsal Stratejik Planlama Üst Kurulu'nun oluşturulmasına dönük kuruluş yasaasının hazırlanması	TBMM	Kamu kuruluşları, üniversiteler, özel sektör	Kısa	Kamu	Kuruluş Yasasının Resmi Gazetede yayınlanma tarihi
		1.1.3	Planlama mevzuatında "Ulusal Mekânsal Stratejik Planlama" yaklaşımını da içeren ve ülke bütünündeki planlama sistemini ve yaklaşımını yeniden düzenleyen "Şehircilik ve Planlama Yasası"nın hazırlanması	1.1.3.1	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı ve Ulusal Mekânsal Stratejik Planlama Üst Kurulu'nun kadrosunun, atypısının oluşturulması	Bakanlık, UMSP Üst Kurulu	STK, Bakanlıklar, üniversiteler, özel sektör	Kısa	Kamu	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı ile Ulusal Mekânsal Stratejik Planlama Üst Kurulunda çalışan uzman sayısı
		1.1.3	Planlama mevzuatında "Ulusal Mekânsal Stratejik Planlama" yaklaşımını da içeren ve ülke bütünündeki planlama sistemini ve yaklaşımını yeniden düzenleyen "Şehircilik ve Planlama Yasası"nın hazırlanması	1.1.3.1	Şehircilik ve Planlama Yasa Taslağı'nın oluşturulmasına dönük çağrı, katılım toplantıları ve çalışmaların yapılması	Bakanlık, UMSP Üst Kurulu	STK, Bakanlıklar, üniversiteler, meslek odaları	Kısa	Kamu	Yasa Taslağı'nın hazırlanmasına dönük olarak düzenlenmiş toplantı ve katılan kişi sayısı
		1.1.3	Planlama mevzuatında "Ulusal Mekânsal Stratejik Planlama" yaklaşımını da içeren ve ülke bütünündeki planlama sistemini ve yaklaşımını yeniden düzenleyen "Şehircilik ve Planlama Yasası"nın hazırlanması	1.1.3.2	Şehircilik ve Planlama Yasa Taslağı'nın TBMM'de görüşülmesi	Bakanlık, UMSP Üst Kurulu	Meslek odaları, üniversiteler	Kısa	Kamu	Şehircilik ve Planlama Yasasının Resmi Gazetede yayınlanma tarihi
		1.1.4	Ulusal Mekânsal Stratejik Planının hazırlanması	1.1.4.1	Ulusal Mekânsal Stratejik Planın elde edilmesine dönük katılım toplantıları ve çalışmaların yapılması	1.1.4.1	Ulusal Mekânsal Stratejik Planın elde edilmesine dönük katılım toplantıları ve çalışmaların yapılması	Bakanlık, UMSP Üst Kurulu	Meslek odaları, üniversiteler, STK	Kısa
1.1.4.2	Ulusal Mekânsal Stratejik Planının onaylanması	1.1.4.2	Ulusal Mekânsal Stratejik Planının onaylanması	1.1.4.2	Ulusal Mekânsal Stratejik Planının onaylanması	TBMM	Bakanlık	Orta	Kamu	Ulusal Mekânsal Stratejik Planının onaylanma tarihi

MEKÂNSAL PLANLAMA SİSTEMİ VE KURUMSAL YAPILANIMA

ANA SORUN ALANLARI		STRATEJİLER				EYLEMLER				GÖSTERGELER	
NO	SORUN	NO	STRATEJİLER	NO	EYLEM	SAHİBİ	ORTAKLARI	SÜRE	BÜTÇE	GÖSTERGE	
1.2	Ülkemizde üzerinde uzlaşmış bir planlama vizyonu ve stratejisinin bulunmaması	1.2.1	Katılımcı, dinamik, disiplinler arası, yerinde ve sürekli planlama yaklaşımının ve ülke, bölge, il, kentsel bölge, ilçe kademelerinin Şehircilik ve Planlama Yasasında içerilmesi ve bu içeriğin kamuoyunda paylaştırılması	1.2.1.1	Yeni planlama anlayışının yaygınlaşması konusunda kamuoyu oluşturulması	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı, UMSP Üst Kurulu	STK, Bakanlıklar, üniversiteler, meslek odaları	Kısa	Kamu	Yeni planlama anlayışının ve yeni kurumsal yapının niteliğinin tanıtıldığı toplantı sayısı	
		1.2.1		1.2.1.2	Şehircilik ve Planlama Yasası'nın ilgili tüm kurumlarda çalışan görevlilere tanıtılması konusunda eğitim ve bilgilendirme seminerleri düzenlenmesi	Bakanlık, UMSP Üst Kurulu	valilikler, belediyeler, üniversiteler, meslek odaları	Kısa	Kamu	Şehircilik ve Planlama Yasası tanıtım semineri ve katılan kişi sayısı	

MEKÂNSAL PLANLAMA SİSTEMİ VE KURUMSAL YAPILANMA

ANA SORUN ALANLARI		EYLEMLER							GÖSTERGELER	
NO	SORUN	STRATEJİLER	NO	EYLEM	SAHİBİ	ORTAKLARI	SÜRE	BÜTÇE	GÖSTERGE	
1.3	Mevcut planlama sistemimizde planlama yetkisine sahip kurumlar arasında ve izlenen planlama sürecinde dişey ve yatay işlevsel bütünlüğün ve tutarlılığın olmaması	1.3.1 Ülke, bölge, kentsel bölge, il, ilçe uygulama plan ve projeleri kademeli yapısının ve esgüdümün oluşturulması	1.3.1.1	Bölge - alt bölge sınırlarının belirlenmesi	UMSP Üst Kurulu	DPT, Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	Kısa	Kamu	Tanımlanmış bölge, alt bölge sayısı	
			1.3.1.2	Bölge mekânsal strateji planlama bürolarının oluşturulması	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı, UMSP Üst Kurulu	Kamu kuruluşları, üniversiteler, özel sektör	Kısa	Kamu	Oluşturulan bölge planlama bürosu sayısı ve bürolarda çalışan uzman sayısı	
			1.3.1.3	Bölge mekânsal strateji planlarının oluşturulması	Bölge planlama büroları	Belediyeler, STK, üniversiteler, DSI, TCK, TCDD, DLH, meslek odaları, valilikler	Orta	Kamu	Onaylanmış bölge mekânsal strateji planı sayısı	
			1.3.1.4	Kentsel bölge sınırlarının belirlenmesi	Bölge planlama büroları	Belediyeler, STK, üniversiteler, DSI, TCK, TCDD, DLH, meslek odaları, valilikler	Kısa	Kamu	Tanımlanmış kentsel bölge sayısı	
			1.3.1.5	Kentsel bölge mekânsal strateji planlama bürolarının oluşturulması	Kentsel bölge sınırı içindeki belediyeler	Valilikler, kamu kuruluşları, üniversiteler, özel sektör	Kısa	Belediyeler	Kentsel bölge mekânsal strateji planlama bürosu ve çalışan uzman sayısı	
			1.3.1.6	Kentsel bölge - ilçe mekânsal strateji planlarının oluşturulması	Kentsel bölge planlama bürosu	Valilikler, kamu kuruluşları, üniversiteler, STK, meslek odaları	Orta	Belediyeler	Onaylanmış kentsel bölge mekânsal strateji planı sayısı	
			1.3.1.7	İl mekânsal strateji planlama bürolarının oluşturulması	Valilikler	Kamu kuruluşları, üniversiteler, özel sektör	Kısa	İl özel idareleri	Kurulmuş il mekânsal strateji planlama bürosu ve çalışan uzman sayısı	
			1.3.1.8	İl - ilçe mekânsal strateji planlarının hazırlanması	İl mekânsal strateji planlama bürosu	Valilikler, belediyeler, kaymakamlıklar, STK, üniversiteler, meslek odaları	Orta	İl özel idareleri	Onaylanmış il - ilçe mekânsal strateji planı sayısı	
			1.3.1.9	Belediyelerin mekânsal strateji planlarının, uygulama plan ve projelerinin hazırlanması	Belediyeler	Valilikler, belediyeler, kaymakamlıklar, STK, üniversiteler, meslek odaları	Orta	Belediyeler, kaymakamlıklar	Belediyelere ait onaylanmış mekânsal strateji planı sayısı	

MEKÂNSAL PLANLAMA SİSTEMİ VE KURUMSAL YAPILANMA

ANA SORUN ALANLARI		STRATEJİLER				EYLEMLER				GÖSTERGELER	
NO	SORUN	NO	STRATEJİLER	NO	EYLEM	SAHİBİ	ORTAKLARI	SÜRE	BÜTÇE	GÖSTERGE	
1.4	Mevcut planlama sisteminde parçacı uygulamaların ve planlamada yetki karmaşasının varlığı	1.4.1	Ülke, bölge, kentsel bölge, il, ilçe, belediye uygulama plan ve projeleri kademeli yapısında, söz konusu her kademede planlama yetkisine sahip tek bir kurumun oluşturulması	1.4.1.1	Günümüzde planlama yetkisine sahip olan kurumların Şehircilik ve Planlama Yasası'na göre yetkilerini devredecek gerekli yasal düzenlemelerin yapılması	Günümüzde planlama yetkisine sahip olan tüm kurumlar	Başbakanlık ve ilgili bakanlıklar	Kısa	Bakanlıklar	Şehircilik ve Planlama Yasası'na göre uyumlanmış yasa sayısı	
1.5	İdari yetki alanı ile planlama alanı arasında uyumsuzlukların varlığı	1.5.1	Planlama alanı sınırlarının bölge, kentsel bölge, il, ilçe, belediye olarak belirlenmesi ve uyumun sağlanması	1.5.1.1	Mevcut büyükşehir ve belediye sınırları ile kentsel bölge sınırlarının uyumlu hale getirilmesi	Büyükşehir belediyeleri, ilgili belediyeler, İçişleri Bakanlığı	Bölge planlama büroları	Kısa	Belediyeler	Kentsel bölge sınırlarına göre sınırları uyumlandırılmış belediye sayısı	
1.6	Mevcut planlama sürecinin disiplinler arası olma özelliğinin yeterince kurumsallaşmamış olması	1.6.1	Şehircilik ve Planlama Yasası ile tüm kademelerdeki planlama bürolarında gerekli tüm uzmanlıklarla planlama birimlerinin oluşturulması	1.6.1.1	Ülke, bölge, kentsel bölge ve il planlama bürolarında gerekli uzmanlıkların yer alması	Bakanlık, belediyeler, valilikler, kamu kuruluşları, üniversiteler	Kaymakamlıklar, meslek odaları	Kısa	Bakanlık, valilikler, belediyeler	Her kademedeki planlama bürolarında farklı uzmanlıklarda çalışan kişi sayısı	
1.7	Tüm planlama düzeylerinde katılımcı karar alma mekanizmalarının yetersizliği, kurumsallaşmamış olması ve katılımda eşitsizlik	1.7.1	Şehircilik ve Planlama Yasası'nda tüm kademelerdeki planlama süreçlerinde katılımcı kurumsallaştırılacak maddelerin yer alması	1.7.1.1	Planlama sürecine katılımın gerekliliği konusunda Başbakanlık ve Bakanlıkların ve TBMM'nin bilgilendirilmesi	Meslek odaları, üniversiteler, STK	Belediyeler, valilikler, kaymakamlıklar, muhtarlıklar	Kısa	STK, meslek odaları	Her planlama kademesindeki planlama süreçlerinde düzenlenen katılım toplantısı sayısı ve katılan sayısı	
		1.7.1.2	Her kademede gerçekleştirilen planlama sürecindeki katılım etkinliklerinin bir üst kademeye planlama bürosu yetkililerince gözetilmesi			Kademeli bütünlük içinde ilgili bürolar	Belediyeler, valilikler, kaymakamlıklar, muhtarlıklar, üniversiteler, STK, meslek odaları	Kısa	İl özel idareleri, belediyeler, kaymakamlıklar, STK, meslek odaları	Her planlama kademesindeki planlama süreçlerinde düzenlenen katılım toplantısı sayısı ve katılan sayısı	

MEKÂNSAL PLANLAMA SİSTEMİ VE KURUMSAL YAPILANMA

ANA SORUN ALANLARI		STRATEJİLER				EYLEMLER				GÖSTERGELER	
NO	SORUN	NO	STRATEJİLER	NO	EYLEM	SAHİBİ	ORTAKLARI	SÜRE	BÜTÇE	GÖSTERGE	
1.8	İmar planlaması yaklaşımının ve uygulamasının yalnızca fiziki düzenleme boyutuyla sınırlı kalması, rant yaratma ve rantın dağıtımında ekolojik, toplumsal, mekânsal ve çevresel açılardan yaşanabilir ve sürdürülebilir mekan üretiminde yetersiz kalması	1.8.1	Şehircilik ve Planlama Yasası'nda, tüm kademelerdeki planlama süreçlerinde, sosyal ve ekonomik gelişimin gerçekleştirilmesinde, doğal süreçler ve kültürel değerlerin korunması ve geliştirilmesinin planlama sürecinin önceliği olmasına dönük düzenlemelerin yapılması	1.8.1.1	Yeni planlama anlayışının yaygınlaşması konusunda kamuoyu oluşturulması	Meslek odaları, üniversiteler, STK	Valilikler, belediyeler, kaymakamlıklar	Kısa	STK, meslek odaları	Yeni planlama yaklaşımına ilişkin kamuoyunda yürütülen etkinlik sayısı	
				1.8.1.2	Yaşanabilir ve sürdürülebilir mekan göstergelerinin geliştirilmesi	Üniversiteler, meslek odaları	Valilikler, belediyeler, kaymakamlıklar	Kısa	Bakanlık, üniversiteler, meslek odaları	Geliştirilmiş gösterge sayısı	
				1.9.1.1	Başbakanlık ve ilgili bakanlıkların ve TBMM'nin kırsal alan planlamasının önemi konusunda bilgilendirilmesi	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı, Meslek odaları, üniversiteler, STK	Valilikler, kaymakamlıklar, il özel idareleri	Kısa	Bakanlıklar, valilikler, kaymakamlıklar	Kırsal kalkınma - planlama konusunda düzenlenmiş toplantı, seminer, çalıştay sayısı	
1.9	Mevcut planlama sistemimizde kırsal alan planlama kavramının, plan kademesinin ve normlarının bulunmaması ve kırsal alanların kimliğini yitirmeye başlaması	1.9.2	Kırsal karaktere (ya da kırsal peyzaja), yaşam biçimine, mimarisine, yapı malzemesine uygun yapışmanın teşvik edilmesi	1.9.2.1	Rehber kitapların hazırlanması	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı, valilikler, kaymakamlıklar, üniversiteler	Meslek odaları, muhtarlıklar	Orta	Bakanlıklar, valilikler, kaymakamlıklar	Yerel doküya ve mimariye uygun üretilen proje sayısı	
				1.9.2.2	Yerel yönetimlerde çalışan teknik personel eğitimini	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı, valilikler, kaymakamlıklar, üniversiteler	Meslek odaları, muhtarlıklar, ilgili bakanlıklar	Kısa	Bakanlıklar, valilikler, kaymakamlıklar	Eğitilmiş teknik eleman sayısı	
				1.9.2.3	Vergi indirimleri gibi teşvik edici mekanizmaların geliştirilmesi	Maliye Bakanlığı, İşleri Bakanlığı	Valilikler, belediyeler	Orta	Bakanlıklar, valilikler, kaymakamlıklar	Vergi indiriminden yararlanmış ve yerel mimariye uygun yapı sayısı	

MEKÂNSAL PLANLAMA SİSTEMİ VE KURUMSAL YAPILANMA

ANA SORUN ALANLARI		EYLEMLER						GÖSTERGELER		
NO	SORUN	NO	STRATEJİLER	NO	EYLEM	SAHİBİ	ORTAKLARI	SÜRE	BÜTÇE	GÖSTERGE
1.10	Mevcut planlama pratiğinin tasarımla bağının kopmuş olması	1.10.1	Yeni planlama anlayışı kapsamında, yapı- alanlar ve kent ölçeğinde üçüncü boyutun planlama sistemi içinde bütünleştirilmesi	1.10.1.1	Yasa ve yönetmelik düzenlemeleri, plan yapımı/hale esasları ve belgeleri (kent planlama ve tasarım ilkeleri ve esasları kılavuzu), plan ve proje üretme ve iş düzenine ilişkin mevzuat düzenlemeleri	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	İlgili bakanlıklar, üniversiteler, meslek kuruluşları ve uzmanlar	Kısa	Bakanlıklar, valilikler, kaymakamlıklar, belediyeler	Kent planlama ve tasarım ilke ve esaslarına ilişkin yayınlanmış yönetmelik sayısı
		1.10.1.2		1.10.1.2	Planlama eğitimindeki müfredat düzenlemeleri - meslek içi eğitim	YÖK ve üniversiteler, meslek odaları	TUPOB (Türkiye Ulusal Planlama Okulları Birliği)	Kısa	Üniversiteler, meslek odaları, Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	Yeniden düzenlenmiş lisans-lisansüstü eğitim programı sayısı ve hizmet içi eğitim programı sayısı
		1.10.1.3		1.10.1.3	Kent planlama ve tasarım ilkeleri ve esasları kılavuzu hazırlanması / hazırlatılması (bilimsel ve mesleki araştırma-geliştirme projeleri yoluyla)	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı, üniversiteler	TUPOB (Türkiye Ulusal Planlama Okulları Birliği)	Orta	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı - üniversiteler	Yayınlanmış kılavuz kitap - rehber sayısı

MEKÂNSAL PLANLAMA SİSTEMİ VE KURUMSAL YAPILANMA

ANA SORUN ALANLARI		STRATEJİLER		EYLEMLER					GÖSTERGELER	
NO	SORUN	NO	STRATEJİLER	NO	EYLEM	SAHİBİ	ORTAKLARI	SÜRE	BÜTÇE	GÖSTERGE
1.11	Mevcut planlama sisteminde etkin bir denetim mekanizmasının bulunmaması	1.11.1	Plan kademeleri arasında uyumun ve denetimin sağlanması ve öz denetimin geliştirilmesi	1.11.1.1	Şehircilik ve Planlama Yasası'nda her kademedeki planlama ve uygulama sürecinin bir üst kademedeki planlama kurumu tarafından denetlenmesi ve öz denetime ilişkin düzenlemeler yapılması	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı, UMSP Üst Kurulu	Meslek odaları, üniversiteler, STK	Kısa	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	Şehircilik ve Planlama Yasasının Resmi Gazetede yayınlanma tarihi
		1.11.2	Planlama sürecine katılımın sağlanması ve denetimin yerel halk, meslek odaları ve STK'larca yapılmasının sağlanması	1.11.2.1	Şehircilik ve Planlama Yasası'nda, her kademedeki planlama sürecinde katılım toplantılarının ve düzeninin belirlenmesine ilişkin yönetmelik düzenlemeleri yapılması	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı, UMSP Üst Kurulu	Üniversiteler, meslek odaları, STK	Kısa	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	Şehircilik ve Planlama Yasasının Resmi Gazetede yayınlanma tarihi
		1.11.3	Kentli haklarını geliştiren, koruyan ve ihlallerini önleyen, kentli haklarını içselleştiren planlama sürecinin gerçekleştirilmesine yönelik mevzuatın geliştirilmesi	1.11.2.2	Planlama sürecine ilişkin tüm bilgilere internet ortamında erişimin olanaklı olması	Her kademede yetkili olan planlama kurumları	Valilikler, kaymakamlıklar, belediyeler, üniversiteler	Orta	Valilikler, kaymakamlıklar, belediyeler	Planlama süreçlerine ilişkin olarak bilgilerin internet ortamında halka sunulduğu site sayısı
		1.11.4	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı Denetleme Kurulu tarafından imar uygulamalarının teknik denetimlerinin yapılması ve Sayıştay tarafından performans dayalı periyodik denetimlerin yapılması ve denetim sonuçlarının yaygınlaştırılması	1.11.3.1	Şehircilik ve Planlama Yasasında kentlilerin haklarını koruyan ve geliştiren düzenlemelerin yapılması	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	Üniversiteler, meslek odaları, STK	Kısa	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	Şehircilik ve Planlama Yasasında Kentli haklarının korunmasına ilişkin olarak düzenlenmiş madde sayısı ve Yasanın Resmi Gazetede yayınlanma tarihi
				1.11.4.1	Şehircilik ve Planlama Bakanlığının Denetim Kurulunun ve Sayıştay'ın denetim programlarının ve içeriğinin yeniden düzenlenmesi	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	Üniversiteler, meslek odaları, STK	Orta	Şehircilik ve Planlama Bakanlığının Denetim Kurulu ve Sayıştay tarafından gerçekleştirilen denetim sayısı	

MEKÂNSAL PLANLAMA SİSTEMİ VE KURUMSAL YAPILANMA

ANA SORUN ALANLARI		EYLEMLER						GÖSTERGELER		
NO	SORUN	NO	STRATEJİLER	NO	EYLEM	SAHİBİ	ORTAKLARI	SÜRE	BÜTÇE	GÖSTERGE
1.12	Yetersiz denetim nedeniyle, denetim mekanizmasının büyük ölçüde yargı süreçleriyle sağlamıyor olması ve bu süreçlerin çok yavaş işlenmesi	1.12.1	İlgili mahkemelerdeki yargı sürecinin kısaltılmasına dönük düzenlemeler yapılması	1.12.1.1	Hukuk Fakültelerinde lisans ve lisansüstü düzeyde imar hukuku eğitiminin güçlendirilmesi	Hukuk fakülteleri	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı, YÖK	Orta	Üniversiteler	Hukuk fakültelerinde imar hukuku ile ilgili lisans dersleri ve lisansüstü program sayısı
				1.12.1.2	Hukuk fakülteleri ile şehir ve bölge planlama bölümleri arasında lisansüstü eğitimin karşılıklı desteklenmesi	Hukuk fakülteleri, TUPO	Meslek odaları, Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	Orta	Üniversiteler	Hukuk fakülteleri ile Şehir ve Bölge Planlama Bölümlerinin İmar Hukuku ile ilgili lisansüstü eğitim programı sayısı
1.13	Yargı sürecine erişimde dezavantajlı grupların bulunması	1.13.1	Plan kararlarından olumsuz etkilendiğini düşünen her vatandaşın yargı sürecine erişiminin olanaklı kılınması	1.13.1.1	Yeterli sayıda ihtisas mahkemelerinin kurulması ve bu mahkemelerin işleyişi ve kurullarına ilişkin olarak baro ve hukuk fakülteleri ile ortak çalışma yapılması	Adalet Bakanlığı, Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	Hukuk fakülteleri, baro	Orta	Adalet Bakanlığı	Kurulan ihtisas mahkemesi sayısı
				1.13.1.1	Yargı sürecine erişime güçlüğü yaşayan vatandaşlara hukuki ve maddi destek sağlanması	Adalet Bakanlığı	TMMOB, STK lar	Kısa	Adalet Bakanlığı, TMMOB, STK	Yargıya erişimi desteklenen vatandaş sayısı

MEKÂNSAL PLANLAMA SİSTEMİ VE KURUMSAL YAPILANMA

ANA SORUN ALANLARI		STRATEJİLER				EYLEMLER				GÖSTERGELER	
NO	SORUN	NO	STRATEJİLER	NO	EYLEM	SAHİBİ	ORTAKLARI	SÜRE	BÜTÇE	GÖSTERGE	
1.14	Planlama etiği konusunda yeterli bir değer sisteminin bulunmaması	1.14.1	Planlama süreçlerinde benimsenmesi gereken etik kuralların belirlenmesi	1.14.1.1	Etik kuralların belirlenmesine yönelik çalışmaların düzenlenmesi	Üniversiteler, meslek odaları, Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	Valilikler, belediyeler, STK	Kısa	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı, Meslek Odaları, Üniversiteler	Meslek etiği konusunda düzenlenmiş olan çalıştay sayısı ve katılımcı sayısı	
		1.14.2	Etik kuralların meslek insanlarında benimsenmesini sağlanması	1.14.1.1	İlgili meslek alanlarının lisans eğitimlerinde "meslek etiği" derslerine yer verilmesi	Üniversiteler	Meslek odaları, Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	Kısa	üniversiteler	İlgili lisans programlarında meslek etiğini konu alan ders sayısı	
		1.14.3	Meslek etiğine aykırı davranışlara ilişkin caydırıcı araçlar geliştirilmesi	1.14.2.2	Meslek etiği konusunda hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesi	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	Meslek odaları, üniversiteler	Kısa	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı, meslek Odaları, Üniversiteler	Gerçekleştirilen hizmet içi eğitim programı sayısı	
1.15	Farklı plan kademelerinde, ölçüğe gerektirdiği karar düzeyine uygun plan dilinin olmaması	1.15.1	Farklı kademelerde geliştirilecek stratejik mekânsal planlara ve uygulama projelerine yönelik olarak, ölçüğe gerektirdiği ayrıntı düzeyine uygun nitelikte anlamlı plan dilinin geliştirilmesi	1.15.1.1	Şehircilik ve Planlama Yasasına referansla, farklı kademelerdeki planlama düzeyleri için gösterim dili, plan notları, analiz raporu ve plan açıklama raporunun kapsamını tanımlayan plan yapım yönetmeliğinin oluşturulması	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	STK	Kısa	Meslek odaları, şehircilik ve Planlama Bakanlığı	Meslek etiğine aykırı eylemlerin sayısındaki düşüş oranı	
		1.16.1	Her kademede mekânsal planlama sisteminin, risk sakınım planlama anlayışını içselleştirmesi	1.16.1.1	Risk azaltan ve/veya yok eden müdahale tiplerinin mekânsal planlamada her ölçüğe için ayrı tanımlanıp, her ölçük için uygun karar ve ifade dilinin geliştirilmesi	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı, MTA, Deprem Araştırma Merkezleri, Valilikler, Belediyeler	Meslek Odaları, Üniversiteler, STK	Kısa	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	Plan yapım yönetmeliğinin Resmi Gazetede yayınlanma tarihi	
1.16	Doğal afetler ve yerleşme risklerinin azaltılmasına yönelik müdahalelerin mevcut planlama pratiğinde yeterli düzeyde olmaması	1.16.1	Her kademede mekânsal planlama sisteminin, risk sakınım planlama anlayışını içselleştirmesi	1.16.1.1	Risk azaltan ve/veya yok eden müdahale tiplerinin mekânsal planlamada her ölçüğe için ayrı tanımlanıp, her ölçük için uygun karar ve ifade dilinin geliştirilmesi	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı, MTA, Deprem Araştırma Merkezleri, Valilikler, Belediyeler	Meslek Odaları, Üniversiteler, STK	Kısa	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	İlgili yönetmeliklerin ve diğer hukuki düzenlemelerin Resmi Gazetede yayınlanma tarihi	

MEKÂNSAL PLANLAMA SİSTEMİ VE KURUMSAL YAPILANMA

ANA SORUN ALANLARI		EYLEMLER						GÖSTERGELER		
NO	SORUN	NO	STRATEJİLER	NO	EYLEM	SAHİBİ	ORTAKLARI	SÜRE	BÜTÇE	GÖSTERGE
1.17	Yerleşimin gelecek vizyonundan bağımsız ve onurla ilişkisiz olarak gereksinimden çok fazla alanın kentsel gelişme alanı olarak planlanmasının çevreye olumsuz etkilerinin olması ve kentleşme maliyetinin yüksek olması	1.17.1	Stratejik mekânsal planlama sürecinde yerleşmelerin gelişme alanlarının etaplandırılarak belirlenmesi	1.17.1.1	Farklı etaplardaki gelişme alanlarının eşik maliyetlerinin hesaplanarak karar süreçlerine dahil edilmesinin ve gelişme etaplarnın planlarda gösterilmesinin zorunlu hale getirilmesini sağlayacak yasal düzenleme yapılması	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	Meslek Odaları ve Üniversiteler	Orta	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	Gelişme alanlarının etaplanmasına ilişkin hükümlerin içinde yer aldığı Plan Yapım Yönetmeliğinin Resmi Gazetede yayınlanma tarihi
		1.17.2	Yürürlükteki planların gelişme alanlarının irdelenmesi	1.17.2.1	Kentsel bölge ve il sınırları içinde nüfus gelişme eğiliminin çok üzerinde gelişme alanı planlanmış olan yerleşimlerin saptanması ve planlarının bu bağlamda irdelenmesi	Kentsel bölge ve il mekânsal strateji planlama büroları	belediyeler, STK	Kısa	Belediyeler, valilikler	Gelişme alanı irdelenmiş yerleşim planı sayısı
1.18	Kentsel saçaklanmanın, çevre sorunları yaratması, kentleşme maliyetlerini artırması ve kent merkezlerinin boşalmasına ve kentsel yaşamın olumsuz etkilenmesine neden olması	1.18.1	Kent yakınındaki topraklarda mülkiyetin parçalanmasının engellenmesi	1.18.1.1	Planlarda gelişme alanlarının etaplanması, parselasyon planlarının bu etaplama paralel olarak gerçekleştirilmesi	Kentsel bölge - il mekânsal strateji planlama büroları, belediyeler	STK, meslek odaları, üniversiteler, Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	Orta	Belediyeler, valilikler	Etaplanarak gerçekleştirilmiş parselasyon planı sayısı
		1.18.2	Kentsel saçaklanmayı engelleyici uygulama araçlarının geliştirilmesi	1.18.2.1	Vergilendirme, yatırım maliyetlerinin tümüyle girişimciye bırakılması, teşvik tedbirleri, arsa stoğu, yerleşik alan içindeki boş arsa ve binaların kullanımının teşvik edilmesi vb. uygulama araçlarını geliştiren hükümlerin Şehircilik ve Planlama Yasasında yer alması	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	Maliye Bakanlığı, STK, belediyeler	Orta	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	Kentsel saçaklanmayı engellemeye yönelik uygulama araçlarına ilişkin hükümlerin içinde yer aldığı Şehircilik ve Planlama Yasasının Resmi Gazetede yayınlanma tarihi

MEKÂNSAL PLANLAMA SİSTEMİ VE KURUMSAL YAPILANMA

ANA SORUN ALANLARI		STRATEJİLER				EYLEMLER				GÖSTERGELER	
NO	SORUN	NO	STRATEJİLER	NO	EYLEM	SAHİBİ	ORTAKLARI	SÜRE	BÜTÇE	GÖSTERGE	
1.19	Plan kararlarının hayata geçirilmesine yönelik uygulama araçlarının (finansal, hukuksal, teknik) yetersizliği	1.19.1	Mekânsal Planlama Sisteminde plan uygulama araçlarının; arazi düzenlemeleri, vergilendirme, riskleri azaltma, finansman araçları oluşturma, ekonomik değer kayıplarının telafisi vb. bağlamında geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi	1.19.1.1	Uygulama araçlarının belirlendiği ve bunların nasıl uygulanacağına ilişkin düzenlemelerin içinde yer aldığı plan yapım ve uygulama yönetmeliğinin hazırlanması	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	Maliye Bakanlığı, Meslek Odaları ve Üniversiteler	Kısa	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	Uygulama araçlarına ilişkin düzenlemelerin içinde yer aldığı yönetmeliğin Resmi Gazetede yayınlanma tarihi	
		1.19.2	Mekânsal düzenlemelerin, sosyal, kültürel ve ekonomik politikalarla desteklenmesi	1.19.2.1	Plan kararlarının oluşturulması ve uygulanması aşamasında ilgili tüm paydaşların katılımını ve katkılarını sağlamak	Ülke-bölgesel bölge-il planlama büroları	STK, meslek odaları, üniversiteler	Kısa	Belediyeler, valilikler	Farklı paydaşların işbirliği ile hayata geçirilmiş olan plan kararına proje sayısı	
1.20	Mevcut planlama pratiğindeki planlama süreçlerinde izleme ve geri besleme mekanizmalarının yetersizliği	1.20.1	Mekânsal planlama sisteminin süreç tasarımını izlemeyi ve geri beslemeyi olanaklı ve zorunlu kılacak biçimde yapılması	1.20.1.1	Mekânsal planlama ile ilgili düzenlemeler yaparken nihai hedef olarak plan belgesini değil, planı elde etme, izleme ve geri besleme süreçlerinin odağa yerleştirilmesi ve bu amaçla planlama sürecini palyaçakları tanıf edecek ve yetkilendirecek bir izlek oluşturulması	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı, Valilikler, Belediyeler, Sivil Toplum Kuruluşları	Meslek Odaları ve Üniversiteler	Orta	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	Mekânsal Planlama Sisteminde, süreçte katılacak, izleyecek, ve geri dönmeyi sağlayacak aktör sayısı	
		1.21.1.1	Planların tam istihdamına dair yasanın öncelikle yürürlüğe girmesi	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı, Maliye Bakanlığı	Meslek Odaları ve Üniversiteler	Kısa	Maliye Bakanlığı	Ülke bütününe yayılmış ve görev almış şehir plancısı sayısı			
1.21	Merkezi ve yerel planlama kurumlarında kapasite yetersizliğinin olması	1.21.1	Merkezi ve yerel planlama kurumlarının performansını arttırmaya yönelik teknik, idari ve mali yeni düzenlemeler yapılması	1.21.1.2	Planlama ve uygulama birimlerinde çalışan uzmanların hizmet içi eğitiminin sağlanması	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	Meslek Odaları ve Üniversiteler	Kısa	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı, Sayıştay	Hizmet içi eğitimine yönelik program ve bundan yararlanan uzman sayısı	

MEKÂNSAL PLANLAMA SİSTEMİ VE KURUMSAL YAPILANMA

ANA SORUN ALANLARI		STRATEJİLER				EYLEMLER				GÖSTERGELER	
NO	SORUN	NO	STRATEJİLER	NO	EYLEM	SAHİBİ	ORTAKLARI	SÜRE	BÜTÇE	GÖSTERGE	
1.22	Ulusal planlama ve şehircilik deneyimimizin, birikimimizin ve tarihimizin yeterli düzeyde belgelenmemiş olması	1.22.1	Türkiye Şehircilik ve Planlama Müzesi kurulması	1.22.1.2	Müzenin kurulması konusunda ilgili kurumlar arası eşgüdümün sağlanması	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	Üniversiteler, belediyeler, valilikler, bakanlıklar, meslek odaları, TUPOB, STK	Kısa	Şehircilik ve Planlama Bakanlığı	Türkiye Şehircilik ve Planlama Müzesinin kuruluş tarihi ve arşivlenen belge sayısı	
1.23	Ulusal düzeyde mekana referanslı bilgi toplama, arşivleme ve kullanıcılara sunum konusunda yetersizlikler olması	1.23.1	Farklı sektörlerle ilişkin, bilgi toplanan kurumlar arasında eşgüdümün sağlanması	1.23.1.2	TÜİK, TÜBİTAK, TÜBA vb kurumlar arasında eşgüdümü sağlayan ve mekana referanslı bilginin hangi kurumlar tarafından hangi düzeyde toplanacağı konusunda yönlendirici olacak, Başbakanlığa bağlı bir "ulusal veri merkezi" oluşturulması	Başbakanlık	TÜBİTAK, TÜBA, TÜİK, Bakanlıklar, Ulusal Mekânsal Strateji Planlama Üst Kurulu, üniversiteler, meslek odaları	Kısa	Başbakanlık	Ulusal Veri Merkezi'nin kuruluş tarihi	

FARKLI GÖRÜŞLER

Farklı Görüş 1 : Erdal KAYAPINAR

Mekânsal Planlama Sistemi ve Kurumsal Yapılanma Komisyonu Başkanlığına

Konu: Kentleşme Şûrası 2009 Mekânsal Planlama Sistemi ve Kurumsal Yapılanma Komisyonu Raporu

Öncelikle Komisyon Başkanı ve tüm komisyon üyelerine disiplinli ve özverili bir şekilde yaptıkları çalışmalar için içtenlikle teşekkür ederim.

Muhtelif tarihlerde toplanan Komisyon, mekânsal planlama sistemi ve kurumsal yapılanma konusunda, sorun tespitlerinde önerilerde bulunmuştur. Komisyonun 24.02.2009 tarihli son toplantısında çıkan raporda, devletin Kamu Yönetimi Reformu konusunda yürüttüğü çalışmalar çok dikkate alınmadan yeni yaklaşımlar sergilenmiştir.

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5393 sayılı Belediyeler Kanunu birçok konuda idari yetkiyi yerinde yönetim ilkesi ve yerleşme politikası çerçevesinde yerel yönetimlere bırakırken, üst ölçekli planlama konusunda ise 4856 sayılı kanun ve 5491/2872 sayılı Çevre Kanunu ile de üst ölçekli planlarla ilgili yetkiyi tanımlamıştır. Ayrıca İmar Kanunu Bölge Planları ile ilgili görevi DPT'ye vermiştir.

Komisyon toplantılarında özellikle kentsel bölge, il, ilçe düzeyinde planlamanın Valilikler, Kaymakamlıklar (planlama birimleri) tarafından yerine getirilmesi benimsenmiştir. Doğru olmakla birlikte, bu planlama birimlerinin yapılanması oldukça güç olduğundan uygulanabilirliği şimdiden ortadan kalkmaktadır. Devletin politikaları doğrultusunda yerleşmenin desteklenmesi gerekmekte olup, günümüzde yerel yönetimlerde eksik olan teknik ve kurumsal altyapının güçlendirilmesi gerektiği vurgulanmalı idi. Bugünkü planlamaya ilişkin problemlerin büyük bir kısmı, kamu yönetimine ilişkin yasal reformlar yapılır iken buna paralel olarak bu yasaların uygulayıcısı olacak yerel yönetimlerin teknik ve kurumsal alt yapısı güçlendirilememesinden kaynaklanmaktadır.

Kanun koyucu havza veya bölge bazında üst ölçekli planlama yapılması gerektiğinin farkına vararak Çevre düzeni planlarına ilişkin yetkiyi tanımlamıştır. DPT tarafından belirlenmiş olan İstatistiki Bölgelerden, planlama açısından daha hakim olunabilecek ve kavranabilecek nitelikte olan Düzey 2 Bölgeleri dikkate alınarak yaklaşık 6 yıldır Çevre ve Orman Bakanlığı bu çalışmaları yürütmekte ve Valilikler ile protokol imzalayarak ve yerel yönetimler ile birlikte çalışarak ülkenin yaklaşık %45-50'sini planlamıştır. Hazırlanan bu planların ifade biçimi tartışılabilir ancak bu planların katılımcı, paylaşımcı ve şeffaf bir şekilde çevresel değerleri göz önüne alarak ekonomi ile ekoloji arasında bir denge kurarak coğrafi bilgi sistemleri kapsamında veri tabanı oluşturularak hazırlandığı unutulmamalıdır. Yıllardır bu yöntemlerle yapılamayan çevre düzeni planları aynı Bakanlıkça gerçekleştirilmiştir. Komisyon yapılan bu çalışmaları dikkate almadan, yeni bir planlama yaklaşımı (Bakanlıkça hazırlanan planlarda da komisyonca belirtilen yaklaşım ile hazırlanmıştır: katılımcı, disiplinler arası çalışma, şeffaf, çevre duyarlı, bilimsel) belirlemiştir. Burada üzerinde durulması gereken mevcut yapının daha etkin işleyebilmesini sağlayabilecek düzenlemelerin yapılarak kurumsal yapıların güçlendirilmesi fikrinin benimsenmesinin zaman ve mali kaynak açısından daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Önemli olan, önerilen yeni yaklaşımların uygulanabilir olması ülkemiz gerçekleriyle bağdaşması, hepsinden önemlisi de ülke politikaları ile uyumlu olması gerekir.

Bu rapor ile önerilen yeni kurumsal yapı ve plan kademeleri yeni kurumların kurulmasını, ülke düzeyinden-İlçe düzeyine kadar üst ölçekli plan yapımını üstlenecek kurumsal yapı (planlama birimleri) öngörmektedir ki: Buna ne bütçe, ne teknik-uzman personel, ne de zaman yetecektir.

Hazırlanan Raporda, hep ülkenin mevcut planlama sistemi sorgulanmış ancak, planların uygulayıcıları ve planlama sürecindeki katılımcıların katkıları-ne oranda bilinçli katkı sağladıkları veya ayrıca planlama için olmazsa olmaz olan doğru verinin varlığı/yokluğu hiç sorgulanmamıştır. Ülkemizde planlama sistemi vardır ancak, sistemin işletilememesi ve veri eksikliği ve doğru veri azlığı nedenleriyle planlar doğru üretilmemekte ve uygulanmamaktadır. Veriler ne kadar doğru ise üretilen planların da o kadar doğru olduğu unutulmamalıdır. Çevre ve Orman Bakanlığınca planlamaya getirdiği yeni yaklaşımlar ile (çevre duyarlı, katılımcı, paylaşımcı, şeffaf ve veri tabanına dayalı, sorgulanabilir, güncellenebilir ve sürdürülebilir bir planlama) mali kaynak ve zaman israfını önlemiştir.

Burada yapılması gereken: başlatılmış olan yeni yaklaşımların desteklenmesi ve bu çalışmaları yapan veya yapacak olan merkezi otoritenin teknik ve kurumsal olarak güçlendirilmesi önerisinin getirilmesidir. Ülkemizde planlama kademeleri olarak, Kalkınma Planı-Bölge Planı-Çevre Düzeni Planı ve İmar Planları sistemi vardır. Kalkınma Planları büyük bir kurumsal katılım ile hazırlanmaktadır. Devlet Planlama Teşkilatının Bölge Planlaması konusunda güçlendirilmesi gerekmekte olup, bugüne kadar Bölge Planlarını ülke düzeyine yayamaması sorgulanmalıdır. Bu kurum gerçek anlamda Bölge Planı yapar hale getirilmeli ve hazırlanacak Bölge Planlarının da alt kademede planları yönlendirecek stratejilere sahip olmalıdır. Akabinde bölgesel düzeyde çevre düzeni planları İl Özel İdareleri, Belediyeler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, meslek odalarının katılımı ile birlikte hazırlanmalıdır.

Kurum bazında parçalı planlamayı teşvik eden sektörel planlar yapılmamalıdır. Kurumlar sorumlu ve görevli olduğu sektöre ilişkin olarak geleceğe yönelik hedeflerini, stratejilerini, projeksiyonlarını üst ölçekli planlara aktarılmak üzere üst ölçekli planı yapan kuruma iletmelidir. Çevre Düzeni planı ile ilgili ise bu Raporda önerildiği gibi tek bir güçlü (Kurumsal-Teknik altyapı)merkezi otorite önerilmelidir. Merkezi otorite önerilirken de, son 5 yıldır planlama konusunda önemli adımlar atmış olan Çevre ve Orman Bakanlığını yaptığı çalışmalar göz ardı edilmemeli ve bu tecrübelerden faydalanılmalıdır. Ülkenin yaklaşık %50'sini planlı hale getiren Bakanlığa, AB Genel Sekreterliğince yürütülen AB Mevzuatına Ulusal Uyum Programı kapsamında INSPIRE (Avrupa Coğrafi Bilgi Sistemi Altyapısı) Direktifinde belirtilen mekânsal verilerin toplanması, arazi kullanımların tespiti görevi verilmiştir. Türkiye'nin AB üyeliği kapsamında yapacağı çalışmaların yer aldığı Ulusal Program 31 Aralık 2008 tarih ve 27097 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Bu program kapsamında yayımlanan Çevre Faslında (Fasıl 27) Türkiye'nin INSPIRE'a entegre olabilmesine ilişkin Çevre ve Orman Bakanlığınca yapılacak faaliyetler detaylandırılmıştır.

Bu çerçevede Çevre ve Orman Bakanlığında güçlü bir coğrafi bilgi sistemleri yapısının kurulması çalışmaları sürdürülmekte ve yakın gelecekte planlar açısından çok güçlü bir veri alt yapısına sahip olunarak bilgi teknolojilerinden yararlanılarak planların ve değişikliklerinin ve denetimlerinin tek elden yürütülmesi ve kontrolü sağlanabilecektir.

Diğer taraftan, başta çevre düzeni planları olmak üzere ülkemizin tüm planlama çalışmalarına altlık sağlamak amacıyla uydu görüntülerinden arazi kullanımı ve değişimlerine yönelik CORİNE (Çevresel Verilerin Koordinasyonu) Projesi Bakanlığımızca yürütülmektedir.

2006 yılı değişimleri Mayıs ayında tamamlanarak tüm kurum ve kuruluşların kullanımına verilecektir. Ayrıca bu çalışma ile mekânsal planların izlenmesi ve tadilatlarına altyapı desteği sağlanacaktır.

Ayrıca, çevre düzeni planlarının tadilatına yönelik CBS destekli bir otomasyon çalışması planlanmakta ve bu yönde hazırlıklar devam etmektedir.

Mekânsal Planlama Sistemi ve Kurumsal Planlama Komisyonu tarafından hazırlanan RAPOR'a, **üst ölçekli planların merkezi otorite tarafından hazırlanması, planların parçalı yapıdan kurtarılması ve planlama yaklaşımı önerisi ve sorun tespitlerine katılıyorum. Ancak, önerilen plan kademelenmesi ve dolayısı ile bu kademelerden sorumlu kuruluşların kurulması önerilerine ülke gerçeklerinden uzak olması, uygulanabilir olmaması nedenleriyle katılmıyorum.**

Arz ederim.

Y. Erdal KAYAPINAR
1 Nolu Komisyon Üyesi
Daire Başkanı
Çevre ve Orman Bakanlığı

Farklı Görüş 2 : Asuman YEŞİLİRMAK

Mekânsal Planlama Sistemi ve Kurumsal Yapılanma Komisyonu Başkanlığına

1 Nolu Mekânsal Planlama ve Kurumsal Yapılanma Komisyonunun bir üyesi olarak, Komisyon Raporu ve Sorun tablosunun hazırlanmasındaki özverili emekleri için Sayın Komisyon Başkanı, Yardımcı ve Sekreterlerine içtenlikle teşekkür ederim.

Ülkemizin mevcut planlama sistemi ve kurumsal yapılanmasındaki çok büyük sorunların tespiti ve bu sorunların çözümüne ilişkin olarak; yeni bir planlama anlayışına ve yeni bir kurumsal yapılanmaya duyulan ihtiyaç konusunda komisyonumuz büyük oranda görüş birliği içinde olmuştur. Ancak hepimizin de bildiği gibi sorunların çok büyük ve karmaşık olması çözüm için de çok kapsamlı bir tartışma sürecini gerektirecektir. Doğal olarak bu Komisyon çalışma süreci, çözüm önerileri için bir tartışma tabanı oluşturmuşsa da özellikle; planlama kademelenmesi, kurumsal yapılanma ve plan onay süreçlerine ilişkin yapılan önerilerin yeterince tartışılması için yeterli olamamıştır.

Kentleşme Şûrası Genel Kurulu'na kadar olan süreçte Komisyon Raporu ve Sorun Analiz Tablosu, temsilcisi olarak katıldığım İBB ilgili Birimlerince de incelenerek, oluşacak kurumsal görüşler Şûra sürecinde iletilecek ve tartışılacaktır. Ancak Komisyon üyesi olarak önemli bulduğum ancak son toplantıda da zaman yetersizliğinden tartışma şansı kalmayan birkaç noktadaki çekincemi belirtmek istiyorum.

Öncelikle, Komisyon Başkanlığınca iletilen ilk Rapor Taslağı sonrasında mail grubuna yazdığım kısa görüş metninde de belirttiğim gibi; “bu aşamada Komisyon Raporunun daha ilkesel düzeyde kalması ve daha çok tartışma götürecektir ayrıntılara girilmemesini” tercih ederdim. Çünkü Komisyonumuzda Ülke ve Bölge düzeyindeki üst yapılanmalara (Ulusal Mekânsal Strateji Planlama Üst Kurulu, yeni bir Bakanlık ve yeni bir yasa ve bölge planlama kurumsal yapılanması) ilişkin olarak tam bir mutabakat oluşmasa da (ki tam mutabakat çok zor hatta mümkün değil denilebilir) oldukça uzun tartışmalar yapılmış ve temel noktalarda büyük oranda ortak görüş oluşmuştur. Ancak daha alt planlama kademelerinin, kurumsal yapılanmaların ve plan onay süreçlerinin zaman darlığı nedeniyle tartışılmadığını düşünüyorum.

Örneğin dikkat çekmek istediğim bir konu; Kentsel Bölge (ki bu bölge kademesi özellikle İstanbul için çok önemli ve gereklidir) plan kademesinden doğrudan ilçe kademesine geçilmiş olması bana göre hem mümkün değil hem de doğru olmaz. Bu kademeler benim katılmadığım 3. toplantıda tartışılmış olabilir ama toplantı tutanağı iletilmediği için bilmiyorum. İtiraf etmeliyim ki bu noktada ilk taslak raporla ilgili benim de eksik bir algılamam olmuştur. Ben ilçe kademesini kentsel bölge içindeki büyükşehir ve şehirlere dışında kalan ilçeler olarak algılamıştım. Ancak son raporda da net olarak ifade edildiği gibi “kentsel bölge” kademesinden sonra ilçe kademesi önerilmektedir. “İl” kademesinden sonra “ilçe” kademesinin gelmesi mümkün ama birden fazla kentten oluşan bir “kentsel bölge”den sonra “ilçe kademesine” atlamak mümkün değil diye düşünüyorum. Her ne kadar “kentsel bölge” olmaya aday İstanbul ve İzmir kentsel bölgelerindeki kentler bazı işlevsel bütünlükler ve hatta bazen bir oranda mekânsal bütünlük gösterebilir de her birinin kendi merkezi kent yapılanmaları ve kendi kentsel ve kırsal etki alanları mevcuttur. Bir İstanbul Metropolü, Kocaeli, Tekirdağ ve diğer kent bütünlüklerine ilişkin kademenin atlanamayacağını düşünüyorum.

Raporda “Birbirleriyle işlevsel, ekonomik, mekânsal bütünlük gösteren ve bir merkez şehir çevresindeki diğer kentsel ve kırsal yerleşimleri içerecek olan kentsel bölgelerin sınırları, giderek ‘merkez şehrin kentsel bölge belediye’ sınırını oluşturacaktır” denilmektedir. Ben en dar tutulmuş haliyle bile, örneğin Tekirdağ’dan Adapazarı’na kadar uzanan devasa bir Belediye yapılanmasını düşünemiyorum (kaldı ki kentsel bölge sınırı daha geniş de düşünülebilir). Ancak kentsel bölge planlamasında bir “kentsel bölge belediyeler birliği” kurumsallaşması önemli olacaktır. “Kentsel Bölge” olarak tanımlanan alanlarda ayrıca üst bölgenin gerekip gerekmediği ise tartışılabilir.

Bunun dışında her kademedeki planların karar alma ve onama süreçlerindeki kurumsal yapılar ve katılımın kurumsallaşmasına ilişkin önerilerin de üzerinde daha çok tartışılması gereken konular olduğunu, ancak komisyonumuzca önerilen Şehircilik ve Planlama Yasası hazırlanması sürecinde bu konuların daha kapsamlı olarak ele alınabileceğini ve Komisyon raporunun bu tartışmalar için ilkesel bir zemin olacağını düşünüyorum.

Bilgilerinize sunarım.

Asuman Yeşilırmak
1 Nolu Komisyon Üyesi
İstanbul Büyükşehir Belediyesi
Temsilcisi

Farklı Görüş 3 : A.UFUK HASÇAKAL

Mekânsal Planlama Sistemi ve Kurumsal Yapılanma Komisyonu Başkanlığına

KONU:

KENTLEŞME ŞÛRASI 2009 MEKÂNSAL PLANLAMA SİSTEMİ VE KURUMSAL YAPILANMA KOMİSYONU RAPORU

Öncelikle Komisyon Başkanı ve tüm komisyon üyelerinin disiplin ve özveri ile yaptıkları çalışmalar için teşekkür ederim.

Kentsel bölge, il, ilçe düzeyinde planlama yetkisi konusunda, farklı yaklaşımlar ortaya koymanın uzmanlık alanım olmadığı için, tartışmalara katılmanın doğru olmadığını düşünmekteyim.Yalnızca, konuya yaklaşım açısından itirazımı ifade etmek isterim. Bu anlamda, ben de Sn. Erdal Kayapınar'ın görüşüne katılarak, sorunların büyük bir kısmının, yerel yönetimlerin kapasitesinin artırılarak çözülebileceğini, bu konuda yetkinin, merkezin taşradaki temsilcilerine aktarmanın yerelleşme ve demokratikleşme açısından tekrar değerlendirilmesi gerektiğine inanmaktayım.

A.UFUK HASÇAKAL
1 Nolu Komisyon Üyesi
İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler
Genel Müdürlüğü
Şube Müdürü

EKLER:**EK 1. Mevcut Planlama Sistemimize İlişkin Yasal Çerçeve**

Planlama ve Yapılanmayı İlgilendiren Mevzuat (*) (**)				
Kanun no	Kanun/KHK/Tüzük/Yönetmelik/tebliğ adı	Kabul tarihi	R.G.Tarihi	R.G.Sayısı
1164	Arsa Üretimi ve Değerlendirilmesi Hakkında Kanun	29.04.1969	10.05.1969	13195
	Arsa Ofisi Kanunu Uygulama Yönetmeliği		08.08.1994	22015
	Arsa Ofisi Kanununun 11 inci Maddesinin Uygulanması Hakkında Yönetmelik		25.06.2002	24796
	Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü Taşınmaz Mal İktisabı, Satışı, Kiraya Verilmesi, Devri, İntikali, Trampa ve İrtifak Hakkı Tesisine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik		25.06.2002	24796
2565	Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu	18.12.1981	22.12.1981	17552
	Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Yönetmeliği	5949/17.01.1983	30.04.1983	18033
2302	Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılı'nın Kutlanması ve Atatürk Kültür Merkezi Kurulması Hakkında Kanun	23.09.1980	26.9.1980	17117
5659	Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü Kuruluş Kanunu	24.03.1950	01.04.1950	2025
	Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü Satın alma -Satma, Yapma - Yaptırma, Kiralama ve Kiraya Verme İşlerine Ait Yönetmelik	11395/11.5.1998	30.07.1998	23418
	Devlet Mezarlığı Tesisi, Yönetimi, Bakım ve Onarımı Yönetmeliği		20.05.1982	17699
6551	Barut ve Patlayıcı Maddelerle Silah ve Teferruatı ve Av Malzemesinin İnhisardan Çıkarılması Hakkında Kanun	09.05.1955	18.05.1955	9009
	Tekel Dışı Bırakılan Patlayıcı Maddelerle Av Malzemesi ve Benzerlerinin Üretimi, İthalı, Taşınması, Saklanması, Depolanması, Satışı, Kullanılması, Yok Edilmesi, Denetlenmesi Usul ve Esaslarına İlişkin Tüzük	87/12028-14.8.1987	29.09.1987	19589
180	Bayındırlık ve İskân Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri hakkında KHK		14.12.1983	M. 18251
	Belediyeler İmar Uygulamaları Yardım Yönetmeliği		17.08.1983	18138
	Yapı Malzemeleri Yönetmeliği		08.09.2002	24870
	Binalarda ısı Yalıtımı Yönetmeliği		09.10.2008	27019
	İçmesuyu Projesine Ait Şehir ve Kasaba İçmesuyu Projelerinin Hazırlanmasına Ait Yönetmelik		22.04.1985	18783
4629	Bazı Fonların Tasfiyesi Hakkında Kanun	21.02.2001	03.03.2001	M 24335
	Orman Köylüleri Kalkınma Hizmetlerine İlişkin Esas ve Usuller		06.05.2004	25454
	Belediyelerin Kentsel Altyapı İhtiyaçları İçin Tahsis Edilen Ödeneğin Kullanımına İlişkin Yönetmelik		14.10.2006	26319
5393	Belediye Kanunu	03.07.2005	13.07.2005	25874

Kanun no	Kanun/KHK/Tüzük/Yönetmelik/tebliğ adı	Kabul tarihi	R.G.Tarihi	R.G.Sayısı
	Anayasa Mahkemesi Kararı	24.01.2007 K 2007/4	26.01.2008	26768
	Anayasa Mahkemesi Kararı	24.01.2007 K 2007/5	29.12.2007	26741
	Anayasa Mahkemesi Kararı	19.4.2007 K 2007/53	29.12.2007	26741
	Mezarlıklar Hakkındaki Nizamname	11410/1.7.1931	09.08.1931	1868
	Belediyelerin Arsa, Konut ve İşyeri Üretimi, Tahsisi, Kiralaması ve Satışına Dair Genel Yönetmelik		29.09.2005	25951
	Belediye İtfaiye Yönetmeliği		21.10.2006	26326
	Kent Konseyi Yönetmeliği		08.10.2006	26313
	Belediye Zabıta Yönetmeliği		11.04.2007	26490
2380	Belediyelere ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun	22.02.1981	05.02.1981	17442
2960	Boğaziçi Kanunu	18.11.1983	22.11.1983	18229
5216	Büyükşehir Belediyesi Kanunu	10.07.2004	23.07.2004	25531
	Anayasa Mahkemesi Kararı	25.01.2007 K 2007/6	17.01.2008	26759
	Anayasa Mahkemesi Kararı	25.01.2007 K 2007/7	20.03.2008	26822
	Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliği		15.06.2006	26199
5747	Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	6.3.2008	22.03.2008	26824
	Anayasa Mahkemesi Kararı	31.10.2008 K 2008/153	06.12.2008	27076
2872	Çevre Kanunu	09.08.1983	11.08.1983	18132
	Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği		17.07.2008	26939
	Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği		07.03.2008	26809
	Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği		18.03.2004	25406
	Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliği		01.11.2004	19269
	Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği		14.03.1991	20814
	Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği		17.05.2005	25818
	Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği		31.12.2004	25687
	Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği		14.03.2005	25755
	Toprak Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği		31.05.2005	25831
	İçme Suyu Elde Edilen veya Elde Edilmesi Planlanan Yüzeysel Suların Kalitesine Dair Yönetmelik		20.11.2005	25999
	Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği		24.06.2007	26562
	Çevre Düzeni Planlarına Dair Yönetmelik		11.11.2008	27051
4856	Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	01.05.2003	08.05.2003	25102

Kanun no	Kanun/KHK/Tüzük/Yönetmelik/tebliğ adı	Kabul tarihi	R.G.Tarihi	R.G.Sayısı
491	Denizcilik Müsteşarlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında KHK	10.08.1993	19.08.1993	21673
	Anayasa Mahkemesi Kararı	31.01.2008-K 2008/51	3.06.2008	26895
2886	Devlet İhale Kanunu	08.09.1983	10.09.1983	18161
	Devlete Ait Taşınmaz Mal Satış, Trampa, Kiraya verme, Mülkiyetin Gayri Aynı Hak Tesis, Ecrimisil ve Tahliye Yönetmeliği		16.12.1984	18607
	Hazine Arazilerinin Teknolojik Veya Jeotermal Seracılık Ve Organik Tarım Yatırımlarına Tahsisinde Uygulanacak Esas ve Usullere İlişkin Tebliğ		03.05.2007	26511
	Tarihi ve Bedii Değeri Olan Taşınmaz Malların Kiraya Verilmesi Hakkında Yönetmelik		16.12.1984	18607
	Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik		19.06.2007	26557
	Milli Emlak Genel Tebliği (Sıra No: 313)		29.08.2007	26628
4875	Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu	05.06.2003	17.06.2003	25141
	Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu Uygulama Yönetmeliği		20.08.2003	25205
1319	Emlak Vergisi Kanunu	29.07.1970	11.08.1970	13576
	Tasarrufu Kısıtlanan Bina, Arsa ve Arazi Hakkında Yönetmelik		17.11.1986	19284
4737	Endüstri Bölgeleri Kanunu	09.01.2002	19.01.2002	24645
	Endüstri Bölgeleri Yönetmeliği		16.12.2004	25672
3154	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	19.02.1985	01.03.1985	18681
	Elektrik Kuvvetli Akım Tesisleri Yönetmeliği		30.11.2000	24246
	Rüzgâr Enerjisine Dayalı Lisans Başvurularının Teknik Değerlendirilmesi Hakkında Yönetmelik		09.11.2008	27049
5627	Enerji Verimliliği Kanunu	18.04.2007		
	Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği		05.12.2008	27075
1593	Erişme Kontrollü Karayolları Kanunu	06.06.1972	11.06.1972	14212
775	Gecekondu Kanunu	20.07.1966	30.07.1966	12362
	Gecekondu Kanunu Uygulama Yönetmeliği		17.10.966	12428
4533	Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Kanunu	17.02.2000	20.02.2000	23970
	Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkındaki Yapıların Denetimi ve Yıkılması ile İzin ve İrtifak Hakkı Uygulamaları Yönetmeliği		21.11.2002	24943
3289	Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun	21.05.1986	28.05.1986	19120
	Memur ve İşçi Sayısı beş yüzden fazla olan Kamu ve Özel Sektör Kuruluşları ile Fabrikaların Yapmakla Mükellef Oldukları Spor Tesisleri Hakkında Yönetmelik		10.05.1987	19456
5179	Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair KHK	27.05.2004	05.06.2004	25483

Kanun no	Kanun/KHK/Tüzük/Yönetmelik/tebliğ adı	Kabul tarihi	R.G.Tarihi	R.G.Sayısı
	Doğal Mineralli Sular Hakkında Yönetmelik		01.12.2004	25657
	Kırmızı Et ve Et Ürünleri Üretim Tesislerinin Çalışma ve Denetleme Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik		05.01.2005	25691
388	Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname	27.10.1989	06.11.1989	20334
657	Harita Genel Komutanlığı Kanunu	22.04.1925	02.05.1925	99
	Harita ve Harita Bilgilerini Temin ve Kullanma Yönetmeliği	5856/5.7.1994	31.08.1994	22037
155	Harita ve Planlara Ait İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun	12.12.1960	17.12.1960	10682
	155 Sayılı Kanuna Göre Hazırlanan Harita ve Planlara Ait İşaretlerin Korunması Hakkında Yönetmelik	2775/12.7.1971	27.07.1971	13908
3285	Hayvan Sağlığı ve Zabitası Kanunu	08.05.1986	16.05.1986	19109
	Kuluçkahane ve Damızlık İşletmelerinin Çalışma ve Sağlık Kontrol Yönetmeliği		20.03.2007	26468
5199	Hayvanları Koruma Kanunu	24.06.2004	01.07.2004	25509
	Hayvanat Bahçelerinin Kuruluşu İle Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik		11.08.2007	26610
4070	Hazineye ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun	16.02.1995	19.07.1995	22207
2219	Hususi Hastaneler Kanunu	24.05.1933	05.06.1933	2419
	Özel Hastaneler Tüzüğü	8/5747-28.2.1982	10.01.1983	17924
5442	İl İdaresi Kanunu	10.06.1949	18.06.1949	7236
	İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlükleri Kuruluş Görev ve Çalışma Yönetmeliği		13.07.1988	19871
	Sınır Anlaşmazlığı, Mülki Ayrılma ve Birleşme ile Köy Kurulması ve Kaldırılması Hakkında Yönetmelik		11.05.1988	19811
5302	İl Özel İdaresi Kanunu	22.02.2005	04.03.2005	25745
	Anayasa Mahkemesi Kararı	18.01.2007 K 2007/3	29.12.2007	26741
5779	İl Özel İdarelerine Ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun	02.07.2008	15.07.2008	26937
222	İlköğretim ve Eğitim Kanunu	05.01.1961	12.01.1961	10705
	Umuma Açık Yerler ve İçkili Yerler ile Resmi veya Özel Öğretim Kurumları Arasındaki Uzaklıkların Belirlenmesine Dair Yönetmelik		03.04.2004	25422
4759	İller Bankası Kanunu	13.06.1945	23.06.1945	6039
	İller Bankası Kanunu Uygulama Yönetmeliği		09.03.1990	20456
	İller Bankası Jeotermal Enerji Tesisi Projelerinin Hazırlanmasına Ait Yönetmelik		25.06.2001	24443
3194	İmar Kanunu	03.05.1985	09.05.1985	18749
	Anayasa Mahkemesi Kararı	1986/29	18.04.1987	19435

Kanun no	Kanun/KHK/Tüzük/Yönetmelik/tebliğ adı	Kabul tarihi	R.G.Tarihi	R.G.Sayısı
	Anayasa Mahkemesi Kararı	1992/32	28.11.1991	21065
	Anayasa Mahkemesi Kararı	2005/5	05.11.2008	27045
	Anayasa Mahkemesi Kararı	2008/134	18.11.2008	27058
	Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik		02.11.1985	M.-18916
	Plan Yapımını Yükümlenecek Müelliflerin Yeterliliği Hakkında Yönetmelik		07.01.2006	26046
	İmar Kanununun 18. Maddesi Uyarınca Yapılacak Arazi ve Arsa Düzenlemeleri Hakkında Yönetmelik		02.11.1985	M-18916
	3030 Sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliği		02.11.1985	18916
	Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği		02.11.1985	M-18916
	Otopark Yönetmeliği		01.07.1993	21624
	Otopark Yönetmeliği Hakkında Genel Tebliğ		30.12.1993	21804
	Sığınak Yönetmeliği		25.08.1988	19910
	İmar Kanununun 38. Maddesinde Sayılan Mühendisler, Mimarlar ve Şehir Plancıları Dışında Kalan Fen Adamlarının Yetki, Görev ve Sorumlulukları Hakkında Yönetmelik		02.11.1985	M-18916
	Elektrik ile İlgili Fen Adamlarının Yetki, Görev ve Sorumlulukları Hakkında Yönetmelik		11.11.1989	20339
2981	İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanununun 1 Maddesinin Değiştirilmesi Hk. Kanun	24.02.1984	08.03.1984	18355
	2981 Sayılı Kanuna Göre Kurulması Öngörülen Yeminli Özel Teknik Bürolar Yönetmeliği		14.03.1984	18341
	3290 Sayılı Kanun ile Bazı Maddeleri Değiştirilen ve Bazı Maddeler Eklenen 2981 Sayılı Kanun Gereğince Kurulan Fonun Harcama Esaslarını Düzenleyen Yönetmelik		24.08.1986	19201
5543	İskân Kanunu	19.09.2006	26.09.2006	26301
	İskân Kanunu Uygulama Yönetmeliği		02.12.2007	26718
2560	İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğünün Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun	20.11.1981	23.11.1983	17523
1475	İş Kanunu	25.08.1971	01.09.1971	13943
	Parlayıcı, Patlayıcı, Tehlikeli ve Zararlı Maddelerle Çalışılan İşyerlerinde ve İşlerde Alınacak Tedbirler Hakkında Tüzük	7/7551- 27.11.1973	24.12.1973	14752
3572	İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun	14.06.1989	17.06.1989	20198
5686	Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanunu	03.06.2007	13.06.2007	26551
	Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanunu Uygulama Yönetmeliği		11.12.2007	26727

Kanun no	Kanun/KHK/Tüzük/Yönetmelik/tebliğ adı	Kabul tarihi	R.G.Tarihi	R.G.Sayısı
3402	Kadastro Kanunu	21.06.1987	09.07.1987	19512
5449	Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun	25.01.2006	08.02.2006	26074
	Anayasa Mahkemesi Kararı	30.11.2007 K 2007/91	23.02.2008	26796
	Kalkınma Ajanslarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik		25.07.2006	26239
4734	Kamu İhale Kanunu		22.01.2002	24648
4735	Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu		22.01.2002	24648
233	Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname		18.06.1984	M 18435
	TCDD İşletmesi Genel Müdürlüğüne Ait Taşınmazların Satışı ve Değerlendirilmesi Hakkında Yönetmelik		19.11.2006	26341
5018	Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu	10.12.2003	24.12.2003	25326
	Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Tahsis ve Devri Hakkında Yönetmelik		10.11.2006	26315
	Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik		26.05.2006	26179
2942	Kamulaştırma Kanunu	04.11.1983	08.11.1983	18215
	Kamulaştırma Davalarında Bilirkişi Olarak Görev Yapacakların Nitelikleri ve Çalışma Esaslarına İlişkin Yönetmelik		24.11.2006	26356
	Baraj İnşaatı İçin Yapılan Kamulaştırmalarda Kamulaştırma Sahasına Mücavir Taşınmaz Malların Kamulaştırılması Hakkında Yönetmelik	85/9634- 27.6.1985	06.08.1985	18834
2918	Karayolları Trafik Kanunu	13.10.1983	18.10.1983	18195
	Karayolları Trafik Yönetmeliği		18.07.1997	23053
	Karayolları Kenarında Yapılacak ve Açılacak Tesisler Hakkında Yönetmelik		15.05.1997	22990
	Çocuk Trafik Eğitim Parkları Yönetmeliği		24.10.1998	23503
	Karayolu Trafik Güvenliğinin Sağlanması Yönünden Yolun Yapısında Yapılacak her türlü çalışmalarda Alınacak Tedbirler ile Karayolu Dışında, Kenarında veya üzerindeki Diğer Levhalar Işıklar ve İşaretlemeler Hakkında Yönetmelik		19,6,1985	18789
4915	Kara Avcılığı Kanunu	01.07.2003	11.07.2003	25165
	Yaban Hayatı Koruma ve Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları ile İlgili Yönetmelik		18.11.2004	25637
634	Kat Mülkiyet Kanunu	23.06.1924	02.07.1924	12038
	Toplu Yapılarda Kat Mülkiyeti Ve Kat İrtifakı Tesisine Dair Yönetmelik		16.08.2008	26969
3621	Kıyı Kanunu	04.04.1990	17.04.1990	20495
	Anayasa Mahkemesi Kararı	05.01.2006	07.01.2006	26046
	Anayasa Mahkemesi Kararı	1991/29- 18.09.1991		

Kanun no	Kanun/KHK/Tüzük/Yönetmelik/tebliğ adı	Kabul tarihi	R.G.Tarihi	R.G.Sayısı
	Kıyı Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik		03.08.1990	20594
	Kıyı tesisi yapım taleplerinin değerlendirilmesine dair tebliğ (tebliğ no: 2007/3)		09.08.2007	26608
1163	Kooperatif Kanunu	24.04.1969	10.03.1969	13195
442	Köy Kanunu	18.03.1924	07.04.1924	68
3202	Köye Yönelik Hizmetler Hakkında Kanun	09.05.1985	22.05.1985	18761
	Arazi Topplulaştırma Tüzüğü	7/18231- 24.9.1979	25.11.1979	16820
	Tarım Arazilerinin Korunması ve Kullanılmasına Dair Yönetmelik		25.03.2005	25766
5104	Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu	04.03.2004	12.03.2004	25400
	Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Yönetmeliği		14.04.2006	26139
2863	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu	21.07.1983	23.07.1983	18113
	Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması Gösterimi Uygulaması, Denetimi ve Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik		26.07.2005	25887
	Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik		10.12.1987	19660
	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu Kapsamındaki Kültür Varlıklarının Rölöve, Restorasyon, Restitüsyon Projeleri, Sokak Sağıklılaştırma, Çevre Düzenleme Projeleri ve Bunların Uygulamaları ile Değerlendirme, Muhafaza, Nakil İşleri ve Kazı Çalışmalarına İlişkin Mal ve Hizmet Alımlarına Dair Yönetmelik		18.06.2005	25849
	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve Koruma Bölge Kurulları Çalışmaları ile Koruma Yüksek Kuruluna Yapılacak İtirazlara Dair Yönetmelik		12.01.2005	25698
	Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde ve Turizm Merkezlerinde İmar Planlarının Hazırlanması ve Onaylanmasına İlişkin Yönetmelik		03.11.2003	25278
	Kesin İnşaat Yasağı Getirilen Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarının Bulunduğu Sit Alanlarındaki Taşınmaz Malların Hazineye Ait Taşınmaz Mallar ile Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik		08.02.1990	20427
4848	Kültür ve Turizm Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	16.04.2003	29.04.2003	25093

Kanun no	Kanun/KHK/Tüzük/Yönetmelik/tebliğ adı	Kabul tarihi	R.G.Tarihi	R.G.Sayısı
618	Limanlar Kanunu	14.04.1925	20.4.1341	95
	Aliağa Gemi Söküm Bölgesi Yönetmeliği		01.09.1986	19208
	Aliağa Liman Yönetmeliği		16.01.1978	16171
	Ayvalık Liman Yönetmeliği		14.03.1980	16929
	Bandırma Liman Yönetmeliği		21.07.1980	17054
	Bodrum Liman Yönetmeliği		27.09.1979	16767
	Ceyhan Liman Yönetmeliği		25.11.2006	26357
	Çanakkale Liman Yönetmeliği		11.09.1982	17809
	Dikili Liman Yönetmeliği		22.12.1981	17552
	Fethiye Liman Yönetmeliği		25.02.1980	17093
	Gelibolu Liman Yönetmeliği		09.12.1979	16834
	Güllük Liman Yönetmeliği		27.08.2006	26271
	Hopa Liman Yönetmeliği		16.01.1981	17222
	İskenderun 3. Demir Çelik (İsdemir) Limanı Yönetmeliği		01.05.1981	17327
	İskenderun Şehri Liman Yönetmeliği		12.01.1982	17572
	İzmit Liman Yönetmeliği		25.02.1982	17616
	Karadeniz Ereğli Liman Yönetmeliği		30.12.2006	29392
	Karataş Liman Yönetmeliği		20.10.2006	26325
	Kumkapı Balıkçı Barınağı Yönetmeliği		29.04.1978	16273
	Nemrut Koyu Yönetmeliği		22.04.1979	16617
	Rize Liman Yönetmeliği		04.12.1980	17180
	Tuzla Liman Yönetmeliği		06.08.2004	25545
	Kıyı Tesislerine İşletme İzni Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik		18.02.2007	26438
	Tersane, Tekne İmal ve Çekek Yerlerine İşletme İzni Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik		10.08.2008	26963
6237	Limanlar İnşaatı Hakkında Kanun	27.01.1954	04.02.1954	8625
5775	Limanların inşa, tevsi, ıslah ve teçhizine Dair kanun	23.05.1951	01.06.1951	7823
3213	Maden Kanunu	04.06.1985	15.06.1985	18785
	Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği		03.02.2005	25716
	Maden Kanununun I (A) Grubu Madenleri ile ilgili Uygulama Yönetmeliği		03.02.2005	25716
	Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliği	24.05.2005 - 2005/9013	21.06.2005	25852
	Madencilik faaliyetleri ile Bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılması Yönetmeliği		14.12.2007	26730
5355	Mahalli İdare Birlikleri Kanunu	26.05.2005	11.06.2005	25842
	Köylere Hizmet Götürme Birliği İhale Yönetmeliği		28.04.2007	26506
4342	Mera Kanunu	25.02.1998	28.02.1998	23272
	Mera Yönetmeliği		31.07.1998	23419
	Milli Emlak Genel Tebliği (Sıra no: 314)		29.08.2007	26628
3998	Mezarlıkların Korunması Hakkında Kanun	09.06.1994	13.06.1994	21959

Kanun no	Kanun/KHK/Tüzük/Yönetmelik/tebliğ adı	Kabul tarihi	R.G.Tarihi	R.G.Sayısı
2873	Milli Parklar Kanunu	09.08.1983	11.08.1983	18132
	Milli Parklar Yönetmeliği		12.12.1986	19309
3458	Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun	17.06.1938	28.06.1938	3945
	Mühendislik ve Mimarlık Ruhsatnameleri Hakkında Nizamname	2/10941-11.5.1939	22.05.1939	4212
5490	Nüfus Hizmetleri Kanunu	25.04.2006	29.04.2006	26153
	Adres ve Numaralamaya İlişkin Yönetmelik		31.07.2006	26245
4325	Olağanüstü Hal Bölgesinde ve Kalkınmada Öncelikli Yörelere İstihdam Yaratılması ve Yatırımların Teşvik Edilmesi Hakkında Kanun	21.01.1998	23.01.1998	23239
	Kalkınmada Öncelikli Yörelere Yapılacak İstihdam Yaratıcı ve Teşvik Belgeli Yatırımlar İçin Gerçek ve Tüzel Kişilere Hazineye ait Arazi ve Arsaların Bedelsiz Devrine İlişkin Yönetmelik		27.03.1998	23200
5262	Organik Tarım Kanunu	01.12.2004	03.12.2004	25659
	Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik		10.06.2005	25841
	Hazine Arazilerinin Teknolojik Veya Jeotermal Seracılık Ve Organik Tarım Yatırımlarına Tahsisinde Uygulanacak Esas ve Usullere İlişkin Tebliğ		03.05.2007	26511
4562	Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu	12.04.2000	15.04.2000	24025
	Organize Sanayi Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği		01.04.2002	24713
	Organize Sanayi Bölgeleri Yer Seçimi Yönetmeliği		17.01.2008	26759
	Organize Sanayi Bölgelerinde Yer Alan Parsellerin Gerçek veya Tüzel Kişilere Bedelsiz Tahsisine İlişkin Yönetmelik	2004/7513-15.6.2004	02.07.2004	25510
6831	Orman Kanunu	31.08.1956	08.09.1956	9402
	Orman Sayılan Alanlarda Verilecek İzinler Hakkında Yönetmelik		22.03.2007	26470
	6831 Sayılı Orman Kanununa Göre Orman Kadastrosu ve Aynı Kanunun 2/B Maddesinin Uygulanması Hakkında Yönetmelik		15.07.2004	25523
	Mesire Yerleri Yönetmeliği		03.09.2006	26305
	Özel Ormanlarda Ve Hükmi Şahsiyeti Haiz Amme Müesseselerine Ait Ormanlarda Yapılacak İş Ve İşlemler Hakkındaki Yönetmelik		25.04.2002	24736
	6831 sayılı Orman Kanununun 2 nci maddesinin (a) bendine göre orman sınırları dışına çıkarılacak yerler hakkında yönetmelik		16.03.2007	26464
2924	Orman Köylülerinin Kalkındırılmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun	17.10.1983	20.10.1983	18197
	Orman Köylülerinin Kalkındırılmalarının Desteklenmesi Hakkında Yönetmelik	9637/15.7.1997	31.07.1997	23066

Kanun no	Kanun/KHK/Tüzük/Yönetmelik/tebliğ adı	Kabul tarihi	R.G.Tarihi	R.G.Sayısı
	Orman Köylüleri Kalkınma Hizmetlerine İlişkin Esas ve Usuller		31.12.2005	26040
383	Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı Kurulmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname	19.10.1989	13.11.1989	20341
	Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı Çevre Koruma Projelerinin Yapıtırılması Esaslarına Dair Yönetmelik		24.02.1992	21152
4046	Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine Dair Kanun	24.11.1994	27.11.1994	22124
	Anayasa Mahkemesi Kararı	05.01.2006 K 2006/3	04.01.2008	26746
5015	Petrol Piyasası Kanunu		20.12.2003	25322
	Elektrik Piyasası Lisans Yönetmeliği		04.08.2002	24836
	Doğal Gaz Piyasası Lisans Yönetmeliği		07.09.2002	24869
	Petrol Piyasası Lisans Yönetmeliği		17.06.2004	25495
3359	Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu	07.05.1987	15.05.1987	19461
	Diyaliz Merkezleri Yönetmeliği		08.05.2005	25809
	Ayakta teşhis ve tedavi yapılan özel sağlık kuruluşları hakkında Yönetmelik		15.02.2008	26788
3143	Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	08.01.1985	18.01.1985	18639
	Asansör Yönetmeliği		15.02.2003	25021
3218	Serbest Bölgeler Kanunu	06.06.1985	15.06.1985	18785
	Serbest Bölgeler Uygulama Yönetmeliği		10.03.1993	21520
2499	Sermaye Piyasası Kanunu	28.07.1981	03.07.1981	17416
	Sermaye Piyasası Mevzuatı Çerçevesinde Değerleme Hizmeti Verecek Şirketlere Ve Bu Şirketlerin Kurulca Listeye Alınmalarına İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ		12.08.2001	24491
5307	Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) Piyasası Kanunu ve Elektrik Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	02.03.2005	13.03.2005	25754
	Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) Piyasası Lisans Yönetmeliği			
7126	Sivil Savunma Kanunu	09.06.1958	13.06.1958	9931
	Sivil Müdafaa Bakımından Şehir ve Kasaba Planlarıyla Mühim Bina ve Tesislerde Tatbik Olunacak Esaslar Hakkında Nizamname	4/11715-9.6.1959	06.07.1959	10245
	Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik	12397-27.11.2007	19.12.2007	26735
2828	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu	24.5.1983	27.05.1983	18059
	Yaşlı Hizmet Merkezlerinde Sunulacak Gündüzlü Bakım ile Evde Bakım Hizmetleri Hakkında Yönetmelik		07.08.2008	26960

Kanun no	Kanun/KHK/Tüzük/Yönetmelik/tebliğ adı	Kabul tarihi	R.G.Tarihi	R.G.Sayısı
3083	Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanunu	22.11.1984	01.12.1984	18592
	Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanunu Uygulama Yönetmeliği	9588/11.6.1985	29.06.1985	18796
1380	Su Ürünleri Kanunu	22.03.1971	04.04.1971	13799
	Balıkçı Barınakları Yönetmeliği		13.12.1996	22846
	Su Ürünleri Toptan ve Perakende Satış Yerleri Yönetmeliği		19.06.2002	24790
	Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yönetmeliği		29.06.2004	25507
4123	Tabi Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun	23.07.1993	25.07.1993	22354
2644	Tapu Kanunu	22.12.1934	29.12.1934	2892
	Anayasa Mahkemesi Kararı	11.04.2007 K 2007/48	16.01.2008	26758
3045	Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hk. Kanun	26.09.1984	09.10.1984	18540
	Büyük Ölçekli Haritaların Yapım Yönetmeliği		31.01.1988	19711
2589	Tapulama ve Kadastro Paftalarının Yenilenmesi Hk. Kanun	23.06.1983	25.06.1983	18088
	2859 Sayılı Kanuna 590 Sayılı KHK ile Eklenen Ek 1 inci ve 2 nci Maddelerin Uygulanmasına Dair Yönetmelik		08.02.2000	23958
5488	Tarım Kanunu	18.04.006	25.04.2006	26148
	Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı Çerçevesinde Tarıma Dayalı Yatırımların Desteklenmesi Tebliği (Tebliğ No: 2008 /19)		29.04.2008	26861
3091	Taşınmaz Mal Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hk. Kanun	04.12.1984	15.12.1984	18606
	Taşınmaz Mal Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hk. Kanunun Uygulanma Şekli ve Esaslarına Dair Yönetmelik		31.07.1985	18828
2813	Telsiz Kanunu	05.04.1983	07.04.1983	18011
	10 kHz-60 GHz Frekans Bandında Çalışan Sabit Telekomünikasyon Cihazlarından Kaynaklanan Elektromanyetik Alan Şiddeti Limit Değerlerinin Belirlenmesi, Ölçüm Yöntemleri ve Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik		12.07.2001	24460
4691	Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu	26.06.2001	06.07.2001	24454
	Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği		19.06.2002	24790
2985	Toplu Konut Kanunu	02.03.1984	17.03.1984	18344
	Toplu Konut İdaresi Kaynaklarının Kullanım Şekline İlişkin Yönetmelik	3888/18.3.2002	18.04.2002	24730

Kanun no	Kanun/KHK/Tüzük/Yönetmelik/tebliğ adı	Kabul tarihi	R.G.Tarihi	R.G.Sayısı
	Altyapılı Arsa Üretimi ve Bu Arsaların Tahsis Yoluyla Satışına İlişkin Yönetmelik		11.09.2004	25580
	Belediye Arsaları Üzerinde Toplu Konut ve Kentsel Çevre Üretimi ve Kredilendirilmesine Dair Yönetmelik		14.11.1992	21045
5403	Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu	03.07.2005	19.07.2005	25880
	Anayasa Mahkemesi Kararı	22.12.2006 K 2006/120	22.11.2007	26708
	Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu Uygulama Yönetmeliği		15.12.2005	26024
2634	Turizmi Teşvik Kanunu	12.03.1982	16.03.1982	17635
	Anayasa Mahkemesi Kararı	07.05.2007 K 2007/55	24.11.2007	26710
	Kamu Taşınmazlarının Turizm Yatırımlarına Tahsisi Hakkında Yönetmelik		21.07.2006	26235
5237	Türk Ceza Kanunu	26.09.2004	12.10.2004	25611
	Anayasa Mahkemesi Kararı	12.6.2008 K 2008/119	05.11.2008	27045
6235	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu	27.01.1954	04.02.1954	8625
	TMMOB Ana Yönetmeliği		02.12.2002	24954
	TMMOB Meslek İçi Eğitim ve Belgelendirme Yönetmeliği		14.12.2004	25670
	TMMOB Meslek Dalı Ana Komisyonları Kuruluş ve Çalışma Yönetmeliği		38. Olağan GK	
	TMMOB İl / İlçe Koordinasyon Kurulları Yönetmeliği	29.Olağan Genel Kurul	8-9 Nisan 1989 O.üstü GK	
	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Disiplin Yönetmeliği		10.07.2002	24811
	TMMOB İşyeri Temsilcilikleri Kurulu ve İşyeri Temsilciliği Yönetmeliği		19.Genel Kurul	
	TMMOB Serbest Mühendislik ve Mimarlık Hizmetleri Asgari Ücret Yönetmeliği		22.04.1990	20500
	TMMOB Mimarlık-Mühendislik Hizmetleri ve Asgari Ücret-Asgari Çizim ve Düzenleme Esasları Yönetmeliği		22.02.2005	25736
	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Bilirkişilik Yönetmeliği		05.05.2005	25806
2920	Türk Sivil Havacılık Kanunu	14.10.1993	19.10.1983	18196
	Hava Alanı Yapım, İşletim ve Sertifikalandırma Yönetmeliği		14.05.2002	24755
	Heliport Yapım Ve İşletim Yönetmeliği		23.01.2009	27119
132	Türk Standartları Enstitüsünün Kuruluş Kanunu	18.11.1960	22.11.1960	10661
	Türk Standartları Enstitüsü taşınır ve taşınmazlarının İdaresi hakkında yönetmelik		25.11.2008	27065

Kanun no	Kanun/KHK/Tüzük/Yönetmelik/tebliğ adı	Kabul tarihi	R.G.Tarihi	R.G.Sayısı
2690	Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu	09.07.1982	13.07.1982	17753
	Nükleer Tesislere Lisans Verilmesine İlişkin Tüzük	83/7405	19.12.1983	18256
2709	Türkiye Cumhuriyeti Anayasası	18.10.1982	09.11.1982	17863 M.
4733	Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğünün Yeniden Yapılandırılması ile Tütün ve Tütün Mamullerinin Üretimine, İç ve Dış Alım ve Satımına, 4046 Sayılı Kanunda ve 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	03.01.2002	09.01.2002	24635
	Tütün Mamulleri ile İlgili Fabrikaların Kurulmasına, Bu Mamullerin Üretimine, İç ve Dış Ticareti ve Denetlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik		10.04.2003	25075
3348	Ulaştırma Bakanlığının Teşkilat ve Vazifelerine Dair Kanun	09.04.1987	17.04.1987	19434
	Heliport Yönetmeliği		01.07.1988	19859
7269	Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun	15.05.1959	25.05.1959	10213
	Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik	12777/1.4.1988	08.05.1988	19808
	Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik		02.09.1997	23098
	Afetler Sebebiyle Adinilen Bina Arsa ve Arazilerden Arta Kalanların Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik		14.10.1985	18898
	Afetlerin Genel Hayata Etkililiğine İlişkin Temel Kurallar Hakkında Yönetmelik		22.09.1968	13007
	Alt Yapılar İçin Afet Yönetmeliği		15.02.2007	26435
1593	Umumi Hıfzıssıhha Kanunu	24.04.1930	06.05.1930	1489
	Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü	5/984-30.3.1961	19.04.1961	10786
	Kaplıcalar Yönetmeliği		24.07.2001	24472
	İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik	2007/9207 14.7.2005	10.08.2005	25902
	İçkili Yerlere Verilecek İzinlerde göz önünde Bulundurulacak esaslara Dair Yönetmelik	84/8100- 17.5.1984	09.07.1984	18453
	Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) ile Çalışan Motorlu Taşıtlar İçin İkmal İstasyonlarının Kuruluş, Denetim, Emniyet ve Ruhsatlandırılma İşlemlerine İlişkin Yönetmelik	2002/3563- 3.1.2002	12.02.2002	24669
5737	Vakıflar Kanunu	20.2.2008	27.02.2008	26800
	Vakıf kültür varlıklarının restorasyon veya onarım Karşılığı kiraya verilmesi işlemlerinin usul Ve esasları hakkında yönetmelik		10.09.2008	26993

Kanun no	Kanun/KHK/Tüzük/Yönetmelik/tebliğ adı	Kabul tarihi	R.G.Tarihi	R.G.Sayısı
	Vakıflar Yönetmeliği		27.09.2008	27010
4817	Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun	27.02.2003	06.03.2003	25040
4708	Yapı Denetimi Hakkında Kanun	29.06.2001	13.07.2001	24461
	Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliği		05.02.2008	26778
5084	Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	29.01.2004	06.02.2004	25365
	Hazineye, Katma Bütçeli Kuruluşlara, Belediyelere veya İl Özel İdarelerine Ait Arazi veya Arsaların Gerçek veya Tüzel Kişilere Bedelsiz Devrine İlişkin Yönetmelik	7114/20.4.2004	21.04.2004	25440
167	Yeraltı Suları Hakkında Kanun	16.12.1960	23.12.1960	10688
	Yeraltı Suları Tüzüğü	5/1465-20.7.1961	08.08.1961	10875
5366	Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun	16.06.2005	05.07.2005	25866
	Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği	2005/9668	14.12.2005	26023
5661	Yüksek Öğrenim Öğrenci Yurtları ve Aşevleri Hakkındaki Kanun	24.03.1950	01.04.1950	7472
	Özel Öğrenci Yurtları Yönetmeliği	8116/22.11.2004	03.12.2004	25659
3573	Zeytinciliğin İslahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkındaki Kanun	26.01.1939		
	Zeytinciliğin İslahı, Yabanilerinin Aşılattırılmasına Dair Yönetmelik		03.04.1996	22600
6968	Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu	15.05.1957	24.05.1957	9615
	Zirai Mücadele İlaçlarının Toptan ve Perakende Satılması İle Depolanması Hakkında Yönetmelik		21.08.1996	22734

KENTLEŞME ŐURASI 2009

*Yaşanabilir Kentler İçin
Türkiye'nin
Ortak Aklı*

Vekaletler Câd. No: 1 Bakanlıklar / ANKARA
Tel : (0312) 410 14 40 - 410 11 41 - 410 11 42 - Faks : (0312) 410 11 40
web : www.bayindirlik.gov.tr - e-posta : sura@bayindirlik.gov.tr